

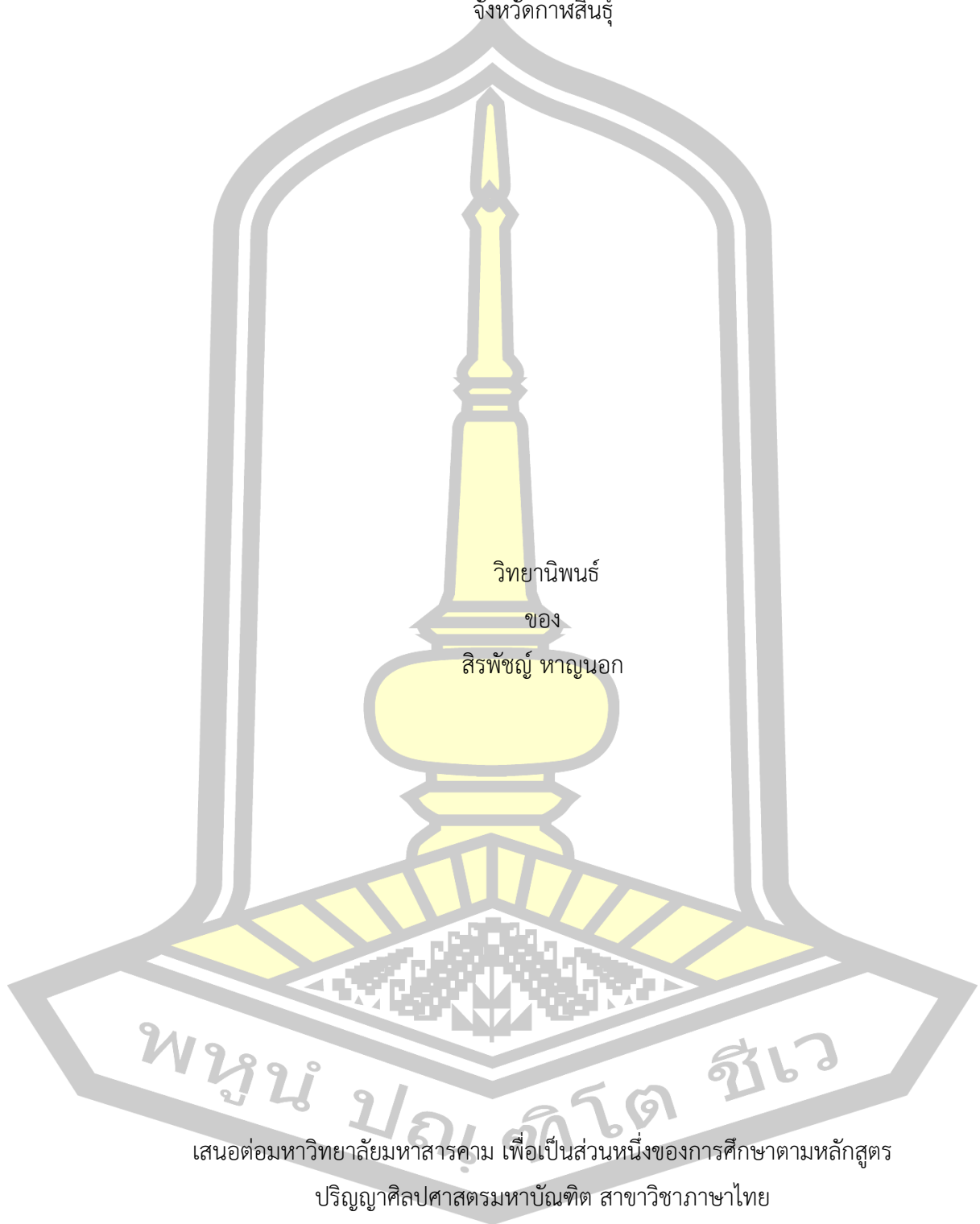
ระบบเสียงและการจัดกลุ่มทางเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู
จังหวัดกาฬสินธุ์

วิทยานิพนธ์
ของ
สิริพัชญ์ หาญนอก

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
กันยายน 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ระบบเสียงและการจัดกลุ่มทางเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู
จังหวัดกาฬสินธุ์

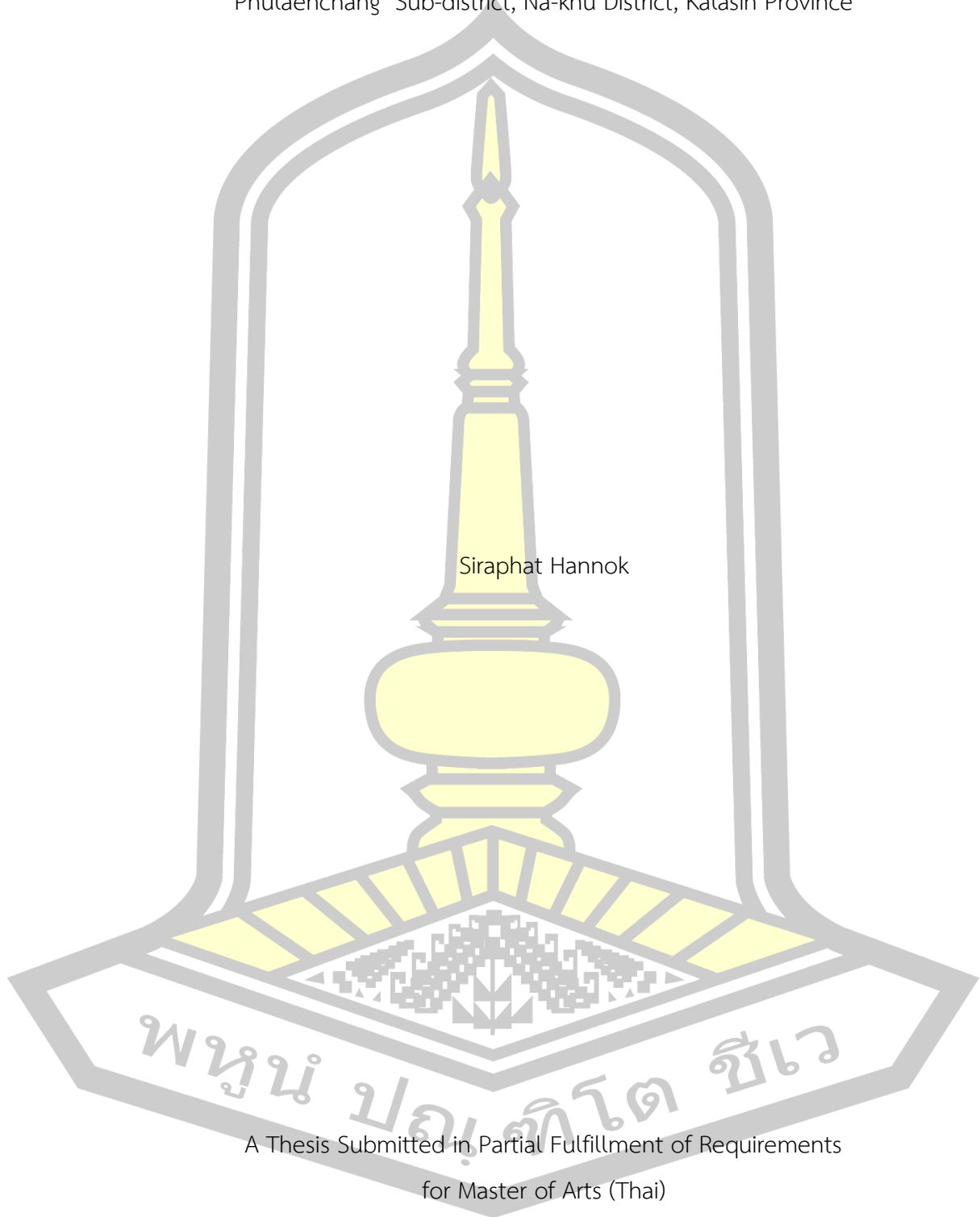
วิทยานิพนธ์
ของ
สิริพัชญ์ หาญนอก

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

กันยายน 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Phonological System and Genetic Classification of Tai in Phulaenchang Village,
Phulaenchang Sub-district, Na-khu District, Kalasin Province

Siraphat Hannok

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Arts (Thai)

September 2020

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายสิรพัชญ์ หาญนอก
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร. ศุภกิต บัวขาว)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รศ. ดร. ธนวัฒน์ ตรงดี)

..... กรรมการ

(ผศ. ดร. ราชนัย นิลวรรณภา)

..... กรรมการ

(ผศ. ดร. ดุจฉัตร จิตบรรจง)

มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(รศ. ดร. นิตยา วรรณกิติร์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

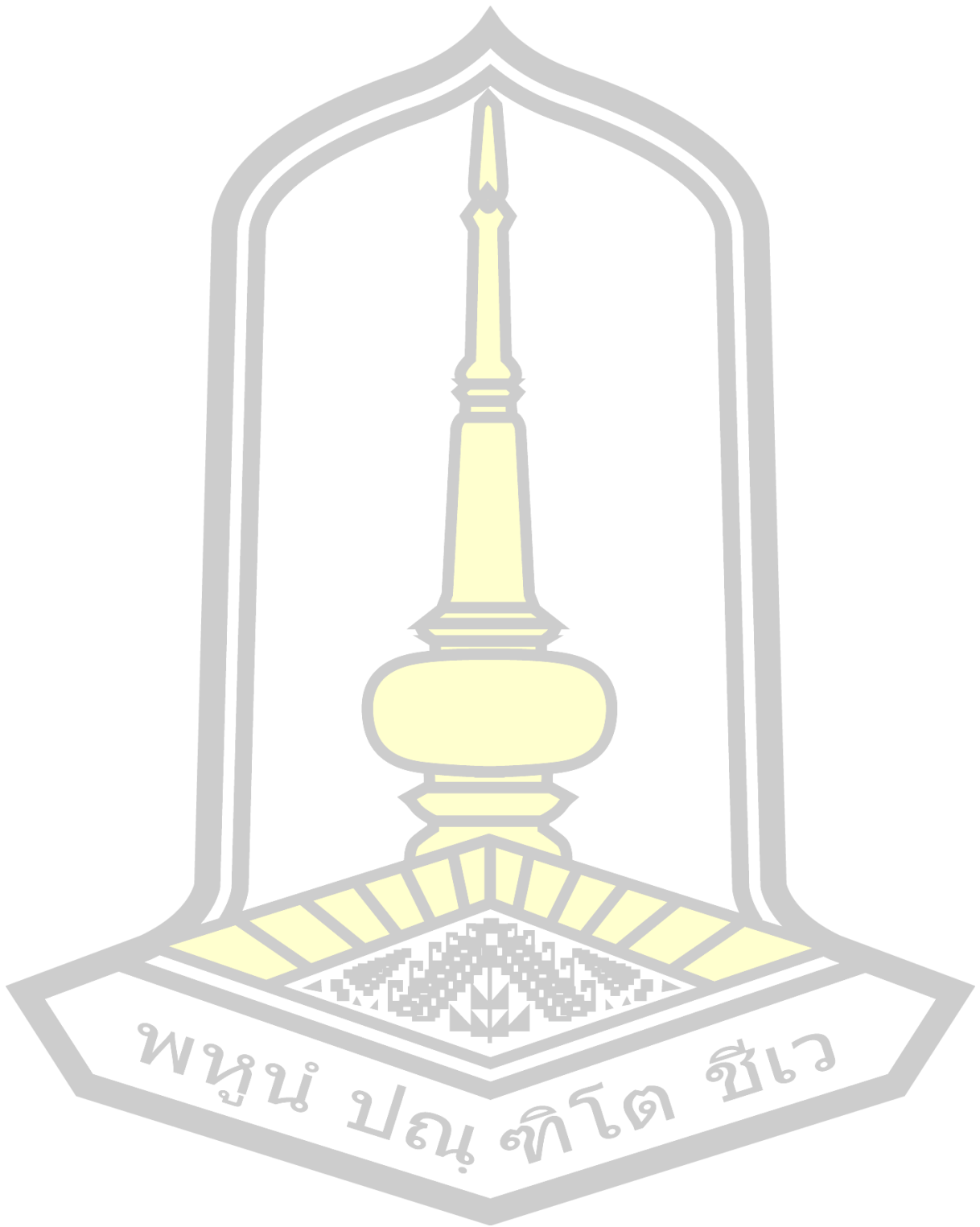
ชื่อเรื่อง	ระบบเสียงและการจัดกลุ่มทางเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์		
ผู้วิจัย	สิริพัชญ์ หาญนอก		
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ธนานันท์ ตรงดี		
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	ภาษาไทย
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2563

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ระบบเสียงและศึกษาความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์กับภาษาผู้ไทและภาษาลาว การศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาหลัก 1 คนและผู้บอกภาษารอง 3 คน โดยใช้รายการคำพื้นฐานจำนวน 1,630 คำและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระและหน่วยเสียงวรรณยุกต์ อีกทั้งนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายกับภาษาผู้ไทและภาษาลาว

ผลการวิเคราะห์ระบบเสียงพบว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง มีหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว 19 หน่วยเสียงซึ่งปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ทั้ง 19 หน่วยเสียงและปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำมี 1 หน่วยเสียง ปรากฏต้นพยางค์เท่านั้น หน่วยเสียงสระเดี่ยวมี 18 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระประสมมี 3 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงวรรณยุกต์มี 5 หน่วยเสียง สำหรับการพิสูจน์ความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาผู้ไทและภาษาลาวนั้น ใช้วิธีการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาผู้ไทกุงินารายณ์ ภาษาผู้ไทหนองสูง และภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นประกอบด้วย ภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวสะหวันนะเขต ภาษาลาวจำปาสัก และภาษาลาวอัตตะปือ ผลการศึกษานี้สามารถสรุปได้ว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างไม่ใช่ภาษาผู้ไท เนื่องจาก มีความแตกต่างกันในด้านพัฒนการวรรณยุกต์และการเปลี่ยนแปลงสระประสมอย่างชัดเจนและเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นแล้วพบว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างมีการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงที่เป็นนวัตกรรมร่วม โดยเฉพาะพัฒนการวรรณยุกต์คล้ายคลึงกับภาษาลาวสะหวันนะเขตมากที่สุด

คำสำคัญ : ระบบเสียง, ความสัมพันธ์ทางเชื้อสาย, ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง

TITLE	Phonological System and Genetic Classification of Tai in Phulaenchang Village, Phulaenchang Sub-district, Na-khu District, Kalasin Province		
AUTHOR	Siraphat Hannok		
ADVISORS	Associate Professor Thananan Trongdee , Ph.D.		
DEGREE	Master of Arts	MAJOR	Thai
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2020

ABSTRACT

The objectives of the thesis are to analyze the phonological system and study the genetic relationships of the Tai in Phulaenchang village, Phulaenchang Sub-district, Naku District of Kalasin Province with the Phu Tai and Lao dialects. The study was conducted by interviewing a primary informant and three secondary informants using basic word list of 1,630 items. The data was analyzed for consonant, vowel and tonal phonemes. In addition, the obtained data was used to compare the phonological changes in the cognate words with the Phu Tai and Lao dialects.

The results of the study on phonological system analysis reveal that the Tai in Phulaenchang village has nineteen initial consonants and nine final consonants. One consonant cluster appears only in the initial position. There are eighteen monophthongs, three diphthongs, and five tones. To prove the genetic relationships of the Tai in Phulaenchang village with Phu Tai and Lao dialects, comparison of the phonological changes in the cognate words of Tai in Phulaenchang village with the Phu Tai in Kuchinarai, Phu Tai in Nong Sung, and the five Lao dialects, namely Lao Luang Prabang, Lao Vientiane, Lao Savannakhet, Lao Champasak and Lao Attapeu is investigated. It can be concluded that the Tai in Phulaenchang village is obviously not a Phu Tai language due to the differences in tonal development and changes in the diphthong vowels. When compared with the five Lao dialects, it is found that the Tai in Phulaenchang village has a shared

innovation of phonological change, in particular, the tonal development with those of Lao Savannakhet.

Keyword : Phonological System, Genetic Classification, Tai in Phulaenchang

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วย ความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.ธนานันท์ ตรงดี อาจารย์ที่ปรึกษาและประธานกรรมการคุมคววิทยานิพนธ์ ที่คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำแนวทางการทำวิทยานิพนธ์และมอบความปรารถนาดี ตลอดจนคอยถามไถ่ติดตามการทำงานอยู่ตลอดเวลาจนงานนั้นสำเร็จและออกมาดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณความเมตตาอย่างสูงจากคณะกรรมการพิจารณาทุนการวิจัย ทำให้วิทยานิพนธ์นี้ "ได้รับอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยทุนบัณฑิตศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2562" ถือเป็นเกียรติประวัติที่ดีของผู้วิจัย

กราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุจฉัตร จิตบรรจง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราชัน นิลวรรณภาและ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภกิต บัวขาว ที่ได้ให้คำแนะนำแก่ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความถูกต้องชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ แนะนำให้คำปรึกษาและถ่ายทอดวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อให้ศิษย์ได้มีความรู้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ ดร.มูจลินทร์ ลักษณะวงษ์ ผู้เป็นตัวอย่างที่ดีในการศึกษาสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยและคอยถามไถ่ควาคับหน้า รวมทั้งให้แนวทางในการวิจัยทุกครั้งและผู้วิจัยเกิดข้อสงสัยจนได้คำตอบที่ชัดเจน

ขอขอบพระคุณผู้ใหญ่บ้าน ผู้บอกภาษาทุกท่านทั้งที่ประเทศไทยและประเทศ สปป.ลาว ที่สละเวลาอันมีค่าในการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยความเต็มใจและไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย ตลอดจนที่พักพิงและความเป็นกันเองแก่ผู้วิจัย ขอมอบผลงานวิจัยฉบับนี้เป็นกุศลทานเพื่ออุทิศแด่แม่อ้วน อนงค์ศรี ผู้บอกภาษาที่ออกเดินทางไกลสู่สัมปรายภพ

เหนือสิ่งใดนั้นขอกราบขอบพระคุณ คุณบิดา มารดา และญาติพี่น้องมิตรสหาย ทุกท่านที่เป็นกำลังใจ รวมทั้งที่ช่วยเก็บข้อมูลภาคสนาม และขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนในความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

พูน ปณ ทิโต ชีเว

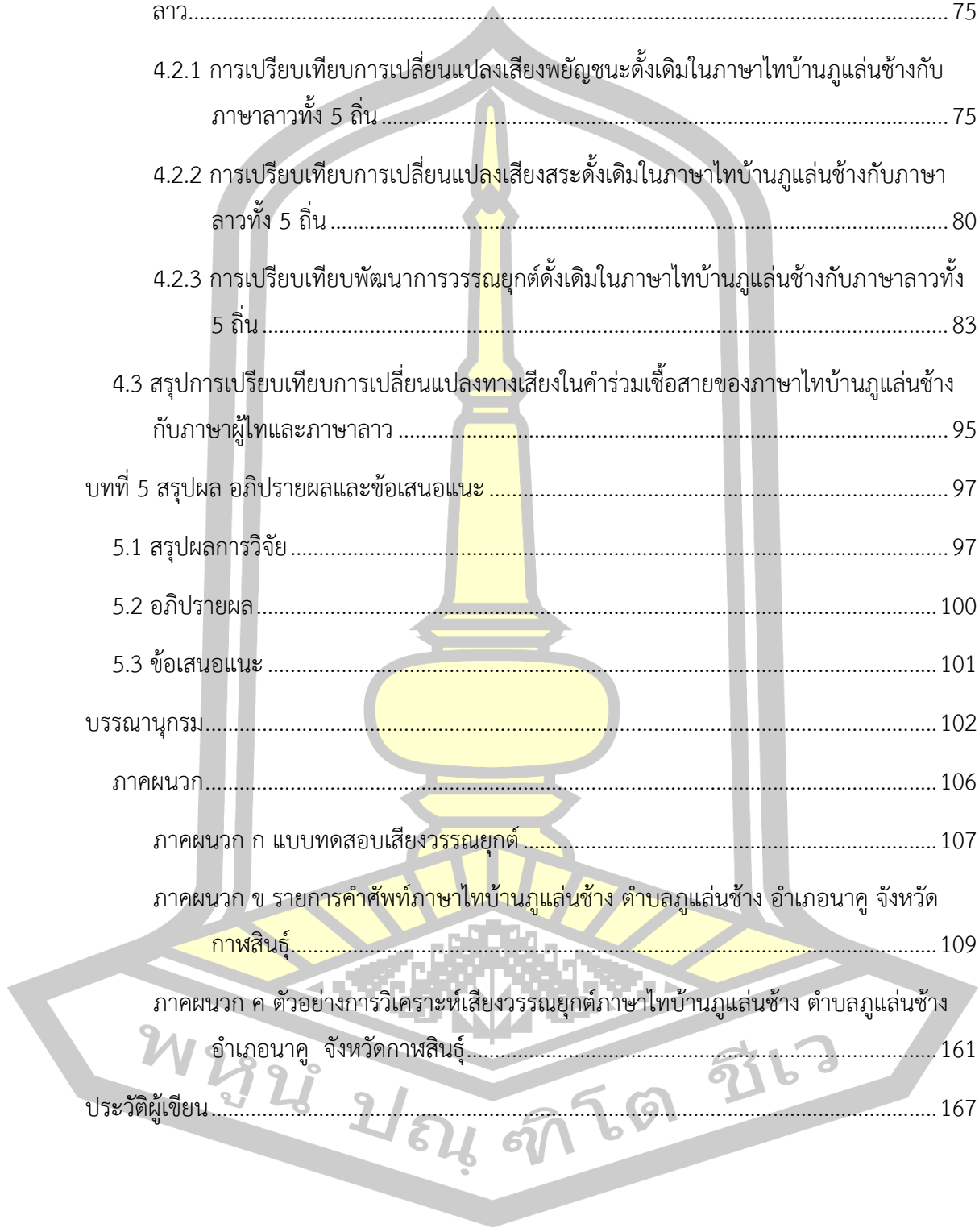
สิรพัชญ์ หาญนอก

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฌ
ตาราง.....	ฉ
ภาพประกอบ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ภูมิหลัง.....	1
1.2 ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
1.3 ความสำคัญของการวิจัย.....	3
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
1.5 ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า.....	5
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
1.7 เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัย.....	6
1.8 เครื่องมือการวิจัย.....	6
1.9 วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
1.10 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	9
2.1 ประวัติของหมู่บ้านภูแล่นช้างและสภาพทั่วไป.....	9
2.2 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคอีสาน.....	19
2.3 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ลาวในภาคอีสาน.....	22

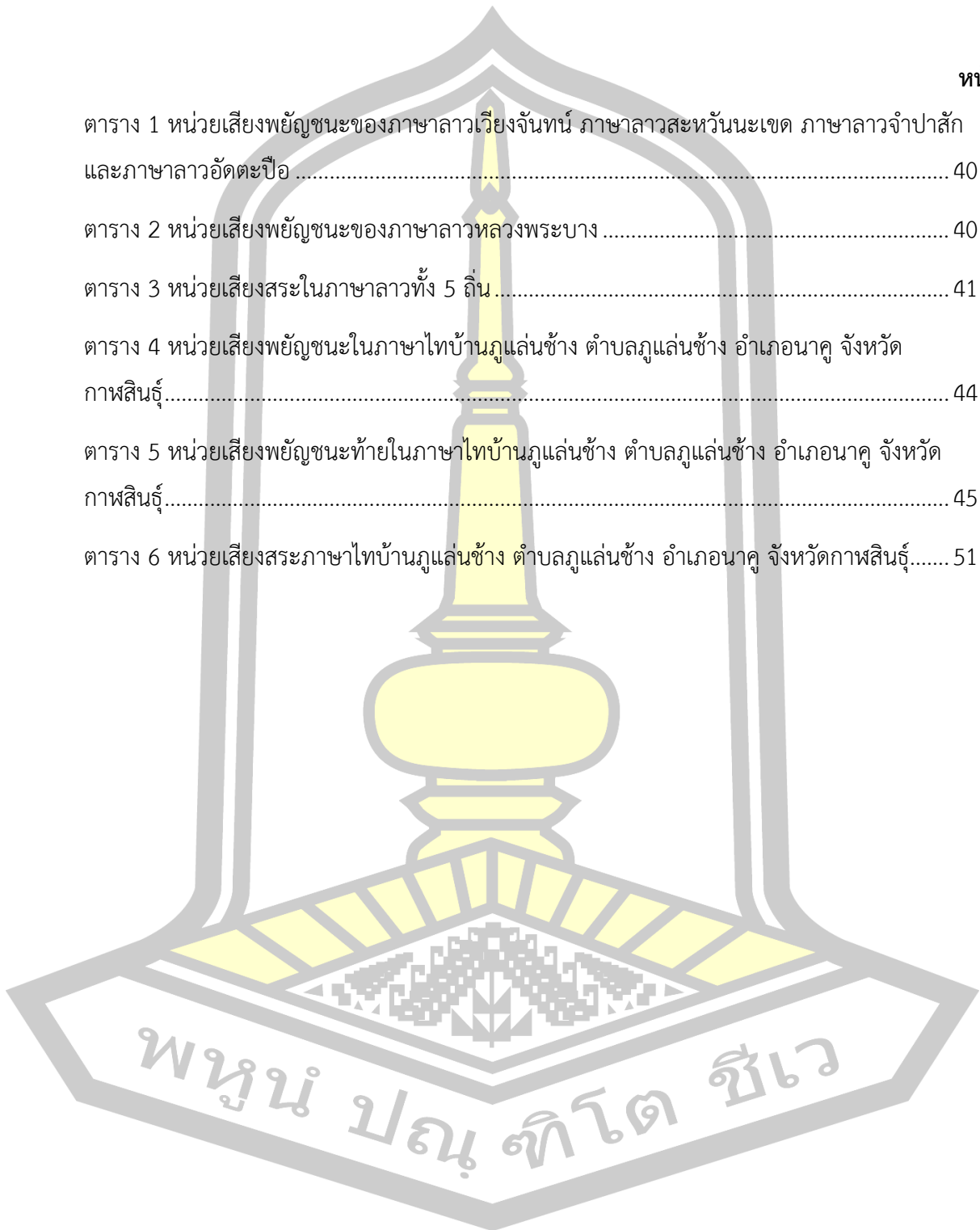
2.4 การวิเคราะห์หน่วยเสียง.....	24
2.5 พัฒนาการของวรรณยุกต์ภาษาไทยดั้งเดิม.....	28
2.6 การจัดกลุ่มทางภาษา.....	32
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
บทที่ 3 ระบบเสียงของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์.....	42
3.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ.....	42
3.1.1 คู่เทียบเสียงพยัญชนะต้น.....	42
3.1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้น.....	43
3.1.3 คู่เทียบเสียงพยัญชนะท้าย.....	44
3.1.4 หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย.....	45
3.1.5 ลักษณะทางเสียงของหน่วยเสียงพยัญชนะ.....	45
3.1.6 หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ.....	50
3.2 หน่วยเสียงสระ.....	50
3.2.1 คู่เทียบเสียงสระเดี่ยว.....	50
3.2.2 หน่วยเสียงสระ.....	51
3.2.3 ลักษณะทางเสียงของหน่วยเสียงสระ.....	52
3.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์.....	54
บทที่ 4 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสาย ของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ กับภาษาผู้ไทและภาษาลาว.....	58
4.1 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาผู้ไท.....	58
4.1.1 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะดั้งเดิม.....	58
4.1.2 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเสียงสระดั้งเดิม.....	65
4.1.3 การเปรียบเทียบพัฒนาการวรรณยุกต์ดั้งเดิมในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง.....	67

4.2 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษา ลาว.....	75
4.2.1 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะดั้งเดิมในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับ ภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น.....	75
4.2.2 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเสียงสระดั้งเดิมในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษา ลาวทั้ง 5 ถิ่น.....	80
4.2.3 การเปรียบเทียบพัฒนาการวรรณยุกต์ดั้งเดิมในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น.....	83
4.3 สรุปการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง กับภาษาผู้ไทและภาษาลาว	95
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	97
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	97
5.2 อภิปรายผล.....	100
5.3 ข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม.....	102
ภาคผนวก.....	106
ภาคผนวก ก แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์	107
ภาคผนวก ข รายการคำศัพท์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัด กาฬสินธุ์.....	109
ภาคผนวก ค ตัวอย่างการวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์.....	161
ประวัติผู้เขียน.....	167

ตาราง

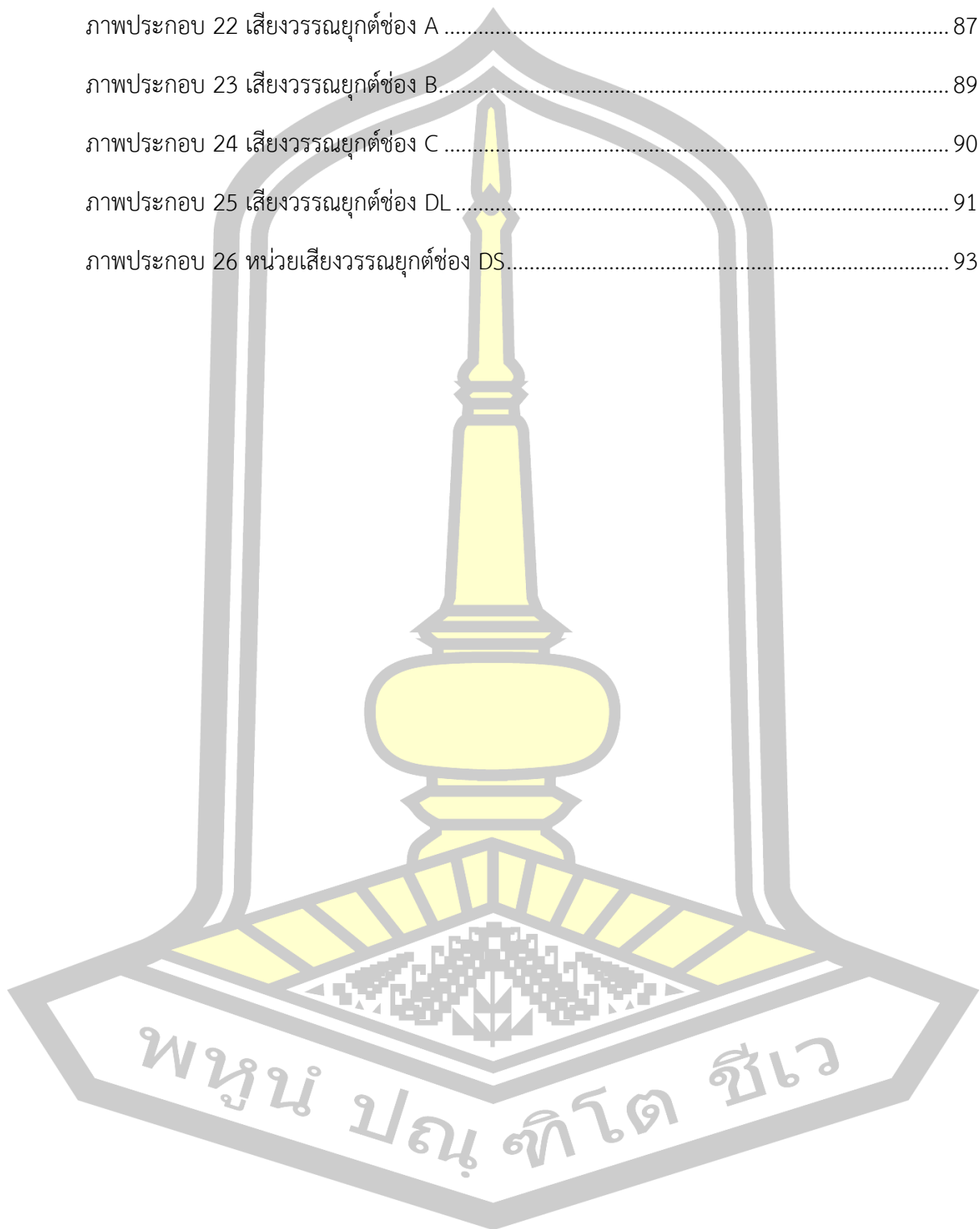
	หน้า
ตาราง 1 หน่วยเสียงพยัญชนะของภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวสะหวันนะเขต ภาษาลาวจำปาสัก และภาษาลาวอัตตะปือ	40
ตาราง 2 หน่วยเสียงพยัญชนะของภาษาลาวหลวงพระบาง	40
ตาราง 3 หน่วยเสียงสระในภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น	41
ตาราง 4 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัด กาฬสินธุ์.....	44
ตาราง 5 หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัด กาฬสินธุ์.....	45
ตาราง 6 หน่วยเสียงสระภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์.....	51

ภาพประกอบ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 แผนที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์	19
ภาพประกอบ 2 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวหลวงพระบาง	37
ภาพประกอบ 3 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวเวียงจันทน์	37
ภาพประกอบ 4 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวสะหวันนะเขตแบบ 5 วรรณยุกต์.....	38
ภาพประกอบ 5 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวจำปาสัก	38
ภาพประกอบ 6 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวอัตตะปือ	39
ภาพประกอบ 7 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัด กาฬสินธุ์.....	55
ภาพประกอบ 8 กล้องวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง.....	68
ภาพประกอบ 9 กล้องวรรณยุกต์ภาษาผู้ไทภูผินารายณ์.....	68
ภาพประกอบ 10 วรรณยุกต์ภาษาผู้ไทหนองสูง	69
ภาพประกอบ 11 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง A.....	69
ภาพประกอบ 12 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง B.....	70
ภาพประกอบ 13 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง C.....	71
ภาพประกอบ 14 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง DL.....	72
ภาพประกอบ 15 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง DS.....	73
ภาพประกอบ 16 กล้องวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง.....	83
ภาพประกอบ 17 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวหลวงพระบาง	84
ภาพประกอบ 18 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวเวียงจันทน์.....	84
ภาพประกอบ 19 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวสะหวันนะเขต.....	85
ภาพประกอบ 20 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวจำปาสัก.....	85

ภาพประกอบ 21 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวอัตตะปือ.....	86
ภาพประกอบ 22 เสียงวรรณยุกต์ช่อง A.....	87
ภาพประกอบ 23 เสียงวรรณยุกต์ช่อง B.....	89
ภาพประกอบ 24 เสียงวรรณยุกต์ช่อง C.....	90
ภาพประกอบ 25 เสียงวรรณยุกต์ช่อง DL.....	91
ภาพประกอบ 26 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง DS.....	93

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

หมู่บ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นอีกหนึ่งหมู่บ้านที่มีประวัติการอพยพมาจากแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามคำบอกเล่าของชาวบ้านที่เล่าให้ฟังจากที่พ่อแม่เคยพูดไว้เมื่อครั้งยังเด็กว่า ชาวบ้านภูแล่นช้างในอดีตจำนวน 20 ครอบครัวได้อพยพมาจากเมืองเซโปน แขวงสะหวันนะเขตพร้อมกับชาวผู้ไทอำเภอห้วยผึ้ง เมื่อข้ามมาถึงดินแดนฝั่งไทย ได้มาพักอาศัยชั่วคราวอยู่ริมลำห้วยขามตอนใต้เสียก่อน จากนั้นจึงเสาะหาภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมในการสร้างที่อยู่อาศัย จนได้ที่ตั้งที่มีความอุดมสมบูรณ์คือบ้านภูแล่นช้างในปัจจุบัน พร้อมกับตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านภูแล่นช้าง เนื่องจากสถานที่ดังกล่าวเป็นเขตแดนหากินของช้างป่าหลายตัว เวลาต่อมาจึงมีการเรียกชื่อหมู่บ้านเพี้ยนมาเป็น “ภูแล่นช้าง” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ซึ่งสอดคล้องกับสุรจิตต์ จันทระสา (2543) ที่บอกถึงเหตุการณ์กบฏที่เกิดขึ้นในเมืองเวียงจันทน์ ทำให้เกิดการอพยพชาวผู้ไทลงใต้ของราชอาณาจักรเวียงจันทน์ เป็นเมืองวัง เมืองเซโปน ต่อมาชาวผู้ไท ได้แยกย้ายออกไปตั้งเป็นเมืองพิน เมืองนอง เมืองพ้อ เมืองพลาน ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในแขวงสะหวันเขตของลาว นอกจากนี้แหล่งที่อยู่ของชาวผู้ไท ยังพบในเขตลุ่มภูพานที่สำคัญเขตหนึ่งคือ ในพื้นที่ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ได้อพยพเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2387 เป็นชาวผู้ไทจากเมืองวัง ชาวผู้ไทในพื้นที่กาฬสินธุ์แบ่งการอพยพเป็น 2 สาย ดังนี้ (1) เมืองกุดินารายณ์ เป็นผู้ไทจากเมืองวัง (ผู้ไทดำ) เมื่อ ปี พ.ศ. 2387 จำนวน 3,443 คน อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านกุดสิม ตั้งขึ้นเป็นเมืองกุดสิมมารายณ์ ขึ้นเมืองกาฬสินธุ์ โดยให้ราชวงเมืองวังเป็นพระอิเบศร์วงษา ขึ้นเป็นเจ้าเมืองคือ ท้องที่อำเภอภูพานารายณ์ อำเภอเขาวง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ (2) เมืองภูแล่นช้าง เป็นชาวผู้ไทจากเมืองวัง (ผู้ไทดำ) เช่นกัน อพยพเข้ามาเมื่อปี พ.ศ.2387 จำนวน 3,032 คน ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านภูแล่นช้าง ตั้งเป็นเมืองภูแล่นช้าง ขึ้นเมืองกาฬสินธุ์ ให้หมื่นเดชอุดม เป็นพระพิชัยอุดมเดช ขึ้นเป็นเจ้าเมือง คือท้องที่อำเภอนาคู อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

ถ้ายึดตามคำบอกเล่าของชาวบ้านและเรื่องราวที่ได้มีการบันทึกไว้ ชาวบ้านภูแล่นช้างคือหมู่บ้านชาติพันธุ์ผู้ไททุกประการ กล่าวคือที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ท่ามกลางการรายล้อมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ทำให้ชาวบ้านภูแล่นช้างบางส่วนเข้าใจว่าตนเองนั้นเป็นชาติพันธุ์ผู้ไท เพียงแต่มีการพูดแตกต่างออกไป จากข้อสังเกตของผู้วิจัยในเบื้องต้นที่ได้จากการลงพื้นที่ เมื่อได้ฟังสำเนียงการพูดและคำศัพท์หลาย ๆ คำ ของคนในหมู่บ้านภูแล่นช้าง เมื่อนำเปรียบเทียบกับภาษาผู้ไทแล้ว ปรากฏว่าชาวบ้านภูแล่นช้างสามารถออกเสียงสระประสมได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏในภาษาผู้ไท เช่น

คำว่า “โห” ในภาษาผู้ไทที่หมายถึง “หัว” พบว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างใช้คำว่า “หัว” ในการสื่อสารหรือบางคำศัพท์ที่มีคำเรียกเฉพาะในภาษาผู้ไท ที่ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างไม่มีปรากฏใช้ เช่น คำว่า “โหไคย” ในภาษาผู้ไท ซึ่งในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างออกเสียงว่า “หัวเข่า” และอีกหลายคำที่ในภาษาผู้ไทใช้สื่อสารกันแต่ไม่ปรากฏในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ด้วยหลายปัจจัยที่กล่าวมา ผู้วิจัยพบคำตอบของข้อสงสัยเบื้องต้นว่า ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างไม่ใช่ภาษาผู้ไท อันจะนำไปสู่การศึกษาที่มีความละเอียดเป็นขั้นตอนมีหลักการและทฤษฎีรองรับ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการศึกษาภาษาล้านนาศึกษาระบบเสียงของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง เพื่อพิสูจน์คำบอกเล่าของชาวบ้านภูแล่นช้าง ที่เรียกแทนตนเองเป็นชาติพันธุ์ผู้ไท ตามการอพยพมาหรือแท้ที่จริงภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างเป็นส่วนหนึ่งของภาษาลาว ดินแดนที่พวกเขาจากมา นอกจากนี้ยังมีความเป็นไปได้ว่าเป็นคนละกลุ่มกันตั้งแต่แรก เพียงแต่อพยพมาในเวลาเดียวกัน จึงทำให้ชาวบ้านภูแล่นช้างเข้าใจว่าตนเองเป็นชาติพันธุ์เดียวกันกับชาวผู้ไทหัวฝั้ง ทั้งนี้ก็เพราะทั้งสองภาษามีความเหมือนและมีส่วนคล้ายกันอยู่บ้างจึงสร้างความสับสนให้ชาวบ้านและทำให้เชื่อตามคำบอกเล่า

ผู้พูดภาษาต่าง ๆ ในตระกูลภาษาเดียวกัน ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันและมีการติดต่อไปมาหาสู่กันอย่างต่อเนื่อง อาจมีความเหมือนกันให้หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นจารีต ประเพณี วัฒนธรรม รวมทั้งภาษาที่พูดสื่อสารกัน ความคล้ายกันนี้ได้มีผู้ให้ทัศนะไว้ว่า ภาษาผู้ไทมีความคล้ายคลึงกับภาษาลาว ผู้ที่พูดภาษาผู้ไทและภาษาลาวสามารถพูดคุยกันได้รู้เรื่อง โดยต่างฝ่ายต่างใช้ภาษาของตนเอง แต่ภาษาผู้ไทมีลักษณะเฉพาะของตนหลายอย่าง ซึ่งทำให้แตกต่างไปจากภาษาลาว ความแตกต่างนั้นมีอยู่ทั้งในระดับเสียงและระดับคำ วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2520) ซึ่งที่ผ่านมามีการศึกษาด้วยวิธีการทางภาษาวैयाकरणอย่างกว้างขวาง เช่น วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2520) ศึกษาภาษาผู้ไทที่จังหวัดนครพนม อรพันธ์ อุณารสสวัสดิ์ (2536) ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาผู้ไทกับภาษาลาวไซ่ง์โรซินี คนหาญ (2546) ศึกษาคำพื้นฐานภาษาผู้ไทอำเภอหนองสูงและโรซินี คนหาญ (2546) ศึกษาระบบเสียงภาษาผู้ไท ตำบลถ้ำเจริญ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ เป็นต้น

จากข้อสงสัยของผู้วิจัยตั้งแต่ต้นที่พบว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างนั้นไม่ใช่ภาษาผู้ไท แต่มีความคล้ายกันกับภาษาลาวมากกว่า แต่เนื่องจากภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างยังไม่มีใครศึกษามาก่อน จำเป็นต้องศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งระบบเสียงและเก็บข้อมูลคำร่วมเชื้อสาย ผู้วิจัยจึงลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลระบบเสียงภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างในเบื้องต้นจากชาวบ้าน เพื่อเปรียบเทียบกับภาษาผู้ไทและภาษาลาว โดยใช้คำพื้นฐาน 1,630 คำของ หลี่ ฟางก้วย (Li Fang-Kuei. 1977) มาเก็บระบบเสียงเพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเสียงในคำพื้นฐานโดยใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2545) ที่กล่าวว่าเมื่อได้คำพื้นฐานแล้ว จากนั้นจะเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเสียงในคำพื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวันทั่ว ๆ ไป ไม่ใช่ศัพท์เฉพาะวัฒนธรรมหรือศัพท์สมัยใหม่ ซึ่งนักภาษาศาสตร์เรียกว่า คำร่วมเชื้อสาย (cognate word) มาเปรียบเทียบกับกันทาง

ภาษาศาสตร์ (comparative method) ในการเปรียบเทียบนั้นนักภาษาศาสตร์มองหาความคล้ายคลึงกันที่เป็นระบบ มองหาลักษณะปฏิภาค (correspondences) มาอธิบายความสัมพันธ์และความแตกต่างของภาษา ได้อย่างเป็นระบบและขั้นตอนสุดท้ายของการพิสูจน์ซึ่งจะสามารถบอกความสัมพันธ์ทางเชื้อสายได้

ผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่มีงานทางด้านวิชาการเรื่องใดศึกษาภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์โดยการใช้วิธีการทางภาษาศาสตร์มาก่อน จึงจำเป็นต้องลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลระบบเสียงและคำพื้นฐานมาวิเคราะห์ ส่วนการศึกษาระบบเสียงของภาษาผู้ไทและภาษาลาวนั้น ได้มีนักวิชาการศึกษาไว้เป็นจำนวนมาก เพียงพอที่จะนำมาศึกษาหรือในระหว่างการศึกษาข้อมูลเกิดขาดตกบกพร่อง อันมีเหตุจำเป็นต้องลงภาคสนามในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อตอบข้อสงสัยตลอดจนประชาชนลาวที่เดินทางมาทำงานในประเทศไทยที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนด นำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบระบบเสียง และลักษณะการแตกตัวของวรรณยุกต์ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงเสียงของคำร่วมเชื้อสาย เพื่อเป็นข้อพิสูจน์ว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างมีความสัมพันธ์ทางเชื้อสายกับภาษาใด อันจะเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาลาวถิ่นต่อไป

1.2 ความมุ่งหมายของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระบบเสียงของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2) เพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์กับภาษาผู้ไทและภาษาลาว โดยการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสาย

1.3 ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ทราบว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในกลุ่มความสัมพันธ์ทางเชื้อสายกับภาษาใด

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีสาระสำคัญตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ 2 ประการคือ แนวคิดการจำแนกกลุ่มภาษาและแนวคิดที่เกี่ยวข้องข้องกับการจัดกลุ่มย่อยภาษาลูก ดังนี้

1) แนวคิดการจำแนกกลุ่มภาษา

การจำแนกกลุ่มภาษาในระยะหลัง ได้เสนอวิธีการจำแนกด้วยการใช้ลักษณะของพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ในภาษานั้น ๆ ควบคู่ไปกับคำศัพท์ตามที่อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2545) กล่าวว่า การจำแนกกลุ่มภาษาทำได้ 3 วิธีได้แก่ การจำแนกตามประเภทโครงสร้างที่เหมือนกัน (structural characteristics) โดยดูว่าภาษาที่มีระบบเสียงหรือระบบคำหรือลักษณะทางไวยากรณ์ที่เหมือนกัน จะถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน การจำแนก

ตามความสัมพันธ์ทางเชื้อสาย โดยมีพื้นฐานว่าที่ว่า ภาษาที่พัฒนามาจากภาษาแม่เดียวกัน (Proto-language) จะถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันและการจำแนกตามลักษณะเด่นตามพื้นที่ (Area feature) เป็นการแบ่งกลุ่มภาษาตามลักษณะเด่นทางภาษา ที่ภาษาต่างตระกูลมีร่วมกันในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยเฉพาะ สอดคล้องกับที่อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2545) เสนอการจำแนกประเภทของภาษาในสังคมไทยด้วยเกณฑ์สำคัญ 3 ประการคือ เกณฑ์ความสัมพันธ์ทางเชื้อสาย เกณฑ์หน้าที่ทางสังคมของภาษาและเกณฑ์ลำดับชั้นของสำคัญของภาษาเอง ซึ่งเกณฑ์ความสัมพันธ์ทางเชื้อสาย (genetic relationship) หมายถึงความสัมพันธ์โดยสายเลือดหรือความสัมพันธ์โดยสืบมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน จำแนกภาษาตามลักษณะความคล้ายคลึงอย่างมีระบบของตัวภาษาออกเป็นตระกูลภาษา (language family) ภาษาที่อยู่ในตระกูลเดียวกันคือภาษาที่มีหลักฐานว่าร่วมเชื้อสายเดียวกัน

2) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการกับจัดกลุ่มย่อยภาษาลูก

การจัดกลุ่มย่อยภาษาลูกนั้นธรรณันท์ ตรงดี (2557) ให้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการกับจัดกลุ่มย่อยภาษาลูกว่าในการจัดกลุ่มย่อยภาษาลูก ไม่เพียงแต่พิจารณาว่าลักษณะใดเป็นลักษณะร่วมของภาษาลูกเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาด้วยว่าลักษณะร่วมดังกล่าวเป็นนวัตกรรมร่วม (shared innovation) หรือไม่ ซึ่งแคมป์เบลล์ (Campbell, 1999) อ้างถึงธรรณันท์ ตรงดี (2557) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมร่วมว่า หมายถึง ผลของการเปลี่ยนแปลงในภาษาลูกภาษาหนึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงระบบคำ หรือวากยสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงนี้ได้สืบทอดไปยังภาษาลูก ๆ ของภาษานั้นด้วย ในการเสนอการจัดกลุ่มย่อยภาษานั้น ถึงแม้จะมีวิธีการที่หลากหลาย เช่น วิธีการจัดกลุ่มย่อยโดยอิงภูมิศาสตร์ วิธีการศัพท์สถิติ (lexicostatistics) ฯลฯ แต่วิธีการที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในปัจจุบัน คือ วิธีการจัดกลุ่มย่อยโดยใช้นวัตกรรมร่วมเป็นเกณฑ์ ในทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติวัตกรรมร่วม (shared innovation) หมายถึง ลักษณะใหม่ซึ่งพบในภาษาลูกไม่ว่าจะเป็นศัพท์ เสียง หรือไวยากรณ์ อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่งในภาษาแม่ภาษาแม่ดังกล่าวต่อมาพัฒนาเป็นภาษาลูกต่าง ๆ ซึ่งยังคงลักษณะที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนั้นไว้ ลักษณะดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้จากการจำแนกภาษาภายในตระกูลภาษาเดียวกันว่าภาษาใดมีความสัมพันธ์ทางเชื้อสายใกล้ชิดกันมากที่สุด ภาษาที่อยู่ในกลุ่มย่อย (subgroup) เดียวกันจะมีพัฒนาการร่วมกันเป็นเวลานานกว่า นั่นคือแยกตัวออกจากกัน ภายหลังภาษาที่อยู่กลุ่มย่อยคนละกลุ่ม เช่น ภาษา A เป็นภาษาดั้งเดิม (protolanguage) มีภาษาลูกคือภาษา B และภาษา C เมื่อเวลาผ่านไป หากว่าภาษา B หรือภาษา C แยกแขนงออกไปมีภาษาลูกเป็นของตนเองมากกว่า 1 ภาษา ก็จะทำให้เกิดเป็นกลุ่มย่อย (subgroup) ขึ้นมา เช่น หากต่อมาภาษา B มีภาษาลูกคือ ภาษา D และภาษา E ก็จะทำให้ ภาษา D และภาษา E เป็นภาษาที่อยู่ในกลุ่มย่อยเดียวกันคือกลุ่มย่อย B

ก็เปรียบเสมือนพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน ย่อมมีรูปร่างหน้าตาใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ภาษา D ย่อมจะมีพัฒนาการร่วมกับภาษา E มากกว่าที่จะมีร่วมกับภาษาลูกของภาษา C

1.5 ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

1. ด้านเนื้อหา ศึกษาระบบเสียงและการเปลี่ยนแปลงเสียงของภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์กับภาษาผู้ไทและภาษาลาว
2. ด้านพื้นที่ พื้นที่ที่มีผู้พูดภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ และพื้นที่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเก็บข้อมูลคำศัพท์เพิ่มเติมในส่วนที่เกิดข้อสงสัย
3. ด้านประชากร ผู้บอกภาษาหลักภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง 1 คน และผู้บอกภาษารองภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง 3 คน โดยมีคุณสมบัติดังนี้
 - 3.1 ใช้ภาษาไทบ้านภูแล่นช้างในการสื่อสารติดต่อกับคนในครอบครัวและในหมู่บ้าน
 - 3.2 ภูมิลำเนาของผู้บอกภาษา ต้องเป็นคนที่เกิดในหมู่บ้านภูแล่นช้าง ไม่เคยอพยพโยกย้ายไปที่อื่น บิดา-มารดา รวมทั้งคู่สมรสเป็นคนที่เกิดและเติบโตในหมู่บ้านภูแล่นช้างด้วยกัน
 - 3.3 อายุของผู้บอกภาษาต้องมีอายุระหว่าง 50-70 ปี เนื่องจากคนในวัยนี้เหมาะสมที่จะเป็นผู้บอกภาษาในการศึกษาภาษาไทเชิงเปรียบเทียบมากที่สุด เพราะจบการศึกษามานานแล้ว ทำให้อิทธิพลของภาษามาตรฐานที่มีต่อภาษาแม่ของคนวัยนี้มีน้อย
 - 3.4 เพศของผู้บอกภาษาต้องเป็นเพศหญิง เพราะเพศหญิงจะรักษาลักษณะทางภาษาของท้องถิ่นไว้มากกว่าผู้ชาย ด้วยเหตุที่ผู้หญิงมักจะได้เดินทางบ่อยเหมือนผู้ชาย จึงได้รับอิทธิพลจากภาษาถิ่นอื่นน้อย
 - 3.5 การศึกษาของผู้บอกภาษาต้องได้รับการศึกษาเทียบเท่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 - 3.6 อาชีพของผู้บอกภาษาต้องเป็นผู้ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน
 - 3.7 อวัยวะในการออกเสียงของผู้บอกภาษาต้องมีอวัยวะในการเปล่งเสียงครบสมบูรณ์ เช่น มีฟันหน้าครบ ลิ้นไก่ไม่สั้น ไม่มีเสียงแหบแห้ง เสียงดังฟังชัด
 - 3.8 ความร่วมมือในการให้ข้อมูล ผู้บอกภาษาต้องเป็นผู้ที่ยินดีในการให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
 - 3.9 ผู้บอกภาษาต้องมีชั่วโมงว่างพอสมควรและสามารถตอบคำถามได้อย่างคล่องแคล่ว
4. ด้านข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลคำศัพท์ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเสียง วรรณยุกต์ภาษาถิ่นตระกูลไท 60 คำตามวิธีของเกตเนย์ (Gedney, 1972) และใช้คำพื้นฐาน 1,630 คำหลี่ ฟางกุ้ย (Li Fang-Kuei, 1977) เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษาระบบเสียงและการจัดกลุ่มทางเชื้อสายของภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้

1. ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “ผู้ไท” แทนคำว่า “ภูไทย” และ “ผู้ไทย”
2. คำว่า “ไท” เขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า TAI ใช้สำหรับเรียกคนหรือชนชาติที่พูดภาษาที่มีความสัมพันธ์กับภาษาไทย คือ ภาษาตระกูลไท ส่วนคำว่า “ไทย” ใช้สำหรับเรียกประเทศ คน สังคม วัฒนธรรมและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย

1.7 เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัย

1. [] หมายถึง การถ่ายเสียงในระดับสัทศาสตร์และเป็นเสียงหรือศัพท์ที่เป็นรูปแปร
2. / / หมายถึง การถ่ายเสียงในระดับสัทศาสตร์และเป็นเสียงหรือศัพท์ที่เป็นมาตรฐานในภาษานั้น
3. ‘ ’ หมายถึง ความหมายของคำศัพท์

1.8 เครื่องมือการวิจัย

1. รายการคำศัพท์ที่ใช้เก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์ภาษาถิ่นตระกูลไท 60 คำตามวิธีของเกตเนย์ (Gedney. 1972) และคำร่วมเชื้อสาย 1,630 คำของของหลี่ ฟางกุ้ย (Li Fang-Kuei. 1977) (ในภาคผนวก)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง
3. โปรแกรม Nero wave Editor สำหรับตัดเสียงคำศัพท์
4. โปรแกรม Praat เวอร์ชัน 6.1.12 ใช้ในการแสดงกราฟเสียงวรรณยุกต์

1.9 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาการศึกษาระบบเสียงและการจัดกลุ่มทางเชื้อสายของภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งการรวบรวมข้อมูลออกเป็น ดังนี้
 - 1.1 รวบรวมเอกสาร หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของบ้านภูแล่นช้างและชาติพันธุ์ผู้ไท รวมถึงชาติพันธุ์ลาว
 - 1.2 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิธีการจัดกลุ่มทางภาษาและการวิเคราะห์ระบบเสียง
 - 1.3 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทถิ่นและภาษาลาวถิ่น
 - 1.4 คัดเลือกพื้นที่ในการวิจัย จากการสำรวจพื้นที่อำเภอห้วยผึ้งและอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยพบว่าผู้พูดภาษาไทถิ่นที่อยู่ท่ามกลางหมู่บ้านที่พูดภาษาผู้ไท ใช้ภาษาไทถิ่นในชีวิตประจำวันทั้งภายในครอบครัวและติดต่อสื่อสารกันหมู่บ้าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่บ้านภูแล่นช้าง หมู่ 1 และ 2 ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

1.5 คัดเลือกผู้บอกภาษาหลักภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง 1 คนและผู้บอกภาษารองภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง 3 คน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับเสียงและไม่ให้เกิดการแปรเสียง โดยเฉพาะเสียงวรรณยุกต์ โดยผู้บอกภาษาต้องมีคุณสมบัติ ตามที่ได้กล่าวไว้ในขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าด้านประชากร

1.6 เก็บข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้รายการคำจำนวน 1,630 คำ และใช้แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาตระกูลไทของเกดเนย์ (Gedney. 1972) จำนวน 60 คำ ผู้วิจัยใช้อุปกรณ์ที่เป็นของจริง ทำทางประกอบและทายคำถามหรือบอกลักษณะโดยอ้อม เพื่อให้เข้าใจความหมายตามที่ต้องการจึงให้ผู้บอกภาษาออกเสียงที่ต้องการคำละ 2-3 ครั้ง จากนั้นบันทึกเป็นสัทอักษร (IPA) และบันทึกเสียงเพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจสอบภายหลังด้วยโปรแกรม Praat เวอร์ชัน 6.1.12

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลระบบเสียงของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่ได้ถ่ายถอดเป็นสัทอักษร แล้วมาวิเคราะห์ตามหัวข้อต่อไปนี้

2.1 วิเคราะห์หาหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมดในระบบ โดยใช้หลักการหาคู่เทียบเสียง (minimal pairs) และคู่เทียบเสียงคล้าย (sub-minimal pairs) ตลอดจนดูการปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะ

2.2 วิเคราะห์หาจำนวนหน่วยเสียงสระโดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับการหาหน่วยเสียงพยัญชนะและดูการปรากฏของหน่วยเสียงสระเดี่ยวและสระประสม

2.3 วิเคราะห์หน่วยเสียงวรรณยุกต์โดยใช้แบบทดสอบวิเคราะห์หาหน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นของเกดเนย์ (Gedney. 1972) เป็นหลักในการการวิเคราะห์หาสัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์และหาคู่เทียบเสียงมาเปรียบเทียบเสียงวรรณยุกต์ เพื่อให้ได้จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ถูกต้อง จากนั้นนำเสียงของคำภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างแต่ละคำที่ตัดได้ลงโปรแกรม Praat (Praat Objects เวอร์ชัน 6.1.12) เพื่อฟังเสียงของคำและแสดงกราฟคลื่นเสียง เพื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์สัญลักษณ์ของวรรณยุกต์

2.4 นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

2.5 นำเสียงของคำภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างมาเปรียบเทียบกับภาษาผู้ไทและภาษาลาวที่มีผู้วิจัยไว้แล้ว โดยเรียงลำดับตามปีที่มีการทำวิจัย ได้แก่

1) อรพันธ์ อุณากรณ์สวัสดิ์ (2536) เรื่อง “การเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาผู้ไทกับภาษาลาวโซ่ง” ซึ่งใช้ภาษาผู้ไทอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นพื้นที่ในการเก็บข้อมูลวิจัย

2) โรชนี คนหาญ (2546) เรื่อง “คำพื้นฐานภาษาผู้ไท : การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ” ซึ่งใช้ภาษาผู้ไทอำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหารเป็นพื้นที่ในการเก็บข้อมูลวิจัย

3) ศิวพร ฮาชันนารี (2543) เรื่อง การศึกษาระบบเสียงในภาษาลาวหลวง

พระบาง : ศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาลาวครั้งลุ่มน้ำท่าจีนและภาษาลาวด่านซ้าย

4) พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ : กรณีศึกษา

ภาษากลุ่มลาว

5) ธนันท์ ตรงดี (2557) เรื่อง “ภาษาลาวถิ่น” เพื่อเปรียบเทียบกับภาษาลาวถิ่นทั้ง

5 กลุ่ม

2.6 นำผลการเปรียบเทียบมาพิสูจน์สถานะและหาความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของภาษา

ไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

3. นำเสนอข้อมูล

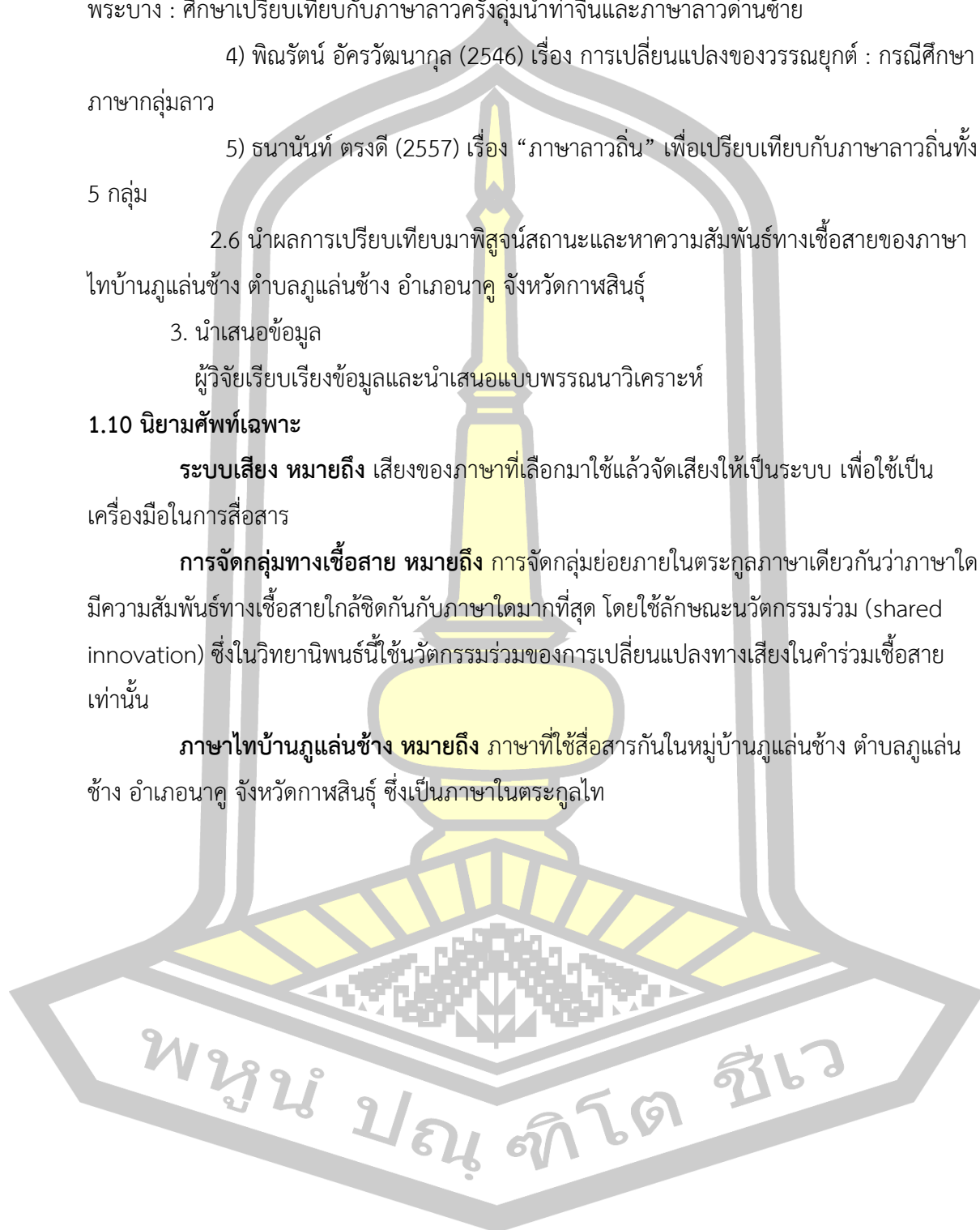
ผู้วิจัยเรียบเรียงข้อมูลและนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

1.10 นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบเสียง หมายถึง เสียงของภาษาที่เลือกมาใช้แล้วจัดเสียงให้เป็นระบบ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร

การจัดกลุ่มทางเชื้อสาย หมายถึง การจัดกลุ่มย่อยภายในตระกูลภาษาเดียวกันว่าภาษาใดมีความสัมพันธ์ทางเชื้อสายใกล้ชิดติดกันกับภาษาใดมากที่สุด โดยใช้ลักษณะนวัตกรรมร่วม (shared innovation) ซึ่งในวิทยานิพนธ์นี้ใช้นวัตกรรมร่วมของการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายเท่านั้น

ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง หมายถึง ภาษาที่ใช้สื่อสารกันในหมู่บ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นภาษาในตระกูลไท

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาระบบเสียงภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปและประวัติของหมู่บ้านภูแล่นช้างและคำบอกเล่าเรื่องราวการอพยพมาจาก แขวงสะหวันนะเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวพร้อมกับชาวผู้ไทห้วยผึ้งที่ทำให้ชาวบ้านภูแล่นช้างมีความเชื่อว่าตนเองนั้นเป็นชาติพันธุ์ผู้ไท ผู้วิจัยจึงใช้ทฤษฎีทางภาษาเพื่อเข้ามาศึกษาหาความสัมพันธ์ว่าแท้ที่จริงแล้วชาวบ้านภูแล่นช้างนั้นมีระบบเสียงเป็นอย่างไร เพื่อให้ผู้วิจัยมีความน่าเชื่อถือจึงได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ประวัติของหมู่บ้านภูแล่นช้างและสภาพทั่วไป
2. ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคอีสาน
3. ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ลาวในภาคอีสาน
4. การวิเคราะห์หน่วยเสียง
5. พัฒนาการของวรรณยุกต์ภาษาไทยดั้งเดิม
6. การจัดกลุ่มทางภาษา
7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ประวัติของหมู่บ้านภูแล่นช้างและสภาพทั่วไป

ประวัติบ้านภูแล่นช้าง

พงศาวดารเมืองกาฬสินธุ์และประวัติเมืองภูแล่นช้างโดยบุญมี ภูเดช (2525) กล่าวว่า ตามที่ได้รับฟังจากลุงจารย์บุญ เฉลิมชาติ จำนวน ผู้เป็นบุตรหลานพระยาพิชัยอุดมเดชเจ้าเมืองว่า ในสมัยพระเจ้าศิริบุญสาร (พระเจ้าบุญสาร) คลองเมืองนครเวียงจันทน์นั้น พระเจ้าศิริบุญสารมีราชบุตรที่ปรากฏชื่อ 3 คน คือเจ้านันทเสน เจ้าอินทวงศ์ เจ้าอนุวงศ์ น้องชายพระเจ้าศิริบุญสารเป็นเจ้าอุปราช (ผู้เล่าสู่ฟังลิมชื่อ) เจ้าอุปราชผู้น้องชายนั้นมีบุตรที่จำได้ 1 คน ชื่อท้าวแค ท้าวแค ผู้นี้เป็นนายหมวดในกองฝึกสอนเชิงอาวุธต่าง ๆ แก่ชายตัวชะกั้นที่เกณฑ์เข้ามาเป็นทหาร คงจะเป็นสมัยเจ้านันทเสน เป็นเจ้าเมืองนครเวียงจันทน์แต่เข้าเมืองภูแล่นช้างชอบเรียกว่า ร้อยโทแค สันนิษฐานว่าอาจเรียกขึ้นกันภายหลังเพราะสมัยนั้นไม่ปรากฏมีศนายร้อย นายพัน ท้าวแคมีบุตร 2 คน คือท้าวเดช และท้าวดี ท้าวแคได้นำบุตรทั้งสองลงไปถวายไว้ในการอุปการะของพระบาท สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชกาลที่ 1 ท้าวเดชและท้าวดีก็อยู่ในความอุปการะของพระเจ้าอยู่หัวมาตลอด จนถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าอนุวงศ์เป็นกบฏต่อกรุงเทพมหานครกองทัพกรุงเทพได้ยกขึ้นไปปราบจนมีชัยชนะและสงบเรียบร้อย

จุลศักราช 1198 ปีวอก อัฐศก (พ. ศ. 2379) โปรตเกล้าฯ ให้พระยามหาอำมาตย์ (ป้อม) และพระมหาสงครามให้เกณฑ์กำลังพลเมืองฝ่ายเหนือเฉียงตะวันออก ยกกองทัพไปตั้งอยู่ ณ เมืองนครพนม จัตุราชการและปราบปรามบรรดาหัวเมืองฝั่งโขงตะวันออกมีเมืองมหาชัยกองแก้ว เมืองคำเกิด เมืองคำม่วง มีพระคำแดงเป็นอุปฮาดเมืองคำม่วงและราชวงศ์ ท้าวขัตติยะ ท้าวสุริยะ เมืองคำม่วง พระคำดวน (คำก้อน) และราชวงศ์ราชบุรีเมืองคำเกิด พาครอบครัวอพยพมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระยามหาอำมาตย์ได้ให้ครอบครัวพระคำดวน ซึ่งมีจำนวน 2,859 คน คนไปตั้งอยู่ ณ บ้านท่าขอนยาง ให้ครัวพระคำแดง ซึ่งมีจำนวน 933 คนไปตั้งอยู่บ้านบึงกระดาน (แขวงบาดาล) ขึ้นกับเมืองกาฬสินธุ์ทั้ง 2 ตำบลและให้เมืองมหาชัยกองแก้วไปตั้งอยู่ที่หนองหารเชิงชุมคือเมืองสกลนคร ต่อมาเมื่อเดือนเก้าจุลศักราช 1202 (พ.ศ.2383) ทรงพระราชดำริว่าปากโขงตะวันออก พระมหาเทพ พระราชรินทร์ ไปกวาดหัวเมืองขึ้นแก่เมืองเวียงจันทน์ยังหาได้มาสิ้นเชิงไม่ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อุปราชเมืองเวียงจันทน์พร้อมด้วยบุตรหลานและพระมหาสงครามยกขึ้นไป มีตราไปถึงพระสุนทรราชวงศา เจ้าเมืองยโสธรให้เกณฑ์คนหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออก ออกไปเกลี้ยกล่อม และกวาดครอบครัวมาให้หมด

ฝ่ายกรุงเทพฯ เมื่อเดือนอ้าย เจ้าอุปราชเมืองเวียงจันทน์พระมหาสงครามบอกลงมาว่าได้เกณฑ์ทัพเมืองนครพนม เมืองกาฬสินธุ์ เมืองหนองหาร 2,000 คน ให้เจ้าอุปราชเมืองเวียงจันทน์ ท้าวเพี้ย บุตรหลาน 6 คน ไปทางเมืองงายทางหนึ่ง ให้ท้าวเถื่อนบุตรอนุวงศ์ ท้าวไซหลานเจ้าอุปราช กับท้าวเพี้ย คุมทัพเมืองท่าอุเทน เมืองไชยบุรี เมืองสกลนคร เมืองแสน รวมคน 3305 คน ยกไปทางเมืองกะปองทางหนึ่ง พระปฐมเทวาเจ้าเมืองหนองคายคุมทัพเมืองหนองคาย เมืองภูเวียง เมืองมุกดาหาร รวมคน 2,000 คนยกไปทางเมืองรายทางหนึ่ง ท้าวเหม็น ท้าวแรต บุตรเจ้าอุปราช ขุมทรัพย์เมืองเขมราฐ เมืองอุบล รวมคน 3,000 คน รวม 4 กองทัพ เป็นจำนวน 13,000 คน จึงให้พระมหาสงครามอยู่รักษาเมืองนครพนม

เมื่อวันเดือน 5 แรม 5 ค่ำวันพฤหัสบดี วันที่ 31 มีนาคมพ.ศ 2384 จุลศักราช 1203 ได้ข้ามแม่น้ำโขงเข้าไปตีเมืองวัง เมืองตะโปน เมืองพิน เมืองนอง เมืองเชียงร่ม เมืองผาบ้ง ไม่อยู่สู้รบหนีเข้าป่าสิ้น แต่งคนไปเที่ยวกวาดครอบครัว ก็ถูกปืนและหน้าไม้กองทัพล้มตายหลายคนเกลี้ยกล่อมมาได้บ้าง จับมาได้บ้าง เป็นครัว 1,177 คน ช้าง 20 เชือก ครั้นจะกวาดต่อไปครัวก็หนีไปอยู่แดนญวนสิ้น ได้จุดเผาบ้านเรือนเสียหายหมด ทรงทราบแล้วจึงมีตราตอบขึ้นไปว่า เจ้าอุปราชเมืองเวียงจันทน์ บุตร หลาน รับอาสาขึ้นไปว่าจะเกลี้ยกล่อมกวาดครัวปากของตะวันออกมาให้สิ้นเชิง ขึ้นไปกะเกณฑ์ผู้คนได้ถึง 10,000 เศษ ไปตีครัวได้แค่ 1,000 เศษ ไม่สมแก่ทัพใหญ่ให้รั้งรออยู่ทำเป็นแรมปี ถ้ากลัวออกมาทำไร่ทำนาให้คอยจับให้สิ้นเชิงอย่าให้ติดตั้งเป็นทางเสบียงอาหารญวนอยู่ได้

จุลศักราช 1206 (พ. ศ. 2387) ฝ่ายเจ้าอุปราชเมืองเวียงจันทน์และพระมหาสงครามลง
ไปเผ่ากราบทูลว่า ไปกวาดครัวได้เก่าใหม่เป็นจำนวนคนครัวเมืองวัง 852 คน เมืองตะโปน 575 คน
เมืองนอง 103 คน เมืองพิน 122 คน เมืองคำม่วน 806 คน รวม 2,458 คน

พระสุนทรราชวงศาเจ้าเมืองยโสธร พระปทุมเทวาเจ้าเมืองหนองคาย ได้บอกส่งท้าว
สิงหนามเจ้าเมืองคำวอ ท้าวเพี้ยเมืองวัง พระคำก้อเมืองคำเกิด อุปฮาดเมืองคำน้อย ท้าวเพี้ยเมือง
พระบาง ท้าวเพี้ยนายครีวลงมา ณ กรุงเทพนานคร ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เข้าเฝ้าทูล
ละอองธุลี พระบาท แล้วถามในครัวว่าได้ปรึกษาหารือท้าวเพี้ยครอบครัวพร้อมมูลกันจะตั้งบ้านเรือน
อยู่บ้านใดตำบลใด จะสมัครทำราชการขึ้นกับเมืองใดจะโปรดให้อยู่ตามใจสมัครนายครีวได้กราบ
บังคมทูลกรุณาว่า ราชวงศ์เมืองวังกับพวกพ้องท้าวเพี้ยครอบครัวสมัครอยู่บ้านกุดแก้ว (เมืองกุดฉิม-
นารายณ์) ขึ้นกับเมืองกาฬสินธุ์ ท้าวโรงกลางบุตรเจ้าเมืองวังกับพวกพ้องท้าวเพี้ยครอบครัวขอสมัคร
อยู่บ้านปะขาวพะงา (เมืองพรรณานิคม) ขึ้นกับเมืองสกลนคร ท้าวลำดวน (คำก้อ) เจ้าเมืองคำเกิด
กับพวกพ้องท้าวเพี้ยครอบครัวสมัครอยู่บ้านท่าขอนยาง ขึ้นกับเมืองกาฬสินธุ์ อุปฮาดเมืองคำม่วน
(ท้าวคำแดง) กับพวกพ้องท้าวเพี้ยครอบครัวสมัครอยู่บ้านบึงกระดาน เมืองแซงบาดาล ขึ้นกับจังหวัด
กาฬสินธุ์ ท้าวเพี้ยเมืองสูงกับพวกพ้องครอบครัวสมัครอยู่บ้านกุสุมาลย์ (เมืองกุสุมาลย์มณฑล) ขึ้นกับ
เมืองสกลนคร ท้าวซ้ายนายครีวเมืองวังกับพวกพ้องท้าวเพี้ยครอบครัวสมัครอยู่บ้านบางหวายธาตุพนม
กับเจ้าเมืองเชียงร่ม อุปฮาดราชวงศ์ครอบครัว ขอสมัครตั้งอยู่บ้านห้วยสีสระบัว (เมืองเรณูนคร)
ขึ้นกับเมืองนครพนม ครอบครัวขุนป้อพลชั้นร์ พระไชยเชษฐาเมืองตะโกนขออยู่เมืองเขมราฐ แล้ว
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ยกบ้านที่นายครีวตั้งอยู่นั้นขึ้นเป็นเมือง แล้วตั้งให้นายครีวเป็นเจ้าเจ้า
เมืองมีชื่อต่าง ๆ กัน แล้วตั้งอุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร ท้าวเพี้ยไว้สำหรับเมือง พระราชทานเครื่อง
อุปโภคบริโภคตามผู้ใหญ่ผู้น้อยทุก ๆ เมือง

1. พระธิเบตคังศา	เจ้าเมืองกุดฉิมนารายณ์
2. พระเสนานรงค์	เจ้าเมืองพรรณานิคม
3. พระสุวรรณภักดี	เจ้าเมืองท่าขอนยาง
4. พระศรีสุวรรณ	เจ้าเมืองแซงบาดาล
5. หลวงอรัญญา	เจ้าเมืองกุสุมาลย์มณฑล
6. พระแก้วโกมล	เจ้าเมืองเรณูนคร
7. พระเทพวงศา	เจ้าเมืองเขมราฐ

แล้วโปรดเกล้าให้ตั้งด่านไว้ปากคลองฝั่งตะวันออกคอยลาดตระเวนระวังสืบสวนว่าจะยก
ข้ามพากมากวาดต้อนเอาครอบครัวนั้นกลับคืนไปจะได้ตระเตรียมสู้รบทันทั่วทั้ง ให้พระสุนทรราช
วงศา ผู้เป็นเจ้าเมืองยโสธรและเจ้าเมืองนครพนมทั้งสองเมือง จัดคนข้ามไปตั้งด่าน รวม 10 ด่าน ให้
ลาดตระเวนบรรจบถึงกันทุกด่าน ราชการทางเมืองลาวเชิงเขาประทัดก็สงบเรียบร้อยไม่มีเหตุการณ์

อันใดแต่พระพิชัยอุดมเดช เจ้าเมืองภูแล่นช้าง ไม่ได้เป็นนายคร้วหัวเมืองใดมาก่อน มีผู้สูงอายุเมืองภูแล่นช้างเล่าว่า ท้าวเดชท้าวดีเป็นญาติวงศ์กับเจ้าอุปราชเมืองเวียงจันทน์ เจ้าอุปราชได้รวมบุตรหลานรับอาสาไปเกลี้ยกล่อมกวาดต้อนหัวเมืองลาวฝั่งตะวันออก ท้าวเดชท้าวดีก็อาสาพร้อมกองทัพไปด้วย พระมหาสงครามและเจ้าอุปราชเมืองเวียงจันทน์ยกกองทัพเข้าตีเมืองวัง เมืองพิน เมืองนอง เมืองตะโปน เมืองเชียงร่ม เมืองผาบ้งจนแตกกระส่ำระสายกวาดต้อนคร้วมาเป็นที่เรียบริ้อยแล้ว ในการกองทัพนั้นท้าวเดชได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสามารถมีความชอบในราชการ จึงได้รับการแต่งตั้งเป็นหมื่นเดชอุดมต่อมาโปรดเกล้าเป็นพระพิชัยอุดมเดช เจ้าเมืองภูแล่นช้าง ส่วนท้าวดีผู้น้องชายซึ่งออกทัพพร้อมกับท้าวเดชได้รับฟังว่า ได้รับการแต่งตั้งเป็นอุปฮาดและรักษาราชการเมืองทำหน้าที่เจ้าเมือง เมื่อเจ้าเมืองถึงแก่กรรมแล้วแต่ยังไม่พบปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดสำหรับพระพิชัยอุดมเดชตามพงศาวดารเมืองกาฬสินธุ์ว่าให้มาเป็นเจ้าเมือง แล้วโปรดเกล้าให้หมื่นเดชอุดมคนเวียงจันทน์ซึ่งลงไปอยู่กรุงเทพฯเป็นที่พระพิชัยอุดมเดช มาเป็นเจ้าเมืองภูแล่นช้างเอาคนที่อยู่ว่างเขาภูแล่นช้าง ริมหว่างเขาด้านตะวันตกมีหมวดโคตรหลักคำที่อยู่ภูแล่นช้างเดิมและเรียกกลุ่มคนเมืองวังคงหมายถึงครอบครัวจากบ้านห้วยนายมแขวงเมืองวังที่ตกเป็นเชลยได้มาบ้างนั้นขึ้นเป็นคนเมืองภูแล่นช้างแล้วโปรดเกล้าให้ขึ้นกับเมืองกาฬสินธุ์

เมืองภูแล่นช้างในพงศาวดารหัวเมืองมณฑลอีสาน 2506

บรรพบุรุษเมืองภูแล่นช้างอพยพมาจากบ้านห้วยนายม แขวงเมืองวัง ฝั่งโขงตะวันออกครั้งพระมหาสงครามและเจ้าอุปราชเมืองเวียงจันทน์ ยกกองทัพไปตีเมืองวังแตก เมื่อพ. ศ. 2384 มาตั้งอยู่บ้านภูแล่นช้าง มีจำนวนพลเมืองเพียง 314 คน และมีหมื่นเดชอุดมเป็นหัวหน้าต่อมาเมื่อพ.ศ. 2388 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว 3 ให้ยก ให้ยกบ้านภูแล่นช้างขึ้น ให้ยกบ้านภูแล่นช้างขึ้นเป็นเมืองภูแล่นช้างและให้ยกบ้านภูแล่นช้างขึ้นเป็นเมืองภูแล่นช้างและโปรดเกล้าให้หมื่นเดชอุดมเป็นพระพิชัยอุดมเดชเจ้าเมืองให้เพี้ยโคตรหลักคำเป็นอุปฮาด ให้เพี้ยมหาราชเป็นราชวงศ์ให้เพี้ยพรมดวงสีเป็นราชบุตรเป็นกรมการเมืองภูแล่นช้าง สันนิษฐานว่าพระพิชัยอุดมเดชไม่ได้เป็นหัวหน้าหรือในคร้วบ้านนายมมาก่อน และไม่ได้ถูกกองทัพพระมหาสงครามและเจ้าอุปราชเมืองเวียงจันทน์ตีแตกกวาดต้อนมาเหมือนเมืองอื่น ๆ พระพิชัยอุดมเดชเป็นบุตรหลานเจ้าอุปราชเมืองเวียงจันทน์ และเจ้าอุปราชแห่งเมืองเวียงจันทน์ได้ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาอาสาไปเกลี้ยกล่อมคร้วลาวที่แตกหนีเข้าป่าให้ออกอยู่บ้านเมือง แล้วจึงรวมบุตรหลานออกทัพเข้าตีเมืองวัง เมืองพิน เมืองนอง เมืองตะโปน เมืองเชียงร่ม เมืองผาบ้ง ได้กวาดต้อนในคร้วมาเป็นจำนวนมากและในการออกทัพครั้งนั้นพระพิชัยอุดมเดชเมื่อครั้งยังเป็นท้าวเดชมีความสามารถจนมีความรับผิดชอบในราชการ จึงได้รับการแต่งตั้งเป็นหมื่นเดชอุดมและได้โปรดเกล้าเป็นพระพิชัยอุดมเดช เจ้าเมืองในเวลาต่อมา

เมื่อครั้งนายคร้วหัวเมืองฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขง ได้เข้าเฝ้ากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองและมีเชื้อศต่าง ๆ กันนั้น

ไม่ปรากฏมีชื่อท้าวเดชมอยู่ด้วยแต่มีหลักฐานพอจะสังเกตได้ว่าแล้วโปรดเกล้าฯ ให้หมื่นเดชอุดมคนเมืองเวียงจันทน์ซึ่งลงไปอยู่กรุงเทพฯ มาเป็นเจ้าเมืองภูแล่นช้างเป็นที่พระพิชัยอุดมเดช ให้เกลี้ยกล่อมครัวเมืองวังที่แตกเป็นเชลยอยู่นั้นมารวมกับคนภูแล่นช้างเดิมอยู่รวมนั้นมารวมกับคนภูแล่นช้างเดิมครัวเมืองวังนั้นหมายถึงครัวบ้านห้วยนวมและมีข้อสันนิษฐานไว้ว่าครัวเมืองเวียงจันทน์ที่ถูกกวาดต้อนลงมาในสมัยกรุงธนบุรีนั้น ให้ครอบครัวเวียงจันทน์อยู่ตามหัวเมืองชั้นใน คือเมืองลพบุรี เมืองสระบุรี เมืองนครนายก และเมืองฉะเชิงเทรา เป็นต้น ส่วนพระญาติของพระเจ้าบุญสารนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ทรงทะนุบำรุงไว้เอง ให้อยู่ ณ กรุงเทพมหานคร ครั้งที่จะไปเป็นเจ้าเมืองนั้นเมืองเดชอุดมยังไม่รู้ว่าหมู่บ้านใดที่ตนควรไปตั้งบ้านเมืองได้ เพียงแต่ได้ทราบคำบอกกล่าวเล่ากันว่านายครัวหัวบ้านหน้าครองเคยขึ้นไปส่งส่วยเมืองเวียงจันทน์ จึงขอสมัครไปตั้งอยู่ใกล้บ้านนาคลอง

ความเป็นมาของภูแล่นช้างเมืองเก่า

ระหว่างเขาภูแล่นช้างหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ก่อนแล้วมี 3 หมู่บ้านคือบ้านนาคลอง บ้านนาขาม บ้านนาคู เดิมได้อพยพมาจากเมืองน้ำน้อยอ้อยหนู สังเกตว่าคงจะเป็นเมืองเล็กหรือแขวงขึ้นกับเมืองน้ำน้อยอ้อยหนู อพยพมาปีใดไม่มีกำหนดแจ้ง เมืองน้ำน้อยอ้อยหนูเป็นเมืองหนึ่งในเขตสิบสองจุไทยตอนใต้ กาลครั้งหนึ่งสันนิษฐานว่าจะเป็นปลายรัชกาลที่ 1 หรือต้นรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงเทพมหานครเกิดฝนแล้งชาวเมืองอดตายอดขาดแคลนมาราษฎรไม่ได้ประกอบกิจการอะไรทำนาอดอย่างเดือดร้อนไปทั่วหมดเจ้าเมืองคงคิดจะแก้ไขด้วยวิธีการอพยพ หรือไม่ก็ราษฎรถูกกดขี่ข่มเหงจากเจ้าเมืองจึงทะเลาะกันขึ้นกับนายครัวผู้เป็นหัวหน้า นายครัวจึงเกลี้ยกล่อมเข้าพรรคพวกของตนอพยพลงมาทางใต้เพื่อตั้งหลักฐาน พังโพิสมหารเจ้าเมืองนครเวียงจันทน์ราวปี พ.ศ.2347 ถึง พ.ศ. 2369 อันจะเป็นระหว่างเจ้าอนุวงศ์ครองเมืองนครเวียงจันทน์ เป็นประเทศราชขึ้นกับกรุงเทพมหานคร

เมืองน้ำน้อยอ้อยหนูมีหลายชนเผ่าหลายภาษา การอพยพลงมาคงจะอพยพมาเป็นหมวดเป็นหมู่แต่ละเผ่าลงมาพังโพิสมหารเจ้าเมืองนครเวียงจันทน์เจ้าเมืองนครเวียงจันทน์ได้สอบถามอาชีพที่เคยทำเมื่อครั้งอยู่เมืองน้ำน้อยอ้อยหนู เมื่อทราบว่าพวกเขาเคยทำไร่ข้าวและสวนแตงก็ให้อพยพไปตั้งบ้านเรือนอยู่ตอนใต้ฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขงติดกับแดนญวน เพราะมีภูเขามากรวมเป็นเมืองตามเผ่าและภาษา เช่น เมืองวัง เมืองพิน เมืองนอง เมืองตะโปน เมืองเชียงร่ม เมืองผาบัง แต่ก็ยังมีบางครอบครัวอพยพข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งบ้านเรือนอยู่ทางตะวันตกฝั่งขวาเมื่อรวมกันเป็นหมู่บ้านเป็นเมืองแล้ว ที่ทำไร่นาครับแทบไม่สะดวกก็อพยพมาในรูปลักษณะนี้ พอถึงระหว่างเขาภูแล่นช้างก่อตั้งบ้านเรือนอยู่ในทำเลที่ตนชอบซื้อบ้านนาขามตั้งบ้านเรือนอยู่ตอนเหนือริมน้ำห้วยขาม ลำน้ำห้วยขามนี้จะไหลยาวไปไกลถึงเขตบ้านนาคูเรียยาวไปทางทิศใต้เข้าสู่เขตบ้านนาครองด้านทิศตะวันออกคือภูแล่นช้างเมืองเก่า (บ้านโนนศาลา) แล้วยังมีลำน้ำทรายไปผ่านทางทิศเหนือภูแล่นช้าง

เมืองใหม่ ไปบรรจบห้วยขามทิศเหนือภูแล่นช้างเมืองเก่าและยังมีลำน้ำผ่านตัวเมืองกุดฉิมนารายณ์มาบรรจบกับห้วยขาม ทางทิศใต้ภูแล่นช้างเมืองเก่าอีก มีลำน้ำถึง 3 สายมาบรรจบกันเช่นนี้จึงได้เรียกชื่อว่าบ้านนาคลอง ลำน้ำยังนี้ยังไหลลงสู่น้ำชี-มูลต่อไป

ภูแล่นช้างเมืองเก่ามีสำเนียงภาษาพูดคล้ายกับเมืองท่าอุเทน เมืองไชยบุรี และอำเภอบึงกาฬจังหวัดหนองคายสันนิษฐานว่าระบบจากเมืองน่านน้อยอ้อยหนูนั่น อพยพไปตอนใต้แม่น้ำโขงตั้งเป็นเมืองพิน เมืองนอง อพยพมาตั้งฝั่งตะวันตกเป็นเมืองท่าอุเทน เมืองไชยบุรีหลักฐานพอจะเทียบได้หนังสือจังหวัดนครพนม พิมพ์ในงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษได้กล่าวถึงการอพยพมาของเมืองท่าอุเทนครั้น เมืองนองอยู่บ้านท่าอุเทนที่อพยพไป เมื่อกลับมาถิ่นเดิมมีผู้พูดอยู่เต็มแล้วและตั้งเมืองขึ้นก่อนแล้ว จึงต้องย้ายเมืองไปตั้งอยู่เมืองไชยบุรี และข้อความตอนหนึ่งว่า ขอตั้งเลขหมู่ขึ้นเป็นเมือง คือ ครัวเมืองพิน เมืองนอง ยกมาตั้งที่บ้านห้วยแสงตั้งเป็นเมืองท่าอุเทนคือพวกไชยย่อ (ไทยย่อ) ครัวเมืองมหาชัยกองแก้ว เมืองยมราชมาตั้งเป็นเมืองสกลนครพอจะสันนิษฐานได้อีกก่อนพระมหาสงครามและเจ้าอุปราชแห่งเมืองเวียงจันทน์ก่อนจะนำกองทัพเข้าตีเมืองวัง เมืองพิน เมืองนอง เป็นต้น ให้ท้าวเถื่อนบุตรอนวงศ์ ท้าวไชหลานเจ้าอุปราช กับท้าวเพี้ยคุมทัพเมืองท่าอุเทน เมืองไชยบุรี เมืองสกลนคร เมืองแสนจำนวน 3,305 คน ยกไปทางเมืองกะบองทางหนึ่ง เข้าใจว่าเมืองท่าอุเทน เมืองไชยบุรี งานที่มั่นคงอยู่ก่อนแล้วจึงสามารถกินกองทัพได้เป็นจำนวนมากแต่ภูแล่นช้างเมืองเก่าจะอพยพออกตอนไหนไม่มีหลักฐานแน่ชัดเพราะเมืองท่าอุเทน เมืองไชยบุรี อพยพไปแล้วกลับมาที่เดิมอีก

ครัวเมืองคำเกิดไปตั้งอยู่บ้านท่าขอนยางเป็นเมืองท่าขอนยาง เมืองคำม่วนไปตั้งอยู่บ้านบึงกระดาน เป็นเมืองแขงบาดาล ทั้งสองเมืองนี้ดูเหมือนจะมีสำเนียงภาษาพูดคล้ายกับเมืองท่าอุเทน และเมืองไชยบุรี มีความเกี่ยวข้องกัน ดังนี้ ในสารตราเจ้าพระยาจักรี ครั้นรัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2381 กล่าวถึงเมืองไชยบุรีตอนหนึ่ง หลวงศรีโยธา หมื่นภิรมณ์รักษา ข้าหลวง หลวงประสิทธิ์สงคราม กงนอกเมืองนครราชสีมา พระสุนทรราชวงศา พระยาชัยสุนทรเจ้าเมืองกาฬสินธุ์บอกลงไปแต่ก่อนว่า ครอบครัวเมืองคำเกิด บ้านนาอาว บ้านนาซ่อง ชายหญิงใหญ่น้อย 200 คนข้ามมาทางเมืองไชยบุรี เจ้าเมืองและกรมการเมืองไชยบุรี ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวเมืองเวียงจันทน์ แต่อุปฮาดราชวงศ์เมืองคำเกิด เมืองคำม่วนบอกว่าเป็นครัวเมืองคำเกิดเมืองคำม่วน เจ้าอนุวงศ์ชักเอาไป ครั้นเจ้าอนุวงศ์แตกหนีทัพไปอยู่เมืองมหาชัยกองแก้วแล้วเจ้าอนุวงศ์ก็มอบครัวรายนี้คืนให้เมืองคำเกิดเมืองคำม่วนตามเดิมครับไชยวงศา เจ้าเมืองไชยบุรีก็ส่งครัวคืนให้ 67 คนชักเอาไว้เมืองไทย 133 คน ครอบครัวเมืองคำเกิด เมืองคำม่วน ข้ามมาทางเมืองท่าอุเทนชายหญิงใหญ่น้อยร้อยห้าสิบสามคน พระศรีวราชเจ้าเมืองท่าอุเทนชักไว้ 30 คน คนส่ง คนส่งไปบ้านบึงกระดานเมืองแขงบาดาล 123 คน พระสุนทรราชวงศากับพระไชยวงศาเมืองเจ้าเมืองไชยบุรี ราชบุรีเมืองท่าอุเทนเจ้าเมืองท้าวเพี้ยเมืองคำเกิด เมืองคำม่วนพร้อมกันลงไปใน ณ กรุงเทพมหานคร ก็ได้กล่าวด้วยครัวเมืองคำเกิดเมืองคำม่วน

เกี่ยวกับเมืองไชยบุรี เมืองท่าอุเทน พระไชยวงศาราชบุตรเมืองท่าอุเทนครอบครัวสมัครอยู่กับเมืองไชยบุรี เมืองท่าอุเทน เจ้าเมืองราชบุตรเมืองคำเกิดเมืองคำม่วงก็ยอมรับให้ครอบครัวอยู่ตามสมัครใจเมื่อเป็นเช่นนี้ก็ป็นอันยอมรับแล้วว่าเมืองท่าอุเทน เมืองไชยบุรี เมืองคำเกิด เมืองคำม่วง คงเป็นเผ่าและภาษาเดียวกันจึงเข้าใจกันได้ง่าย ภูแล่นช้างเมืองเก่าก็คงจะรวมอยู่กับทั้ง 4 เมืองนี้ แรกเริ่มบรรพบุรุษมาจากเมืองน้ำน้อยอ้อยหนูด้วยกันสำหรับบ้านนาขามและบ้านนาคู้หาเมืองสันนิษฐานเทียบยากแต่คงจะอพยพมาในระยะไล่เลี่ยกันกับบ้านนาคลอง ไทยตะวันออกเฉียงเหนือมีภาษาสำเนียงพูดเป็นหลายพวก เช่นพูดไทยมีมากหลากหลายอำเภอในเขตจังหวัดสกลนคร นครพนมและกาฬสินธุ์ไทกะเลิงมีเขตจังหวัดสกลนครไทย้อ มีที่เมืองท่าอุเทน เมืองไชยบุรี ไทแสกมีเมืองอาจสามารถจังหวัดนครพนมไทย ไย้อที่มีเมืองอากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ไทยกะตากมีที่เขตจังหวัดสกลนครเล็กน้อย ไทยกะโซ่ (ซ่า) มีที่เมืองกุสุมาลย์มณฑล จังหวัดสกลนคร บ้านนาขามบ้านนาคู้ก็คงจะอพยพมาพร้อมกับพวกใดพวกหนึ่งในจำนวนพวกนี้

ความเป็นมาภูแล่นช้างเมืองใหม่

ครั้งนั้นเมืองน้ำน้อยอ้อยหนูซึ่งตั้งอยู่ในเขตสิบสองจุไทยตอนใต้ เมืองนี้สันนิษฐานว่าเป็นหัวเมืองใหญ่มีหัวเมืองเล็ก ๆ ขึ้นต่อหลายเมือง การอพยพออกจากเมืองน้ำน้อยอ้อยหนูนั้นคงจะเป็นหัวเมืองเล็กต่างก็รวบรวมครอบครัวของตนอพยพออกจากเขตเมืองน้ำน้อยอ้อยหนู โดยยกออกเป็นหมวดเป็นหมู่ตามและผู้สูงอายุเมืองคูนเล่นช้างเล่าต่อกันมาว่าที่จะเกิดเป็นเมืองเล่นช้างนั้น ครั้งแรกจะอพยพออกจากเมืองน้ำน้อยอ้อยหนูมีอุปฮาดเป็นหัวหน้า อุปฮาดชื่ออะไรเป็นอุปราชเมืองไหนไม่มีแจ้งไว้เหตุที่จะอพยพนั้น ความเดิมว่าเจ้าเมืองผู้ที่เป็นชายคนดูร้ายชอบดื่มสุราเป็นประจำท้าวเพี้ยบ่าวไพร่ราษฎรรังเกียจ ส่วนอุปฮาดผู้น้องชายนั้นเป็นคนเรียบร้อยมีเมตตากรุณาต่อท้าวเพี้ยบ่าวไพร่ราษฎรจึงเป็นที่เคารพนับถือของชาวเมืองทั่วไปใครเดือดร้อนอะไรก็ไปหาแก้อุปฮาด เจ้าเมืองเห็นดังนั้นก็ไม่พอใจเจ้าเมืองและอุปฮาดตั้งเรือนอยู่คนละหมู่บ้าน ต่อมาเจ้าเมืองเกิดความอิจฉากลับอุปฮาดผู้น้องชายจะได้เป็นเจ้าเมืองจึงคิดวางแผนและฆ่าอุปฮาดเสีย ได้แต่งทหารไปดักข่มอยู่ระหว่างทางที่อุปฮาดจะเดินมาสั่งว่าถ้าเห็นอุปฮาดมาให้จับฆ่าเสีย แล้วจึงแต่งให้ท้าวเคลียร์คนสนิทไปแจ้งแก่อุปฮาดให้ทราบว่ามีราชการที่จะต้องปรึกษาหารือและกำหนดให้มาตามเวลาที่นัดหมาย และอุปฮาดก็พาเอาท้าวเพี้ยคนสนิทประมาณ 4-5 คนไปตามนัดหมาย ครั้นถึงระหว่างทางยังไม่ถึงที่ทหารอันเจ้าเมืองผู้พี่ชายแต่งมาดักข่มไว้ ในขณะนั้นก็เกิดพายุก่อตัวขึ้นพัดหมุนขึ้นอย่างแรงต้นไม้หักและถูกพายุโค่นลงเป็นอันมากอุปฮาดเห็นดังนั้นก็พาท้าวเคลียร์คนสนิทกับเสีย ครั้นวันรุ่งขึ้นอุปฮาดก็พาเอาท้าวเพี้ยคนสนิทไปอีก พอจวนจะเข้าเขตที่ทหารของเจ้าเมืองดักข่มอยู่ก็เกิดพายุก่อตัวหมุนขึ้นอีกแล้วอุปฮาดก็พาท้าวเพี้ยคนสนิทกลับอีก ต่อมาบ่าวไพร่ที่ยังรักและเคารพในอุปฮาดอยู่ทราบเรื่องนี้ดีก็ไปแจ้งแผนการที่เจ้าเมืองลวงฆ่าให้ทราบทุกประการ ครั้นอุปฮาดทราบรายละเอียดเรื่องนี้แล้วก็พาเอาบุตรภรรยาท้าวเพี้ยพรรคพวกของตนอพยพออกจากเขตเมืองน้ำน้อยอ้อยหนูมาทางริมแม่น้ำโขงเขตเมืองนคร

เวียงจันทน์ ก็ตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นหมู่บ้านขึ้นครั้นอยู่มาหลายชั่วคนที่ทำไร่ทำนาคับแคบ บางครัวก็แยกออกจากหมู่บ้านพาเอาพรรคพวกข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ฝั่งขวาก็ตั้งบ้านเรือนเป็นหมู่บ้านขึ้นอีกและบ้านที่ตั้งขึ้นทางฝั่งซ้ายทางฝั่งขวา ชื่อหมู่บ้านอะไรตั้งอยู่ตรงไหนไม่มีแจ้งไว้ครั้นกาลต่อมานานหลายปี ครัวต่าง ๆ ก็แยกกันออกเป็นสาย อพยพไปเป็นหมวดเป็นหมู่พรรคพวกของตนที่ยังตกค้างก็มีจำนวนมากและยังมีครัวหมวดหนึ่งอพยพลงมาเรื่อย ๆ จนถึงวางเขากูแล่นซ้างก็ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ภูค้ำน้ำกินทางทิศใต้บ้านนาคลองให้ชื่อบ้านว่า “บ้านนาเชือก” มีนายบุตรตะโคตรเป็นหัวหน้าบ้าน ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อบ้านเป็น “บ้านท่าไคร้” อยู่ต่อกันมาเป็นเวลาหลายปีเห็นว่าที่บ้านท่าไคร้ไม่เหมาะแก่การทำนา จึงขออนุญาตจากนายครัวหัวหน้าบ้านนาคลองมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ทิศตะวันตกบ้านนาคลอง เดิมถินนี้เป็นแดนหากินของซ้างป่าการตั้งบ้านเรือนจึงลำบาก ได้ปลุกบ้านอยู่เป็นเถียงนา(กระท่อมนา) โดยปลุกรวมกันเป็นกลุ่ม เมื่อซ้างป่ามาจะได้ช่วยกันทันภายหลังก็เป็นหมู่บ้านขึ้น ก็เรียกกันว่า “บ้านเถียงนาชุม” กาลต่อมาหลายปีผู้คนมากขึ้นซ้างป่าก็ไม่ค่อยมารบกวนจึงได้เปลี่ยนชื่อบ้านใหม่ว่า “บ้านภูแดนซ้าง” มีโคตรหลักคำเป็นหัวหน้าบ้าน (ข้าพเจ้าเคยได้ยินผู้สูงอายุบางคนชอบพูดว่า “บ้านภูต่านซ้าง”) ตามประวัติโคตรหลักคำผู้นี้เป็นผู้เข้มแข็งทางวิชาอยู่ยงคงกะพัน จึงเป็นที่พึ่งพาอาศัยของชาวบ้านทั่วไปและได้ถ่ายทอดวิชานี้ให้แก่บุตรหลานด้วย ชาวบ้านได้ยกย่องนับถือเป็นคุณปู่คุณตาของเมืองภูแล่นซ้างตลอดมาจนบัดนี้

ครั้นพระพิชัยอุดมเดชเจ้าเมือง ถ้าเอากรอบครัวบ้านห้วยนายมแขวงเมืองวังเมื่อครั้งอยู่ฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขง บ้านห้วยนายมคงจะมีภาษาพูดต่างจากเมืองวัง ครัวบ้านห้วยนายมไม่ใช่ผู้ไท แต่เป็นแขวง (ตำบล) ขึ้นกับเมืองวังจึงรวมกันอยู่เป็นหมู่หนึ่งต่างหากจากเมืองวังมีจำนวนเลขพลเมือง 314 คน แล้วเจ้าเมืองก็พาเอามารวมกับภูแล่นซ้างเดิม ขึ้นเป็นคนเมืองภูแล่นซ้าง รวมเอาบ้านนาขามและบ้านนาคู้เป็นเขตแดนด้วยทางทิศตะวันออกติดต่อกับเขตแดนเมืองกุดสิมณารายณ์ ทางทิศตะวันตกติดต่อกับเขตแดนเมืองแขงบาดาล ที่ตั้งเมืองภูแล่นซ้างนี้เดิมเป็นแดนหากินของซ้างป่ามาตั้งเมืองแล้วให้ชื่อเมืองว่า “เมืองภูแดนซ้าง” เมืองนี้เคยขึ้นกับมณฑลอิสานที่ตั้งมณฑลอิสานอยู่เมืองอุบลราชธานี ขามณฑลอิสานชอบเรียกดัว “ด” เป็น “ล” เช่นสีแดงชอบเรียกว่าสีแดง สีดำชอบเรียกว่าสีดำ คำว่าแดนซ้างก็ชอบเป็นแล่นซ้าง นานไปก็ใช้เป็นตัวหนังสือเลยเป็นแล่นไป เพื่อจะให้ความหมายก็เลยเขียนเป็น “แล่น” ความหมายคือวิ่งไป แล่นไป พวกนิยมศัพท์ก็แปลเป็นศัพท์บาลีขึ้น เช่น “คช” หมายถึงซ้าง “ชานา” หมายถึงเร็ว วิ่ง แล่น ย่อเข้าเป็นบทสมาสว่า “คชชานะ” เอาไปใช้เป็นชื่อยศก็มีเช่น “ขุนคชชานวัน กำนันตำบลภูแล่นซ้าง บางแห่งก็ใช้เป็นบทสนธิเช่น คชะ+อินทะ ศัพท์ อินทะหมายถึงความเป็นใหญ่ เมื่อสนธิแล้วแปลงสระอิ เป็นสระเอ หรือพฤติ อิ เป็น เอ รวมเป็น “คเสนท หรือ คเสนทร์” หมายถึงซ้างตัวใหญ่จำใจ การเขียนมาเรียกเป็นภูแล่นซ้างก็คงจะเป็นมาในลักษณะนี้

พระพิชัยอุดมเดชเจ้าเมือง นับว่าเป็นนักปกครองที่มีนโยบายดีเยี่ยมคนหนึ่ง ได้รวมเอาในครัวหัวบ้านมาเป็นกรมการเมืองเพื่อหาความสามัคคีเป็นอันเดียวกันให้ขึ้นเป็นคนเมืองภูแล่นช้างทั้งหมดไม่มีคำว่าเผ่าพันธุ์ ภาษานี้ มุ่งความสามัคคีเป็นหลักนโยบายแล้วขอตั้งให้โคตรหลักคำคนภูแล่นช้างเดิม (หัวหน้าบ้านเถียงนาชุม) เป็นอุปฮาดตำแหน่งราชวงศ์ราชบุตรคงจะขอตั้งจากหัวหน้าบ้านห้วยนายม แต่ก็ไม่มีหลักฐานอะไรว่าราชวงศ์หรือราชบุตรเป็นหัวหน้าบ้านห้วยนายม ผู้เขียนได้พยายามสอบถามหาหนังสือประวัติเมืองที่กรมการเมืองภูแล่นช้างเขียนไว้ ก็ไม่มีใครรู้เรื่องเพียงแต่ได้รับคำตอบว่าได้ทำลายไปเสียแล้วจะเป็นหนังสืออะไรนั้นไม่ได้สังเกต ผู้สูงอายุเมืองภูแล่นช้างที่บ้านเถียงนาชุมสำเนียงภาษาพูดเสียงสั้นเสียงสูง สำเนียงภาษาพูดเมืองเวียงจันทน์อ่อนและยาว พอประมาณสุภาพดี กาลต่อมาสำเนียงภาษาเมืองภูแล่นช้างก็อ่อนลงไปบ้างเพราะผสมผสานกับภาษาเมืองเวียงจันทน์และบ้านห้วยนายม เมืองภูแล่นช้างจะเรียกว่าเมือง 3 เผ่าก็ไม่ผิดสมัยนั้น

อุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตรให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ภูแล่นช้าง (บ้านเถียงนาชุม) ตลอดถึงศาลาว่าการ เรือนจำ (คุก) คลังเก็บศาสตราวุธต่าง ๆ ก็ตั้งอยู่เมืองภูแล่นช้าง ส่วนพระพิชัยอุดมเดชเจ้าเมืองตั้งบ้านเรือนอยู่ด้านทิศตะวันตกบ้านนาคลองเป็นเนินสูง ชาวบ้านเรียกกันว่า “โฮงเจ้าเมือง” โดยเจ้าเมืองให้เรียกบ้านนาคลองรวมเป็นเมืองภูแล่นช้าง ต่อมาคำว่าบ้านนาคลองก็หายไปแทบจะไม่มีใครรู้จักบ้านนาคลอง คงเรียกว่าเมืองเก่าเมืองใหม่เท่านั้น บ้านนาคลองมาตั้งก่อนเรียกว่าเมืองเก่า ระหว่างเมืองใหม่นี้มีบึงกันราษฎรไว้รวมกำลังกันสะพานไม้ยาวประมาณ 2 เส้นข้ามบึง เพื่อไปมาหากันได้สะดวกชาวบ้านเรียกกันว่า “ข้ามบึง” แต่ตอนนี้บึงตื้นเป็นไร่นาหมดแล้ว ครั้นนั้นจะมองจากโฮงเจ้าเมืองเห็นเมืองภูแล่นช้างและขุนเขาหลายลูกซับซ้อนกันเป็นทิวทัศน์ที่สวยงามมาก ให้ท้าวดีผู้น้องชายไปตั้งบ้านเรือนอยู่เมืองภูแล่นช้างช่วยดูแลราชการบ้านเมืองแต่ไม่ได้ขอแต่งตั้งในตำแหน่งใด สันนิษฐานว่าท้าวดีคงจะได้รับแต่งตั้งเป็นอุปฮาดต่อจากอุปฮาดโคตรหลักคำ สังเกตการขอตั้งราชวงศ์ราชบุตรแทน เช่น ขอตั้งเจ้าขัติยยะว่าที่ราชวงศ์เมืองภูแล่นช้าง ขอตั้งท้าวคำบุตรพระยาพิชัยอุดมเดชเป็นราชบุตร ก็ไม่ปรากฏว่า ราชวงศ์มหाराช ราชบุตรพรหมดวงสี ถึงแก่กรรมหรือลาออกแต่อย่างใด

สำหรับท้าวดีผู้น้องชายนั้นสันนิษฐานว่าได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นอุปฮาดต่อจากอุปฮาดโคตรหลักคำ เรื่องนี้ผู้เขียนได้รับฟังจากผู้สูงอายุเมืองภูแล่นช้างว่า อุปฮาดโคตรหลักคำได้ถึงแก่กรรมก่อน พระยาพิชัยอุดมเดชเจ้าเมืองอุปฮาดโคตรลาตำแหน่งได้ถึงแก่กรรมก็ดี ท้าวดีก็ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นอุปฮาดก็ดีจะเป็นปีศักราชเท่าใดไม่มีแจ้งไว้หรือมีหลักฐานแต่ผู้เขียนไม่ค้นพบ เมื่อสังเกตตามคำบอกเล่าของผู้สูงอายุแล้ว ครั้นเมื่อพระพิชัยอุดมเดชเจ้าเมืองถึงแก่กรรมแล้วอุปฮาดเมืองภูแล่นช้างเป็นผู้รักษาราชการเมืองต่อไป คงจะเป็นท้าวดีผู้น้องชายนั่นเอง ท้าวดีตามประวัติแล้วเป็นผู้มีความรู้อักษรภาษาไทยดีและเป็นผู้สนิทคุ้นเคยกับขุนนางผู้ใหญ่ทางกรุงเทพฯ ด้วย นับว่าเป็นผู้เหมาะสมยิ่งที่เมืองภูแล่นช้างเป็นหัวเมืองขึ้นต่อกรุงเทพมหานครโดยตรง

เมื่อพระพิชัยอุดมเดชเป็นเจ้าเมืองปกครองราชภูมียุ่อย่างผาสุกแล้วต่อมาก็มีญาติพี่น้องจากเมืองเวียงจันทน์ตามมาภายหลังบ้าง ต่อมาเมื่อวันศุกร์ขึ้น 8 ค่ำเดือนอ้าย จุลศักราช 1226 ฉศก (พ.ศ. 2407) พระยาชัยสุนทรเจ้าเมืองกาฬสินธุ์ได้มีหมายบอกขอต้ง เจ้าชัตติยะให้ว่าที่ราชวงศ์เมืองภูแล่นช้างแทนราชวงศ์มหาธาราชเป็นกรมการเมืองภูแล่นช้างต่อไป ครั้งต่อมา ณ ปีชวด อัฐศก จุลศักราช 1238 (พ.ศ. 2419) พระยาชัยสุนทรเจ้าเมืองกาฬสินธุ์ เกิดวิวาตบาดหมางกับพระพิชัยอุดมเดช (หมื่นเดชอุดม) เจ้าเมืองภูแล่นช้างและพระธิเบศร์วงศา (ดวง) เจ้าเมืองกุดสิมณารายณ์แล้วเจ้าเมืองทั้งสองคือพระพิชัยอุดมเดช พระธิเบศร์วงศาลงไปเฝ้า ณ กรุงเทพมหานครในสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แต่พระธิเบศร์วงศา เจ้าเมืองกุดสิมณารายณ์ขอแยกออกจากเมืองกาฬสินธุ์ยกไปขึ้นกับเมืองมุกดาหาร พระพิชัยอุดมเดชเจ้าเมืองภูแล่นช้างขอแยกออกจากเมืองกาฬสินธุ์ยกไปขึ้นกับกรุงเทพฯ ตั้งแต่ปีฉลู นพศก จุลศักราช 1238 (พ. ศ. 2420)

จุลศักราช 1242 โทศก (พ.ศ. 2423) พระพิชัยอุดมเดชเจ้าเมืองภูแล่นช้างก็ถึงแก่กรรมตอนถึงแก่กรรมอายุ 80 ปีเศษ เป็นเจ้าเมืองอยู่ได้ 36 ปี ในปีจุลศักราชนี้กรมการเมืองที่ถึงแก่กรรมคือพระธิเบศร์วงศา (ดวง) เจ้าเมืองกุดสิมณารายณ์ ราชบุตร (มหานาม) เมืองกมลไสย ราชบุตร (กัลยา) เมืองยโสธร พระศรีวรราช (สุย) ผู้ช่วยเจ้าเมืองยโสธร สำหรับเมืองภูแล่นช้างเมื่อเจ้าเมืองถึงแก่กรรมแล้วได้แต่งตั้งอุปฮาดเมืองภูแล่นช้างรักษาราชการเมืองทำหน้าที่เจ้าเมืองภูแล่นช้างต่อไป จุลศักราช 1248 อัฐศก ปีจอ (พ. ศ. 2429) อุปฮาดผู้รักษาราชการเมืองภูแล่นช้าง ท้าวเพียรกรมการเมืองภูแล่นช้างมีหมายบอกขอท้าวคำบุตรพระยาพิชัยอุดมเดชราชบุตรเมืองภูแล่นช้าง แทนราชบุตรกรมดวงศรีคนเดิมแล้วโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรตั้งให้ตามข้อและพระราชทานคือ 1. เสื้ออัตตะลัดดอกเล็ก 2. แพรสีทับทิมติดขลิบ 3. แพรขาวหม่นเพราะ 4. ผ้าพื้นนุ่งผืน 1 เป็นเครื่องยศ

จุลศักราช 1250 ปีชวด สัมฤทธิศก (พ.ศ.2431) อุปฮาดผู้รักษาราชการเมืองภูแล่นช้างถึงแก่กรรม ท้าวทองสุกบวชพระพิชัยอุดมเดชได้รับแต่งตั้งเป็นผู้รักษาราชการเมืองภูแล่นช้างทำหน้าที่เจ้าเมืองต่อมาและได้ขอตั้งท้าวพรหมมาบุตรอุปฮาดดีเป็นผู้ช่วยรักษาราชการเมืองด้วย

สภาพทั่วไป

บ้านภูแล่นช้างอยู่ในเขตอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอนาคูประมาณ 14 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประมาณ 70 กิโลเมตร ทิศเหนือติดตำบลโนนจาน อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศใต้ติดตำบลไค่นุ่น อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศตะวันออก ติดตำบลกุดสิมคุ้มใหม่ อำเภอเขาวง และตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศตะวันตกติดตำบลไค่นุ่น และตำบลนิคมห้วยผึ้ง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

ลักษณะภูมิประเทศ

บ้านภูแล่นช้างมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา ดินเป็นดินปนทราย มีลำห้วยไหลผ่าน 4 สาย คือ ลำน้ำพะยั้ง ลำห้วยขาม ลำห้วยบอง และลำห้วยสาวเอ้ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบ

เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆดังกล่าว ถึงแม้จะมีผู้แบ่งเป็นกลุ่มผู้ไทแดงและผู้ไทลายก็ตามแต่ก็ไม่มีประวัติชัดเจนดังผู้ไทขาวและผู้ไทดำดังที่กล่าวมา

ต่อมาชาวผู้ไทบริเวณสิบสองจุไทจำนวนหนึ่งได้อพยพลงมาทางตอนใต้ สาเหตุการอพยพและชาวผู้ไทกลุ่มใดบ้างที่อพยพรวมทั้งระยะเวลาใดก็ยังไม่อาจตอบคำถามได้อย่างแน่ชัด มีผู้อธิบายถึงสาเหตุการอพยพไว้ เช่น ในพงศาวดารเมืองไลได้อธิบายไว้ว่า “คือเมืองไลบัดนี้แน่ครั้งพวกนั้นจะทิ้งร้างไว้หรือจะต้องพ่ายแพ้ถอยมาก็ประมาณไม่ถูกถนัด แต่ถึงกระนั้นก็เพราะด้วยตำบลนั้นไม่มีสิ่งทีอุดมเลย ความที่ตำบลไม่อุดมนั้นก็ทำให้เมืองใหญ่ซึ่งมีอำนาจเป็นชั้นทั้งสามเมืองเห็นชอบยินยอมพร้อมให้ตำบลนั้น เรียกว่าเมืองสามส่วยฟ้ามาได้ ตามคำให้การนั้นถึง 300 ปีเศษ” จึงอาจสรุปได้ว่าชาวผู้ไทที่อพยพลงมาทางใต้พรั่งนี้จากการรุกรานอาจเป็นพวกจีนหรือชนเผ่าคนอื่น ๆ และอาจเนื่องจากปัญหาความไม่อุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ที่ใช้เพาะปลูก ชาวผู้ไทที่อพยพลงมาและส่วนหนึ่งเดินเข้ามายังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยส่วนใหญ่มาจากเมืองวังและเมืองตะโปนหรือเมืองเซโปนซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองสะหวันนะเขตประเทศลาวในปัจจุบัน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าชาวผู้ไทที่อพยพลงมาได้อาศัยอยู่บริเวณดังกล่าว ยังมีประวัติเล่าไว้ว่า “ท้าวท่าหัวหน้าพวกผู้ไท ไม่พอใจเจ้าเมืองนกอ้อยอ้อยหนู (คงเป็นเมืองแฉ่ง) จึงเรียกกลุ่มผู้คนได้ประมาณหมื่นคนอพยพไปขอขึ้นกับเจ้าอนุรุธกุมาร เจ้านครเวียงจันทร์ เจ้านครเวียงจันทร์ได้สอบถามความว่าชาวผู้ไทเคยทำแต่ไร่ปลูกข้าวและสวนผลไม้ จึงสั่งให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองวัง ซึ่งเป็นดินแดนของพวกข่าและผู้ไทกลุ่มนี้สามารถปกครองพวกข่าได้

หลังจากตั้งบ้านเรือนที่เมืองวังแล้ว ลูกหลานของท้าวท่าได้แย่งชิงอำนาจกันท้าวเพชร ท้าวสาย จึงอพยพผู้คนประมาณ 300 คนเศษมายังฝั่งขวาแม่น้ำโขงตั้งเป็นเมืองเรณูนครขึ้นในปี พ.ศ. 2384 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แต่โดยทั่วไปที่ปรากฏตามพงศาวดารกล่าวว่า เมืองเรณูนครสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2373 โดยท้าวเพชร ท้าวสาย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ชาวผู้ไทส่วนหนึ่งจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงได้อพยพมายังฝั่งขวาแม่น้ำโขงและกระจายไปตามที่ต่าง ๆ ในหนังสือยังกล่าวถึงการเคลื่อนย้ายของชาวผู้ไทที่เข้ามายังแผ่นดินไทยได้ใน 2 ลักษณะคือ

1. ชาวผู้ไทที่อพยพเข้ามาซึ่งอาจเนื่องจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองของตนหรือถูกเกลี้ยกล่อมมา ดังเช่น ท้าวเพชรและท้าวสายและชาวผู้ไทที่มาตั้งอยู่ที่เมืองเรณูนครหรือชาวผู้ไทที่เมืองวังในปี พ.ศ. 2384 จำนวน 3003 คน ได้รับการเกลี้ยกล่อมให้อพยพมายังบ้านกุดฉิมนารายณ์ และต่อมาเป็นเมืองกุดฉิมนารายณ์ในปัจจุบันหรือชาวผู้ไทจากเมืองตะโปนอพยพมาตั้งอยู่ที่บ้านช่องนา (ปัจจุบันเป็นอำเภอเสนางคณิศม) แขวงเมืองอุบลเป็นต้น

2. ชาวผู้ไทที่ถูกกวาดต้อนจากการสงคราม ดังเช่น ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสิน ในปี พ.ศ. 2322 กองทัพไทยตีเมืองทันต์ และเมืองม่วยซึ่งเป็นที่อยู่ของพวกผู้ไทต่อโปรดให้กวาดต้อนมาไว้

ที่เพชรบุรีในปี พ.ศ. 2335 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 กองทัพเมืองเวียงจันทน์ได้ตีเมืองแกลงและนำพวกผู้ไทดำมาไว้ที่เพชรบุรี ในปี พ.ศ. 2378, 2375 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 โปรดให้เจ้าพระยาธรรมา ไปตีเมืองพวนและเมืองแกลง จับได้ลาวพวนลาวทรงดำส่งมา ณ กรุงเทพฯ กลุ่มลาวทรงดำตั้งได้กล่าวว่ามีถิ่นฐานอยู่ในแถบจังหวัดเพชรบุรีและราชบุรีในปัจจุบันดังที่เรียกกันว่า “ลาวโซ่ง” ซึ่งเป็นพวกผู้ไทดำ (เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีอธิบายว่า ลาวโซ่ง คือนุ่งดำ)

ชาวผู้ไทที่มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองวัง เมืองตะโปน และได้ตั้งถิ่นฐานเป็น 3 บริเวณใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

ชาวผู้ไทซึ่งตั้งบ้านเรือนในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนมและมุกดาหาร ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์กลุ่มใหญ่อยู่ท้องที่อำเภอสหัสขันธ์ กุฉินารายณ์ เขาวง ในเขตจังหวัดสกลนครกลุ่มใหญ่อยู่ที่ท้องที่อำเภอพรรณานิคม และอำเภวาริชภูมิ ในเขตจังหวัดนครพนมได้แก่ผู้ไทที่อำเภอเรณู และอำเภอธาตุพนม ในเขตจังหวัดมุกดาหาร ผู้ไทกลุ่มนี้ส่วนใหญ่อพยพมาจากเมืองวัง ชาวผู้ไทซึ่งตั้งบ้านเรือนในเขตจังหวัดอุบลราชธานีแถบอำเภอเขมรรัฐและอำเภอเสนางคนิคม เป็นต้น ชาวผู้ไทเหล่านี้มาจากเมืองตะโปน ชาวผู้ไทซึ่งตั้งบ้านเรือนในเขตจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรีที่เรียกว่า ลาวโซ่ง ผู้ไทกลุ่มนี้มาจากทางเมืองแกลง

ชาวผู้ไทที่เข้ามาจากกล่าวได้ว่าเป็นผู้ไทดำ ทั้งผู้ไทดำและผู้ไทขาวมีรูปร่างหน้าตาคล้ายกันคือ “สังเกตดูผิวพรรณผ่องกว่าจำพวกอื่น หยึ่งหน้าตาอยู่ข้างหมัดจด” ที่ต่างกันก็คือสีเครื่องแต่งกายดังที่ว่า .ที่เมืองโลมีศาลเจ้าสำหรับไหว้เจ้าและพวกเมืองโลก็นับถือไหว้เจ้าและเช่นผี และถือตรุษสารทขนมแข่ง ขนมอีรตูกอย่างเหมือนธรรมเนียมจีน ธรรมเนียมการศพพวกเมืองโลและพวกผู้ไทขาวที่อยู่หัวเมืองใกล้เคียงนั้นหาได้เผาศพไม่ ใช้นุ่งขาวห่มขาวในการศพและเช่นศพเหมือนอย่างทำเนียมจีนทุกประการ และทำฮวงซุ้ยเช่นกันกับจีนด้วย แต่พวกผู้ไทดำทั้งปวงนั้นใช้ธรรมเนียมเผาศพและนุ่งดำในการศพ แต่เมื่อมีการจำเป็นจะต้องฝังก็ใช้ฝังบ้างเหมือนอย่างธรรมเนียมลาวและไทยนั้น การนุ่งขาวสำหรับการศพนั้นจะกระทำจนครบ 3 ปีออกนั้นผู้ไททั้ง 2 กลุ่มก็ไม่ได้มีอะไรแตกต่างกัน

ประวัติศาสตร์การตั้งชุมชนชาวผู้ไทในภาคอีสานราชอาณาจักรไทย

ประวัติศาสตร์การอพยพเคลื่อนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขงในครั้งนี้ สุรจิตต์ จันทรสาขา (2543) ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างชาวเวียงจันทน์กับชาว ผู้ไทว่าในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ 2 (พระเจ้าองค์หล่อ) แห่งเวียงจันทน์ หัวหน้าชาวผู้ไทชื่อ พระศรีวิรรราช มีความดีความชอบ เพราะช่วยในการปราบกบฏจนสงบ ถูกปูนบำเหน็จโดย พระราชทานพระราชธิดา ชื่อเจ้านางช่อฟ้า ให้เป็นภรรยา ต่อมา แต่งตั้งให้บุตรที่เกิดจากพระศรีวิรรราชกับเจ้านางช่อฟ้า รวม 4 คน ไปครองเมืองสบแอก เมืองเชียงค้อ เมืองวัง และเมืองตะโปน (เซโปน) พร้อมกับอพยพชาวผู้ไทลงไปทางใต้ของราชอาณาจักรเวียงจันทน์ เป็นเมืองวัง เมืองเซโปน

ต่อมาชาวผู้ไท ได้แยกย้ายออกไปตั้งเป็นเมืองพิน เมืองนอง เมืองพ้อง เมืองพลาน ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในแขวงสะหวันเขตของลาว นอกจากนี้แหล่งที่อยู่ของชาวผู้ไท ยังพบในเขตลุ่มภูพานที่สำคัญเขตหนึ่งคือ ในพื้นที่ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ได้อพยพเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2387 เป็นชาวผู้ไทจากเมืองวัง ชาวผู้ไทในพื้นที่กาฬสินธุ์แบ่งการอพยพเป็น 2 สาย ดังนี้ (1) เมืองกุฉินารายณ์ เป็นผู้ไทจากเมืองวัง (ผู้ไทดำ) เมื่อ ปี พ.ศ. 2387 จำนวน 3,443 คน อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านกุดสิม ตั้งขึ้นเป็นเมืองกุดสิมนารายณ์ ขึ้นเมืองกาฬสินธุ์ ตั้งให้ราชวงเมืองวังเป็นพระธิเบศร์วงษา เป็นเจ้าเมือง คือ ท้องที่ อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอเขาวง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ (2) เมืองภูแล่นช้าง เป็นชาวผู้ไทจากเมืองวัง (ผู้ไทดำ) เช่นกัน อพยพเข้ามาเมื่อปี พ.ศ.2387 จำนวน 3,032 คน ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านภูแล่นช้าง ตั้งเป็นเมืองภูแล่นช้าง ขึ้นเมืองกาฬสินธุ์ ตั้งให้หมื่นเดชอุดม เป็นพระพิชัยอุดมเดช เป็นเจ้าเมือง คือท้องที่อำเภอนาคู อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

2.3 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ลาวในภาคอีสาน

ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ลาวในภาคอีสานตามที่สุจิตต์ วงษ์เทศ (2549) บอกกรรมาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวอีสานหรือกลุ่มประชากรที่ใช้ภาษาอีสานอยู่ในชีวิตประจำวันซึ่งอาศัยอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ที่มีความหมายตรงกับคำอีสาน เริ่มใช้เป็นทางการสมัชชการที่ 5 ราว พ.ศ. 2442 ในชื่อ มณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ยังคงหมายถึงลุ่มน้ำมูลถึงอุบลราชธานี จมปาสัก ฯลฯ รวมความแล้วใครก็ตามที่มีถิ่นกำเนิดหรือมีหลักแหล่งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ถ้าถือตัวว่าเป็นคนอีสาน หรือชาวอีสาน อย่างเต็มอกเต็มใจและอย่างองอาจ ก็ถือเป็นคนอีสานเป็นชาวอีสานทั้งนั้น ประชาชนลาวที่เคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ในอีสานตั้งแต่สมัยแรก ๆ ส่วนใหญ่เป็นพวกล้านช้าง กับเวียงจันทน์ แต่ประชาชนอีสานไม่ได้เป็นลาวเสียทั้งหมด เพราะยังมีเผ่าพันธุ์อื่น ๆ ตั้งหลักแหล่งประสมประสานอยู่ด้วย แม้แต่บรรดากลุ่มที่เป็นลาวเองก็ยังมี ความแตกต่างในรายละเอียด เช่น แหล่งที่มา สำเนียงภาษา ขนบประเพณีและวิถีชีวิต การเรียกชื่อก่อน พ.ศ. 2442 ชาวอีสานถูกเรียกจากกรุงเทพฯว่า “ลาว” ตั้งชื่อเขตการปกครองที่แบ่งมณฑลเมื่อ พ.ศ.2437 มี 3 มณฑลชื่อ มณฑลลาวพวน หนองคาย,อุดรธานี ฯลฯ มณฑลลาวท้าว ทางอุบลราชธานี, โยโสธร ฯลฯ และมณฑลลาวกลาง ทางชัยภูมิ นครราชสีมา ฯลฯ พ.ศ. 2442 ประกาศให้พวกลาวชาวอีสานทั้งหมดเป็น คนไทย แต่อยู่ในบังคับสยาม หมายถึงประเทศสยาม ดังมีข้อความในพระราชโองการตอนหนึ่งว่า “แต่บัดนี้สืบไป ให้เจ้าหน้าที่แต่ละแผนกทุกหัวเมืองใหญ่่น้อยในมณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อจะมีการสำรวจสำมะโนครัว หรือหากว่ามีราษฎรมาติดต่อ ที่จะต้องใช้แบบพิมพ์ของทางราชการ ให้ปฏิบัติใหม่ โดยลงในช่องสัญชาตินั้นว่า ชาติไทยบังคับสยาม ทั้งหมด ห้ามมิให้ลงหรือเขียนในช่องสัญชาติว่า ชาติลาว เขมร ส่วย ผู้ไท ฯลฯ ดังที่ได้ปฏิบัติมาแต่ก่อนเป็นอันขาด” กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ข้าหลวงต่างพระองค์โปรดให้มีสารตราตั้งเป็นทางราชการ

ในประวัติศาสตร์ลาวของมหาสิลา วีรวงค์ (2535) ได้ลงความเห็นว่ายोजनाจักรล้านช้างนั้นเกิดขึ้นสืบเนื่องจากขุนลอบบุตรของขุนบรมจากเมืองกาหลงซึ่งอาจจะอยู่ในเขตสิบสองปันนาได้ตีเมืองขวา (หลวงพระบาง) และตั้งขึ้นเป็นราชธานีแห่งแรกของลาวล้านช้างในราวพุทธศตวรรษที่ 14 เปลี่ยนชื่อเมืองขวาเป็นเชียงทอง และนับจากนั้นมาชาวลาวย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนแถบหลวงพระบางและขยายพื้นที่ออกไปเรื่อยมาตั้งแต่สมัยขุนลอบ กลุ่มผู้เรียกตนเองว่า “ลาว” แต่ดั้งเดิมมีพื้นที่อยู่ในแถบลุ่มน้ำกกกับน้ำโขงในเขตเชียงราย-เชียงแสน มีความสัมพันธ์กับบ้านเมืองในแถบพะเยา-น่านไปจนถึงหลวงพระบาง ต่อมาขยายบ้านเมืองและผู้คนไปสู่ลุ่มน้ำปิงสร้างเมืองเชียงใหม่-ลำพูน-ลำปาง ซึ่งเคยมีบ้านเมืองมั่นคงอยู่แล้วคือ “หริภุญไชย” มีการผสมกลมกลืนกับผู้คนหลายเชื้อชาติจนกลายเป็นอาณาจักรล้านนาเริ่มขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 19 และเรียกตนเองว่า “ไทหรือไต” สืบต่อมา ส่วนผู้คนที่เรียกตนเองว่า “ลาว” แห่งล้านช้าง กำเนิดขึ้นจากขุนลอโอรสขุนบรมมีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบสิบสองปันนา สร้างเมืองขวาใหม่เรียกว่าเชียงดงเชียงทองและเป็นจุดกำเนิดอาณาจักรลาวล้านช้าง ที่ต่อมาได้ผนวกเอาดินแดนไปถึงเวียงจันทน์และจำปาศักดิ์ และชื่อล้านช้างนี้ พงศาวดารพม่า เช่นในมหาราชวงศ์เรียกชื่อล้านช้างว่า “เลียงเชียง”

การกวาดต้อนผู้คนในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีและพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกา ก็เรียกชื่อผู้คนและบ้านเมืองทางตอนบนว่าลาวปนๆ กันไปเช่นเดียวกัน ดังนั้น การบันทึกในเอกสารจดหมายเหตุของทางการ จึงมีการใช้คำว่า “เมืองลาว” “พวกลาว” หรือ “ครัวลาว” โดยรวมๆ เช่น ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกา เมื่อกล่าวถึงหัวเมืองทางเหนือที่ยอมสวามิภักดิ์ ทั้งปากตะวันออกของแม่น้ำโขง ลำปาง เชียงใหม่ เวียงจันทน์ แพร่ น่าน เถิน หลวงพระบาง นับเป็นประเทศราชโดยเรียกว่า ประเทศราชลาวพุงดำ ลาวลื้อ ลาวพุงขาว เมื่อกล่าวถึงบ้านเมืองหรือกลุ่มลาวที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาหลายครั้ง ก็จะกำกับด้วยชื่อเฉพาะของกลุ่มซึ่งเป็นที่รู้จักกัน เช่น ลาวเชียงใหม่ ลาวเวียงจันทน์ ลาวพวน รวมไปถึงผู้ไทหรือไตดำ ก็พลอยถูกเรียกว่า ลาวโซ่งไปด้วย ทั้ง ๆ ที่คนลาวนั้นไม่ยอมรับว่าผู้ไทเป็นลาว และผู้ไทหรือไตดำก็ถือตัวเองว่าเป็นคนไท ลาวกาวนั้นอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือจนถึงตะวันออกของกรุงเทพฯ นั่นคือลาวที่อยู่ในเขตล้านช้างและภาคอีสานปัจจุบันนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวอีสาน บ้างเรียกกันว่า “ลาว” “ลาวอีสาน” “ไทยลาว” “ไทยลาวอีสาน” เป็นชื่อที่คนภาคกลาง หรือภูมิภาคอื่นเรียกแทนคนกลุ่มใหญ่ที่สุดที่อาศัยอยู่ในภาคอีสาน มีประชากรมากที่สุดในอีสาน ซึ่งชาวภาคกลางหรือภูมิภาคอื่นในประเทศ มักจะเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ลาว” เพราะว่ามีภาษาพูดเป็นภาษาเดียวกับคนลาวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) รวมทั้งมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาสัมพันธ์กับผู้ในริมฝั่งแม่น้ำโขงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ภาษาลาวมีคนพูดกันมากในภาคอีสาน ซึ่งใช้ภาษาลาวกันในชีวิตประจำวัน จัดเป็นภาษาถิ่น (Dialect) หลักและภาษาแม่ (Mother tongue) ของคนอีสานในภาคอีสานหรือภาคตะวันออก

เฉียงเหนือ โดยเมื่อปี 2517 มีการระบุจำนวนผู้พูดภาษาลาวในภาคอีสานประมาณ ร้อยละ 95 ของประชากรทั้งภูมิภาค (ไพฑูริย์ มีกุล. 2517) ภาษาอีสานหรือ บางคนเรียกว่าภาษาลาวนั้นมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ของผู้ใช้ภาษาดังที่ดาร์วิน เมตตาริกานนท์ (2548) กล่าวถึงประวัติการย้ายถิ่นฐาน ของชาวอีสานในอดีต กล่าวคือชาวลาวที่อพยพเข้ามาอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ตั้งแต่ในพุทธศตวรรษที่ 21 และได้อพยพเข้ามาอยู่ในแถบตอนกลางของอีสานในปี พ.ศ. 2261 ได้แก่บริเวณอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เหตุการณ์อพยพ ที่สำคัญอีกครั้งในช่วงสมัยที่เกิดความขัดแย้งทางการเมืองการปกครองของกษัตริย์ลาว คือพระเจ้าศิริบุญสาร และเสนาธิบดีหรือพระวอพระตา เป็นผลให้เกิดการอพยพ ชาวลาวจำนวนมากมาตั้งถิ่นฐานและกระจายตามฝั่งขวาแม่น้ำโขง ทำให้ภาษาอีสาน มีลักษณะทางภาษาหลายประการคล้ายคลึงกับภาษาลาวที่อยู่ในประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน

2.4 การวิเคราะห์หน่วยเสียง

ในการศึกษาระบบเสียงนั้น ต้องศึกษาวิเคราะห์การทำงานหรือหน้าที่ของเสียงในระบบทางด้านเสียงของแต่ละภาษาเป็นเกณฑ์ตามที่วิจินต์ ภาณุพงศ์ (2545) กล่าวว่า หน่วยเสียงสามารถแยกความหมายของคำได้ ความสามารถนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญของเสียงในระบบเสียงของภาษา เนื่องจากเสียงแปรต่าง ๆ ของหน่วยเสียงเดียวกันไม่ได้แยกความหมายของคำซึ่งกันและกัน เราจึงถือว่าเสียงแปรเหล่านี้ไม่มีหน้าที่สำคัญในระบบเสียงของภาษา เราเรียกเสียงแปรซึ่งไม่มีหน้าที่สำคัญในระบบเสียงของภาษานี้ว่า เสียงย่อย (allophone) จะเห็นได้ว่าหน่วยเสียงกับเสียงย่อยมีความสัมพันธ์กันมาก ในการวิเคราะห์หน่วยเสียง จึงจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยในการวิเคราะห์ภาษา เพื่อให้ผู้วิเคราะห์สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ที่ได้ คือ จะสามารถสรุปได้ว่าในภาษาที่เรากำลังศึกษาวิเคราะห์อยู่มีเสียงใดบ้างที่มีฐานะเป็นหน่วยเสียง มีเสียงใดที่มีฐานะเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงเดียวกัน เนื่องจากเสียงพูดที่ผู้พูดภาษาหนึ่ง ๆ ใช้มีจำนวนไม่จำกัด แต่หน่วยเสียงในแต่ละภาษามีจำนวนจำกัดในการวิเคราะห์หน่วยเสียงอาจจะแบ่งเป็นระยะต่าง ๆ ได้ 4 ระยะ และแต่ละระยะอาจจะมีขั้นตอนต่าง ๆ อีกรู้ได้คือ

ระยะที่ 1 แบ่งออกได้เป็น 3 ตอนคือ ทำตารางหรือแผนภูมิของเสียงตามแนวสัทศาสตร์ จากนั้นวงเสียงคู่ที่นำสงสัย คือ เสียงที่มีสัทลักษณะคล้ายคลึงกัน เนื่องจากเสียงที่แปรกันได้ต้องคล้ายกันและทำรายการเสียงที่ไม่สงสัย ซึ่งตัดสินให้เป็นหน่วยเสียงเลยได้

ระยะที่ 2 นำเสียงคู่ที่สงสัยมาวิเคราะห์ดูว่าเป็นคนละหน่วยเสียง หรือเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงเดียวกัน

ระยะที่ 3 แบ่งออกได้เป็น 2 ตอนคือ การตัดสินโครงสร้างของพยางค์ เฉพาะเสียงที่ไม่เป็นปัญหาและการตัดสินเรื่องการจัดเสียงซึ่งเป็นปัญหาบางประเภท

ระยะที่ 4 เป็นระยะสุดท้าย แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน คือทำตารางหรือแผนภูมิหน่วยเสียงประเภทต่าง ๆ และบรรยายสรุปผลการวิเคราะห์

สรุปขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์เสียงคู่สงสัย การวิเคราะห์เสียงคู่สงสัยว่าเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงเดียวกัน หรือคนละหน่วยนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 ดูว่าเป็นเสียงย่อยแบบแปรอิสระใช่หรือไม่ โดยยึดหลักว่า ถ้าเสียงคู่สงสัยนั้นเกิดในคำที่มีสัทพริบทเหมือนกัน และความหมายของคำก็เหมือนกันด้วย จะถือว่าเป็นเสียงย่อยแบบแปรอิสระของหน่วยเสียงเดียวกัน

ขั้นที่ 2 ดูว่าเป็นหน่วยเสียงในสัทพริบทที่เหมือนกัน ใช่หรือไม่ โดยยึดหลักว่า ถ้าเสียงคู่ที่สงสัยนั้นเกิดในคำที่มีสัทพริบทเหมือนกัน แต่ความหมายของคำแตกต่างกัน จะถือว่าเป็นคนละหน่วยเสียง

ขั้นที่ 3 ดูว่าเป็นหน่วยเสียงในสัทพริบทที่คล้ายคลึงกันมากที่สุด ใช่หรือไม่ โดยยึดหลักว่า ถ้าเสียงคู่ที่สงสัยนั้นไม่ใช่ทั้ง 2 กรณีดังกล่าวข้างบนนี้ ก็ให้ไปคือ ดูว่าเสียงคู่ที่สงสัยนั้นเกิดในคำที่มีสัทพริบทคล้ายคลึงกันแต่ความหมายของคำแตกต่างกัน นอกจากนั้นจะต้องดูด้วยว่าเสียงแวดล้อมที่ต่างกันอยู่นั้นจะต้องไม่ใช่ตัวที่จะทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างเสียงคู่สงสัย ในกรณีนี้จะถือว่าเป็นคนละหน่วยเสียงด้วยอีกกรณีหนึ่ง

ขั้นที่ 4 หากไม่ใช่กรณีใดเลยใน 3 กรณีข้างบนนี้ ก็จะต้องเป็นกรณีของเสียงย่อย ซึ่งมีการแจกแจงแบบสับหลัก (complementary distribution) คือการที่เสียงแปรกันและกัน และการแปรเสียงในกรณีนี้จะต้องมีความเป็นไปได้ทางศาสตร์ในกรณีที่เสียงย่อยแบบนี้ ผู้วิเคราะห์จะต้องบอกได้ว่าแต่ละเสียงมีการแจกแจงอย่างไร หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่า แต่ละเสียงเกิดในสัทพริบทใดบ้าง

ขั้นที่ 5 กรณีที่เป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงเดียวกัน เราจะต้องเลือกเสียงย่อยเสียงหนึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยเสียง ซึ่งมีเสียงย่อยนั้นเป็นตัวประกอบอยู่

ถ้าเป็นเสียงย่อยซึ่งแจกแจงแบบสับหลักจะต้องเลือกเสียงย่อยที่เกิดในพริบทที่กว้างที่สุดคือใช้ในกรณีทั่ว ๆ ไปมากที่สุดเป็นตัวแทนหน่วยเสียง ถ้าเป็นเสียงย่อยแบบแปรอิสระ ก็อาจจะเลือกเสียงย่อยที่ปรากฏบ่อยสุดเป็นตัวแทนของหน่วยเสียง ซึ่งมีเสียงย่อยนั้นเป็นตัวประกอบอยู่

การตัดสินเรื่องการจัดเสียงซึ่งเป็นปัญหาบางประเภท

ปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นปัญหาสำคัญ ๆ ที่วิจิตรนั ภาณพงศ์ (2545)กล่าวถึงคือ

1. การตัดสินว่าเสียงบางเสียงเป็นเสียงสระหรือเสียงพยัญชนะ เสียงที่ทำให้เกิดปัญหานี้ขึ้นได้แก่ [i] และ [u]

2. การตัดสินเรื่องการจัดเสียงพยัญชนะบางเสียงให้เป็นพยัญชนะเดี่ยวหรือพยัญชนะประสมเสียงที่เกิดปัญหานี้ขึ้น เช่น [ts] และ [p^h]

3. การตัดสินเรื่องการจัดเสียงสระยาว ให้แยกออกเป็นคนละหน่วยกับสระสั้น หรือเป็นสระสั้น 2 หน่วยประกอบกัน เสียงที่ทำให้เกิดปัญหานี้ขึ้นเช่น เสียง [a:] จะจัดให้เป็น /a:/ หรือ /aa/ เป็นต้น โดยในวิจัยฉบับนี้จะยกมาอธิบายเพียงเรื่องเดียวคือ การตัดสินเรื่องการจัดเสียง [i] และ [u] ให้เป็นสระหรือเป็นพยัญชนะ ดังนี้

เสียง [i] และ [u] เป็นเสียงที่มีปัญหาในการที่จะจัดให้เป็นพยัญชนะหรือสระ เนื่องจากในการเปล่งเสียงไม่มีการปิดกั้นทางเดินของลมในช่องปากหรือช่องคอแบบใด ๆ ลมออกได้ต่อเนื่องไม่มีเสียงเสียดแทรกประกอบ ฉะนั้น ถ้าพิจารณาจากวิธีการเปล่งเสียงแล้วเสียงเหล่านี้จะ จัดเป็นเสียงสระ แต่เมื่อพิจารณาการแจกแจง (distribution) หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่า การปรากฏของเสียงเหล่านี้แล้วอาจจะจัดให้เป็นหน่วยเสียงสระหรือหน่วยเสียงพยัญชนะก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่ว่ามันจะเกิดในตำแหน่งของสระหรือในตำแหน่งของพยัญชนะในโครงสร้างของพยางค์ ฉะนั้นการพิจารณาตัดสินเรื่องนี้จึงต้องอาศัยการเปรียบเทียบกับข้อมูลทั้งหมดของภาษาว่า พยางค์ส่วนใหญ่มีโครงสร้างแบบไหน

ก. การตัดสินให้เป็นพยัญชนะ

ตัวอย่างการตัดสินให้เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นคำ ในภาษาสมมติ

ภาษาที่ 1 [da]	‘ตก’
[tu]	‘ขึ้น’
[si]	‘ห้า’
[le]	‘เสา’
[ia]	‘ไหล’
[ua]	‘เลื่อน’

จะเห็นได้ว่าลักษณะโครงสร้างของพยางค์ในภาษานี้ส่วนใหญ่เป็นแบบที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะแล้วตามด้วยสระ คือเป็นแบบ CV ฉะนั้น เสียง [i] ที่ขึ้นต้นคำ [ia] "ไหล" และเสียง [u] ที่ขึ้นต้นคำ [i] "เลื่อน" ในตัวอย่างข้างบนนี้ จึงต้องตัดสินให้เป็นพยัญชนะและเมื่อตัดสินให้เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะก็จะใช้อักษร [j] และ [w] แทนเสียง [i] และ [u] ตามลำดับ หากจะเขียนตามแบบหน่วยเสียงก็จะเขียน ดังนี้

[ja]	‘ไหล’
[wa]	‘เลื่อน’

ตัวอย่างการตัดสินให้เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายคำในภาษาสมมติ

ภาษาที่ 2 [den]	‘พริก’
[tem]	‘มด’
[sot]	‘หม้อ’
[lai]	‘หม้อ’

[fau] ‘ผ้า’

จะเห็นได้ว่าลักษณะโครงสร้างของพยางค์ในภาษานี้ส่วนใหญ่เป็นแบบที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตามด้วยสระ และลงท้ายด้วยพยัญชนะคือเป็นแบบ **cvc** ฉะนั้นเสียง [i] และ [u] ที่ลงท้ายคำ [lai] "หม้อ" และ [fau] “ผ้า” ตามลำดับ จึงต้องตัดสัทอักษรให้เป็นพยัญชนะ เป็นอีกกรณีหนึ่ง หากจะเขียนตามแบบหน่วยเสียงก็จะเขียน ดังนี้

[laj] ‘หม้อ’

[faw] ‘ผ้า’

ข. การตัดสัทอักษรให้เป็นสระ เสียง [i] และ [u] นี้อาจจะปรากฏข้างหลังสระได้ด้วย อาจจะตัดสัทอักษรด้วยวิธีเดียวกันคือ เปรียบเทียบกับกรณีส่วนใหญ่ ตัวอย่างการตัดสัทอักษรให้เป็นหน่วยเสียงสระในภาษาสมมติ

ภาษาที่ 3 [peo] ‘ป่วย’

[dɛo] ‘หาย’

[moa] ‘ใจ’

[kai] ‘โต๊ะ’

[sau] ‘เก้าอี้’

จะเห็นได้ว่าในภาษาที่ 2 นี้ โครงสร้างของพยางค์ส่วนใหญ่เป็นแบบที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะแล้วตามด้วยสระเลื่อน ซึ่งประกอบด้วยสระ 2 สระ คือเป็นแบบ **cvv** ฉะนั้นเสียง [i] และ [u] ที่อยู่ท้ายคำจึงต้องตัดสัทอักษรให้เป็นสระด้วย

ค. การตัดสัทอักษรให้เป็นสระหรือพยัญชนะก็ได้ในภาษาเดียวกันในบางภาษาเสียง [i] และ [u] อาจจะได้ในลักษณะเดียวกับภาษาทั้ง 3 ดังกล่าวข้างบนนี้ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้อาจจะตัดสัทอักษรให้เป็นสระหรือพยัญชนะก็ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้วิเคราะห์อาจจะต้องพิจารณาในด้านอื่นด้วย เช่น ด้านการประหยัดจำนวนหน่วยเสียง เป็นต้น

ตัวอย่างการประหยัดจำนวนหน่วยเสียง

ภาษาที่ 4 หากตัดสัทอักษรให้เป็นสระก็จะเป็นส่วนท้ายของสระประสม เป็นโครงสร้างแบบ **vv** ซึ่งจะมีจำนวนสระประสมรวม 12 หน่วย เช่น

ei ei ai oi oi ui

eu eu au ou ou iu

แต่ถ้าตัดสัทอักษรให้เป็นพยัญชนะก็จะเป็นโครงสร้างแบบ **vc** ซึ่งไม่ต้องมีสระประสมเลย จากข้อมูลนี้จะมีสระ 6 หน่วย พยัญชนะ 2 หน่วย

2.5 พัฒนาการของวรรณยุกต์ภาษาไทยดั้งเดิม

พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมสู่ภาษาไทยปัจจุบันพิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (2556) กล่าวถึงวรรณยุกต์ในภาษาไทยปัจจุบันว่ามีพัฒนาการ 2 ลักษณะคือ การเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการแยกเสียงวรรณยุกต์ (tone split) และการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการรวมเสียงวรรณยุกต์ (tone coalescence หรือ tone merger) จึงทำให้ภาษาไทยปัจจุบันถูกจำแนกออกเป็น ถิ่นย่อยต่าง ๆ โดยใช้ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์และจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกัน เป็นเกณฑ์ในการจำแนกโดยทั่วไป ในการสืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม นักภาษาศาสตร์ไทยเปรียบเทียบกับมักจะเสนอการสืบสร้างวรรณยุกต์ในพยางค์เป็นคือ *A *B *C แยกจากวรรณยุกต์ *D ในพยางค์ตาย เนื่องจากวรรณยุกต์ *D นั้นนอกจากจะมีพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับ สัทลักษณะของเสียงพยัญชนะต้นแล้ว พัฒนาการของวรรณยุกต์ *D ในภาษาไทยปัจจุบันบางภาษายังสัมพันธ์กับความสั้น-ยาวของเสียงสระด้วย เพื่อให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมในภาษาไทยปัจจุบันที่ชัดเจน ในที่นี้จะกล่าวถึงพัฒนาการของวรรณยุกต์ *A *B *C แยกจากพัฒนาการของวรรณยุกต์ *D ดังนี้

1. พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ *A *B *C ในภาษาไทยปัจจุบันภาษาไทยถิ่นในปัจจุบันมีพัฒนาการของวรรณยุกต์จากภาษาไทดั้งเดิมทั้งในลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน บางภาษามีการแยกเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม *A *B *C ออกเป็น 2 วรรณยุกต์ตามเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม 2 กลุ่มคือ

- 1) พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้อง เช่น *ph-, th-, *kh-, *hm-, *hn-, *f-, *s-, *p-, *t-, *k-, *ʔb-, *ʔd-, *ʔy-, *ʔ-
- 2) พยัญชนะต้นเสียงก้อง เช่น b-"d-, "g-, m, n-, n-, w-'y- l-, r-

ตัวอย่างการบรรยายลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์เป็น 2 เสียงในงานของหลี่ ฟางกุ้ย (Li Fang-Kuei. 1977) คือ *A1 - *A2 *B1 - *B2 และ *C1 - *C2 ภาษาที่มีลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์ตามเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม 2 กลุ่มดังกล่าวได้แก่ ภาษาไทดำ ไทขาว ไทลื้อ (ภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้) ภาษาหลงโจว ภาษาไท่ (ภาษาไทสาขากลาง) และภาษาหู่หมิง (ภาษาไทสาขาเหนือ) ลักษณะการแยกเสียงเป็น 2 เสียงตามสัทลักษณะก้อง - ไม่ก้องของพยัญชนะต้นที่ปรากฏในภาษาไทยปัจจุบันแสดงไว้

การแยกเสียงออกเป็น 2 เสียงตามสัทลักษณะก้อง-ไม่ก้องของเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวเป็นลักษณะที่ปรากฏในภาษาที่มีวรรณยุกต์แทนทุกภาษาเช่น ภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ในตระกูลไท ภาษาเวียดนามในตระกูลภาษามอญ-เขมร ภาษาเข้าในตระกูลมั่ว-เย้า เป็นต้น บราวน์ (Brown 1965) เรียกลักษณะดังกล่าวว่าเป็นลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์ครั้งใหญ่ (Great Tone Split) และจากการศึกษาทางกลศาสตร์อันเกี่ยวกับอิทธิพลของเสียงพยัญชนะต้นที่มีผลต่อระดับเสียงสูงต่ำของ

สระในพยางค์นั้นมีข้อสรุปว่า หากพยัญชนะต้นเป็นเสียงก้องจะมีผลทำให้สระที่ตามมามีระดับเสียงต่ำ และพยัญชนะที่เป็นเสียงไม่ก้องจะทำให้สระมีระดับสูงหรือมีวรรณยุกต์เป็นเสียงสูงนั่นเอง อย่างไรก็ตามก็ ตามถึงแม้ลักษณะการแยกเสียงออกเป็น 2 เสียงตามสัทลักษณะก้อง – ไม่ก้องของเสียงพยัญชนะต้น จะเป็นลักษณะที่ปรากฏในภาษาที่มีวรรณยุกต์ส่วนใหญ่ แต่ในภาษาหลายภาษาก็มีพัฒนาการของ วรรณยุกต์ที่ซับซ้อนมากขึ้น ตัวอย่างเช่นมีภาษาไทยบางภาษามีพัฒนาการของวรรณยุกต์ที่สัมพันธ์กับ พยัญชนะต้นที่แยกออกเป็นกลุ่มย่อยอีก คือ พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้องแยกย่อยออกเป็น 2 กลุ่ม ตามสัทลักษณะของพยัญชนะเสียงพ่นลม (aspirated) และพยัญชนะเสียงไม่พ่นลม (unaspirated) ดังนั้นในกรณีดังกล่าวจึงมีพยัญชนะต้นรวม 3 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับเสียงวรรณยุกต์ในภาษา ได้แก่

1) พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้องแยกย่อยเป็น

1.1 พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้องที่ไม่มีการกักที่เส้นเสียง เช่น *ph-, *th-, *kh-, *hm, *hn, *f-, *s-, *p-, *t-, *k-

1.2 พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้องที่มีการกักที่เส้นเสียง เช่น *ʔb-, *ʔd-, *ʔy-, *ʔ-

2) พยัญชนะต้นเสียงก้อง เช่น *b-, *m-, *n-, *ŋ-, *w-, *y-, *l-, *r-

หากพยัญชนะต้นทั้งสามกลุ่มข้างต้นสัมพันธ์กับเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม *A *B และ *C อย่างสมบูรณ์ก็จะทำให้มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมจาก 3 เสียงเป็น 9 เสียง แต่ในความเป็นจริง แล้วไม่มีภาษาใดที่มีวรรณยุกต์ในพยางค์เป็นมากถึง 9 เสียงเนื่องจากการรวมเสียงวรรณยุกต์เกิดขึ้น นั่นเอง พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ที่สัมพันธ์กับเสียงพยัญชนะต้น 3 กลุ่มและลักษณะของ พัฒนาการทั้งในรูปแบบของการแยกเสียงและการรวมเสียงปรากฏในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่หรือคำ เมือง ในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่ (คำเมือง/ไทวนมีพัฒนาการของวรรณยุกต์ที่แสดงให้เห็นว่ามีการแยก เสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมแถว A ออกเป็น 3 เสียง (A1.1, A1.2, A2) แต่ต่อมามีการรวมเสียงวรรณยุกต์ เกิดขึ้นทำให้วรรณยุกต์แถว A ในภาษาไทยวนลดลงเหลือ 2 เสียงคือ A1.1- A1.2=A2 ส่วนวรรณยุกต์ อื่น ๆ ก็แยกเป็น 2 เสียงคือ B1-B2 และ C1-C2 เป็นต้น นอกจากพัฒนาการในรูปแบบการรวมเสียง ในแนวตั้งหรือภายในแถววรรณยุกต์แล้ววรรณยุกต์ในภาษาไทยปัจจุบันยังมีลักษณะของการรวมเสียง ในแนวนอนหรือการรวมเสียงระหว่างแถววรรณยุกต์ปรากฏให้เห็นค่อนข้างมาก พัฒนาการในลักษณะ การรวมเสียงดังกล่าวอาจจะมีผลทำให้จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลดจำนวนลง ตัวอย่างเช่น ภาษาผู้ไท ถิ่นอำเภอเมืองและอำเภอรอนนิวาส จังหวัดสกลนคร (Brown, 1965) มีการแยกเสียงรวม เสียงวรรณยุกต์ทั้งแนวตั้งและแนวนอนคือ วรรณยุกต์ดั้งเดิม "A *B *C แยกเป็น 2 เสียง (A1.1 = A1.2, A2/B1.1 = B1.2, B2/C1.1 - C1.2, C2) นอกจากนี้ยังมีการรวมเสียงในแนวนอนระหว่าง วรรณยุกต์ A และ B แบบ A2-B1.1 /B1.2 ด้วย

2. พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ *D ในภาษาไทยปัจจุบัน

พัฒนาการของวรรณยุกต์จากภาษาไทยดั้งเดิมมาสู่ภาษาไทยปัจจุบันไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับเสียงพยัญชนะต้นเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์-ยาวของเสียงสระในพยางค์ด้วย โดยเฉพาะพัฒนาการของวรรณยุกต์ *D หรือวรรณยุกต์ที่ปรากฏในพยางค์ตาย นักภาษาศาสตร์ภาษาไทยเปรียบเทียบได้เสนอแนวคิดไว้ว่า วรรณยุกต์ *D มีความน่าสนใจในแง่ของพัฒนาการที่นอกจากจะเกี่ยวข้องกับสัทลักษณะของพยัญชนะต้นในพยางค์เช่นเดียวกับวรรณยุกต์ *A *B *C แล้วยังมีเงื่อนไขเรื่องความสัมพันธ์-ยาวของเสียงสระในพยางค์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพื่อนำไปสู่แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ *D ในภาษาไทยปัจจุบันซึ่งในหลายภาษามีความสัมพันธ์-ยาวของเสียงสระเข้ามาเกี่ยวข้องนั้น ในที่นี้จะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับสระในภาษาไทยดั้งเดิมที่เคยมีผู้สืบสร้างไว้ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร แนวคิดที่ว่าสระในภาษาไทยดั้งเดิมมีความแตกต่างเรื่องความสัมพันธ์-ยาวหรือไม่นั้นจะมีผลต่อการสืบสร้างวรรณยุกต์ *D ในภาษาดั้งเดิมรวมทั้งการสืบสร้างวรรณยุกต์ของภาษาลาวดั้งเดิมในงานวิจัยนี้ด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับเสียงสระของภาษาไทยดั้งเดิมที่เคยมีผู้เสนอไว้มาพิจารณา เมื่อศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ในงานต่าง ๆ สืบสร้างสระในภาษาไทยดั้งเดิมไว้แตกต่างกัน บางงานสืบสร้างให้สระในภาษาไทยดั้งเดิมประกอบด้วยสระสั้นและสระยาว

เมื่อพิจารณาภาษาไทยปัจจุบันบางภาษามีการแยกเสียงวรรณยุกต์ D ออกเป็น 2 เสียงตามสัทลักษณะก้อง - ไม่ก้องของเสียงพยัญชนะต้นเท่านั้น เช่น ภาษาไทดำ มีวรรณยุกต์เพียง 2 เสียงที่มีพัฒนาการมาจากวรรณยุกต์ D คือวรรณยุกต์ D1 และ D2 นอกจากนี้ยังมีบางภาษาที่วรรณยุกต์ D แยกเป็น 4 เสียง ได้แก่ วรรณยุกต์ D ที่ปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงยาว 2 เสียง (DL1, DL2) และวรรณยุกต์ D ที่ปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงสั้นอีก 2 เสียง (DS1, DS) การแยกเสียงดังกล่าวมีเงื่อนไขความสัมพันธ์ - ยาวของเสียงสระเข้ามาอิทธิพลด้วย นอกจากนี้ยังมีภาษาไทยบางภาษาที่ถึงแม้จะมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ D เป็น 4 เสียงตามเงื่อนไขความสัมพันธ์-ยาวของเสียงสระ แต่ก็มีพัฒนาการต่อไปอีกขั้นหนึ่ง คือ การรวมเสียงวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงทำให้มีวรรณยุกต์เหลือเพียง 2 หรือ 3 เสียง วรรณยุกต์ DS2 รวมเสียงกับวรรณยุกต์ DL2 ทำให้เหลือวรรณยุกต์เพียง 3 เสียงคือ DL1, DS1, DL2-DS2 วรรณยุกต์ DL1 รวมเสียงกับวรรณยุกต์ DS1 และ DS2 ทำให้เหลือวรรณยุกต์เพียง 2 เสียงคือ DL1-DS1-DS2 และ DL2 เป็นต้น

พัฒนาการของวรรณยุกต์ไม่ว่าจะเป็นวรรณยุกต์ A B C ในพยางค์เป็น และวรรณยุกต์ D ในพยางค์ตายในภาษาไทยปัจจุบันบางภาษามีความซับซ้อนแตกต่างกัน นอกจากการแยกเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 2 หรือ 3 เสียงตามเสียงพยัญชนะต้น 2 หรือ 3 กลุ่มดังกล่าวมาแล้วนั้น ยังมีภาษาไทยถิ่นปัจจุบันหลายภาษาที่มีพัฒนาการของวรรณยุกต์ซับซ้อนยิ่งขึ้นซึ่งเป็นการแยกเสียงตามการแยกย่อยของเสียงพยัญชนะต้นที่อาจมากกว่า 2 หรือ 3 กลุ่มในแต่ละภาษา ดังนั้นกรณีนี้ (Gedney 1972) จึงได้เสนอว่าพัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นปัจจุบัน มีรูปแบบของการรวมเสียงและ

แยกเสียงวรรณยุกต์ที่หลากหลาย จึงแบ่งกลุ่มพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มพยัญชนะต้นดั้งเดิมเสียงกักไม่ก้องพ่นลม เสียงเสียดแทรกไม่ก้อง และเสียงก้องกังวานไม่ก้อง (Voiceless sonorants) กลุ่มที่ 2 กลุ่มพยัญชนะต้นดั้งเดิมเสียงกักไม่ก้องไม่พ่นลม กลุ่มที่ 3 กลุ่มพยัญชนะต้นดั้งเดิมเสียงกักที่เสี้ยนเสียง และเสียงกักที่นำด้วยเสียงกักที่เสี้ยนเสียง กลุ่มที่ 4 กลุ่มพยัญชนะต้นดั้งเดิมเสียงกักก้อง (Voiced sonorants) เสียงก้องกังวานก้อง

พัฒนาการของวรรณยุกต์ที่แยกเสียงตามพยัญชนะต้น 4 กลุ่ม ได้แก่ A1 A2 A3 A4 B1 B2 B3 B4 C1 C2 C3 C4 DL1 DL2 DL3 DL4 DS1 DS2 DS3 DS4 หากในภาษามีการแยกเสียงวรรณยุกต์ตามเสียงพยัญชนะต้นทั้ง 4 กลุ่มอย่างสมบูรณ์ก็จะทำให้มีวรรณยุกต์มากถึง 20 หน่วยเสียง แต่ในความเป็นจริง ไม่มีภาษาใดที่มีวรรณยุกต์จำนวนมากขนาดนั้น เนื่องจากการรวมเสียงวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงเกิดขึ้นนั่นเอง แนวคิดในการแบ่งกลุ่มพยัญชนะต้นออกเป็น 4 กลุ่มในงานของเกตเนย์ (Gedney 1972) นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการศึกษาวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นในระยะต่อมา เครื่องมือดังกล่าวนี้เรียกกันทั่วไปว่า "กล่องวรรณยุกต์" (tone box) ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์และเสนอผลเกี่ยวกับระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยในงานวิจัยนี้เช่นกัน

กล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาถิ่นตระกูลโกโดยเกตเนย์ รายการคำในแนวตั้งของช่อง A ประกอบด้วยคำพื้นฐานจำนวนหนึ่งซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่ไม่มีรูปเขียนวรรณยุกต์ ช่อง B ประกอบด้วยคำพื้นฐานจำนวนหนึ่งซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอก ช่อง C ประกอบด้วยคำพื้นฐานจำนวนหนึ่งซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่มีรูปวรรณยุกต์โท ช่อง DL ประกอบด้วยคำพื้นฐานจำนวนหนึ่งซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่เป็นพยางค์ตายเสียงยาว และช่อง DS ประกอบด้วยคำพื้นฐานจำนวนหนึ่งซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่เป็นพยางค์ตายเสียงสั้น รายการคำในแนวนอนของแถวที่ 1 ประกอบด้วยคำพื้นฐานจำนวนหนึ่งซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง (ข ฉ ถ ผ ฝ ส ห) และพยัญชนะต้นเป็นอักษรที่มี ห นำ (หม หน หนุ หง ทร หว หย) แถวที่ 2 ประกอบด้วยคำพื้นฐานจำนวนหนึ่งซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง (ก จ ต ป) แถวที่ 3 ประกอบด้วยคำพื้นฐานจำนวนหนึ่งซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่มีพยัญชนะเป็นอักษรกลาง (บ ด อ อย) แถวที่ 4 ประกอบด้วยคำพื้นฐานจำนวนหนึ่งซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ (ค ช ซ ท พ ฟ ม น ง ย ญ ร ว) โดยวิธีใช้กล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์นั้น กัลยา ดิงศภัทัย (2537) ได้เสนอแนะไว้ ดังนี้

- ก. ใช้รายการคำในกล่องวรรณยุกต์เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษา
- ข. วิเคราะห์ดูว่าเสียงวรรณยุกต์ของคำในช่องที่อยู่ติดกันทั้งแนวตั้งและแนวนอนทุกช่อง

เหมือนกันหรือต่างกัน ถ้าเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงเดียวกัน แสดงว่าไม่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ แต่ถ้าเสียงวรรณยุกต์เป็นคนละเสียง แสดงว่ามีการแยกเสียงวรรณยุกต์

ค. ชัดเส้นหนาแบ่งวรรณยุกต์ทุกแห่งที่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์

ง. ตัดสินว่าในภาษาถิ่นที่กำลังศึกษามีวรรณยุกต์กี่หน่วยเสียง หากเสียงวรรณยุกต์ในช่องที่อยู่ห่างกันมีสัทลักษณะเหมือนกัน ให้จัดเป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์เดียวกัน หากเสียงวรรณยุกต์ในช่องที่อยู่ห่างกันมีสัทลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่มีสัทบริบทแตกต่างกัน สามารถจัดเสียงวรรณยุกต์สองเสียงนั้นเป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์เดียวกัน ตามหลักเกณฑ์การแจกแจงแบบสับหลัก เช่น เสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏในพยางค์เป็นมีสัทลักษณะคล้ายคลึงกับในพยางค์ตาย เป็นต้น อนึ่งการเรียงลำดับหมายเลขของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ มักจะเรียงจากช่องบนลงล่าง และจากซ้ายไปขวา

กล่องวรรณยุกต์ (tone box) นับเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งที่พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (2556) ใช้ศึกษาพัฒนาการวรรณยุกต์ในภาษาตระกูลไท โดยแถวแต่ละแถวแสดงพยัญชนะต้น 4 กลุ่ม แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ประเภทแรกประกอบด้วยพยัญชนะไม่ก้อง (voiceless consonants) 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ พยัญชนะไม่ก้องพ่นลม (voiceless aspirated consonants) รวมทั้งเสียงก้องกังวานไม่ก้อง (voiceless sonorants) และเสียงเสียดแทรกไม่ก้อง (voiceless fricatives) กลุ่มที่ 2 พยัญชนะไม่ก้องไม่พ่นลม (voiceless unaspirated) และกลุ่มที่ 3 พยัญชนะบิบบที่เส้นเสียง (glottalized consonants) ส่วนพยัญชนะประเภทที่สอง ไม่มีการแบ่งกลุ่มย่อยได้แก่ พยัญชนะก้อง (voiced consonants) ทั้งหมด จัดเป็นพยัญชนะกลุ่มที่ 4 ส่วนสัทมภ์แต่ละสัทมภ์แสดงวรรณยุกต์ดั้งเดิมทั้งสิ้น คือ A, B, C และ D แต่สัทมภ์ D นั้นยังแบ่งออกเป็น 2 สัทมภ์ย่อย คือ DS และ DL ซึ่งหมายถึงพยางค์ตายสระสั้นและพยางค์ตายสระยาวตามลำดับ ดังนั้นกล่องวรรณยุกต์จึงประกอบไปด้วยช่องทั้งหมด 20 ช่อง (4 แถว \times 5 สัทมภ์) ซึ่งแทนพยางค์ในภาษาไทยตะวันตกเฉียงใต้ ดั้งเดิมที่มีพยัญชนะต้นและวรรณยุกต์ที่ต่างกัน เช่น ช่อง A1 แทนพยางค์ในภาษาดั้งเดิมที่มีวรรณยุกต์ *A และมีพยัญชนะไม่ก้องพ่นลมเป็นพยัญชนะต้น และช่อง DL2 แทนพยางค์ตายสระยาวที่มีพยัญชนะก้องเป็นพยัญชนะต้น

2.6 การจัดกลุ่มทางภาษา

การจัดกลุ่มทางภาษาเกิดขึ้นจากนักภาษาศาสตร์ที่ใช้ความรู้ในการเปรียบเทียบที่ว่าภาษากลุ่มเดียวกันตระกูลเดียวกันต้องมีความสัมพันธ์ทางเชื้อสาย แม้จะมีหลายวิธีตามที่มุจลินทร์ ลักษณะวงษ์ (2559) กล่าวว่าวิธีที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดคือ วิธีการจำแนกตามนวัตกรรมร่วม (shared innovation) ซึ่งนวัตกรรมร่วมนี้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางภาษาศาสตร์ที่แสดงถึงการแยกออกมาจากลักษณะเฉพาะของกลุ่มภาษาดั้งเดิม และถูกนำมาใช้ร่วมกันในกลุ่มย่อยของภาษาลูก อาจกล่าวได้ว่านวัตกรรมร่วมก็คือผลของการเปลี่ยนที่เกิดขึ้นในภาษาลูกเพียงภาษาเดียวโดยการศึกษาในครั้งนี้ได้อาศัยวิธีการจัดกลุ่มย่อยโดยใช้นวัตกรรมร่วมเป็นเกณฑ์ตามแนวคิดของ

แคมป์เบลล์ คือการระบุลักษณะที่ภาษากลุ่มหนึ่งมีร่วมกัน จากนั้นแยกนวัตกรรมร่วมออกจาก ลักษณะร่วมประเภทอื่น ๆ ได้แก่ 1. ลักษณะที่คงไว้ร่วมกัน (Shared retention) หมายถึง ลักษณะดั้งเดิมจากภาษาแม่ที่ภาษากลุ่มจำนวนหนึ่งเก็บรักษาไว้ได้อาจเป็นลักษณะในภาษาแม่ที่ภาษากลุ่มคนละกลุ่มย่อยต่างคงไว้ไม่ได้แสดงถึงการแยกออกเป็นภาษาใหม่ 2. นวัตกรรมคู่ขนาน (Parallel innovation) หมายถึงลักษณะใหม่ที่ภาษากลุ่มจำนวนหนึ่งมีร่วมกัน ไม่ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงครั้งเดียวในภาษาแม่แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงของแต่ละภาษาเอง 3. การแพร่กระจาย (Diffusion) หมายถึง ลักษณะใหม่ที่เกิดในภาษาหนึ่งแล้วแพร่กระจายไปสู่ภาษาอื่นในภายหลัง สอดคล้องกับ พุทธชาติ โปธิบาลและธนาพันธ์ ตรงดี (2541) กล่าวถึงการจัดกลุ่มโดยใช้เกณฑ์การแตกตัวของวรรณยุกต์ดั้งเดิมโดยการแตกตัวของวรรณยุกต์เป็น 2 ทางหรือ 3 ทางหมายถึงการแตกตัวของวรรณยุกต์ดั้งเดิมจำนวน 4 หน่วยเสียงที่ภาษาไทยทุกกลุ่มมีอยู่แล้วออกเป็นสองทาง (Binary Partition) หรือสามทาง (Tri - Partition) ตามเงื่อนไขของพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่เป็นพยัญชนะพ่นลม ก้องไม่ก้อง

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับระบบเสียงและการจัดกลุ่มทางเชื้อสายของภาษา ผู้ไทและภาษาลาว เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์โดยวิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2520) ได้ศึกษาภาษาผู้ไทที่จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ภาษาผู้ไทในจังหวัดนครพนม มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, ph, b, t, th, c, d, k, kh, ʔ, m, n, ɲ, ñ, f, s, h, l, w, y/ ปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นเดี่ยวได้ทั้งหมดมีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นคล้ายพยัญชนะ ควบกล้ำแต่เป็นเสียงปากกลม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /S^w, K^w, Kh^w/ มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, ɲ-, -w, -y/ แต่หน่วยเสียง /-k/ ที่ประสมด้วยสระเสียงยาวในภาษาไทยมาตรฐานจะเป็นเสียงปฏิภาคกับหน่วยเสียง /-ʔ/ ที่ประสมด้วยสระเสียงสั้นในภาษาผู้ไท หน่วยเสียงสระเดี่ยวมี 18 หน่วยเสียง แต่ไม่มีหน่วยเสียงสระประสม มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง นอกจากนั้นยังได้เปรียบเทียบวรรณยุกต์ภาษาผู้ไทกับภาษาไทยกลาง อธิบายถึงชนิดและหน้าที่ของคำ การเปรียบเทียบข้อแตกต่างบางประการระหว่างภาษาผู้ไทและภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ตลอดจนอิทธิพลของภาษาอื่นที่มีต่อภาษาผู้ไท และยักรวบรวมคำศัพท์ภาษาผู้ไทที่ใช้ในชีวิตประจำวันเอาไว้ด้วย ต่อมาพจนีย์ ศรีธรรมาภรณ์ (2526) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบวรรณยุกต์ภาษาถิ่นผู้ไทใน 3 จังหวัด” คือ กาฬสินธุ์นครพนม และสกลนคร ซึ่งเป็นที่อาศัยหลักของชาติพันธุ์ผู้ไทไทย รวม 23 อำเภอ แล้วนำหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของแต่ละอำเภอมารเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง เพื่อนำไปใช้ในการจัดกลุ่มย่อยของ ภาษาผู้ไท โดยใช้เกณฑ์จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์และการรวมตัวของวรรณยุกต์ ผลการศึกษาพบว่าเมื่อใช้เกณฑ์จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ภาษาผู้ไทมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มี 4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ และกลุ่มที่มี 5

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ และเมื่อใช้เกณฑ์ การรวมตัวของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B และ DL สามารถแบ่งกลุ่มภาษาผู้ไทได้เป็น 5 กลุ่ม

ต่อมาเริ่มมีการนำภาษาผู้ไทมาเปรียบเทียบกับภาษาลาวซึ่งอรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์ (2536) ศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ใน ภาษาผู้ไทกับภาษาลาวโห่งแล้วนำมาเปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของระบบ เสียงในภาษาทั้งสอง ผลของการศึกษาปรากฏว่า ภาษาผู้ไทและภาษาลาวโห่งมีความแตกต่างกันด้านหน่วยเสียง สระมากที่สุด กล่าวคือภาษาผู้ไทไม่มีหน่วยเสียงสระประสม แต่ภาษาลาวโห่งมีหน่วยเสียงสระ ประสม 4 หน่วยเสียง คือ หน่วยเสียงสระประสม /ia,ia,ua,ai/ ซึ่งจะมีปฏิภาคกับสระเดี่ยว เสียงยาว /e:,(+,ล):,(+,ล):/ ในภาษาผู้ไทตามลำดับ ส่วนจำนวนหน่วยเสียงสระเดี่ยวมี 18 หน่วยเสียงเท่ากัน ความแตกต่างที่รองลงไปได้แก่จำนวนหน่วยเสียงพยัญชนะต้น คือภาษาผู้ไท มี 20 หน่วยเสียง แต่ภาษาลาวโห่งมี 19 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph,th,kh/ ในภาษาผู้ไทจะมีปฏิภาคกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p,t,k/ ในภาษาลาวโห่ง ส่วนหน่วยเสียง พยัญชนะควบกล้ำภาษาผู้ไทมี 3 หน่วยเสียงคือ /kw,khw,sw/ และภาษาลาวโห่งมี 3 หน่วยเสียง คือ kw,khw,nw/ จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาผู้ไทมี 5 หน่วยเสียง วรรณยุกต์ภาษา ลาวโห่งมี 6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ไม่แตกต่างกันมากนัก และมีลักษณะการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็น 2 ทาง (Two way split) คือ A123-4 เหมือนกัน เมื่อพิจารณาถึงเสียงปฏิภาคของเสียงพยัญชนะต้นสามารถจัดภาษาผู้ไทและภาษาลาวโห่ง เป็นภาษาคนละกลุ่มย่อย กล่าวคือภาษาผู้ไทจัดอยู่ในกลุ่ม PH หรือกลุ่มไท (Thai group) ส่วนภาษาลาวโห่งจัดอยู่ในกลุ่ม P หรือกลุ่มไต (Tai group) ชื่อเรียกกลุ่มชนไม่สอดคล้องกันอันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าภาษานั้น ๆ เป็นภาษากลุ่มลาว

จากนั้นเริ่มมีการศึกษาคำพื้นฐานของภาษาผู้ไทโดยใช้งานวิจัยของหลี่ ฟางกู่มาเก็บคำพื้นฐานโดยมีคำทั้งหมด 1,630 คำ เก็บรวบรวมโดยโรซินี คนหาญ (2546) ที่ศึกษาคำพื้นฐานภาษาผู้ไทย : การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ โดยศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของคำพื้นฐานภาษาผู้ไทในด้านของเสียง คำ และความหมาย ตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ ซึ่งได้ข้อมูลภาคสนามจากผู้บอกภาษาในกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไทอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 6 ตำบล ตำบลละ 2 คน ได้คำศัพท์พื้นฐานภาษาผู้ไทจำนวน 1,056 คำ แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลคำไทดั้งเดิมที่นักภาษาศาสตร์เชิงประวัติได้สืบสร้างไว้ โดยผลวิจัยพบว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง เสียงพยัญชนะมีการเปลี่ยนแปลงใน 5 ลักษณะ ลักษณะคือ การย้ายเสียง การร่อนเสียง การเลื่อนเสียง การกลมกลืนเสียง การตัดเสียงและการเติมเสียงตามลำดับ ด้านการเปลี่ยนแปลงเสียงสระพบว่า เสียงสระประสมของไทยดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงเป็นเสียงสระเดี่ยว ภาษาผู้ไท

ปัจจุบันจึงไม่มีสระประสม นอกจากนี้ยังพบการเปลี่ยนแปลงจากสระเสียงสั้นในคำไทดั้งเดิมมาเป็นสระเสียงยาวในภาษาผู้ไทเป็นจำนวนมาก การเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์พบว่าภาษาผู้ไทมีลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมแต่ละเสียงออกมาเป็นสองเสียง นอกจากนี้ยังพบว่าวรรณยุกต์ไทดั้งเดิมในพยางค์เป็นบางเสียงเปลี่ยนแปลงมาพร้อมเสียงกับวรรณยุกต์ที่ปรากฏในพยางค์ตายเสียงยาว ลักษณะเปลี่ยนแปลงด้านคำพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเพียงลักษณะเดียวคือการเติมคำลักษณะการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงใน 3 ลักษณะ คือความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออก และความหมายย้ายที่ตามลำดับ

ด้านการศึกษารวบรวมภาษาในปีเดียวกันพิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) ได้ศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ : กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว” ซึ่งสามารถนำมาเป็นข้อมูลหลักในการศึกษาวรรณยุกต์และการจัดกลุ่มความสัมพันธ์ของเชื้อสายในวิทยานิพนธ์นี้ โดยงานดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างของวรรณยุกต์ในภาษากลุ่มลาวแท้และกลุ่มลาวกลาย เพื่อจำแนกกลุ่มย่อย และเปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษากลุ่มลาวแท้และกลุ่มลาวกลายกับวรรณยุกต์ในภาษาอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้าง และสืบสร้างวรรณยุกต์ของภาษาลาวดั้งเดิมเพื่อเป็นแนวทางในการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ภาษาลาวที่พูดในฐานะภาษาของชนกลุ่มใหญ่ 2) ภาษาลาวที่พูดในฐานะของชนกลุ่มน้อยและ 3) ภาษาของชนกลุ่มอื่น ๆ ที่พูดอยู่รอบข้างภาษาลาว โดยเก็บข้อมูลกระจายตามบริเวณต่าง ๆ ในภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกของประเทศไทยรวม 27 จุด มีผู้บอกภาษา 239 คน แบ่งเป็นผู้บอกภาษาลาวจำนวน 162 คน ได้แก่ ผู้พูดภาษาลาวที่อพยพมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภาษาลาวอีสานถิ่นต่าง ๆ ภาษาลาวถิ่นอื่น ๆ และภาษาลาวที่พูดในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้บอกภาษาที่เป็นชนกลุ่มอื่น ๆ จำนวน 77 คน ได้แก่ ผู้พูดภาษากะเลิง โย้ย ผู้ไท ส่วย/ส่วยลาว/ส่วยอีสาน พวน/ไทพวน ญ้อ เมือง/คำเมือง ยวน/ไทยวน ลื้อ/ไทลื้อ และไทยกลาง

ใช้รายการคำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลใช้ 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 เป็นรายการคำศัพท์ที่ใช้ทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ เกตน์ (William J. Gedney) ซึ่งพิณรัตน์ได้เพิ่มจำนวนคำเป็น 80 คำตามความเหมาะสม และชุดที่ 2 เป็นรายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย (analogous set) จำนวน 20 คำ ได้แก่ ขา ปา บาน คา ข่า ป่า บ่า คำ ข้าว ป่า บ่า คำ ขาด ปวด บาด คาด ขัด บัด บัตร และคิดใช้การวิเคราะห์ระบบเสียงด้วยวิธีการฟัง และวิเคราะห์สัทลักษณะของวรรณยุกต์ด้วยวิธีการทางกลศาสตร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง WinCECIL (Window for Computerised Extraction of Components of Intonation in Language) ของ SIL (Summer Institute of Linguistics) ในงานวิจัยนี้ จะกล่าวสรุปผลการศึกษารวบรวมและระบบวรรณยุกต์ของภาษากลุ่มลาวเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเชียงรายเท่านั้น

ผลการศึกษาพบว่า การใช้เกณฑ์คำเรียกชื่อกลุ่มชนหรือชื่อภาษา และประวัติการอพยพ ประกอบกับเกณฑ์การพัฒนาของเสียงวรรณยุกต์ สามารถจำแนกภาษาลาวออกเป็น 4 กลุ่มย่อย ได้แก่ ภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 ลาวแท้กลุ่มที่ 2 ลาวกลาย และลาวเทียม การแยกเสียงรวมเสียงของ ภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 เป็นแบบ B 1234, C1 = DL123/ C234 = DL4 และ B ≠ DL ส่วนภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 2 มีการแยกเสียงรวมเสียงคล้ายกับภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 แต่มีการแปรของวรรณยุกต์ เกิดขึ้น กล่าวคือภาษาลาวกลายมีวรรณยุกต์คล้ายกับภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 แต่มีลักษณะอื่นที่คล้ายกับวรรณยุกต์ในภาษาของกลุ่มชนกลุ่มอื่นรอบข้างเพิ่มเข้ามา ทั้งภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 ลาวแท้กลุ่มที่ 2 และลาวกลาย จัดเป็นภาษากลุ่มลาว แต่ภาษาลาวเทียมไม่ใช่ภาษากลุ่มลาว เนื่องจากมีลักษณะทาง ภาษาและชื่อเรียกกลุ่มชนไม่สอดคล้องกันอันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าภาษานั้น ๆ เป็น ภาษากลุ่มลาว

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีผลการศึกษาที่แตกต่างไปจากเดิมที่มี นักภาษาศาสตร์ได้ค้นพบ คือธนานันท์ ตรงดี (2557) ได้จัดกลุ่มย่อยภาษาลาวแบบใหม่ซึ่งให้ผล แตกต่างจากการจัดของบราวน์โดยใช้เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงสระดั้งเดิมและเกณฑ์การแยกเสียงและ รวมเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมเป็นหลักในการจัดกลุ่มภาษาลาวออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มภาษาลาว หลวงพระบาง กลุ่มเวียงจันทน์ โดยเพิ่มเกณฑ์ของภาษาถิ่น (regional dialect) รวมทั้งจัดภาษาถิ่น ย่อย (sub-dialect) ของแต่ละถิ่นอีกชั้นหนึ่ง ส่วนรูปร่างวรรณยุกต์จะใช้จัดสำเนียง (regional accent) ของภาษาถิ่นย่อยได้กลุ่มภาษาลาวถิ่นลาวถิ่น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มภาษาลาวหลวงพระบาง กลุ่มเวียงจันทน์ กลุ่มสะหวันนะเขต กลุ่มจำปาสัก และกลุ่มอัตตะปือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ระบบเสียงภาษาลาวหลวงพระบางมีรูปแบบของโครงสร้างพยางค์อยู่ 11 แบบมี หน่วย เสียงพยัญชนะ 21 หน่วยเสียง พบพยัญชนะควบกล้ำในคำว่า แขวง เพียงคำเดียว มีเสียงสระเดี่ยว จำนวน 18 หน่วยเสียงสระเลื่อน 3 หน่วยเสียงและวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงดังภาพ

พหุ ประ โท ชีเว

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 423		ว.4 443?		ว.1 44
2				443	
3	ว.2 24	ว.3 33	ว.5 35?		
4				35	ว.3 33

ภาพประกอบ 2 กล่องวรรณยุกต์ภาษาลาวหลวงพระบาง

2) ระบบเสียงภาษาลาวเวียงจันทน์มีรูปแบบของโครงสร้างพยางค์อยู่ 11 แบบมี หน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง พบพยัญชนะควบกล้ำในคำว่า แขวง เพียงคำเดียว มีเสียงสระเดี่ยว จำนวน 18 หน่วยเสียงสระเลื่อน 3 หน่วยเสียงและวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงดังภาพ

	A	B	C	DL	DS
1			ว.4 31?		ว.1
2	ว.1 24			31	34
3		ว.3 33	ว.5 342?		
4	ว.2 35			342	ว.3 33

ภาพประกอบ 3 กล่องวรรณยุกต์ภาษาลาวเวียงจันทน์

3) ระบบเสียงภาษาลาวสะหวันนะเขตมีรูปแบบของโครงสร้างพยางค์อยู่ 12 แบบมี หน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง พบพยัญชนะควบกล้ำในคำว่า แขวง และควาย มีเสียงสระเดี่ยว จำนวน 18 หน่วยเสียงสระเลื่อน 3 หน่วยเสียงและวรรณยุกต์แบบ 5 หน่วยเสียง ดังภาพ

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 324		ว.4 11~?		ว.1
2		ว.3		11	34
3	ว.2 44	21	ว.5 342?		
4				342	ว.3 21

ภาพประกอบ 4 กล่องวรรณยุกต์ภาษาลาวสะหวันนะเขตแบบ 5 วรรณยุกต์

4) ระบบเสียงภาษาลาวจำปาสัก มีรูปแบบของโครงสร้างพยางค์อยู่ 11 แบบมี หน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง พบพยัญชนะควบกล้ำในคำว่า แขวง เพียงคำเดียว มีเสียงสระเดี่ยว จำนวน 18 หน่วยเสียงสระเลื่อน 3 หน่วยเสียงและวรรณยุกต์แบบ 5 หน่วยเสียง ดังภาพ

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 35		ว.5 11~		ว.1
2		ว.4		11	45
3	ว.2 331	44	ว.6 41~		
4	ว.3 51~			41	ว.4 44

ภาพประกอบ 5 กล่องวรรณยุกต์ภาษาลาวจำปาสัก

5) ระบบเสียงภาษาลาวอัตตะปือ มีรูปแบบของโครงสร้างพยางค์อยู่ 11 แบบมีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง พบพยัญชนะควบกล้ำในคำว่า แขวง เพียงคำเดียว มีเสียงสระเดี่ยวจำนวน 18 หน่วยเสียงสระเลื่อน 3 หน่วยเสียงและวรรณยุกต์แบบ 5 หน่วยเสียง ดังภาพ

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 35		ว.4 11?		ว.1 35
2		ว.3		11	
3	ว.2 42	33	ว.5 31~		
4				31	ว.3 33

ภาพประกอบ 6 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวอัตตะปือ

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นที่กล่าวมามีลักษณะของเสียง (phonetic realization) ประกอบด้วย ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวสะหวันนะเขต ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือ มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียงเท่ากัน ต่างจากภาษาลาวหลวงพระบางที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 21 หน่วยเสียง ซึ่งหน่วยเสียงพยัญชนะที่เพิ่มมาอีก 1 หน่วยเสียงคือ เสียง /๓/ ดังตารางต่อไปนี้

พหุ ประ โท ชเว

ตาราง 1 หน่วยเสียงพยัญชนะของภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวสะหวันนะเขต ภาษาลาวจำปาสัก และภาษาลาวอัตตะปือ

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์		ริม	ริม	ปุ่ม	เพดาน	เพดาน	เส้นเสียง
	คุณสมบัติของเสียง		ฝีปาก	ฝีปาก-ฟัน	เหงือก	แข็ง	อ่อน	
กัก	ไม่ก้อง	ไม่พ่นลม	p		t	c	k	?
	ไม่ก้อง	พ่นลม	ph		th		kh	
	ก้อง		b		d			
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s				h
นาสิก	ก้อง		m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง				l			
เปิด	ก้อง		w			j		

ตาราง 2 หน่วยเสียงพยัญชนะของภาษาลาวหลวงพระบาง

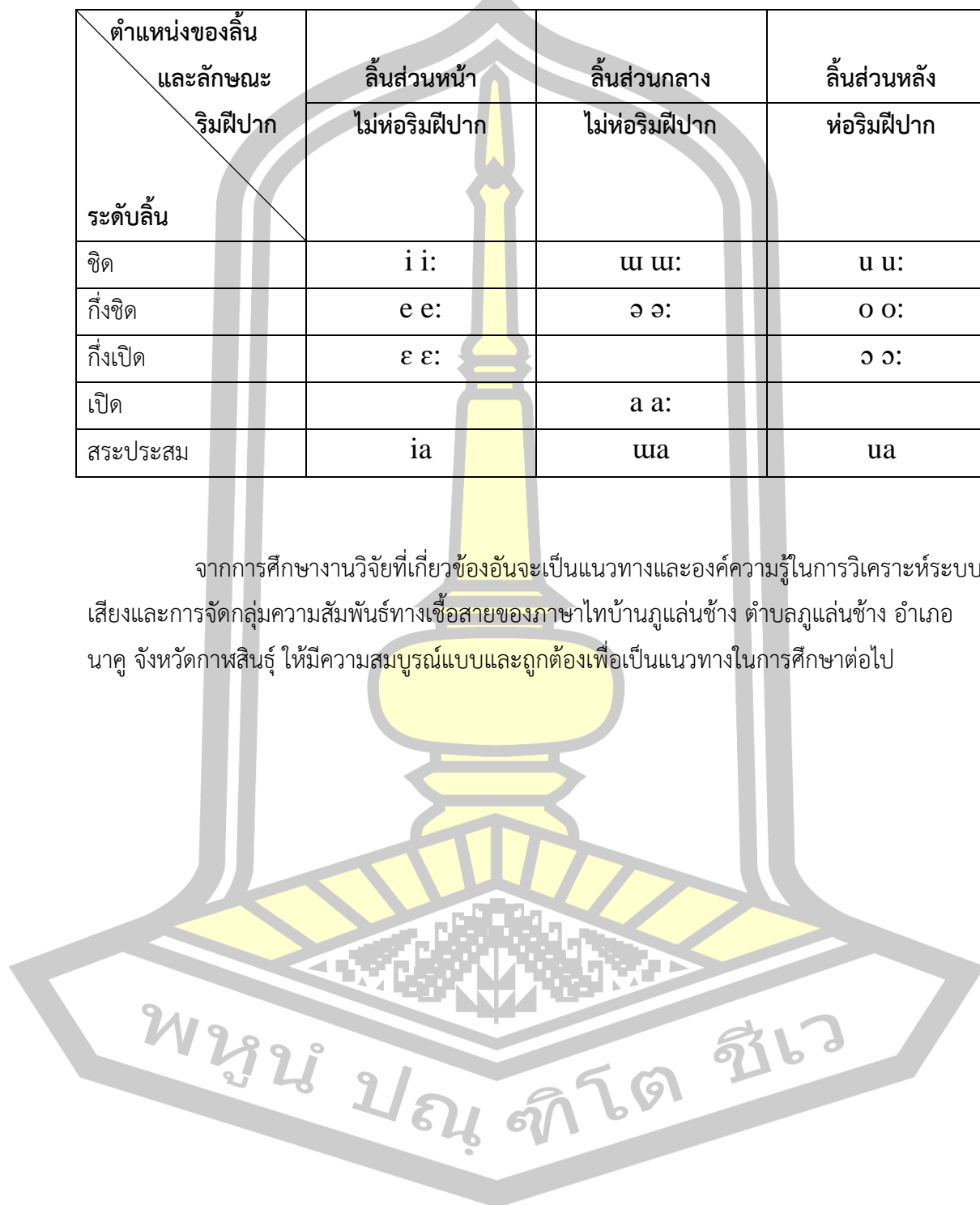
ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์		ริม	ริม	ปุ่ม	เพดาน	เพดาน	เส้นเสียง
	คุณสมบัติของเสียง		ฝีปาก	ฝีปาก-ฟัน	เหงือก	แข็ง	อ่อน	
กัก	ไม่ก้อง	ไม่พ่นลม	p		t	c	k	?
	ไม่ก้อง	พ่นลม	ph		th		kh	
	ก้อง		b		d			
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s				h
นาสิก	ก้อง		m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง				l			
เปิด	ก้อง		w			j	ɰ	

หน่วยเสียงสระของภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นมีจำนวนเท่ากันคือ 18 หน่วยเสียง จัดเป็นสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง สระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และมีสระเลื่อนหรือสระประสม 3 หน่วยเสียงเท่ากัน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 หน่วยเสียงสระในภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น

ตำแหน่งของลิ้น และลักษณะ ริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหน้า	ลิ้นส่วนกลาง	ลิ้นส่วนหลัง
	ไม่ท้อริมฝีปาก	ไม่ท้อริมฝีปาก	ท้อริมฝีปาก
ระดับลิ้น			
ชิด	i i:	u u:	u u:
กึ่งชิด	e e:	o o:	o o:
กึ่งเปิด	ɛ ɛ:		ɔ ɔ:
เปิด		a a:	
สระประสม	ia	ua	ua

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นแนวทางและองค์ความรู้ในการวิเคราะห์ระบบเสียงและการจัดกลุ่มความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้มีความสมบูรณ์แบบและถูกต้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

บทที่ 3

ระบบเสียงของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง

อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

ระบบเสียงที่ผู้วิจัยทำการศึกษา คือ ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง หมู่ที่ 1 ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ รายละเอียดเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างมี ดังนี้

3.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ

ผู้วิจัยได้นำเสียงพยัญชนะในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง มาหาคู่เสียงที่น่าสงสัย (suspicious pairs) เพื่อนำไปสู่หน่วยเสียงพยัญชนะที่แท้จริง โดยคู่เสียงที่น่าสงสัยจะเป็นเสียงที่มีลักษณะทางสัทศาสตร์คล้ายคลึงกัน อาจเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงเดียวกัน เป็นเสียงย่อยอันเกิดจากการแปรอิสระ หรือเป็นเสียงย่อยอันการเกิดแบบสับหลักหรือเป็นคนละหน่วยเสียง ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเสียงที่น่าสงสัยมาตัดสินโดยใช้คู่เทียบเสียง ดังนี้

3.1.1 คู่เทียบเสียงพยัญชนะต้น

คู่เทียบเสียงที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน (Identical Environment)

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[p] – [p ^h]	[pet ³⁴]	‘เป็ด’	/p/
	[p ^h et ³⁵]	‘เผ็ด’	/ph/
[p] - [b]	[pa: ⁴²]	‘ป่า’	/p/
	[ba: ⁴²]	‘บ้า’	/b/
[b] - [m]	[ba: ⁴²]	‘บ้า’	/b/
	[ma: ⁴²]	‘ม้า’	/m/
[m] - [w]	[mi: ⁴⁴]	‘มี’	/m/
	[wi: ⁴⁴]	‘วี (พัด)’	/w/
[t] - [d]	[t ^h e:n ⁴⁴]	‘แทน’	/t/
	[dɛ:n ⁴⁴]	‘แดน’	/d/
[t] - [t ^h]	[tam ³³]	‘ต่า’	/t/
	[t ^h am ¹¹]	‘ถ้ำ’	/th/
[b] - [d]	[ba: ³³]	‘ป่า’	/b/
	[da: ³³]	‘ด่า’	/d/

[m] - [n]	[mɔ:n ⁴²]	‘ม้อน (หนอนไหม)’	/m/
	[nɔ:n ⁴⁴]	‘นอน’	/n/
[d] - [l]	[da:i ⁴⁴]	‘ดาย’	/d/
	[la:i ⁴⁴]	‘ลาย’	/l/
[k] - [k ^h]	[kau ⁴⁴]	‘เกา’	/k/
	[k ^h ua ²⁴]	‘เขา’	/kh/
[n] - [ŋ]	[nuŋ ³³]	‘นุ่ง’	/n/
	[ŋuŋ ³³]	‘ยุง’	/ŋ/
[ŋ] - [ŋ]	[ŋa: ¹¹]	‘หญ้า’	/ŋ/
	[ŋa: ⁴⁴]	‘งา’	/ŋ/
[ŋ] - [j]	[ŋa: ⁴⁴]	‘งา’	/ŋ/
	[ja: ⁴⁴]	‘ยา’	/j/
[k ^h] - [ŋ]	[k ^h a:i ²⁴]	‘ขาย’	/kh/
	[ŋa:i ⁴⁴]	‘งาย (เข้า)’	/ŋ/
[ʔ] - [h]	[ʔɔ:i ⁴²]	‘อ้อย’	/ʔ/
	[hɔ:i ¹¹]	‘ห้อย’	/h/
[ʔ] - [k]	[ʔɔ:i ⁴²]	‘อ้อย’	/ʔ/
	[kɔ:i ⁴²]	‘ก้อย’	/k/
[tɛ] - [ŋ]	[tɛu:ŋ ⁴⁴]	‘จุง’	/tɛ/
	[ŋu:ŋ ⁴⁴]	‘ยุง’	/ŋ/
[d] - [n]	[dom ⁴⁴]	‘ดม’	/d/
	[nom ⁴⁴]	‘นม’	/n/
[tɛ] - [k]	[tɛa:ŋ ⁴⁴]	‘จาง’	/tɛ/
	[ka:ŋ ⁴⁴]	‘กาง’	/k/

3.1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้น

จากการใช้คู่เทียบเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยถิ่น บ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอ
นาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ปรากฏว่ามีพยัญชนะต้นเดี่ยว 19 หน่วยเสียง ได้แก่ /p,ph,b,t,th,d,tɛ,k,
kh,ʔ,m,n,ŋ,s,h,j,w,l / หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 1 หน่วยเสียง คือ /sw/ และมีเสียง

พยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /p,t,k,ʔ,m,n,ŋ,j,w/ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ตาราง 4 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัด
กาฬสินธุ์

ลักษณะของ เสียง	ฐานกรณ์	ริม	ริม	ปุ่ม	เพดาน	เพดาน	เส้น เสียง
	คุณสมบัติ ของเสียง	ฝีปาก	ฝีปาก- ฟัน	เหงือก	แข็ง	อ่อน	
กัก	ไม่ก้อง ไม่พ่นลม	p		t		k	ʔ
	ไม่ก้อง พ่นลม	ph		th		kh	
	ก้อง	b		d			
กักเสียดแทรก	ไม่พ่นลม				tc		
เสียดแทรก	ไม่ก้อง			s			h
นาสิก	ก้อง	m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l			
เปิด	ก้อง	w			j-		

ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างมีเสียงพยัญชนะท้าย 9 เสียง ผู้วิจัยได้นำเสียงที่น่าสงสัย (suspicious pairs) ที่มีลักษณะทางสัทศาสตร์คล้ายคลึงกันอาจเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงเดียวกัน หรือคนละหน่วยเสียง ผู้วิจัยจึงนำมาตัดสินโดยใช้คูเทียบเสียง ดังนี้

3.1.3 คูเทียบเสียงพยัญชนะท้าย

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคูเทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[-p]- [-t] - [-k] - [-ʔ]	[pap ³⁵]	‘ปรับ’	/p/
	[pat ³⁵]	‘ปิด’	/t/
	[pak ³⁵]	‘ปัก’	/k/
	[pa ⁴]	‘ปะ (ปล่อยไว้)’	/ʔ/
[-m] - [-n] - [-ŋ]	[tam ⁴⁴]	‘ตำ’	/m/
	[tan ⁴⁴]	‘ตัน’	/n/
	[taŋ ³³]	‘ตั้ง’	/ŋ/

[-u] - [-i]	[da:u ⁴⁴]	‘ดาว’	/w/
	[da:i ⁴²]	‘ด้าย’	/j/

3.1.4 หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย

หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างมี 9 หน่วยเสียง ปรากฏดังตารางต่อไป

ตาราง 5 หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

ฐานกรณ์	ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
ลักษณะของเสียง					
กัก	-p	-t		-k	-ʔ
นาสิก	-m	-n		-ŋ	
เปิด	-w		-j		

3.1.5 ลักษณะทางเสียงของหน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะทั้ง 20 หน่วยเสียงในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะของเสียง (phonetic realization) โดยมีรายละเอียดดังนี้

พยัญชนะกักมี 9 หน่วยเสียง ได้แก่

/p/ มี 2 เสียงย่อย ได้แก่ [p-] เป็นเสียงพยัญชนะกัก ฐานริมฝีปาก ไม่ก้อง ไม่พ่นลม ปล่อยลมเมื่อปรากฏต้นพยางค์และ [-p] ไม่ปล่อยลมเมื่อปรากฏท้ายพยางค์ เช่น

/pa: ⁵ /	[pa: ⁴²]	‘ป่า’
/pa:k ⁴ /	[pa:k ¹¹]	‘ปาก’
/pat ¹ /	[pat ³⁵]	‘ปิด’
/nɛ:p ⁴ /	[nɛ:p ¹¹]	‘แหนบ’

/ph/ มีเสียงย่อยเดียว ได้แก่ [p^h-] เป็นเสียงพยัญชนะกัก ฐานริมฝีปาก ไม่ก้องพ่นลม ปรากฏได้เฉพาะต้นพยางค์ เช่น

/pha ³ /	[p ^h ai ³³]	‘ไผ่’
/phe:n ³ /	[p ^h ɛ:n ³³]	‘แผ่น’
/phet ¹ /	[p ^h et ³⁵]	‘เผ็ด’
/phit ¹ /	[p ^h it ³⁵]	‘ผิด’

/pha: ¹ /	[p ^h a: ²⁴]	‘ฟา’
/pha: ⁴ /	[p ^h a: ¹¹]	‘ฟ้า’ (เมฆ)

/b/ มีเสียงย่อยเดียว ได้แก่ [b-] เป็นเสียงพยัญชนะกัก ฐานริมฝีปาก ก้อง ไม่พ่นลมปรากฏ
ได้เฉพาะต้นพยางค์ เช่น

/ba:n ⁵ /	[ba:n ⁴²]	‘บ้าน’
/baŋ ⁵ /	[baŋ ⁴²]	‘บั้ง’
/ba:ŋ ³ /	[ba:ŋ ³³]	‘ปาง’
/ba:t ⁴ /	[ba:t ¹¹]	‘บาด’

/t/ มี 2 เสียงย่อย ได้แก่ [t-] เป็นเสียงพยัญชนะกัก ฐานปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่พ่นลม ปล่อย
ลมเมื่อปรากฏต้นพยางค์และ [-t] ไม่ปล่อยลมเมื่อปรากฏท้ายพยางค์ เช่น

/tom ⁵ /	[tom ⁴²]	‘ตัม’
/tam ² /	[tam ⁴⁴]	‘ต่า’
/to:k ⁴ /	[tam ¹¹]	‘ตอก’
/pat ¹ /	[pat ³⁵]	‘ปัด’
/tho:t ⁴ /	[t ^h o:t ¹¹]	‘ถอด’

/th/ มีเสียงย่อยเดียว ได้แก่ [t^h-] เป็นเสียงพยัญชนะกัก ฐานปุ่มเหงือก ไม่ก้อง พ่นลม
ปรากฏได้เฉพาะต้นพยางค์ เช่น

/tham ⁴ /	[t ^h am ¹¹]	‘ถ้ำ’
/tho:j ¹ /	[t ^h o:i ²⁴]	‘ถอย’
/tho:n ¹ /	[t ^h o:n ²⁴]	‘ถอน’
/thae ⁴ /	[t ^h au ¹¹]	‘ถ้ำ’

/d/ มีเสียงย่อยเดียว ได้แก่ [d-] เป็นเสียงพยัญชนะกัก ฐานปุ่มเหงือก ก้อง ไม่พ่นลมปรากฏ
ได้เฉพาะต้นพยางค์ เช่น

/da: ³ /	[da: ³³]	‘ด้า’
/da:j ⁵ /	[da:i ⁴²]	‘ด้าย’
/da:m ⁵ /	[da:m ⁴²]	‘ด้าม’
/da:ŋ ³ /	[da:ŋ ³³]	‘ด่าง’

/k/ มี 2 เสียงย่อย ได้แก่ [k-] เป็นเสียงพยัญชนะกัก ฐานเพดานอ่อน ไม่ก้อง ไม่พ่นลม
ปล่อยลมเมื่อปรากฏต้นพยางค์และ [-k] ไม่ปล่อยลมเมื่อปรากฏท้ายพยางค์ เช่น

/kaj ³ /	[kai ³³]	‘ไก’
---------------------	----------------------	------

/ka ² /	[ka ⁴⁴]	‘กา’
/ka:ŋ ⁵ /	[ka:ŋ ⁴²]	‘ก้าง’
/kat ¹ /	[kat ³⁵]	‘กัต’
/kok ¹ /	[kok ³⁵]	‘กก’
/khe:k ⁴ /	[k ^h e:k ¹¹]	‘เขก’
/ŋuak ⁴ /	[ŋuak ¹¹]	‘เหจ็อก’

/kh/ มีเสียงย่อยเดียว ได้แก่ [k^h-] เป็นเสียงพยัญชนะกัก ฐานเพดานอ่อน ไม่ก้อง ฟนลมปรากฏได้เฉพาะต้นพยางค์ เช่น

/khe:k ⁴ /	[k ^h e:k ¹¹]	‘เขก’
/kha:ŋ ¹ /	[k ^h a:ŋ ²⁴]	‘ขาง’
/khem ¹ /	[k ^h em ²⁴]	‘เข็ม’

/ʔ/ มี 2 เสียงย่อย ได้แก่ [ʔ-] เป็นเสียงพยัญชนะกัก ฐานเส้นเสียง ปล่อยลมเมื่อปรากฏต้นพยางค์และ [-ʔ] ไม่ปล่อยลมเมื่อปรากฏท้ายพยางค์ เช่น

/ʔa: ² /	[ʔa: ⁴⁴]	‘อา’
/ʔa:w ² /	[ʔa:u ⁴⁴]	‘อาว (อาผู้ชาย)’
/ʔa:j ⁵ /	[ʔa:i ⁴²]	‘อ้าย’
/ʔɛ:k ⁴ /	[ʔɛ:k ¹¹]	‘แอก’
/biʔ ³ /	[biʔ ³³]	‘แบ่ง’
/tiʔ ² /	[tiʔ ⁴⁴]	‘ตี’

พยัญชนะกักเสียดแทรกมี 1 หน่วยเสียง ได้แก่

/tɕ/ มีเสียงย่อยเดียว ได้แก่ [tɕ-] เป็นเสียงพยัญชนะกักเสียดแทรก ฐานหลังปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่ฟนลมปรากฏได้เฉพาะต้นพยางค์ เช่น

/tɕak ¹ /	[tɕak ³⁵]	‘จัก (ตอก)’
/tɕap ¹ /	[tɕap ³⁵]	‘จับ’
/tɕan ² /	[tɕan ⁴⁴]	‘จัน’
/tɕet ¹ /	[tɕet ³⁵]	‘เจ็ด’

พยัญชนะเสียดแทรกมี 2 หน่วยเสียง ได้แก่

/s/ มีเสียงย่อยเดียว ได้แก่ [s-] เป็นเสียงพยัญชนะเสียดแทรก ฐานปุ่มเหงือก ไม่ก้องปรากฏได้เฉพาะต้นพยางค์ เช่น

/sa:n ¹ /	[sa:n ²⁴]	‘सान’
/san ¹ /	[san ²⁴]	‘สัน’

/saŋ ³ /	[saŋ ³³]	‘สั่ง’
---------------------	----------------------	--------

/sa:w ¹ /	[sa:u ²⁴]	‘สาว’
----------------------	-----------------------	-------

/h/ มีเสียงย่อยเดียว ได้แก่ [h-] เป็นเสียงพยัญชนะเสียดแทรก ฐานเส้นเสียง ไม่ก้อง มีลักษณะเสียงขึ้นจมูกปรากฏได้เฉพาะต้นพยางค์ เช่น

/haj ¹ /	[hai ²⁴]	‘ไห’
---------------------	----------------------	------

/hɛ:p ⁴ /	[hɛ:p ¹¹]	‘แหบ’
----------------------	-----------------------	-------

/het ¹ /	[het ³⁵]	‘เห็ด’
---------------------	----------------------	--------

/hɔ:k ⁴ /	[hɔ:k ¹¹]	‘หอก’
----------------------	-----------------------	-------

พยัญชนะนาสิกมี 4 หน่วยเสียง ได้แก่

/m/ มีเสียงย่อยเดียว ได้แก่ [m] เป็นเสียงพยัญชนะนาสิก ฐานริมฝีปาก ก้อง มีลักษณะเสียงขึ้นจมูกปรากฏได้ทั้งต้นพยางค์และท้ายพยางค์ เช่น

/ma: ⁵ /	[ma: ⁴²]	‘ม้า’
---------------------	----------------------	-------

/maw ² /	[mau ⁴⁴]	‘เมา’
---------------------	----------------------	-------

/mɛ: ³ /	[mɛ: ³³]	‘แม่’
---------------------	----------------------	-------

/mɔ:t ⁴ /	[mɔ:t ⁴²]	‘มอด’
----------------------	-----------------------	-------

/ma:m ⁵ /	[ma:m ⁴²]	‘ม้าม’
----------------------	-----------------------	--------

/phɔ:m ⁵ /	[p ^h ɔ:m ⁴²]	‘พร้อม’
-----------------------	-------------------------------------	---------

/n/ มีเสียงย่อยเดียว ได้แก่ [n] เป็นเสียงพยัญชนะนาสิก ฐานปุ่มเหงือก ก้อง ปรากฏได้ทั้งต้นพยางค์และท้ายพยางค์ เช่น

/na:k ⁴ /	[na:k ¹¹]	‘นาก’
----------------------	-----------------------	-------

/nam ² /	[nam ⁴⁴]	‘นำ’ (ตาม)
---------------------	----------------------	------------

/nan ⁵ /	[nan ⁴²]	‘นั่น’
---------------------	----------------------	--------

/na:n ² /	[na:n ⁴⁴]	‘นาน’
----------------------	-----------------------	-------

/nɔ:n ² /	[nɔ:n ⁴⁴]	‘นอน’
----------------------	-----------------------	-------

/ŋ/ มีเสียงย่อยเดียว ได้แก่ [ŋ-] เป็นเสียงพยัญชนะนาสิก ฐานเพดานแข็ง ก้อง ปรากฏได้เฉพาะต้นพยางค์ เช่น

/ŋa: ⁴ /	[ŋa: ¹¹]	‘หญ้า’
---------------------	----------------------	--------

/ŋaj ³ /	[ŋai ³³]	‘ใหญ่’
---------------------	----------------------	--------

/ŋa:p ⁴ /	[ŋa:p ²¹]	‘หยาบ’
----------------------	-----------------------	--------

/ŋuŋ ³ /	[ŋuŋ ³³]	‘ยุ่ง’
---------------------	----------------------	--------

/ŋ/ มีเสียงย่อยเดียว ได้แก่ [ŋ] เป็นเสียงพยัญชนะนาสิก ฐานเพดานแข็ง ก้อง ปรากฏได้ทั้ง
ต้นพยางค์และท้ายพยางค์ เช่น

/ŋa: ² /	[ŋa: ⁴⁴]	‘งา’
/ŋa:j ³ /	[ŋa:i ³³]	‘งาย’
/ŋa:m ² /	[ŋa:m ⁴⁴]	‘งาม’
/pɛ:ŋ ⁵ /	[pɛ:ŋ ⁴²]	‘แป้ง’
/pʰe:ŋ ² /	[p ^h e:ŋ ⁴⁴]	‘แพง’

พยัญชนะข้างลิ้น 1 หน่วยเสียง ได้แก่

/l/ มีเสียงย่อยเดียว ได้แก่ [l-] เป็นเสียงพยัญชนะเปิดข้างลิ้น ฐานปุ่มเหงือก ก้อง ปรากฏ
ได้เฉพาะต้นพยางค์ เช่น

/la:j ² /	[la:i ⁴⁴]	‘ลาย’
/lak ³ /	[lak ³³]	‘ลัก’
/la:k ⁵ /	[la:k ⁴²]	‘ลาก’
/lɛ:k ⁵ /	[lɛ:k ⁴²]	‘แลก’
/lɛ:ŋ ⁵ /	[lɛ:ŋ ⁴²]	‘เลี้ยง’

พยัญชนะเปิดมี 2 หน่วยเสียง ได้แก่

/w/ มี 2 เสียงย่อย ได้แก่ [w] เป็นเสียงพยัญชนะเปิด ฐานริมฝีปากและเพดานอ่อน ก้อง
ปรากฏต้นพยางค์และเมื่อปรากฏท้ายพยางค์มีลักษณะเป็นเสียงสระ [u] เช่น

/wi: ² /	[wi: ⁴⁴]	‘วี (พัด)’
/wan ² /	[wan ⁴⁴]	‘วัง’
/wa:j ² /	[wa:i ⁴⁴]	‘วาย’
/ʔa:w ² /	[ʔa:u ⁴⁴]	‘อ่าว’
/da:w ² /	[da:u ⁴⁴]	‘ดาว’

/j/ มี 2 เสียงย่อย ได้แก่ [j] เป็นเสียงพยัญชนะเปิด ฐานเพดานแข็ง ก้อง ปรากฏต้นพยางค์
และเมื่อปรากฏท้ายพยางค์มีลักษณะเป็นเสียงสระ [i] เช่น

/nu:ŋ ² /	[nu:ŋ ⁴⁴]	‘ยูง’
/ja:j ² /	[ja:i ⁴⁴]	‘ยาย’
/phaj ² /	[p ^h ai ⁴⁴]	‘ไฟ’
/waj ⁵ /	[wai ⁴²]	‘ไว้’
/taj ² /	[tai ⁴⁴]	‘ไต’
/taj ⁵ /	[tai ⁴²]	‘ไต้’

/thaj²/ [t^hai⁴⁴] ‘ไท’

3.1.6 หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ

พยัญชนะควบกล้ำในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง จากการศึกษาผู้วิจัยพบเสียงพยัญชนะควบกล้ำ

1 หน่วยเสียง คือ /sw/ ดังนี้

/swa:j³/ [sua:i³³] ‘ล้าง’ (หน้า)

/swa:j³/ [sua:i³³] ‘ส่าย’ (ข้าว)

3.2 หน่วยเสียงสระ

ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มีเสียงสระที่น่าสงสัย ที่มีลักษณะทางสัทศาสตร์คล้ายคลึงกันอาจเป็นหน่วยเสียงเดียวกันหรือคนละหน่วยเสียง ผู้วิจัยจึงนำมาหาหน่วยเสียงโดยการใช้คู่เทียบเสียงและคู่เทียบคล้าย ดังนี้

3.2.1 คู่เทียบเสียงสระเดียว

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[i:] - [e:]	[pi: ⁴⁴] [k ^h e:k ¹¹]	‘ปี’ ‘เขก’	/i:/ /e:/
[e:] - [ɛ:]	[le:n ²⁴] [k ^h ɛ:n ²⁴]	‘เหลน’ ‘แขน’	/e:/ /ɛ:/
[i] - [i:]	[bin ⁴⁴] [mi: ²⁴]	‘บิน’ ‘หมี’	/i/ /i:/
[e] - [e:]	[tem ⁴⁴] [pe:u ⁴⁴]	‘เต็ม’ ‘เปลว’	/e/ /e:/
[ɛ] - [ɛ:]	[hɛ ⁴⁴] [t ^h ɛ:n ⁴⁴]	‘แคะ’ ‘แทน’	/ɛ/ /ɛ:/
[u:] - [ə:]	[tu:n ³³] [dɔk ³⁵]	‘ตื้น’ ‘ตึก’	/u:/ /ə:/
[ə:] - [a:]	[kə:p ¹¹] [na: ⁴⁴]	‘รองเท้า’ ‘นา’	/ə:/ /a:/
[u] - [u:]	[muŋ ⁴⁴] [p ^h u:n ⁴⁴]	‘มึง’ ‘พิน’	/u/ /u:/
[ə] - [ə:]	[k ^h əŋ ³³]	‘ครึ่ง’	/ə/

	[k ^h o:i ²⁴]	‘ลูกเขย’	/o:/
[a] - [a:]	[dap ³⁵]	‘ด๊าบ’	/a/
	[na: ⁴²]	‘น้ำ’	/a:/
[u:] - [o:]	[du:t ¹¹]	‘ดูต’	/u:/
	[mo:ŋ ⁴⁴]	‘เมื่อ’ (เวลา)	/o:/
[o:] - [o:]	[k ^h o:n ⁴⁴]	‘โคน’	/o:/
	[dɔ:k ¹¹]	‘ดอก’	/o:/
[u] - [u:]	[luŋ ⁴⁴]	‘ลุง’	/u/
	[nu: ²⁴]	‘หนู’	/u:/
[o] - [o:]	[loŋ ²⁴]	‘หลง’	/o/
	[k ^h o:ŋ ⁴²]	‘คั้ง’	/o:/
[ɔ] - [o:]	[pɔk ¹¹]	‘ป็อก’ (มีด)	/o/
	[k ^h ɔ:n ⁴⁴]	‘คอน’	/o:/

3.2.2 หน่วยเสียงสระ

เมื่อพิสูจน์แล้วสรุปได้ว่า ภาษาไทบ้านภูแล่นช้างมีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i/ /i:/ /e/ /e:/ /ɛ/ /ɛ:/ /u/ /u:/ /ə/ /ə:/ /a/ /a:/ /u/ /u:/ /o/ /o:/ /ɔ/ /ɔ:/ มีสระประสม 3 หน่วยเสียง /ia/ /ua/ /ua/ ดังตารางการเกิดเสียงต่อไปนี้

ตาราง 6 หน่วยเสียงสระภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

ตำแหน่งของลิ้น และลักษณะ ริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหน้า	ลิ้นส่วนกลาง	ลิ้นส่วนหลัง
	ไม่ท้อริมฝีปาก	ไม่ท้อริมฝีปาก	ท้อริมฝีปาก
ระดับลิ้น			
ชิด	i i:	u u:	u u:
กึ่งชิด	e e:	ə ə:	o o:
กึ่งเปิด	ɛ ɛ:		ɔ ɔ:
เปิด		a a:	
สระประสม	ia	ua	ua

3.2.3 ลักษณะทางเสียงของหน่วยเสียงสระ

รายละเอียดหน่วยเสียงสระในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัด
กาฬสินธุ์ มีดังนี้

หน่วยเสียง /i/ มีเสียงย่อยเป็น [i] เสียงสระหน้า ชัด ริมฝีปากไม่ห่อ เสียงสั้น เช่น

/phit ¹ /	[p ^h it ³⁵]	‘ผิด’
/bi ³ /	[bi ³³]	‘แบ่ง’
/bin ² /	[bin ⁴⁴]	‘บิน’

หน่วยเสียง /i:/ มีเสียงย่อยเป็น [i:] เสียงสระหน้า ชัด ริมฝีปากไม่ห่อ เสียงยาว เช่น

/pi: ² /	[pi: ⁴⁴]	‘ปี’
/pi:n ² /	[pi:n ⁴⁴]	‘ปีน’
/phi: ² /	[p ^h i: ⁴⁴]	‘ฟี’

หน่วยเสียง /e/ มีเสียงย่อยเป็น [e] เสียงสระหน้า กึ่งชัด ริมฝีปากไม่ห่อ เสียงสั้น เช่น

/pet ¹ /	[pet ³⁵]	‘เปิด’
/bet ¹ /	[bet ³⁵]	‘เบ็ด’
/men ¹ /	[men ²⁴]	‘เหม็น’

หน่วยเสียง /e:/ มีเสียงย่อยเป็น [e:] เสียงสระหน้า กึ่งชัด ริมฝีปากไม่ห่อ เสียงยาว เช่น

/pe:w ² /	[pe:u ⁴⁴]	‘เปลว’
/le:n ¹ /	[le:n ²⁴]	‘เหลน’
/khe:k ⁴ /	[k ^h e:k ¹¹]	‘เขก’

หน่วยเสียง /ɛ/ มีเสียงย่อยเป็น [ɛ] เสียงสระหน้า กึ่งเปิด ริมฝีปากไม่ห่อ เสียงสั้น เช่น

/hɛ ² /	[hɛ ⁴⁴]	‘แคะ’ (ไม่เชิง)
--------------------	---------------------	-----------------

หน่วยเสียง /ɛ:/ มีเสียงย่อยเป็น [ɛ:] เสียงสระหน้า กึ่งเปิด ริมฝีปากไม่ห่อ เสียงยาว เช่น

/khɛ:n ¹ /	[k ^h ɛ:n ²⁴]	‘แขน’
/lɛ:k ⁵ /	[lɛ:k ⁴²]	‘แลก’
/lɛ:ŋ ⁵ /	[lɛ:ŋ ⁴²]	‘เลี้ยง’

หน่วยเสียง /u/ มีเสียงย่อยเป็น [u] เสียงสระกลาง ชัด ริมฝีปากไม่ห่อ เสียงสั้น เช่น

/muŋ ² /	[muŋ ⁴⁴]	‘มึง’
/muk ¹ /	[muk ³⁵]	‘หมึก’

หน่วยเสียง /u:/ มีเสียงย่อยเป็น [u:] เสียงสระกลาง ชัด ริมฝีปากไม่ห่อ เสียงยาว เช่น

/phu:n ² /	[p ^h u:n ⁴⁴]	‘พิน’
/thu:k ⁴ /	[t ^h u:k ¹¹]	‘ตุ๊ก’

/thuu: ^{1/}	[t ^h uu: ²⁴]	‘ถื้อ’
หน่วยเสียง /ə/ มีเสียงย่อยเป็น [ə] เสียงสระกลาง กึ่งเปิด ริมฝีปากไม่ห่อ เสียงสั้น เช่น		
/dək ^{1/}	[dək ³⁵]	‘ดึก’
/khəŋ ^{3/}	[k ^h əŋ ³³]	‘ครึ่ง’
หน่วยเสียง /ə:/ มีเสียงย่อยเป็น [ə:] เสียงสระกลาง กึ่งเปิด ริมฝีปากไม่ห่อ เสียงยาว เช่น		
/kə:p ^{4/}	[kə:p ¹¹]	‘รองเท้า’
/khə:j ^{1/}	[k ^h ə:i ²⁴]	‘ลูกเขย’
หน่วยเสียง /a/ มีเสียงย่อยเป็น [a] เสียงสระกลาง เปิด ริมฝีปากไม่ห่อ เสียงสั้น เช่น		
/pat ^{1/}	[pat ³⁵]	‘ปิด’
/pak ^{1/}	[pak ³⁵]	‘ปัก’
/phan ^{1/}	[phan ²⁴]	‘ฝน’
หน่วยเสียง /a:/ มีเสียงย่อยเป็น [a:] เสียงสระกลาง เปิด ริมฝีปากไม่ห่อ เสียงยาว เช่น		
/pha:t ^{5/}	[p ^h a:t ⁴²]	‘พาด’
/ta:k ^{4/}	[ta:k ¹¹]	‘ตาก’
/ma:j ^{2/}	[ma:i ⁴⁴]	‘มลาย’
หน่วยเสียง /u/ มีเสียงย่อยเป็น [u] เสียงสระหลัง ชิด ริมฝีปากห่อ เสียงสั้น เช่น		
/puk ^{1/}	[puk ³⁵]	‘ปลุก’
/tum ^{3/}	[tum ³³]	‘ตุ้ม’
หน่วยเสียง /u:/ มีเสียงย่อยเป็น [u:] เสียงสระหลัง ชิด ริมฝีปากห่อ เสียงยาว เช่น		
/pu: ^{3/}	[pu: ³³]	‘ปู่’
/phu: ^{4/}	[p ^h u: ¹¹]	‘ผู้’
/mu: ^{3/}	[mu: ³³]	‘หมู่’
หน่วยเสียง /o/ มีเสียงย่อยเป็น [o] เสียงสระหลัง กึ่งชิด ริมฝีปากห่อ เสียงสั้น เช่น		
/tom ^{2/}	[tom ⁴⁴]	‘ต้ม’
/top ^{1/}	[top ³⁵]	‘ตบ’
/ton ^{5/}	[ton ⁴²]	‘ตั้น’
หน่วยเสียง /o:/ มีเสียงย่อยเป็น [o:] เสียงสระหลัง กึ่งชิด ริมฝีปากห่อ เสียงยาว เช่น		
/mo:ŋ ^{2/}	[mo:ŋ ⁴⁴]	‘เมื่อ’ (เวลา)
/kho:n ^{2/}	[k ^h o:n ⁴⁴]	‘โคน’

/kho:ŋ⁵/ [k^ho:ŋ⁴²] ‘โค้ง’

หน่วยเสียง /ว/ มีเสียงย่อยเป็น [ว] เสียงสระหลัง กึ่งเปิด ริมฝีปากห่อ เสียงสั้น เช่น

/pɔk⁴/ [pɔk¹¹] ‘ปอก’ (มีด)

หน่วยเสียง /ว:/ มีเสียงย่อยเป็น [ว:] เสียงสระหลัง กึ่งเปิด ริมฝีปากห่อ เสียงยาว เช่น

/mɔ:t⁵/ [mɔ:t⁴²] ‘มอด’

/tɔ:t⁵/ [tɔ:t⁴²] ‘ทอด’

/pɔ:k⁴/ [pɔ:k¹¹] ‘ปอก’

หน่วยเสียง /ia/ มี 2 เสียงย่อยเป็น เสียงสระหน้า ชิด ไม่ห่อริมฝีปาก เสียงยาว และลงท้ายด้วยสระกลางต่ำไม่ห่อริมฝีปากห่อ เช่น

/mia²/ [mi:a⁴⁴] ‘เมีย’

/pian³/ [pian³³] ‘เปลี่ยน’

หน่วยเสียง /ua/ มี 2 เสียงย่อยเป็นเสียงสระกลาง ชิด ไม่ห่อริมฝีปากและลงท้ายด้วยสระกลางต่ำไม่ห่อริมฝีปากห่อ เช่น

/bua³/ [bua³³] ‘เบื้อ’

/puak²/ [puak⁴⁴] ‘เปลือก’

หน่วยเสียง /ua/ มี 2 เสียงย่อยเป็นเสียงสระหลัง ชิด ห่อริมฝีปากและลงท้ายด้วยสระกลางต่ำไม่ห่อริมฝีปากห่อ เช่น

/phua¹/ [p^hua²⁴] ‘สามี’

ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 19 หน่วยเสียง ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง มีหน่วยเสียงควบกล้ำ 1 หน่วย เสียงหน่วยเสียงสระ 18 หน่วยเสียง มีหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง

3.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์

จากการศึกษาหาหน่วยเสียงวรรณยุกต์โดยใช้แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาตระกูลไทของเก็ดนีย์ (Gedney 1972) โดยหน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 24		ว. 4 11		
2		ว. 3		ว. 4 11	ว. 1 35
3	ว. 2 44	33	ว. 5 42		
4					ว. 3 33

ภาพประกอบ 7 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัด
กาฬสินธุ์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์
มีดังนี้

1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ /1/ (ว.1)

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ /1/ มีเสียงสองเสียงย่อย ได้แก่ เสียงต่ำ-ขึ้น (24) ที่ปรากฏในคำ
พยางค์เป็น เช่น

ชา /kha:¹/ [k^ha:²⁴] ‘ชา’

ไถ /thaj:¹/ [t^hai:²⁴] ‘ไถ’

เสียงกลาง-ขึ้น (35) ที่ปรากฏในคำพยางค์ตายเสียงสั้น เช่น

กบ /kop¹/ [kop³⁵] ‘กบ’

ดียบ /dip¹/ [dip³⁵] ‘ดียบ’

2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ /2/ (ว.2)

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ /2/ มีเสียงย่อยเดียวได้แก่ เสียงสูง-ระดับ (44) ที่ปรากฏในคำพยางค์
เป็น เช่น

กา /ka:²/ [ka:⁴⁴] ‘กา’

ดาว /da:w²/ [da:⁴⁴] ‘ดาว’

มือ /mu:²/ [mu:⁴⁴] ‘มือ’

3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ /3/ (ว.3)

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ /3/ มี 2 เสียงย่อย ได้แก่ เสียงกลาง-ระดับ (33) ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็น เช่น

สี่	/si: ³ /	[si: ³³]	‘สี่’
ป่า	/pa: ³ /	[pa: ³³]	‘ป่า’
แม่	/mɛ: ³ /	[mɛ: ³³]	‘แม่’

เสียงกลาง-ระดับ (33) ในพยางค์ตายเสียงสั้น เช่น

วัด	/wat ³ /	[wat ³³]	‘วัด’
-----	---------------------	----------------------	-------

4) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ /4/ (ว.4)

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ /4/ มี 2 เสียงย่อย ได้แก่ เสียงต่ำพิเศษ-ระดับ (11) ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็น เช่น

เสื่อ	/suua ⁴ /	[suua ¹¹]	‘เสื่อ’
ห้า	/ha: ⁴ /	[ha: ¹¹]	‘ห้า’

เสียงต่ำพิเศษ-ระดับ (11) ในพยางค์ตายเสียงยาว เช่น

ขาด	/kha:t ⁴ /	[k ^h a:t ¹¹]	‘ขาด’
หาบ	/ha:p ⁴ /	[ha:p ¹¹]	‘หาบ’
ปาด	/pa:t ⁴ /	[pa:t ¹¹]	‘ปาด’

5) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ /5/ (ว.5)

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ /5/ มี 2 เสียงย่อย ได้แก่ เสียงสูง-ตก (42) ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็น เช่น

ม้า	/ma: ⁵ /	[ma: ⁴²]	‘ม้า’
แก้ว	/kaw ⁵ /	[kau ⁴²]	‘แก้ว’

เสียงสูง-ตก (42) ที่ปรากฏในคำพยางค์ตายเสียงยาว

ลาบ	/la:p ⁵ /	[la:p ⁴²]	‘ลาบ’
มีด	/mi:t ⁵ /	[mi:t ⁴²]	‘มีด’

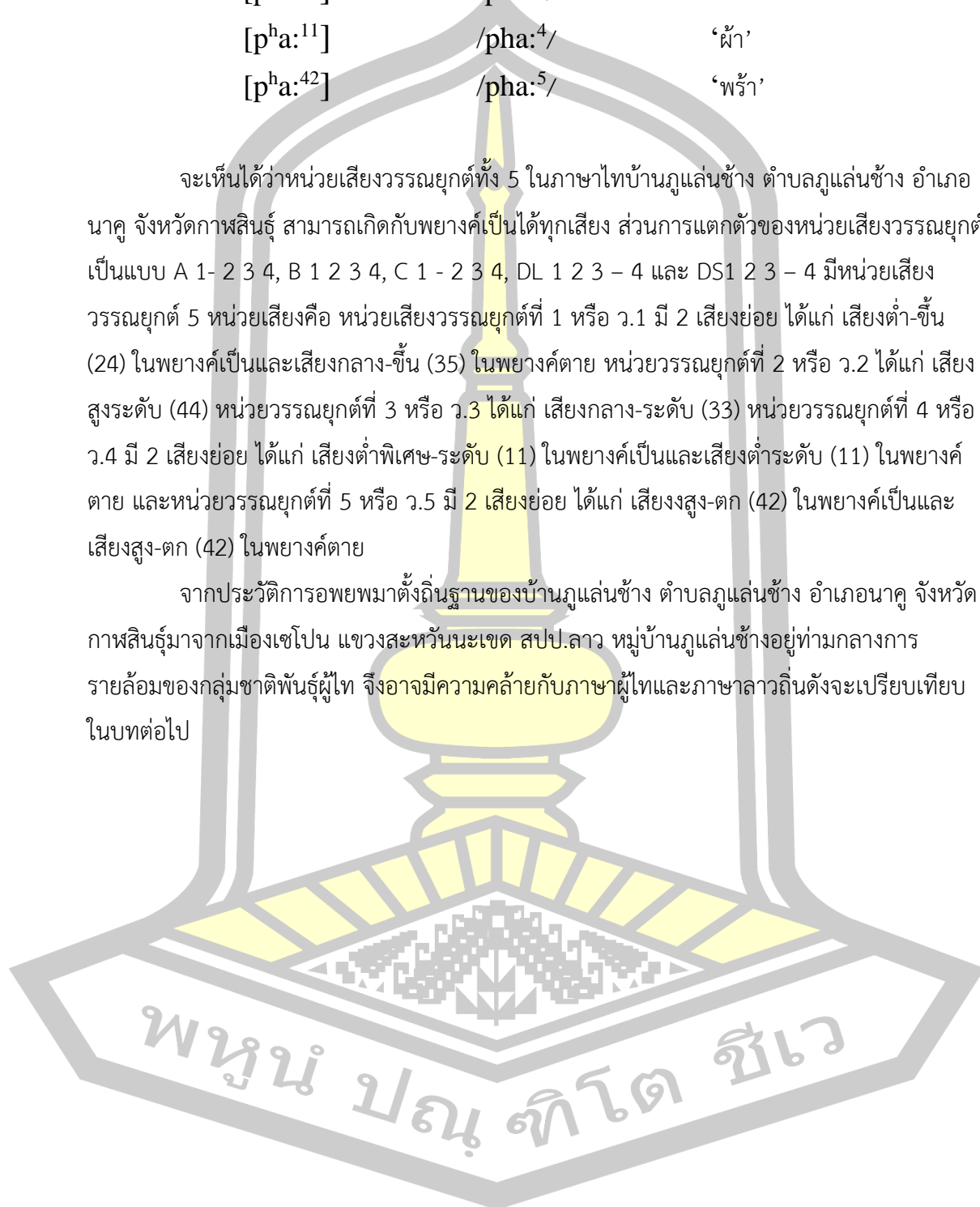
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง สามารถหาคู่เทียบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

[p ^h a: ²⁴]	/pha: ¹ /	‘ผา’
------------------------------------	----------------------	------

[p ^h a: ⁴⁴]	/pha: ² /	‘ฟา’
[p ^h a: ³³]	/pha: ³ /	‘ฟา’
[p ^h a: ¹¹]	/pha: ⁴ /	‘ฟ้า’
[p ^h a: ⁴²]	/pha: ⁵ /	‘พริ้ว’

จะเห็นได้ว่าหน่วยเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 5 ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถเกิดกับพยางค์เป็นได้ทุกเสียง ส่วนการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์เป็นแบบ A 1- 2 3 4, B 1 2 3 4, C 1 - 2 3 4, DL 1 2 3 - 4 และ DS1 2 3 - 4 มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงคือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 หรือ ว.1 มี 2 เสียงย่อย ได้แก่ เสียงต่ำ-ขึ้น (24) ในพยางค์เป็นและเสียงกลาง-ขึ้น (35) ในพยางค์ตาย หน่วยวรรณยุกต์ที่ 2 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงสูงระดับ (44) หน่วยวรรณยุกต์ที่ 3 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลาง-ระดับ (33) หน่วยวรรณยุกต์ที่ 4 หรือ ว.4 มี 2 เสียงย่อย ได้แก่ เสียงต่ำพิเศษ-ระดับ (11) ในพยางค์เป็นและเสียงต่ำระดับ (11) ในพยางค์ตาย และหน่วยวรรณยุกต์ที่ 5 หรือ ว.5 มี 2 เสียงย่อย ได้แก่ เสียงสูง-ตก (42) ในพยางค์เป็นและเสียงสูง-ตก (42) ในพยางค์ตาย

จากประวัติการอพยพมาตั้งถิ่นฐานของบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์มาจากเมืองเซโปน แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว หมู่บ้านภูแล่นช้างอยู่ท่ามกลางการรายล้อมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท จึงอาจมีความคล้ายกับภาษาผู้ไทและภาษาลาวถิ่นดั้งจะเปรียบเทียบในบทต่อไป

บทที่ 4

การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสาย ของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ กับภาษาผู้ไทและภาษาลาว

การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงของคำร่วมเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาผู้ไทและภาษาลาว จำเป็นต้องใช้การสืบสร้างพยัญชนะไทดั้งเดิมยึดตามของหลี่ ฟางกุ้ย (Li Fang-Kuei. 1977) โดยนำคำศัพท์พื้นฐานที่กำหนดไว้ว่าเป็นคำร่วมเชื้อสายจากภาษาลูก ๆ มาเปรียบเทียบกัน โดยพิจารณาจากรูปแบบของชุดเสียงปฏิกิริยาที่มีความสม่ำเสมอที่จะนำเสนอต่อไปนี้

4.1 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาผู้ไท

การเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาผู้ไท โดยผู้วิจัยใช้ภาษาผู้ไทสองถิ่นในการเปรียบเทียบคือ ภาษาผู้ไทภูพานารายณ์ และภาษาผู้ไทหนองสูง ดังนี้

4.1.1 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะดั้งเดิม

พยัญชนะไทดั้งเดิม *p

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทภูพานารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ป่า’	pa: ³³	pa: ⁴⁵²	pa: ⁴⁴²
‘ป่า’	pa: ⁴²	pa: ³³	pa: ⁵⁵⁴
‘ปาด’	pa:t ¹¹	pa:t ²⁴	pa:t ⁴⁴³
‘ปอด’	po:t ¹¹	po:t ²⁴	po:t ⁴⁴³

พยัญชนะไทดั้งเดิม *ph

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทภูพานารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ผ้า’	pha: ³³	pha: ⁴⁵²	pha: ⁴⁴²
‘ผิด’	phit ³⁵	phit ²⁴	phit ¹⁴
‘ผ้า’	pha: ¹¹	pha: ³³	pha: ⁵⁵⁴

พยัญชนะไทดั้งเดิม *b

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทภูพานารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘พี’	phi: ³³	pi: ⁴⁴	phi: ³³⁴

‘พ่อ’	pho: ³³	ʔi: ²⁴ pho: ⁴⁴	pho: ³³⁴
‘ภูเขา’	phu: ⁴⁴	phu: ³⁴	phu: ⁴⁴²
‘แพง’	phɛ:ŋ ⁴⁴	phɛ:ŋ ³⁴	phɛ:ŋ ⁴⁴²
พยัญชนะไทดั้งเดิม *ʔb			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ป่า’	ba: ³³	ba: ⁴⁵²	ba: ⁴⁴²
‘เบา’	baw ⁴⁴	baw ²⁴	baw ¹¹⁴
‘บาด’	ba:t ¹¹	ba:t ³⁴	ba:t ⁴⁴³
‘บิน’	bin ⁴⁴	bin ²⁴	bin ¹¹⁴
พยัญชนะไทดั้งเดิม *m			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘เมีย’	mia ⁴⁴	me: ³⁴	me: ⁴⁴²
‘มัด’	mat ³⁵	phuʔ ³⁴	mat ¹²¹
‘แม่’	mɛ: ³³	ʔi: ²⁴ mɛ: ⁴⁴	mɛ: ³³⁴
‘มีด’	mi:t ⁴⁴	mi:t ⁴⁵²	mi:t ⁴⁴³
พยัญชนะไทดั้งเดิม *hm			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ใหม่’	mai ³³	mɔ: ⁴⁵²	mɔ: ⁴⁴²
‘หมอน’	mɔ:n ²⁴	mɔ:n ²⁴	mɔ:n ¹¹⁴
‘ไหม้’	mai ¹¹	mai ³³	mai ⁵⁵⁴
พยัญชนะไทดั้งเดิม *f			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ฝาปิด’	pha: ²⁴	fa: ²⁴	fa: ¹¹⁴
‘ฝาก’	ph:k ¹¹	faʔ ³⁴	faʔ ⁴⁴³
‘ฝน’	phon ²⁴	fon ²⁴	fon ¹¹⁴
‘ผี’	phi: ²⁴	fi: ²⁴	fi: ¹¹⁴
พยัญชนะไทดั้งเดิม *v			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ฟ้า’	pha: ⁴²	pha: ⁴⁴	pha: ⁴⁴
‘ไฟ’	phai ⁴⁴	faj ³⁴	faj ⁴⁴²
‘ฟีน’	phw:n ⁴⁴	fi:n ³⁴	phw:n ⁴⁴²

พยัญชนะไทดั้งเดิม *w

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘วัด’	wat ³³	wat ⁴⁴	wat ¹²¹
‘วี’	wi: ⁴⁴	wi: ³⁴	wi: ⁴⁴²
‘ไว้’	wai ⁴²	waj ⁴⁴	waj ³³⁴

พยัญชนะไทดั้งเดิม *hw

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘หวาย’	wa:j ²⁴	wa:j ²⁴	wa:j ¹¹⁴
‘หวาน’	wa:n ³³	wa:n ⁴⁵²	wa:n ⁴⁴²
‘หวาน’	wa:n ²⁴	wa:n ²⁴	wa:n ¹¹⁴
‘หวิ’	wi: ²⁴	wi: ²⁴	wi: ¹¹⁴

พยัญชนะไทดั้งเดิม *t

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ต่ำ’	tam ³³	tam ²⁴	tam ⁴⁴²
‘ต๊ับ’	tap ³⁵	tap ³⁴	tap ¹⁴
‘ตี’	ti: ⁴⁴	ti: ²⁴	ti:ʔ ¹¹⁴
‘ตก’	tok ³⁵	tok ³⁴	tok ¹¹⁴

พยัญชนะไทดั้งเดิม *th

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ถ้ำ’	tham ¹¹	tham ³³	tham ⁵⁵⁴
‘ถอย’	tho:j ²⁴	tho:j ²⁴	tho:j ¹¹⁴
‘ถือ’	thu: ²⁴	thi: ²⁴	th:w ¹¹⁴

พยัญชนะไทดั้งเดิม *d

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ทา’	tha: ⁴⁴	tha: ³⁴	tha: ⁴⁴²
‘ทาง’	tha:ŋ ⁴⁴	tha:ŋ ³⁴	tha:ŋ ⁴⁴²
‘ท้อง’	tho:ŋ ⁴²	tho:ŋ ⁴⁴	tho:ŋ ³³⁴

พยัญชนะไทดั้งเดิม *ʔd

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง

‘ดำ’	da: ³³	da: ⁴⁴	da: ⁴⁴²
‘ดั่ง’	daj ⁴⁴	daj ²⁴	daj ¹¹⁴
‘ดี’	di: ⁴⁴	di: ²⁴	di: ¹¹⁴

พยัญชนะไทดั้งเดิม *n

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘นา’	na: ⁴⁴	na: ³⁴	na: ⁴⁴²
‘นั่ง’	naj ³³	naj ⁴⁴	naj ³³⁴
‘นม’	nom ⁴⁴	nom ³⁴	nom ⁴⁴²
‘น้อง’	no:ŋ ⁴²	no:ŋ ⁴⁴	no:ŋ ³³⁴

พยัญชนะไทดั้งเดิม *hn

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘หนั่ง’	naj ²⁴	naj ²⁴	naj ¹¹⁴
‘หนีบ’	ni:p ¹¹	ni:p ³⁴	ni:p ⁴⁴²

พยัญชนะไทดั้งเดิม *l

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ล้าง’	la:ŋ ⁴²	la:ŋ ⁴⁴	la:ŋ ³³⁴
‘ลูก’	lu:k ⁴²	lu? ⁴⁵²	lu? ⁴⁴³
‘ลุง’	luŋ ⁴⁴	luŋ ³⁴	luŋ ⁴⁴²

พยัญชนะไทดั้งเดิม *hl

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘หลาน’	la:n ²⁴	la:n ²⁴	la:n ¹¹⁴
‘ไหล’	lai ²⁴	laj ²⁴	laj ¹¹⁴
‘เหลน’	le:n ²⁴	le:n ²⁴	le:n ¹¹⁴

พยัญชนะไทดั้งเดิม *r

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ไร่’	hai ³³	hə: ⁴⁴	haj ³³⁴
‘ร้าย’	ha:j ⁴²	ha:i ⁴⁴	ha:j ³³⁴
‘รู้’	hu: ⁴²	hu: ⁴⁴	hu: ³³⁴

พยัญชนะไทดั้งเดิม *hr

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ไห’	hai ²⁴	haj ²⁴	haj ¹¹⁴

‘เห็ด’	het ³⁵	het ²⁴	het ¹⁴
‘หด’	hot ³⁵	hot ³⁴	hot ¹⁴
พยัญชนะไทดั้งเดิม *s			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘สวน’	suan ²⁴	so:n ²⁴	so:n ¹¹⁴
‘ส้ม’	sum ³³	lok ⁴⁵²	sum ⁴⁴²
‘เสื่อ’	sua ¹¹	sə: ³³	sɔ: ⁵⁵⁴
พยัญชนะไทดั้งเดิม *z			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ชื่อ’	su: ⁴²	si: ⁴⁴	su: ³³⁴
‘ชื่อ’	su: ³³	səŋ ⁴⁴	su: ³³⁴
‘ชาว’	sa:u ⁴⁴	sa:u ³⁴	sa:u ⁴⁴²
พยัญชนะไทดั้งเดิม *tɛ			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ใจ’	teai ²⁴	cə: ²⁴	ɕɔ: ¹¹⁴
‘จาน’	tea:n ⁴⁴	ca:n ²⁴	ca:n ¹¹⁴
‘จับ’	tei:p ¹¹	ci:p ²⁴	ci:p ⁴⁴³
พยัญชนะไทดั้งเดิม *tɕh			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ฉีก’	si:k ¹¹	siʔ ²⁴	siʔ ⁴⁴³
พยัญชนะไทดั้งเดิม *dz (j)			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘เซ็ด’	set ³³	set ⁴⁵²	set ¹²¹
‘ชิม’	sim ⁴⁴	sim ³⁴	sim ⁴⁴²
พยัญชนะไทดั้งเดิม *ŋ			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ย่า’	nam ³³	nam ⁴⁴	nam ⁵⁵⁴
‘ยิง’	niŋ ⁴⁴	niŋ ³⁴	niŋ ⁴⁴²
‘เย็บ’	nip ³⁵	nip ⁴⁵²	nip ¹¹⁴
พยัญชนะไทดั้งเดิม *hŋ			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง

‘ใหญ่’	nai ³³	nr. ²⁴	nr. ¹¹⁴
‘หญิง’	ni:n ²⁴	ni:n ²⁴	ni:n ⁴⁴²
‘ยุ่ง’	nuŋ ³³	nuŋ ⁴⁴	nuŋ ⁵⁵⁴
พยัญชนะไทดั้งเดิม *j			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ยา’	ja: ⁴⁴	ja: ³⁴	ja: ¹¹⁴
‘ย่า’	na: ³³	ʔi: na: ⁴⁴	na: ³³⁴
‘ยาก’	na:k ⁴²	naʔ ⁴⁵²	naʔ ⁴⁴³
‘ยาม’	na:m ⁴⁴	na:m ³⁴	na:m ⁴⁴²
พยัญชนะไทดั้งเดิม *ʔj			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘อย่า’	ja: ³³	na: ⁴⁵²	ja: ⁴⁴²
‘เย็น’	jen ⁴⁴	jen ³⁴	jen ¹¹⁴
‘ยีน’	ju:n ⁴⁴	ji:n ³⁴	ju:n ¹¹⁴
พยัญชนะไทดั้งเดิม *k			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘กา’	ka: ⁴⁴	ka: ²⁴	ka: ¹¹⁴
‘เก่า’	kaw ³³	kaw ⁴⁵²	kaw ⁴⁴²
‘กิน’	kin ⁴⁴	kin ²⁴	kin ¹¹⁴
พยัญชนะไทดั้งเดิม *kh			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ชา’	kha: ²⁴	ha: ²⁴	ha: ¹¹⁴
‘ชาย’	kha:j ²⁴	ha:j ²⁴	ha:j ¹¹⁴
‘ขาด’	kha:t ¹¹	ha:t ³⁴	ha:t ⁴⁴³
‘แขน’	khɛ:n ²⁴	hɛ:n ⁴⁵²	hɛ:n ¹¹⁴
พยัญชนะไทดั้งเดิม *g			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘กด’	khot ⁴⁴	khot ⁴⁵²	khot ¹²¹
‘เค็ม’	khem ⁴⁴	khem ³⁴	khem ⁴⁴²
‘คู’	khu: ³³	khu: ⁴⁴	fa: ¹¹⁴

พยัญชนะไทดั้งเดิม *ŋ

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘เงา’	ŋaw ⁴⁴	ŋaw ³⁴	ŋaw ⁴⁴²
‘ง่าย’	ŋa:j ³³	ŋa:j ⁴⁴	ŋa:j ⁴⁴²

พยัญชนะไทดั้งเดิม *hŋ

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘หงาย’	ŋa:j ²⁴	ŋa:j ²⁴	ŋa:j ¹¹⁴
‘หาว’	ha:w ²⁴	ŋa:w ²⁴	ha:w ¹¹⁴
‘หงอก’	ŋo:k ¹¹	ŋoʔ ³⁴	ŋoʔ ⁴⁴³

พยัญชนะไทดั้งเดิม *x

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ขม’	khom ²⁴	khom ²⁴	khom ¹¹⁴
‘เข้า’	khau ³³	ho: ²⁴ kho:j ⁵⁵⁴	ho: ¹¹⁴ kho:j ³³⁴
‘ขี้’	khi: ¹¹	khi: ³³	khi: ⁵⁵⁴

พยัญชนะไทดั้งเดิม *y

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘คาย’	kha:j ⁴⁴	kha:j ³⁴	kha:j ⁴⁴²
‘คั้น’	khan ⁴⁴	khon ³⁴	khan ⁴⁴²
‘ค่อ’	kho: ⁴⁴	kho: ³⁴	kho: ⁴⁴²

พยัญชนะไทดั้งเดิม *ʔ

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ไอ’	ʔai ⁴⁴	ʔaj ²⁴	ʔaj ¹¹⁴
‘อิม’	ʔim ³³	ʔi:m ⁴⁵²	ʔim ⁴⁴²
‘อูน’	ʔun ³³	ʔun ⁴⁵²	ʔun ⁴⁴²

พยัญชนะไทดั้งเดิม *h

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ห่ม’	hom ³³	hom ⁴⁵²	hom ⁴⁴²
‘ให้’	hai ¹¹	ho: ³³	hr: ⁵⁵⁴
‘หอม’	ho:m ²⁴	ho:m ²⁴	ho:m ¹¹⁴

จากการเปรียบเทียบเห็นได้ว่าเสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่เห็นได้ชัด ในภาษา
 ไทบ้านภูแล่นช้างกับหน่วยเสียงภาษาผู้ไทภูฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง ส่วนที่ไม่ปฏิภาคกันมี
 เพียง 1 เสียง คือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh/ ในภาษาไทบ้านภูแล่นช้างเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะ
 ต้น /h/ ในภาษาผู้ไทภูฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง เช่น คำว่า **khɛ:n**²⁴ ในภาษาไทยบ้านภู
 แล่นช้าง แต่ในภาษาผู้ไทภูฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูงออกเสียงเป็น **hɛ:n**⁴⁵² และ **hɛ:n**¹¹⁴
 ลักษณะดังกล่าวทำให้ทั้งสองภาษาไม่ปฏิภาคกัน โดยต่อไปจะเป็นการเปรียบเทียบสระดั้งเดิม เพื่อ
 การเป็นเน้นย้ำว่าทั้งสองภาษามีการปฏิภาคกันอย่างไร

4.1.2 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเสียงสระดั้งเดิม

สระไทดั้งเดิม *i

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทภูฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ลีน’	lin ⁴²	li:n ⁴⁴	li:n ³³⁴
‘ป็น’	bin ⁴⁴	bin ²⁴	bin ¹¹⁴
‘อิม’	?im ³³	?i:m ⁴⁵²	?i:m ⁴⁴²
‘ชี’	khi: ³³	khi: ⁴⁵²	khwi: ⁴⁴²

สระไทดั้งเดิม *u(i)

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทภูฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ฮึน’	khun ¹¹	hin ²⁴	hun ⁵⁵⁴
‘ถือ’	thu: ²⁴	thi: ²⁴	thu: ¹¹⁴
‘ซื่อ’	su: ⁴²	si: ⁴⁴	su: ³³⁴
‘มื่อ’	mu: ⁴⁴	mi: ³⁴	mu: ⁴⁴²

สระไทดั้งเดิม *u

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทภูฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘สุก’	suk ³⁵	suk ²⁴	suk ¹⁴
‘ทูป’	thup ³³	ti: ²⁴	thup ¹²¹
‘ลุง’	luŋ ⁴⁴	luŋ ³⁴	luŋ ⁴⁴²

สระไทดั้งเดิม *e

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทภูฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘เหลน’	le:n ²⁴	le:n ²⁴	len ¹¹⁴
‘เห็น’	hen ²⁴	hen ²⁴	hen ¹¹⁴

สระไทดั้งเดิม *o

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทภูฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทภูฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง

‘ตັบ’	tap ³⁵	tap ²⁴	tap ¹⁴
‘นั่ง’	naŋ ³³	naŋ ⁴⁴	naŋ ³³⁴
‘ลัก’	lak ³³	lak ³⁴	lak ¹²¹
สระไทดั้งเดิม *o			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ผม’	phom ²⁴	phom ²⁴	pom ¹¹⁴
‘ลม’	lom ⁴⁴	lom ³⁴	lom ⁴⁴²
สระไทดั้งเดิม *e			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘แม่’	me: ³³	me: ⁴⁴	me: ³³⁴
‘แห’	he: ²⁴	he: ²⁴	he: ¹¹⁴
‘แขน’	khɛ:n ²⁴	he:n ²⁴	he:n ¹¹⁴
สระไทดั้งเดิม *a			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ตา’	ta: ⁴⁴	ta: ²⁴	ta: ¹¹⁴
‘ย่า’	na: ³³	na: ⁴⁴	na: ³³⁴
สระไทดั้งเดิม *o			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘พ่อ’	pho: ³³	pho: ⁴⁴	pho: ³³⁴
‘คอ’	kho: ⁴⁴	kho: ³⁴	kho: ⁴⁴²
‘ปอด’	po:t ¹¹	po:t ³⁴	po:t ⁴⁴³
สระไทดั้งเดิม *ie			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘มีด’	mi:t ⁴²	mi:t ⁴⁵²	mi:t ⁴⁴³
สระไทดั้งเดิม *ie			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘เล็บ’	lep ³³	lep ⁴⁵²	lep ¹²¹
สระไทดั้งเดิม *ue			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ถั่ว’	thua ³³	tho: ⁴⁵²	tho: ⁴⁴²
สระไทดั้งเดิม *oi			

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ไถ’	thai ²⁴	thai ²⁴	thai ¹¹⁴
‘ไหม’	mai ²¹	mai ³³	mai ^{554?}
สระไทดั้งเดิม *ei/ei			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
‘ไร่’	hai ³³	ho: ⁴⁴	hai ³³⁴
‘ดี’	bi: ⁴⁴	bi: ²⁴	bi: ¹¹⁴
สระไทดั้งเดิม *au			
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ภาษาผู้ไทหนองสูง
‘ดาว’	da:u ⁴⁴	da:u ²⁴	da:u ¹¹⁴

จากการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นถึงลักษณะการปฏิภาคที่เป็นไปอย่างมีระบบ ของหน่วยเสียงสระในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับหน่วยเสียงภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง นอกจากเสียงปฏิภาคที่เป็นเสียงเดียวกัน ยังมีลักษณะเสียงปฏิภาคที่ต่างกันของทั้งสองภาษา คือ หน่วยเสียงสระ /ai/ ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ส่วนในภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ɔ:/ และ /ɾ:/ ตามลำดับ เช่น คำว่า hai¹¹ ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง แต่ในภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูงออกเสียงเป็น ho:³³ และ hr:⁵⁵⁴

เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น หน่วยเสียงสระ ที่มีความแตกต่างกันเพียง 2 ตัวอย่าง ซึ่งสามารถอธิบายความแตกต่างนี้ได้ว่า อาจเป็นเพราะการได้รับอิทธิพลจากการสัมผัสภาษาอื่น ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นจึงควรมีการเก็บข้อมูลภาษาถิ่นที่อยู่ใกล้กันเพิ่มเติมและดูการเปรียบเทียบวรรณยุกต์ร่วมด้วย ดังจะกล่าวต่อไปนี้

4.1.3 การเปรียบเทียบพัฒนาการวรรณยุกต์ดั้งเดิมในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง

พัฒนาการวรรณยุกต์ไทดั้งเดิมในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์ และภาษาผู้ไทหนองสูง สามารถแสดงด้วยกล่องวรรณยุกต์ ตามวิธีที่เสนอโดย เก็ดนีย์ (Gedney (1972) ดังนี้

พูนุ ปณ ทิโต ชิว

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1		ว.4		ว.1
2		ว.3			
3	ว.2			ว.5	
4					ว.3

ภาพประกอบ 8 กล้องวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1				ว.1
2			ว.5	ว.2	
3		ว.3			
4	ว.2		ว.4		ว.3

ภาพประกอบ 9 กล้องวรรณยุกต์ภาษาไทยผู้ไทภูมินารายณ์

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1				
2		ว.2	ว.3	ว. 2	ว. 1
3					
4	ว. 2		ว. 4		ว. 3

ภาพประกอบ 10 วรรณยุกต์ภาษาผู้ไทหนองสูง

จากภาพประกอบ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทบ้านภูแล่นช้างกับภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์ และภาษาผู้ไทหนองสูงมีจำนวนวรรณยุกต์เท่ากันคือมี 5 หน่วยเสียง แต่มีการแตกตัวของวรรณยุกต์ที่แตกต่างกันคือ ภาษาไทบ้านภูแล่นช้างมีการแตกตัว 3 ทิศทาง ส่วนภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูงมีการแตกตัว 2 ทิศทาง ผู้วิจัยได้นำมาเปรียบเทียบการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง A, B, C, DL และ DS ดังต่อไปนี้

ภาษา	ไทบ้านภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
ช่อง A			
1	┌	┌	┌
2	└	└	└
3	├	├	├
4	┘	┘	┘

ภาพประกอบ 11 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง A

ช่อง A ได้แก่ พยางค์เป็น ซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เสียงวรรณยุกต์โดยในแต่ละภาษามีลักษณะทางสัทศาสตร์ ดังนี้

1. ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 - 1.1 A 1 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงต่ำ-ขึ้น (24)
 - 1.2 A 2, 3, 4 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงสูงระดับ (44)
2. ภาษาผู้ไทภูฉินารายณ์ ตำบลหนองห้าง อำเภอภูฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 - 2.1 A 1, 2, 3 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงต่ำ-ขึ้น (24)
 - 2.2 A 4 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น (34)
3. ภาษาผู้ไทหนองสูง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 - 3.1 A 1, 2, 3 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงต่ำ-ระดับ-ขึ้น (114)
 - 3.2 A 4 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงกลางสูง-ระดับ-ตก (442)

ภาษา	ไทบ้านภูแล่นช้าง	ผู้ไทภูฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
ช่อง B			
1		~	~
2	h	~	~
3		~	~
4		~	~

ภาพประกอบ 12 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง B

ช่อง B ได้แก่ พยางค์เป็น ซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับเสียงวรรณยุกต์โดยในแต่ละภาษามีลักษณะทางสัทศาสตร์ ดังนี้

1. ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มี 1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

1.1 B 1, 2, 3, 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลาง-ระดับ (33)

2. ภาษาผู้ไทกุงฉินารายณ์ ตำบลหนองห้าง อำเภอกุงฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

2.1 B 1, 2, 3 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลาง-สูง-ขึ้น-ตก (452)

2.2 B 4 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงกลางสูงระดับ (44)

3. ภาษาผู้ไทหนองสูง อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

3.1 B 1, 2, 3 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงกลาง-สูง-ระดับ-ตก (442)

3.2 B 4 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงกลางระดับ-สูง (334)

ภาษา	ไทบ้านภูแล่นช้าง	ผู้ไทกุงฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
ช่อง C			
1	┌		
2		┌	┌
3	┌		
4		┌	┌

ภาพประกอบ 13 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง C

ช่อง C ได้แก่ พยางค์เป็น ซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับเสียงวรรณยุกต์โดยในแต่ละภาษามีลักษณะทางสัทศาสตร์ ดังนี้

1. ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

1.1 C 1 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงต่ำระดับ (11)

1.2 C 2, 3, 4 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงสูง-ตก (42)

2. ภาษาผู้ไทภูฉินารายณ์ ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

2.1 C 1, 2, 3 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงกลางระดับ (33)

2.2 C 4 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงกลางสูง-ระดับ (44)

3. ภาษาผู้ไทหนองสูง อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

3.1 C 1, 2, 3 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงสูง-ระดับ-ตก โดยมีการกักที่เส้นเสียงท้ายพยางค์ (554?)

3.2 C 4 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงกลางระดับ-สูง (334)

ภาษา	ไทบ้านภูแล่นช้าง	ผู้ไทภูฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
ช่อง DL			
1			
2	L	H	H
3			
4	M	M	

ภาพประกอบ 14 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง DL

ช่อง DL ได้แก่ พยางค์ตายเสียงยาว เสียงวรรณยุกต์โดยในแต่ละภาษามีลักษณะทางสัทศาสตร์ ดังนี้

1. ภาษาไบบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มี 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

1.1 DL 1, 2, 3 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงต่ำระดับ (11)

1.2 DL 4 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงสูง-ตก (42)

2. ภาษาผู้ไทยฉินารายณ์ ตำบลหนองห้าง อำเภอฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

2.1 DL 1, 2, 3 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงกลางต่ำ-ขึ้น (24)

2.2 DL 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางสูง-ขึ้น-ตก (452)

3. ภาษาผู้ไทหนองสูง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

3.1 DL 1, 2, 3, 4 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงกลางสูง-ระดับ-ตก (443)

ภาษา	ไบบ้านภูแล่นช้าง	ผู้ไทยฉินารายณ์	ผู้ไทหนองสูง
ช่อง DS			
1			
2	┌	┌	┌
3			
4	└	└	└

ภาพประกอบ 15 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง DS

ช่อง DS ได้แก่ พยางค์ตายเสียงสั้น เสียงวรรณยุกต์โดยในแต่ละภาษามีลักษณะทางสัทศาสตร์ ดังนี้

1. ภาษาไบบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มี 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

- 1.1 DS 1, 2, 3 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น (35)
- 1.2 DS 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางระดับ (33)
2. ภาษาผู้ไทกุงินารายณ์ ตำบลหนองห้าง อำเภอกุงินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 - 2.1 DL 1, 2, 3 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น (34)
 - 2.2 DL 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางสูง-ขึ้น-ตก (452)
3. ภาษาผู้ไทหนองสูง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 - 3.1 DS 1, 2, 3 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงต่ำ-กลางสูง (14)
 - 3.2 DS 4 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก (121)

จากการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่าภาษาผู้ไทหนองสูงและภาษาผู้ไทกุงินารายณ์มีการแตกตัวในช่อง B เป็นแบบ B 1, 2, 3 และ B 4 เหมือนกัน ส่วนภาษาไทบ้านภูแล่นช้างไม่มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B ลักษณะเช่นนี้ตรงกับที่กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2531) กล่าวว่าภาษาลาว คือ ภาษาที่ไม่มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B และการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ช่อง B จะไม่เหมือนกับช่อง DL ($B \neq DL$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิณรัตน์ อัครวัฒน์กุล (2546) แสดงให้เห็นว่าเกณฑ์การพัฒนาของเสียงวรรณยุกต์จำแนกภาษาลาวออกเป็น 4 กลุ่มย่อย ได้แก่ ภาษาลาวแท้ กลุ่มที่ 1 ภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 2 ลาวกลาย และลาวเทียม โดยภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 มีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงแบบ $B1234 \ C1=DL123 / C234=DL4$ (บันไดลาว) $B \neq DL$ ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าภาษาไทภูแล่นช้างไม่ใช่ภาษาผู้ไทตามการพิสูจน์จากทฤษฎีทางภาษาศาสตร์

จากการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทบ้านภูแล่นช้างและภาษาผู้ไททั้ง 2 ถิ่นสรุปได้ว่าส่วนใหญ่มีการปฏิภาคที่เหมือนกัน ส่วนเสียงปฏิภาคที่ต่างกันบ้างสามารถสรุปได้ ดังนี้

- 1) เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นของทั้งสองภาษามีจำนวนไม่เท่ากันคือ ภาษาผู้ไททั้ง 2 ถิ่น มีเพิ่มขึ้นมากกว่าภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง 1 หน่วยเสียง คือ /f/
- 2) เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงสระ /ai/ ในภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ส่วนในภาษาผู้ไทกุงินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูงเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /อ:/ และ /ร:/
- 3) เสียงวรรณยุกต์ของภาษาผู้ไทหนองสูงและภาษาผู้ไทกุงินารายณ์มีการแตกตัวในช่อง B เป็นแบบ B 1, 2, 3 และ B 4 เหมือนกัน ส่วนภาษาไทบ้านภูแล่นช้างไม่มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B ซึ่งเป็นลักษณะที่พบทำให้ภาษาไทบ้านภูแล่นช้างและภาษาผู้ไททั้ง 2 ถิ่นไม่มีนวัตกรรมร่วมกันและมีความเป็นไปได้ว่าทั้งสองภาษาไม่ใช่ภาษากลุ่มเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่งภาษาไทบ้านภูแล่นช้างไม่ควรจัดอยู่ในกลุ่มภาษาผู้ไท

4.2 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาว

การเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่มตามการแบ่งของธนานันท์ ตรงดี (2555) ประกอบด้วย ภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวสะหวันนะเขต ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือ ดังนี้

4.2.1 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะดั้งเดิมในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น

พยัญชนะไทดั้งเดิม *p

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ป่า’	pa: ³³	pa: ³³	pa: ³³	pa: ²¹	pa: ³³¹	pa: ³³
‘ปลิง’	pi:ŋ ⁴⁴	pi:ŋ ²⁴	pi:ŋ ²⁴	pi:ŋ ⁴⁴	pi:ŋ ³³¹	pi:ŋ ⁴²
‘ปาก’	pa:k ¹¹	pa:k ⁴⁴³	pa:k ³¹	pa:k ¹¹	pa:k ¹¹	pa:k ¹¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *ph

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ผ่า’	pha: ³³	pha: ³³	pha: ³³	pha: ²¹	pha: ⁴⁴	pha: ³³
‘ไผ่’	phai ³³	phai ³³	phai ³³	phai ²¹	phai ⁴⁴	phai ³³
‘ผาก’	pha:k ¹¹	pha:k ⁴⁴³	pha:k ³¹	pha:k ¹¹	pha:k ¹¹	pha:k ¹¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *b

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘สะไล้’	phai ⁴²	phau ^{35?}	phai ^{342?}	phai ^{342?}	phai ⁴¹	phai ³¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *ʔb

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ป่า’	ba: ³³	ba: ³³	ba: ³³	ba: ²¹	ba: ⁴⁴	ba: ³³
‘บิน’	bin ⁴⁴	bin ³³	bin ²⁴	bin ⁴⁴	bin ³³¹	bin ⁴²
‘เบ็ด’	bet ³⁵	bet ³³	bet ³⁴	bet ³⁴	bet ⁴⁵	bet ³⁵

พยัญชนะไทดั้งเดิม *m

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘มา’	ma: ⁴⁴	ma: ²⁴	ma: ³⁵	ma: ⁴⁴	ma: ⁵¹	ma: ⁴²
‘มัน’	man ⁴⁴	man ²⁴	man ³⁵	man ⁴⁴	man ⁵¹	man ⁴²
‘มีด’	mi:t ⁴²	mi:t ³⁵	mi:t ³⁴²	mi:t ³⁴²	mi:t ⁴¹	mi:t ³¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *hm

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ไหม’	mai ³³	mau ³³	mai ³³	mai ²¹	mai ⁴⁴	mai ³³
‘ไหม’	mai ²⁴	mai ⁴²³	mai ²⁴	mai ³²⁴	mai ³⁵	mai ³⁵

พยัญชนะไทดั้งเดิม *f

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ฝา’	pha: ³³	fa: ³³	fa: ³³	pha: ²¹	fa: ⁴⁴	fa: ³³
‘ฟาด’	pha:t ¹¹	fa:t ⁴⁴³	fa:t ³¹	pha:t ¹¹	fa:t ¹¹	fa:t ¹¹
‘ฝน’	phon ²⁴	fon ⁴²³	fon ²⁴	phon ³²⁴	fon ³⁵	fon ³⁵

พยัญชนะไทดั้งเดิม *v

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ฟ้า’	pha: ⁴²	fa: ^{35?}	fa: ^{342?}	pha: ^{342?}	fa: ^{41?}	fa: ³¹
‘พิน’	phw:n ⁴⁴	fu:n ²⁴	fu:n ³⁵	phw:n ⁴⁴	fu:n ⁵¹	fu:n ⁴²

พยัญชนะไทดั้งเดิม *w

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ว่า’	wa: ³³	wa: ³³	wa: ³³	wa: ²¹	wa: ⁴⁴	wa: ³³
‘วัด’	wat ³³	wat ³³	wat ³³	wat ²¹	wat ⁴⁴	wat ³³

พยัญชนะไทดั้งเดิม *hw

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘หวาน’	wa:n ²⁴	wa:n ⁴²³	wa:n ²⁴	wa:n ³²⁴	wa:n ³⁵	wa:n ³⁵

พยัญชนะไทดั้งเดิม *t

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ตา’	ta: ⁴⁴	ta: ²⁴	ta: ²⁴	ta: ⁴⁴	ta: ³³¹	ta: ⁴²
‘ต่าง’	ta:ŋ ³³	ta:ŋ ³³	ta:ŋ ³³	ta:ŋ ²¹	ta:ŋ ⁴⁴	ta:ŋ ³³
‘தாக’	ta:k ¹¹	ta:k ⁴⁴³	ta:k ³¹	ta:k ¹¹	ta:k ¹¹	ta:k ¹¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *th

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ถูก’	thu:k ³⁵	thu:k ⁴⁴³	thu:k ³¹	thu:k ¹¹	thu:k ¹¹	thu:k ¹¹
‘ถัก’	thak ³⁵	thak ⁴⁴	thak ³⁴	thak ³⁴	thak ⁴⁵	thak ³⁵
‘தாக’	tha:k ¹¹	tha:k ⁴⁴³	tha:k ³¹	tha:k ¹¹	tha:k ¹¹	tha:k ¹¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *d

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ท่าย’	tha:i ⁴⁴	thuai ²⁴	thuai ³⁵	thuai ⁴⁴	thuai ⁵¹	thuai ⁴²
‘ทาก’	tha:k ⁴²	tha:k ³⁵	tha:k ³⁴²	tha:k ³⁴²	tha:k ⁴¹	tha:k ³¹
‘ท่า’	tha: ³³	tha: ³³	tha: ³³	tha: ²¹	tha: ⁴⁴	tha: ³³

พยัญชนะไทดั้งเดิม *ʔd

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ด่า’	da: ³³	da: ³³	da: ³³	da: ²¹	da: ⁴⁴	da: ³³
‘ดาว’	da:u ⁴⁴	da:u ²⁴	da:u ²⁴	da:u ⁴⁴	da:u ³³¹	da:u ⁴²
‘ต่าง’	da:ŋ ³³	da:ŋ ³³	da:ŋ ³³	da:ŋ ²¹	da:ŋ ⁴⁴	da:ŋ ³³

พยัญชนะไทดั้งเดิม *n

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘นา’	na: ⁴⁴	na: ²⁴	na: ³⁵	na: ⁴⁴	na: ⁵¹	na: ⁴²
‘น้อง’	no:ŋ ⁴²	no:ŋ ^{35?}	no:ŋ ^{342?}	no:ŋ ^{342?}	no:ŋ ⁴¹	no:ŋ ³¹
‘นอน’	no:n ⁴⁴	no:n ²⁴	no:n ³⁵	no:n ⁴⁴	no:n ⁵¹	no:n ⁴²

พยัญชนะไทดั้งเดิม *hn

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘หนัง’	naŋ ²⁴	naŋ ⁴²³	naŋ ²⁴	naŋ ³²⁴	naŋ ³⁵	naŋ ³⁵

พยัญชนะไทดั้งเดิม *l

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ล้าม’	la:m ³³	la:m ³³	la:m ³³	la:m ²¹	la:m ⁴⁴	la:m ³³
‘ลีน’	lin ⁴²	li:n ^{35?}	li:n ^{342?}	li:n ^{342?}	li:n ⁴¹	li:n ³¹
‘ลือก’	lək ³³	lək ³³	lək ³³	lək ²¹	lək ⁴⁴	lək ³³

พยัญชนะไทดั้งเดิม *hl

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘เหลน’	le:n ²⁴	le:n ⁴²³	le:n ²⁴	le:n ³²⁴	le:n ³⁵	le:n ³⁵
‘หลับ’	lap ³⁵	lap ⁴⁴	lap ³⁴	lap ³⁴	lap ⁴⁵	lap ³⁵
‘เหลือก’	lek ¹¹	lek ⁴⁴	lek ³⁴	lek ³⁴	lek ⁴⁵	lek ³⁵

พยัญชนะไทดั้งเดิม *r

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ไร่’	hai: ³³	hau: ³³	hai: ³³	hai: ²¹	hai: ⁴⁴	hai: ³³
‘ไร่ย’	ha:j ⁴²	ha:i ^{35?}	ha:i ^{342?}	ha:i ^{342?}	ha:i ⁴¹	ha:i ³¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *hr

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ท่า’	ha: ³³	ha: ³³	ha: ³³	ha: ²¹	ha: ⁴⁴	ha: ³³

พยัญชนะไทดั้งเดิม *s

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘สาว’	sa:u ²⁴	sa:u ⁴²³	sa:u ²⁴	sa:u ³²⁴	sa:u ³⁵	sa:u ³⁵
‘เสื่อ’	sa:t ¹¹	sa:t ⁴⁴³	sa:t ³¹	sa:t ¹¹	sa:t ¹¹	sa:t ¹¹
‘สาย’	swuai ²⁴	suai ⁴²³	suai ²⁴	suai ³²⁴	suai ³⁵	suai ³⁵

พยัญชนะไทดั้งเดิม *z

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ซื่อ’	sa:i ⁴²	suu: ^{35?}	suu: ^{342?}	suu: ^{342?}	suu: ⁴¹	suu: ³¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *tɛ

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ใจ’	teai ⁴⁴	teau ²⁴	teai ²⁴	teai ⁴⁴	teai ³³¹	teai ⁴²
‘เจ็บ’	teep ³⁵	teep ⁴⁴	teep ³⁴	teep ³⁴	teep ⁴⁵	teep ³⁵
‘จูบ’	teu:p ¹¹	teu:p ⁴⁴³	teu:p ³¹	teu:p ¹¹	teu:p ¹¹	teu:p ¹¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *tɛh

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ฉีก’	si:k ¹¹	si:k ⁴⁴³	si:k ³¹	si:k ¹¹	si:k ¹¹	si:k ¹¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *dz (j)

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ข้าง’	sa:ŋ ⁴²	sa:ŋ ^{35?}	sa:ŋ ^{342?}	sa:ŋ ^{342?}	sa:ŋ ⁴¹	sa:ŋ ³¹
‘แย่งชิง’	si:ŋ ⁴⁴	si:ŋ ²⁴	si:ŋ ³⁵	si:ŋ ⁴⁴	si:ŋ ⁵¹	si:ŋ ⁴²
‘ซึ้ง’	saŋ ³³	saŋ ³³	saŋ ³³	saŋ ²¹	saŋ ⁴⁴	saŋ ³³

พยัญชนะไทดั้งเดิม *ɲ

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ยุ่ง’	ɲuŋ ⁴⁴	ɲuŋ ²⁴	ɲuŋ ³⁵	ɲuŋ ⁴⁴	ɲuŋ ⁵¹	ɲuŋ ⁴²
‘เย็บ’	ɲip ³⁵	ɲip ⁴⁴	ɲip ³⁴	ɲip ³⁴	ɲip ⁴⁵	ɲip ³⁵

พยัญชนะไทดั้งเดิม *hɲ

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ใหญ่’	ɲai ³³	ɲau ³³	ɲai ³³	ɲai ²¹	ɲai ⁴⁴	ɲai ³³

พยัญชนะไทดั้งเดิม *j

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ย่า’	na: ³³	na: ³³	na: ³³	na: ²¹	na: ⁴⁴	na: ³³
‘ไย’	nai ⁴⁴	nau ²⁴	nai ³⁵	nai ⁴⁴	nai ⁵¹	nai ⁴²

พยัญชนะไทดั้งเดิม *ʔj

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘อย่า’	ja: ³³	ja: ³³	ja: ³³	ja: ²¹	ja: ⁴⁴	ja: ³³
‘ย่าน(กลัว)’	ja:n ⁴²	ja:n ^{35?}	ja:n ^{342?}	ja:n ^{342?}	ja:n ⁴²	ja:n ³¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *k

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘กา’	ka: ⁴⁴	ka: ²⁴	ka: ²⁴	ka: ⁴⁴	ka: ³³¹	ka: ⁴²
‘กี(ทอผ้า)’	ki: ³³	ki: ³³	ki: ³³	ki: ²¹	ki: ⁴⁴	ki: ³³
‘ก้าง’	ka:ŋ ⁴²	ka:ŋ ^{35?}	ka:ŋ ^{342?}	ka:ŋ ^{342?}	ka:ŋ ⁴¹	ka:ŋ ³¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *kh

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ขา’	kha: ²⁴	kha: ⁴²³	kha: ²⁴	kha: ³²⁴	kha: ³⁵	kha: ³⁵
‘ขี่’	khi: ³³	khi: ³³	khi: ³³	khi: ²¹	khi: ⁴⁴	khi: ³³
‘ขาด’	kha:t ¹¹	kha:t ^{443?}	kha:t ^{31?}	kha:t ¹¹	kha:t ¹¹	kha:t ¹¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *g

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘กด’	khot ³³	khot ³⁵	khot ³³	khot ²¹	khot ⁴⁴	khot ³³
‘คา’	kha: ⁴⁴	kha: ²⁴	kha: ³⁵	kha: ⁴⁴	kha: ⁵¹	kha: ⁴²
‘ค้ำ’	kha: ⁴²	kha: ^{35?}	kha: ^{342?}	kha: ^{342?}	kha: ⁴¹	kha: ^{31~}

พยัญชนะไทดั้งเดิม *ŋ

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘งู’	ŋu: ⁴⁴	ŋu: ²⁴	ŋu: ³⁵	ŋu: ⁴⁴	ŋu: ⁵¹	ŋu: ⁴²
‘ง่าม’	ŋa:m ³³	ŋa:m ³³	ŋa:m ³³	ŋa:m ²¹	ŋa:m ⁴⁴	ŋa:m ³³

พยัญชนะไทดั้งเดิม *hŋ

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘หาว’	ha:u ²⁴	ha:u ⁴²³	ha:u ²⁴	ha:u ³²⁴	ha:u ³⁵	ha:u ³⁵
‘หอก’	ŋo:k ¹¹	ŋo:k ⁴⁴³	ŋo:k ³¹	ŋo:k ¹¹	ŋo:k ¹¹	ŋo:k ¹¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *x

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘เขียง’	khian ²⁴	khian ⁴²³	khian ²⁴	khian ³²⁴	khian ³⁵	khian ³⁵
‘เขี้ยว’	khiau ²⁴	khiau ⁴²³	khiau ²⁴	khiau ³²⁴	khiau ³⁵	khiau ³⁵
‘ขม’	khom ²⁴	khom ⁴²³	khom ²⁴	khom ³²⁴	khom ³⁵	khom ³⁵

พยัญชนะไทดั้งเดิม *y

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘คราด’	kha:t ⁴²	kha:t ³⁵	kha:t ³⁴²	kha:t ³⁴²	kha:t ⁴¹	kha:t ³¹
‘คาง’	kha:ŋ ⁴⁴	kha:ŋ ²⁴	kha:ŋ ³⁵	kha:ŋ ⁴⁴	kha:ŋ ⁵¹	kha:ŋ ⁴²

พยัญชนะไทดั้งเดิม *ʔ

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘เอ็น’	?en ⁴⁴	?en ²⁴	?en ²⁴	?en ⁴⁴	?en ³³¹	?en ⁴²
‘อาบ’	?a:p ¹¹	?a:p ⁴⁴³	?a:p ³¹	?a:p ¹¹	?a:p ¹¹	?a:p ¹¹

พยัญชนะไทดั้งเดิม *h

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘หาด’	ha:t ¹¹	ha:t ⁴⁴³	ha:t ³¹	ha:t ¹¹	?a:p ¹¹	?a:p ¹¹

จากตัวอย่างที่ผู้วิจัยกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างและภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น มีหน่วยเสียงตรงกันกับพยัญชนะต้นในภาษาลาวสะหวันนะเขตทั้ง 19 หน่วยเสียง โดยลักษณะที่มีการปฏิภาคต่างกันออกไปจากภาษาลาวอีก 4 ถิ่นคือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph/ ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างและเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /f/ ในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือ เช่น คำว่า phon²⁴ ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง แต่ในภาษาภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือออกเสียงเป็น fon⁴²³, fon²⁴, phon³²⁴, fon³⁵ และ fon³⁵ ตามลำดับ ซึ่งมีการปฏิภาคกันกับภาษาลาวสะหวันนะเขตในหน่วยเสียง /ph/

4.2.2 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเสียงสระดั้งเดิมในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น

สระไทดั้งเดิม *i

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ลีน’	lin ⁴²	li:n ^{35?}	li:n ^{342?}	li:n ^{342?}	li:n ⁴¹	li:n ³¹
‘จี้’	khi: ³³	khi: ³³	khi: ³³	khi: ²¹	khi: ⁴⁴	khi: ³³
‘บิน’	bin ⁴⁴	bin ²⁴	bin ²⁴	bin ⁴⁴	bin ³³¹	bin ⁴²

สระไทดั้งเดิม *u(i)

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘จู้’	khun ¹¹	khun ^{443?}	khun ^{31?}	khun ^{11~?}	khun ¹¹	khun ^{11?}
‘ซื่อ’	su: ⁴²	su: ^{35?}	su: ^{342?}	su: ^{342?}	su: ⁴¹	su: ³¹
‘คีน’	khur:n ⁴⁴	khur:n ²⁴	khur:n ³⁵	khur:n ⁴⁴	khur:n ⁵¹	khur:n ⁴²

สระไทดั้งเดิม *u

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ยุ่ง’	ɲuŋ ⁴⁴	ɲuŋ ²⁴	ɲuŋ ³⁵	ɲuŋ ⁴⁴	ɲuŋ ⁵¹	ɲuŋ ⁴²
‘ขุม’	khum ²⁴	khum ⁴²³	khum ²⁴	khum ³²⁴	khum ³⁵	khum ³⁵
‘งู’	ɲu: ⁴⁴	ɲu: ²⁴	ɲu: ³⁵	ɲu: ⁴⁴	ɲu: ⁵¹	ɲu: ⁴²

สระไทดั้งเดิม *e

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘เหลน’	le:n ²⁴	le:n ⁴²³	le:n ²⁴	le:n ³²⁴	le:n ³⁵	le:n ³⁵
‘เหล็ก’	lek ³⁵	lek ⁴⁴	lek ³⁴	lek ³⁴	lek ⁴⁵	lek ³⁵
‘เล็บ’	lep ³³	lep ³³	lep ³³	lep ²¹	lep ⁴⁴	lep ³³

สระไทดั้งเดิม *o

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ลัก’	lak ³³	lak ³³	lak ³³	lak ²¹	lak ⁴⁵	lak ³³
‘นั้ง’	naŋ ³³	naŋ ³³	naŋ ³³⁴	naŋ ²¹	naŋ ⁴⁴	naŋ ³³

สระไทดั้งเดิม *o

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘กบ’	kop ³⁵	kop ⁴⁴	kop ³⁴	kop ³⁴	kop ⁴⁵	kop ³⁵
‘มด’	mot ³³	mot ³³	mot ³³	mot ²¹	mot ⁴⁴	mot ³³
‘คด’	khot ³³	khot ³³	khot ³³	khot ²¹	khot ⁴⁴	khot ³³

สระไทดั้งเดิม *e

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘แม่’	me: ³³	me: ³³	me: ³³	me: ²¹	me: ⁴⁴	me: ³³
‘แข็ง’	khe:ŋ ³³	khe:ŋ ³³	khe:ŋ ³³	khe:ŋ ²¹	khe:ŋ ⁴⁴	khe:ŋ ³³

สระไทดั้งเดิม *a

คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ตา’	ta: ⁴⁴	ta: ²⁴	ta: ²⁴	ta: ⁴⁴	ta: ³³¹	ta: ⁴²

‘นา’	na: ⁴⁴	na: ²⁴	na: ³⁵	na: ⁴⁴	na: ⁵¹	na: ⁴²
‘หวาน’	wa:n ²⁴	wa:n ⁴²³	wa:n ²⁴	wa:n ³²⁴	wa:n ³⁵	wa:n ³⁵
สระไทดั้งเดิม *o						
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ดอก’	to:k ¹¹	to:k ⁴⁴³	to:k ³¹	to:k ¹¹	to:k ¹¹	to:k ¹¹
‘นอน’	no:n ⁴⁴	no:n ²⁴	no:n ³⁵	no:n ⁴⁴	no:n ⁵¹	no:n ⁴²
‘น้อง’	no:ŋ ⁴²	no:ŋ ^{35?}	no:ŋ ^{342?}	no:ŋ ^{342?}	no:ŋ ⁴¹	no:ŋ ³¹
สระไทดั้งเดิม *ie						
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘มีด’	mi:t ⁴²	mi:t ³⁴²	mi:t ⁴¹	mi:t ³⁴²	mi:t ⁴¹	mi:t ³¹
สระไทดั้งเดิม *ie						
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘เล็บ’	lep ³³	lep ³³	lep ³³	lep ³²	lep ⁴⁴	lep ³³
‘เปิด’	pet ³⁵	pet ⁴⁴	pet ³⁴	pet ³⁴	pet ⁴⁵	pet ³⁵
สระไทดั้งเดิม *ue						
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ถั่ว’	thua ³³	thua ³³	thua ³³	thua ³²	thua ⁴⁴	thua ³³
สระไทดั้งเดิม *oi						
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ไถ’	thai ²⁴	thai ⁴²³	thai ²⁴	thai ²⁴	thai ³⁵	thai ³⁵
‘ไหม’	mai ²⁴	mai ⁴²³	mai ²⁴	mai ²⁴	mai ³⁵	mai ³⁵
สระไทดั้งเดิม *ei/ei						
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ไธ’	hai ³³	hau ³³	hai ³³	hai ³²	hai ⁴⁴	hai ³³
‘ดี’	di: ⁴⁴	di: ²⁴	di: ²⁴	di: ⁴⁴	di: ³³¹	di: ⁴²
สระไทดั้งเดิม *au						
คำร่วมเชื้อสาย	ภูแล่นช้าง	หลวงพระบาง	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	อัตตะปือ
‘ดาว’	da:u ⁴⁴	da:u ²⁴	da:u ²⁴	da:u ⁴⁴	da:u ³³¹	da:u ⁴²
‘สาว’	sa:u ²⁴	sa:u ⁴²³	sa:u ²⁴	sa:u ²⁴	sa:u ³⁵	sa:u ³⁵

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น มีจำนวนหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียงเท่ากันและสระประสม 3 หน่วยเสียงเท่ากัน แตกต่างเพียงภาษา

ลาวหลวงพระบาง คือ หน่วยเสียงสระ /ai/ ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ออกเป็นหน่วยเสียงสระ /au/ ในภาษาลาวหลวงพระบาง เช่น คำว่า **phai**⁴² ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง แต่ในภาษาลาวหลวงพระบางออกเสียงเป็น **phau**^{35?}

4.2.3 การเปรียบเทียบพัฒนาการวรรณยุกต์ดั้งเดิมในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น

การเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นพัฒนาการวรรณยุกต์ดั้งเดิมในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวสะหวันนะเขต ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือ ดังนี้สามารถแสดงด้วยกล่องวรรณยุกต์ ตามวิธีที่เสนอโดย เกิดนีย์ (Gedney (1972) ดังนี้

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1		ว. 4		
2	ว. 2	ว. 3	ว. 5		ว. 1
3					
4					
					ว. 3

ภาพประกอบ 16 กล่องวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1	ว.3	ว.4		ว.1
2					
3	ว.2		ว.5		
4					ว.3

ภาพประกอบ 19 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวสะหวันนะเขต

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1	ว.4	ว.5		ว.1
2					
3	ว.2		ว.6		
4	ว.3				ว.4

ภาพประกอบ 20 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวจำปาสัก

ພູນ ປຸນ ທີ່ ໂຕ ຊື່ ແວ

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1		ว. 4		
2		ว. 3	ว. 5		ว. 1
3	ว. 2				
4					ว. 3

ภาพประกอบ 21 กล้องวรรณยุกต์ภาษาลาวอัตตะปือ

จากภาพประกอบ กล้องวรรณยุกต์ของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวสะหวันนะเขต ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือ มีจำนวนวรรณยุกต์เท่ากันคือมี 5 หน่วยเสียง แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องลักษณะทางสัทศาสตร์ การแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A1 คือภาษาลาวเวียงจันทน์และภาษาลาวจำปาสักมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ที่ต่างจากภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ส่วนภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวสะหวันนะเขตและอัตตะปือมีการแยกเสียงวรรณยุกต์เหมือนกับภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้นำมาเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะทางสัทศาสตร์ รูปร่างของเสียงวรรณยุกต์ (tone shape) เพื่อให้เห็นว่าภาษาไทยบ้าน ภูแล่นช้างคล้ายกันกับภาษาลาวถิ่นไหนมากที่สุด โดยผู้วิจัยจะอธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ช่อง A, B, C, DL และ DS ดังต่อไปนี้

พหุ ประถมศึกษา

ภาษา ช่อง A	ไทบ้าน ภูแล่นช้าง	ลาวหลวง พระบาง	ลาวเวียง จันทน์	ลาว สะหวัน นะเขต	ลาวจำปา สัก	ลาว อัตตะปือ
1	h	h	h	h	h	h
2			h			
3	h	h		h	h	h
4			h		h	

ภาพประกอบ 22 เสียงวรรณยุกต์ช่อง A

ช่อง A ได้แก่ พยางค์เป็น ซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เสียงวรรณยุกต์โดยในแต่ละภาษามีลักษณะทางสัทศาสตร์ ดังนี้

1. ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 - 1.1 A 1 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงต่ำ-ขึ้น (24)
 - 1.2 A 2, 3, 4 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงสูงระดับ (44)
2. ภาษาลาวหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 - 2.1 A 1 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงกลางสูง-ตก-ขึ้น (423)
 - 2.2 A 2, 3, 4 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงต่ำ-ขึ้น (24)
3. ภาษาลาวเวียงจันทน์ แขวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 - 3.1 A 1, 2, 3 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงต่ำ-ขึ้น (24)
 - 3.2 A 4 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น (35)
4. ภาษาลาวสะหวันนะเขต แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 - 4.1 A 1 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงกลาง-ตก-ขึ้น (324)

4.2 A 2, 3, 4 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงสูงระดับ (44)

5. ภาษาลาวจำปาสัก แขวงจำปาสัก สปป.ลาว แยกเป็น 3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

5.1 A 1 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น (35)

5.2 A 2, 3 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงกลางระดับ-ตก (331)

5.3 A 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงสูง-ตก ตอนท้ายมีลักษณะเสียงลงคอ (51~)

6. ภาษาลาวอัตตะปือ แขวงอัตตะปือ สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

6.1 A 1 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น (35)

6.2 A 2, 3, 4 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงสูง-ตก (42)

ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวสะหวันนะเขต ภาษาลาวอัตตะปือมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A เป็นแบบ A 1 – 2 3 4 เหมือนกันแสดงถึงอิทธิพลของพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่เป็นเสียงมีลม (aspiration) และเสียงเสียดแทรก (fricative) ที่มีต่อการแยกเสียงและรวมเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งต่างจากภาษาลาวเวียงจันทน์ที่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์เป็นแบบ A 1 2 3 – 4 แสดงถึงอิทธิพลของพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่เป็นเสียงก้อง (voiced) และไม่ก้อง (voiceless) และยิ่งต่างจากภาษาลาวจำปาสักที่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์เป็นแบบ A 1 – 2 3 – 4 แสดงถึงอิทธิพลของพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่เป็นเสียงมีลม (aspiration) และเสียงเสียดแทรก (fricative) และอิทธิพลของพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่เป็นเสียงก้อง (voiced) และไม่ก้อง (voiceless) ที่มีต่อการแยกเสียงวรรณยุกต์ ลักษณะทางสัทศาสตร์ดังกล่าวจึงทำให้ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวสะหวันนะเขต ภาษาลาวอัตตะปือมีความคล้ายกันและต่างจากภาษาลาวเวียงจันทน์ และภาษาลาวจำปาสักอย่างชัดเจน

พหุบัน ปณฺ ทิโต ชีเว

ภาษา ช่อง B	ไทบ้าน ภูแล่นช้าง	ลาวหลวง พระบาง	ลาวเวียง จันทน์	ลาว สะหวัน นะเขต	ลาว จำปา สัก	ลาว อัตตะปือ
1						
2	├	├	├	├	├	├
3						
4						

ภาพประกอบ 23 เสียงวรรณยุกต์ช่อง B

ช่อง B ได้แก่ พยางค์เป็น ซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับเสียงวรรณยุกต์โดยในแต่ละภาษามีลักษณะทางสัทศาสตร์ ดังนี้

1. ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มี 1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

1.1 B 1, 2, 3, 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางระดับ (33)

2. ภาษาลาวหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว มี 1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

2.1 B 1, 2, 3, 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางระดับ (33)

3. ภาษาลาวเวียงจันทน์ แขวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว มี 1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

3.1 B 1, 2, 3, 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางระดับ (33)

4. ภาษาลาวสะหวันนะเขต แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว มี 1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

4.1 B 1, 2, 3, 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางต่ำ-ตก (21)

5. ภาษาลาวจำปาสัก แขวงจำปาสัก สปป.ลาว มี 1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

5.1 B 1, 2, 3, 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลาง-สูง-ระดับ (44)

6. ภาษาลาวอัตตะปือ แขวงอัตตะปือ สปป.ลาว มี 1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

6.1 B 1, 2, 3, 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางระดับ (33)

ภาษาไทบ้านภูแล่นช้างและภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นไม่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B

ภาษา ช่อง C	ไทบ้าน ภูแล่นช้าง	ลาวหลวง พระบาง	ลาวเวียง จันทน์	ลาว สะหวัน นะเขต	ลาวจำปา สัก	ลาว อัตตะปือ
1	L	H ₂	H ₂	L ₂	L	L ₂
2	h	H ₂	H ₂	h ₂	h	h ₂
3						
4						

ภาพประกอบ 24 เสียงวรรณยุกต์ช่อง C

ช่อง C ได้แก่ พยางค์เป็น ซึ่งเทียบกับภาษาไทยแล้วจะเป็นคำที่มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับเสียงวรรณยุกต์โดยในแต่ละภาษามีลักษณะทางสัทศาสตร์ ดังนี้

1. ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 - 1.1 C 1 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงต่ำระดับ (11)
 - 1.2 C 2, 3, 4 หรือ ว.5 ได้แก่ กลางสูง-ตก (42)
2. ภาษาลาวหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 - 2.1 C 1 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงกลางสูง-ระดับ-เลื่อนลง ตอนท้ายปิดเส้นเสียง (443?)
 - 2.2 C 2, 3, 4 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น ตอนท้ายปิดเส้นเสียง (35?)
3. ภาษาลาวเวียงจันทน์ แขวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 - 3.1 C 1 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงกลาง-ตก ตอนท้ายปิดเส้นเสียง (31?)
 - 3.2 C 2, 3, 4 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น-ตก ตอนท้ายปิดเสียง (342?)
4. ภาษาลาวสะหวันนะเขต แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

4.1 C 1 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงต่ำระดับ ตอนท้ายปิดเส้นเสียงมีลักษณะเสียงลงคอ (11~?)

4.2 C 2, 3, 4 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น-ตกตอนท้ายปิดเส้นเสียง (342?)

5. ภาษาลาวจำปาสัก แขวงจำปาสัก สปป.ลาว แยกเป็น 3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

5.1 C 1 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงต่ำระดับ มีลักษณะเสียงลงคอ (11~)

5.2 C 2, 3, 4 หรือ ว.6 ได้แก่ เสียงกลางสูง-ต่ำ มีลักษณะเสียงลงคอ (41~)

6. ภาษาลาวอัตตะปือ แขวงอัตตะปือ สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

6.1 C 1 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงต่ำ-ระดับ ตอนท้ายปิดเส้นเสียง (11?)

6.2 C 2, 3, 4 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงกลาง-ต่ำ (31)

ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวหลวงพระบาง ลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวสะหวัน-
นะเขต ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ช่อง C เป็นแบบ C 1 – 2
3 4 เหมือนกันทุกภาษาแสดงถึงอิทธิพลของพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่เป็นเสียงมีลม (aspiration) และ
เสียงเสียดแทรก (fricative) ที่มีต่อการแยกเสียงและรวมเสียงวรรณยุกต์

ภาษา ช่อง DL	ไต่บ้าน ภูแล่นช้าง	ลาวหลวง พระบาง	ลาวเวียง จันทน์	ลาว สะหวัน นะเขต	ลาว จำปา สัก	ลาว อัตตะปือ
1						
2	L	h	h	L	L	L
3						
4	h	h	h	h	h	h

ภาพประกอบ 25 เสียงวรรณยุกต์ช่อง DL

ช่อง DL ได้แก่ พยางค์ตายเสียงยาว เสียงวรรณยุกต์โดยในแต่ละภาษามีลักษณะทาง
สัทศาสตร์ ดังนี้

1. ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มี 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

1.1 DL 1, 2, 3 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงต่ำระดับ (11)

1.2 DL 4 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงกลางสูง-ตก (42)

2. ภาษาลาวหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

2.1 DL 1, 2, 3 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงกลางสูง-ระดับ-ตก (443)

2.2 DL 4 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงกลาง-สูง (35)

3. ภาษาลาวเวียงจันทน์ แขวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

3.1 DL 1, 2, 3 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงกลาง-ต่ำ (31)

3.2 DL 4 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น-ตก (342)

4. ภาษาลาวสะหวันนะเขต แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

4.1 DL 1, 2, 3 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงต่ำระดับ (11)

4.2 DL 4 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น-ตก (342)

5. ภาษาลาวจำปาสัก แขวงจำปาสัก สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

5.1 DL 1, 2, 3 หรือ ว.5 ได้แก่ เสียงต่ำระดับ (11)

5.2 DL 4 หรือ ว.6 ได้แก่ เสียงกลางสูง-ต่ำ (41)

6. ภาษาลาวอัตตะปือ แขวงอัตตะปือ สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ

6.1 DL 1, 2, 3 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงต่ำระดับ (11)

6.2 DL 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางสูง-ขึ้น-ตก (452)

ภาษาไทบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวหลวงพระบาง ลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวสะหวันนะเขต ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ช่อง DL เป็นแบบ DL 1 2 3 - 4 เหมือนกันทุกภาษาแสดงถึงอิทธิพลของพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่เป็นเสียงก้อง (voiced) และไม่ก้อง (voiceless) ที่มีต่อการแยกเสียงและรวมเสียงของวรรณยุกต์

ภาษา ช่อง DS	ไทบ้าน ภูแล่นช้าง	ลาวหลวง พระบาง	ลาวเวียง จันทน์	ลาว สะหวัน นะเขต	ลาว จำปา สัก	ลาว อัตตะปือ
1	┌	├	┤	┐	┒	┓
2						
3						
4	└	┘	┙	┚	┛	├

ภาพประกอบ 26 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง DS

ช่อง DS ได้แก่ พยางค์ตายเสียงสั้น เสียงวรรณยุกต์โดยในแต่ละภาษามีลักษณะทาง
สัทศาสตร์ ดังนี้

1. ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มี 2 หน่วยเสียง
วรรณยุกต์ คือ

1.1 DS 1, 2, 3 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น (35)

1.2 DS 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางระดับ (33)

2. ภาษาลาวหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียง
วรรณยุกต์ คือ

2.1 DS 1, 2, 3 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงกลางสูงระดับ (44)

2.2 DS 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางระดับ (33)

3. ภาษาลาวเวียงจันทน์ แขวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์
คือ

3.1 DS 1, 2, 3 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น (34)

3.2 DS 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางระดับ (33)

4. ภาษาลาวสะหวันนะเขต แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียง
วรรณยุกต์ คือ

- 4.1 DS 1, 2, 3 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงกลาง-ขึ้น (34)
 4.2 DS 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางต่ำ-ต่ำ (21)
5. ภาษาลาวจำปาสัก แขวงจำปาสัก สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 5.1 DS 1, 2, 3 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงกลางสูง-สูง (45)
 5.2 DS 4 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงกลางสูงระดับ (44)
6. ภาษาลาวอัตตะปือ แขวงอัตตะปือ สปป.ลาว แยกเป็น 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ คือ
 6.1 DS 1, 2, 3 หรือ ว.1 ได้แก่ เสียงกลาง-สูง (35)
 6.2 DS 4 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางระดับ (33)

ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวหลวงพระบาง ลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวสะหวัน-
 นะเขต ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ช่อง DS เป็นแบบ DS 1
 2 3 - 4 เหมือนกันทุกภาษาแสดงถึงอิทธิพลของพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่เป็นเสียงก้อง (voiced) และไม่
 ก้อง (voiceless) ที่มีต่อการแยกเสียงและรวมเสียงของวรรณยุกต์

จากการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์และการแยกเสียงรวมเสียงของ
 วรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวสะหวัน
 นะเขตและภาษาลาวอัตตะปือ แสดงให้เห็นไม่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B ลักษณะเช่นนี้ตรง
 กับที่กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) กล่าวว่าเสียงวรรณยุกต์ภาษาลาวใน
 ช่อง B จะไม่เหมือนกับช่อง DL ($B \neq DL$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
 แสดงให้เห็นว่าเกณฑ์การพัฒนาของเสียงวรรณยุกต์จำแนกภาษาลาว มีลักษณะการแยกเสียงรวม
 เสียงแบบ $B1234$ $C1=DL123$ / $C234=DL4$ (บันไดลาว) $B \neq DL$ ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า
 ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างและภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่มมีนวัตกรรมร่วมและสามารถพิสูจน์ได้ว่าภาษาไทยบ้าน
 ภูแล่นช้างนั้นเป็นภาษากลุ่มลาว

จากผลการเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่าระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างมีความ
 คล้ายคลึงกันกับภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวสะหวันนะเขตและภาษาลาวอัตตะปือ แต่เมื่อ
 พิจารณาโดยละเอียดจากสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์แล้ว การเปลี่ยนแปลงระดับของสัญลักษณ์
 วรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างจะแตกต่างจากภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวอัตตะปือ

จากการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างและภาษาลาว 5 ถิ่น สรุป
 ได้ว่าส่วนใหญ่มีการปฏิภาคที่เหมือนกัน ส่วนเสียงปฏิภาคที่ต่างกันบ้างสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นของทั้งสองภาษามีจำนวนไม่เท่ากันคือ ภาษา
 ไทยบ้านภูแล่นช้างมีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 19 หน่วยเสียง ต่างจากภาษาลาวอีก 4 ถิ่น คือภาษาลาว
 หลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือ ที่มีหน่วยเสียง
 พยัญชนะต้น 20 หน่วยเสียง คือมีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /f/ เพิ่มขึ้นมาอีก 1 หน่วยเสียง

2) เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงสระ ภาษาไทบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น มีจำนวนหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียงเท่ากันและสระประสม 3 หน่วยเสียงเท่ากัน แต่ต่างกันเพียงภาษาลาวหลวงพระบาง คือ หน่วยเสียงสระ /ai/ ในภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ออกเป็นหน่วยเสียงสระ /au/ ในภาษาลาวหลวงพระบาง

3) เสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทบ้านภูแล่นช้างและภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น ไม่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B มีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงแบบ B1234 C1=DL123 / C234=DL4 หรือที่เรียกว่าบันไดลาว B ≠ DL ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภาษาไทบ้านภูแล่นช้างและภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่มมีนวัตกรรมร่วมและสามารถพิสูจน์ได้ว่าภาษาไทบ้านภูแล่นช้างนั้นเป็นภาษากลุ่มลาว

4.3 สรุปการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายของภาษาไทบ้านภูแล่นช้างกับภาษาผู้ไทและภาษาลาว

เมื่อพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงเสียงในคำร่วมเชื้อสายด้านพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ของภาษาไทบ้านภูแล่นช้างมีความแตกต่างจากภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูงอย่างเห็นได้ชัดเจน ทั้งในด้านของรูปแบบการแยกเสียงและการรวมเสียงของวรรณยุกต์ที่ใช้เป็นเกณฑ์ระบุความเหมือนและแตกต่างกันของภาษา มีเสียงปฏิภาคต่างกันสามารถสรุปได้ดังนี้

1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทบ้านภูแล่นช้างต่างกับหน่วยเสียงภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง คือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh/ ในภาษาไทบ้านภูแล่นช้างเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h/ ในภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง เช่น คำว่า **khɛ:n**²⁴ ในภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง แต่ในภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูงออกเสียงเป็น **hɛ:n**⁴⁵² และ **he:n**¹¹⁴

2) หน่วยเสียงสระในภาษาไทบ้านภูแล่นช้างต่างกับหน่วยเสียงภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง คือ หน่วยเสียงสระ /ai/ ในภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง ส่วนในภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูงเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ɔ:/ และ /r:/ ตามลำดับ เช่น คำว่า **hai**¹¹ ในภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง แต่ในภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูงออกเสียงเป็น **hɔ:**³³ และ **hr:**⁵⁵⁴

3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ มีการแยกเสียงและรวมเสียงของวรรณยุกต์ภาษาไทบ้านภูแล่นช้างกับภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูงต่างกันคือภาษาไทบ้านภูแล่นช้างไม่มีการแยกเสียงในวรรณยุกต์ช่อง B และแยกเสียงวรรณยุกต์ระหว่าง C1 และ C2 ส่วนภาษาผู้ไทกุฉินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูงมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B แบบ B 1 2 3 – 4 และในภาษาผู้ไททั้ง 2 ถิ่นไม่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง C1 และ C2 ซึ่งการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง C นั้นเป็นลักษณะพิเศษหรือนวัตกรรมร่วมของภาษาลาว

จากการเปรียบเทียบเสียงปฏิภาคของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาผู้ไทภูฉินารายณ์ และภาษาผู้ไทหนองสูง มีความแตกต่างของเสียงปฏิภาคตั้งที่กล่าวมาซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของภาษาผู้ไทที่ไม่มีหน่วยเสียงสระประสม /ai/ ทำให้มีความชัดเจนว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างออกเสียงสระประสม /ai/ ได้ ผลจากการเปรียบเทียบสามารถกล่าวได้ว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างไม่ใช่ภาษาผู้ไทจากการศึกษาโดยใช้วิธีการทางภาษาศาสตร์

เมื่อภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างไม่ใช่ภาษาผู้ไทแล้ว ผู้วิจัยจึงจะแสดงให้เห็นผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่ม อันประกอบด้วยภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวสะหวันนะเขต ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือ พบว่ามีความคล้ายกันทั้งการเปลี่ยนแปลงในคำร่วมเชื้อสายด้านพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ส่วนใหญ่มีเสียงปฏิภาคตรงกัน ส่วนเสียงปฏิภาคที่ต่างกันมี ดังนี้

1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างต่างกับหน่วยเสียงภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือ คือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph/ ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /f/ ภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือ เช่น คำว่า **phon**²⁴ ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง แต่ในภาษาภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือออกเสียงเป็น **fon**⁴²³, **fon**²⁴, **phon**³²⁴, **fon**³⁵ และ **fon**³⁵ ตามลำดับ เป็นต้น แต่จะตรงกันกับภาษาลาวสะหวันนะเขตในหน่วยเสียง /ph/

2) หน่วยเสียงสระในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างต่างกับหน่วยเสียงภาษาลาวหลวงพระบาง คือ หน่วยเสียงสระ /ai/ ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ออกเป็นหน่วยเสียงสระ /au/ ในภาษาลาวหลวงพระบาง เช่น คำว่า **phai**⁴² ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง แต่ในภาษาลาวหลวงพระบางออกเสียงเป็น **phau**^{35?}

3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ มีการแยกเสียงและรวมเสียงของวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นแตกต่างกันคือภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างมีการแยกเสียงในวรรณยุกต์ช่อง A แบบ A 1 – 2 3 4 เหมือนกันกับภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาสะหวันนะเขตและภาษาลาวอัตตะปือ ซึ่งต่างจากภาษาลาวเวียงจันทน์ที่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A แบบ A 1 2 3 – 4 และในภาษาลาวจำปาสักที่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A แบบ A 1 – 2 3 – 4 และการแยกเสียงวรรณยุกต์ระหว่าง C1 และ C2 ที่เหมือนกัน ซึ่งการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง C นั้นเป็นลักษณะพิเศษหรือนวัตกรรมร่วมของภาษาลาว ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าเป็นนวัตกรรมร่วมกันของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างและภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่ม โดยมีความคล้ายคลึงกับภาษาลาวสะหวันนะเขตมากที่สุด

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ระบบเสียงและการจัดกลุ่มทางเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระบบเสียงและคำศัพท์พื้นฐาน เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายและจัดกลุ่มความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

ระบบเสียงภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง

1. ระบบเสียงภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ผลการศึกษา มี ดังนี้

1.1 ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 19 หน่วยเสียง ได้แก่ /p,ph,b,t,th,d,tc,k,kh,ʔ,m,n,ŋ,s,h,j,w,l/ มีเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 1 หน่วยเสียง คือ /sw/ มีเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่

/p,t,k,ʔ,m,n,ŋ,j,w/

1.2 ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i/ /i:/ /e/ /e:/ /ɛ/ /ɛ:/ /u/ /u:/ /ə/ /ə:/ /a/ /a:/ /u/ /u:/ /o/ /o:/ /ɔ/ /ɔ:/ มีสระประสม 3 หน่วยเสียง /ia/ /ua/ /ua/

1.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นแบบ A 1- 2 3 4, B 1 2 3 4, C 1 - 2 3 4, DL 1 2 3 - 4 และ DS1 2 3 - 4 มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงคือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 หรือ ว.1 มี 2 เสียงย่อย ได้แก่ เสียงต่ำ-ขึ้น (24) และเสียงกลาง-สูง (35) หน่วยวรรณยุกต์ที่ 2 หรือ ว.2 ได้แก่ เสียงสูงระดับ (44) หน่วยวรรณยุกต์ที่ 3 หรือ ว.3 ได้แก่ เสียงกลางระดับ (33) หน่วยวรรณยุกต์ที่ 4 หรือ ว.4 ได้แก่ เสียงต่ำระดับ (11) และหน่วยวรรณยุกต์ที่ 5 หรือ ว.5 ได้แก่ กลางสูง-ตก (42)

การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง กับภาษาผู้ไท

ผลการเปรียบเทียบพบว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์กับภาษาผู้ไทภูผินารายณ์ ภาษาผู้ไทหนองสูง โดยเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสาย สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างต่างกับกับหน่วยเสียงภาษาผู้ไทภูผินารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง คือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh/ ในภาษา

ไต่บ้านภูแล่นช้างเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h/ ในภาษาผู้ไทกุงนารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง เช่น คำว่า **khe:n**²⁴ ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง แต่ในภาษาผู้ไทกุงนารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง ออกเสียงเป็น **he:n**⁴⁵² และ **he:n**¹¹⁴ เป็นต้น

2) หน่วยเสียงสระในภาษาไต่บ้านภูแล่นช้างต่างกับหน่วยเสียงภาษาผู้ไทกุงนารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง คือ หน่วยเสียงสระ /ai/ ในภาษาไต่บ้านภูแล่นช้าง ส่วนในภาษาผู้ไทกุงนารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูงเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /อ:/ และ /ร:/ ตามลำดับ เช่น คำว่า **hai**¹¹ ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง แต่ในภาษาผู้ไทกุงนารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูงออกเสียงเป็น **hə**³³ และ **hr**⁵⁵⁴ เป็นต้น

3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไต่บ้านภูแล่นช้างเปรียบเทียบพบความแตกต่างด้านจำนวนวรรณยุกต์และหน่วยเสียงวรรณยุกต์สามารถจัดกลุ่มภาษาได้ โดยพิจารณาจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ปรากฏว่าภาษาไต่บ้านภูแล่นช้าง ภาษาผู้ไทกุงนารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง มีจำนวนวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงเท่ากัน แต่มีการแตกต่างกันด้านการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้

3.1) การแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A ภาษาไต่บ้านภูแล่นช้างมีการแยกเสียงวรรณยุกต์แบบ A 1 – 234 ส่วนภาษาผู้ไทกุงนารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง มีการแยกเสียงวรรณยุกต์แบบ A 123 - 4

3.2) การแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B ภาษาไต่บ้านภูแล่นช้างไม่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ ส่วนภาษาผู้ไทกุงนารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง มีการแยกเสียงวรรณยุกต์แบบ B 123 - 4

3.3) การแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง C ภาษาไต่บ้านภูแล่นช้าง มีการแยกเสียงวรรณยุกต์แบบ C 1 - 234 ส่วนภาษาผู้ไทกุงนารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง มีการแยกเสียงวรรณยุกต์แบบ C 123 - 4

3.4) การแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง DL ภาษาไต่บ้านภูแล่นช้างและภาษาผู้ไทกุงนารายณ์มีการแยกเสียงวรรณยุกต์แบบ DL 123 - 4 ส่วนภาษาผู้ไทหนองสูงมีการแยกเสียงวรรณยุกต์แบบ DL 1234

3.5) การแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง DS มีการแยกเสียงวรรณยุกต์แบบ DS 123 - 4 เหมือนกันทั้ง 3 ภาษา

จากผลการศึกษาการเปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไต่บ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความแตกต่างจากภาษาผู้ไทกุงนารายณ์และภาษาผู้ไทหนองสูง ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ กล่าวคือ ภาษาไต่บ้านภูแล่นช้าง มีการรวมเสียงวรรณยุกต์แบบ B 1234 B ≠ DL ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของภาษาลาวและ C 1=DL 123

C234=DL4 (บันไดลาว) แตกต่างจากภาษาผู้ไททุกฉินารายณ์และผู้ไทหนองสูงที่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์แบบ B 1- 234 B = DL โดยการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B นั้น เซมเบอร์เลน (Chamberlain. 1975) ถือว่าไม่ใช่ภาษากลุ่มลาวเพราะภาษาลาวนั้นเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B ไม่มีการแตกตัว

นอกเหนือจากเกณฑ์การเปรียบเทียบด้านวรรณยุกต์แล้ว ยังพบว่าเกณฑ์ด้านเสียงแสดงให้เห็นรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ ประกอบกับการใช้พยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายบางหน่วยเสียงในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างที่แตกต่างจากภาษาผู้ไททั้ง 2 ถิ่นอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถนำมาเป็นข้อสรุปได้ว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างและภาษาผู้ไททุกฉินารายณ์กับภาษาผู้ไทหนองสูงควรแยกให้เป็นภาษาคนละภาษา เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับชื่อกลุ่มชาติพันธุ์และชื่อภาษาในแง่ของการศึกษาวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์

เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำร่วมเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างกับภาษาลาว

ผลการเปรียบเทียบภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ กับภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น ประกอบด้วย ภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวสะหวันนะเขต ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือ โดยเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในคำศัพท์ซึ่งวิเคราะห์จากระบบเสียงพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างต่างกับหน่วยเสียงภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือ คือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph/ ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างและเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /f/ ในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือ เช่น คำว่า **phon**²⁴ ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง แต่ในภาษาภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวจำปาสักและภาษาลาวอัตตะปือออกเสียงเป็น **fon**⁴²³, **fon**²⁴, **phon**³²⁴, **fon**³⁵ และ **fon**³⁵ ตามลำดับ แต่จะตรงกันกับภาษาลาวสะหวันนะเขตในหน่วยเสียง /ph/

2) หน่วยเสียงสระในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างต่างกับหน่วยเสียงภาษาลาวหลวงพระบาง คือ หน่วยเสียงสระ /ai/ ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ออกเป็นหน่วยเสียงสระ /uu/ ในภาษาลาวหลวงพระบาง เช่น คำว่า **phai**⁴² ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง แต่ในภาษาลาวหลวงพระบางออกเสียงเป็น **phau**^{35?}

3). หน่วยเสียงวรรณยุกต์ จากการเปรียบเทียบพบว่าระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะคล้ายภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวสะหวันนะเขต และภาษาลาวอัตตะปือ ภาษาลาวเวียงจันทน์และภาษาลาวจำปาสัก ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ กล่าวคือ ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง มีการรวมเสียงวรรณยุกต์

แบบ B 1234 B ≠ DL เหมือนกับภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น ที่ผู้วิจัยนำมาเปรียบเทียบเป็นลักษณะสำคัญของภาษาลาวและ C 1=DL 123 C234=DL4 (บันไดลาว) และภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างยังมีลักษณะร่วมกันกับกลุ่มภาษาลาวคือมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ระหว่าง C1 และ C2 ตรงกันกับที่บราวน์ (Brown. 1965) ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่าเป็นลักษณะพิเศษของภาษากลุ่มลาว

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นรูปแบบการแยกเสียง รวมเสียง ของวรรณยุกต์ ประกอบกับการใช้พยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายบางหน่วยเสียงในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างที่เหมือนกันกับภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น ซึ่งสามารถนำมาเป็นข้อสรุปได้ว่า ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างและภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นนั้นเป็นภาษากลุ่มเดียวกันในแง่ของการศึกษาวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์

จากผลการศึกษาข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอ นาคู จังหวัดกาฬสินธุ์มีความเป็นไปได้ว่าจะเป็นภาษาลาวกลุ่มเดียวกับภาษาลาวสะหวันนะเขตมากที่สุด เมื่อพิจารณาโดยละเอียดจากสัทลักษณะของวรรณยุกต์แล้ว การเปลี่ยนแปลงระดับของสัทลักษณะวรรณยุกต์ ซึ่งสอดคล้องกับคำบอกเล่าของผู้บอกภาษาและประวัติหมู่บ้านรวมทั้งพงศาวดารเมืองกาฬสินธุ์ที่ว่าบรรพบุรุษบ้านภูแล่นช้างอพยพมาจากบ้านห้วยนายม แขวงเมืองวังฝ่องโขงตะวันออก ปัจจุบันคือเมืองวิไลบุรี (เมืองวัง) แขวงสะหวันนะเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

5.2 อภิปรายผล

จากสมมติฐานของผู้วิจัยที่ได้กล่าวไปในบทนำว่าผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาหาระบบเสียงและการจัดกลุ่มทางเชื้อสายของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง โดยนำมาเปรียบเทียบกับภาษาผู้ไทและภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่ม ที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว เพื่อดูถึงลักษณะการปฏิบัติของภาษาทั้งสองกลุ่ม ว่าแท้จริงแล้วภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างนั้นอยู่ในกลุ่มความสัมพันธ์ของภาษาใด ระหว่างภาษาผู้ไทและภาษาลาว เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยที่ต่างไปจากเดิมที่มีผู้ศึกษาไว้ หรือได้ผลการวิจัยที่สนับสนุนข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมที่ระบุชัดเจนว่าภาษาที่ใช้สื่อสารกันของคนในหมู่บ้านภูแล่นช้างเป็นภาษาผู้ไทเพื่อนำไปสู่การจัดกลุ่มความสัมพันธ์ของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง มีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันประการใดบ้างกับภาษาผู้ไทและภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น

จากการศึกษาระบบเสียงของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างพบว่าเสียงปฏิบัติของพยัญชนะและสระของภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างและภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นเป็นไปอย่างมีระบบ แม้ว่าผู้ใช้ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างและภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นจะอยู่ห่างไกลกันคนละประเทศ โดยมีแม่น้ำโขงกั้นและมีระยะทางที่ห่างไกลกันแต่ก็มีคำศัพท์หลายคำที่ใช้เหมือนกัน อาจเป็นไปได้ว่าภาษาไทยบ้านภูแล่นช้างและภาษาลาวเคยเป็นกลุ่มเดียวกันมาก่อน โดยเฉพาะกลุ่มภาษาลาวสะหวันนะเขตเนื่องจากประวัติการอพยพของหมู่บ้านภูแล่นช้างมีที่มาจากแขวงสะหวันนะเขตของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อมาตั้งถิ่นฐานที่ประเทศไทยบ้านภูแล่นช้างก็ได้รับอิทธิพลจากภาษาผู้ไท เนื่องจากหมู่บ้าน

ภูแล่นช้างอยู่ใจกลางการล้อมรอบของหมู่บ้านที่มีผู้ใช้ภาษาผู้ไท จึงเกิดการเข้าใจว่าเป็นภาษาเดียวกัน เกิดมีการสัมผัสภาษาเป็นเวลานาน แต่เมื่อเวลาผ่านไปความต่างของทั้งสองภาษาระหว่างภาษาไทบ้านภูแล่นช้างและภาษาผู้ไท จึงมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเจน

เมื่อใช้เกณฑ์ทางระบบเสียงเข้ามาศึกษาอย่างเป็นระบบพบว่าเกณฑ์ด้านเสียงโดยเฉพาะการแยกเสียงและรวมเสียงวรรณยุกต์ รวมทั้งเสียงพยัญชนะต้นบางหน่วยเสียงในภาษาไทบ้านภูแล่นช้างแตกต่างจากภาษาผู้ไทอย่างมีมิติ จึงสรุปผลได้ว่าภาษาไทบ้านภูแล่นช้างไม่ใช่ภาษาผู้ไท ด้วยเหตุนี้ภาษาไทบ้านภูแล่นช้างควรถูกจัดอยู่ในกลุ่มความสัมพันธ์กับภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น เนื่องจากมีข้อค้นพบที่สามารถนำมาสนับสนุนได้ จากการลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลระบบเสียงเพิ่มเติมในภาษาลาวถิ่นสะหวันนะเขตที่ผู้วิจัยเกิดข้อสงสัย คือหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /f/ ในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทบ้านภูแล่นช้างออกเสียงเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph/ ซึ่งตรงกันกับภาษาลาวสะหวันนะเขต ซึ่งถือเป็นข้อค้นพบใหม่ที่ให้ผลต่างไปจากงานของธนาพันธ์ ทรงดี (2557) ที่ระบุว่าภาษาลาวสะหวันนะเขตมีหน่วยเสียง /f/ ลักษณะดังกล่าวสามารถจัดกลุ่มให้ภาษาไทบ้านภูแล่นช้างอยู่ในกลุ่มความสัมพันธ์ทางเชื้อสายกับภาษาลาวสะหวันนะเขต เกิดเป็นนวัตกรรมร่วมของทั้งสองภาษาสอดคล้องกับพิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (2556) กล่าวว่าวิธีในการจัดกลุ่มย่อยของภาษาที่มีการยอมรับมากที่สุดคือวิธีการจำแนกตามนวัตกรรมร่วม (shared innovation) ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสมในการจัดกลุ่มย่อยภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ ข้อเสนอที่เหมาะสมจึงควรพิจารณาเลือกใช้นวัตกรรมร่วมประเภทเสียง ประเภทพยัญชนะและสระเป็นเกณฑ์หลักในการจัดกลุ่มย่อยในขั้นแรก ๆ โดยต้องเสนอหลักฐานเชิงประจักษ์ประกอบการเรียงลำดับการเกิดนวัตกรรมร่วมเหล่านั้น

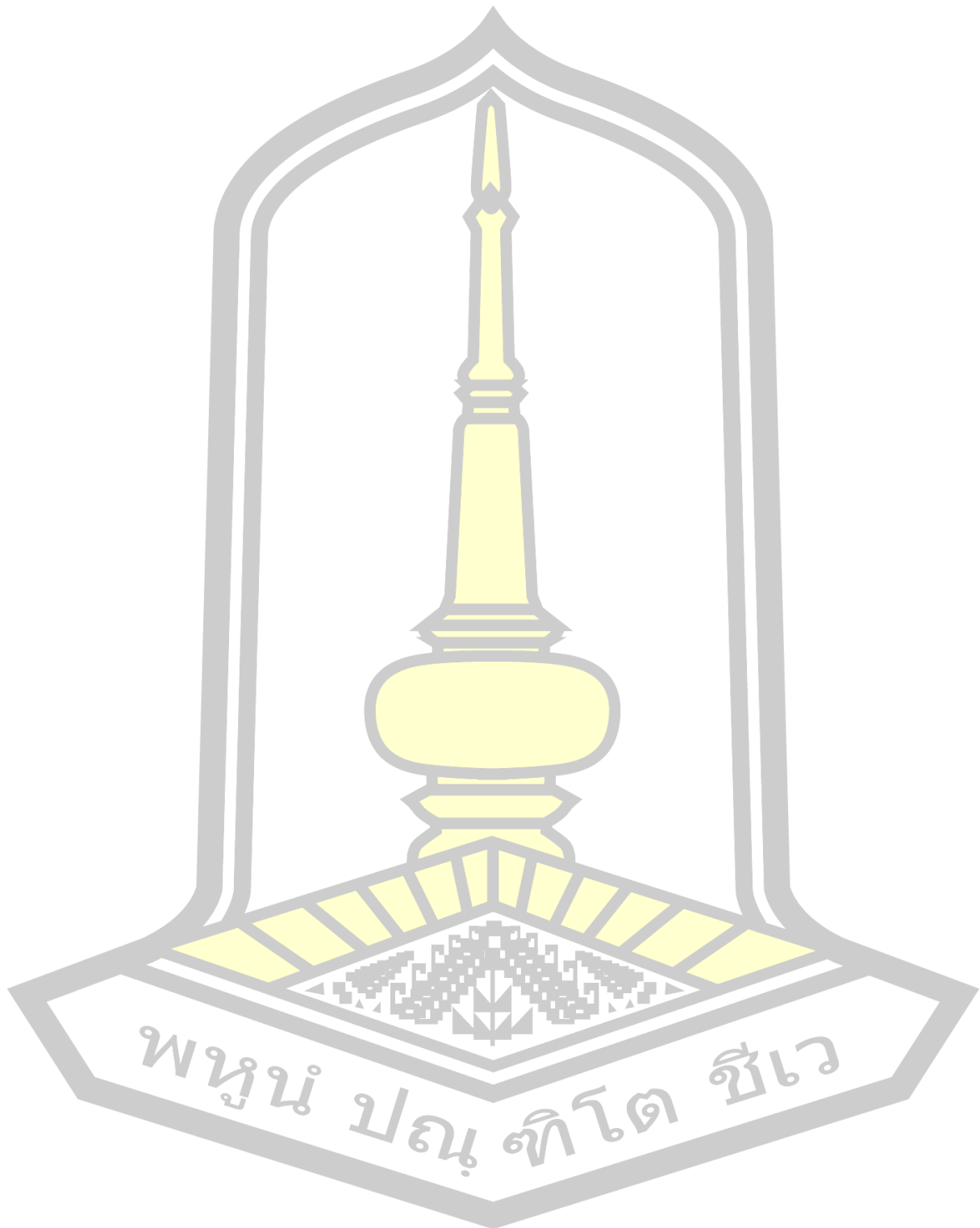
5.3 ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งต่อไปผู้วิจัยเสนอแนะเรื่องที่น่าสนใจในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. วรรคศึกษาและวิจัยภาษาระบบวรรณยุกต์ภาษาไทบ้านภูแล่นช้างเปรียบเทียบกับระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทถิ่นอื่น เพื่อดูความคล้ายคลึงและความแตกต่างกัน
2. วรรคศึกษาด้านสัทวิทยาและคติชนวิทยาในภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง

พหุ อนุ พิโต ชีเว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัลยา ดิงศภัทย์, ม.ร.ว. 2537. *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3 หน่วยที่ 7-15*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ดรรารัตน์ เมตตาริกานนท์. 2548. *ประวัติศาสตร์ลาวหลายมิติ*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. 2526. *ภูไทย*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการโครงการส่งเสริมหนังสือตามแนวพระราชดำริ.
- ธนานันท์ ตรงดี. 2557. *ภาษาลาวถิ่น*. นนทบุรี: มาตาการพิมพ์.
- ธันวา ใจเที่ยง. 2545. *ไต่ตาด: ความหลากหลายทางชีวิตวัฒนธรรมที่ลุ่มน้ำโขงนครพนม*. นครพนม: กองทุนชินากุลเพื่อการพัฒนาชุมชน 2 ฝั่งโขง.
- บุญมี ภูเดช. 2525. *พงศาวดารเมืองกาฬสินธุ์และประวัติเมืองภูแล่นช้าง*. กรุงเทพฯ: ภัคดีประดิษฐ์.
- พิณรัตน์ อัครวิฒนากุล. 2541. “การศึกษาเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาของคน ‘ลาว’ คน ‘ญ้อ’ และคน ‘ผู้ไท’ ในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม.” *าสตรมหาบัณฑิต (อ.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- . 2546. “การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ : กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว.” *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์. 2556. “พัฒนาการวรรณยุกต์กับการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทยตะวันตกเฉียงใต้.” *วารสารอักษรศาสตร์* 42(2): 305–40.
- พุทธชาติ โปธิบาลและธนานันท์ ตรงดี. 2541. *สถานะของภาษาตากใบในภาษาไทยถิ่น (2)*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- เพ็ญประภา จุฑมาลี. 2553. “ระบบเสียงภาษาผู้ไท ตำบลถ้ำเจริญ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ.” *มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- ไพฑูรย์ มีกุล. 2517. *การปฏิรูปการปกครองมณฑลอีสานในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจเทรดดิ้ง.
- มหาสิลา วีรวงค์ เรียบเรียง, สมหมาย เปรมจิตต์ ผู้แปล. 2535. *ประวัติศาสตร์ลาว*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- มุจลินทร์ ลักษณะวงษ์. 2559. “การจัดกลุ่มย่อยภาษากะเลิงในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โรชนี คนหาญ. 2546. “คำพื้นฐานภาษาผู้ไท : การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ.” *มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.

- วิจิตรนัฏ ภาณุพงศ์. 2545. *เอกสารการสอนชุดวิชา ภาษาไทย 3 หน่วยที่ 1-6*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. 2520. *ภาษาไทยไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิวพร ฮาชันนารี. 2543. “การศึกษาาระบบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบาง : ศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาลาวครั้งลุ่มน้ำท่าจีนและภาษาลาวด่านซ้าย.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สร้อยญา เศรษฐมาลย์. 2542. *การแบ่งกลุ่มภาษาตามแนวภาษาศาสตร์ : เชิงโครงสร้างและเชิงประวัติ*. กรุงเทพฯ: อักษรพัฒนา.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2549. *พลังลาว ชาวอีสาน มาจากไหน*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุรจิตต์ จันทร์สาขา. 2543. *เมืองมุกดาหาร*. สภาวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2545. *ภาษาในสังคมไทย : ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์. 2536. “การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาผู้ไทกับภาษาลาวโซ่ง.” มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Benedict, Paul K. 1965. “Thai, Kadai and Indonesia: A New Alignment in Southeastern Asia.” *American Anthropologist* 44(4): 576–601.
- Brown, Marvin J. 1965. *From Ancient Thai to Modern Dialects*. In Marvin J. Brown (Ed.), *From Ancient Thai to Modern Dialects, and Other Writings on Historical Thai Linguistics*. Bangkok: white lotus.
- Chamberlain, James R. 1975. *A New Look at the History and Classification of the Tai Languages*. In Jimmy G. Harris & James R. Chamberlain (Eds.), *Studies in Tai Linguistics in Honor of William J. Gedney*. Bangkok: Central Institute of English Language.
- Gedney, William J. 1972. *A Checklist for Determining Tones in Tai Dialects in Studies in Linguistics in Honor of George L. Trager*. the hague: mouton.
- . 1989. “Speculations on Early Tai Tones. In Robert J. Bickner, John Hartmann, Thomas J. Hudak & Patcharin Peyasantiwong.” In *Selected Papers on Comparative Tai Studies*, Center for South and Southeast Asian Studies, University of Michigan.: Center for South and Southeast Asian Studies, University of Michigan.

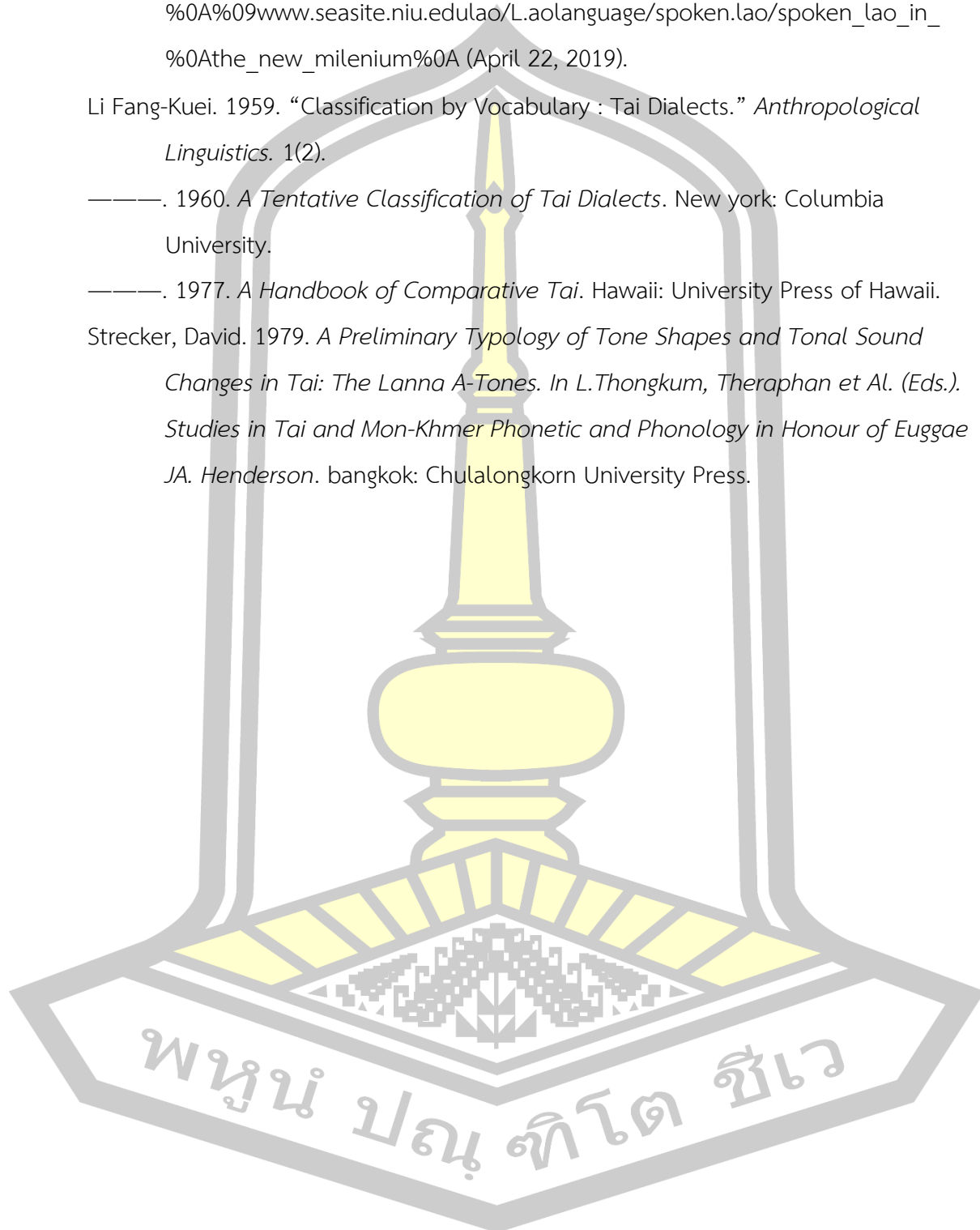
Hartmann, John F. 2002. "Spoken Lao : A Regional Approach." http://www.seasite.niu.edu/lao/L.aolanguage/spoken.lao/spoken_lao_in_the_new_milenium (April 22, 2019).

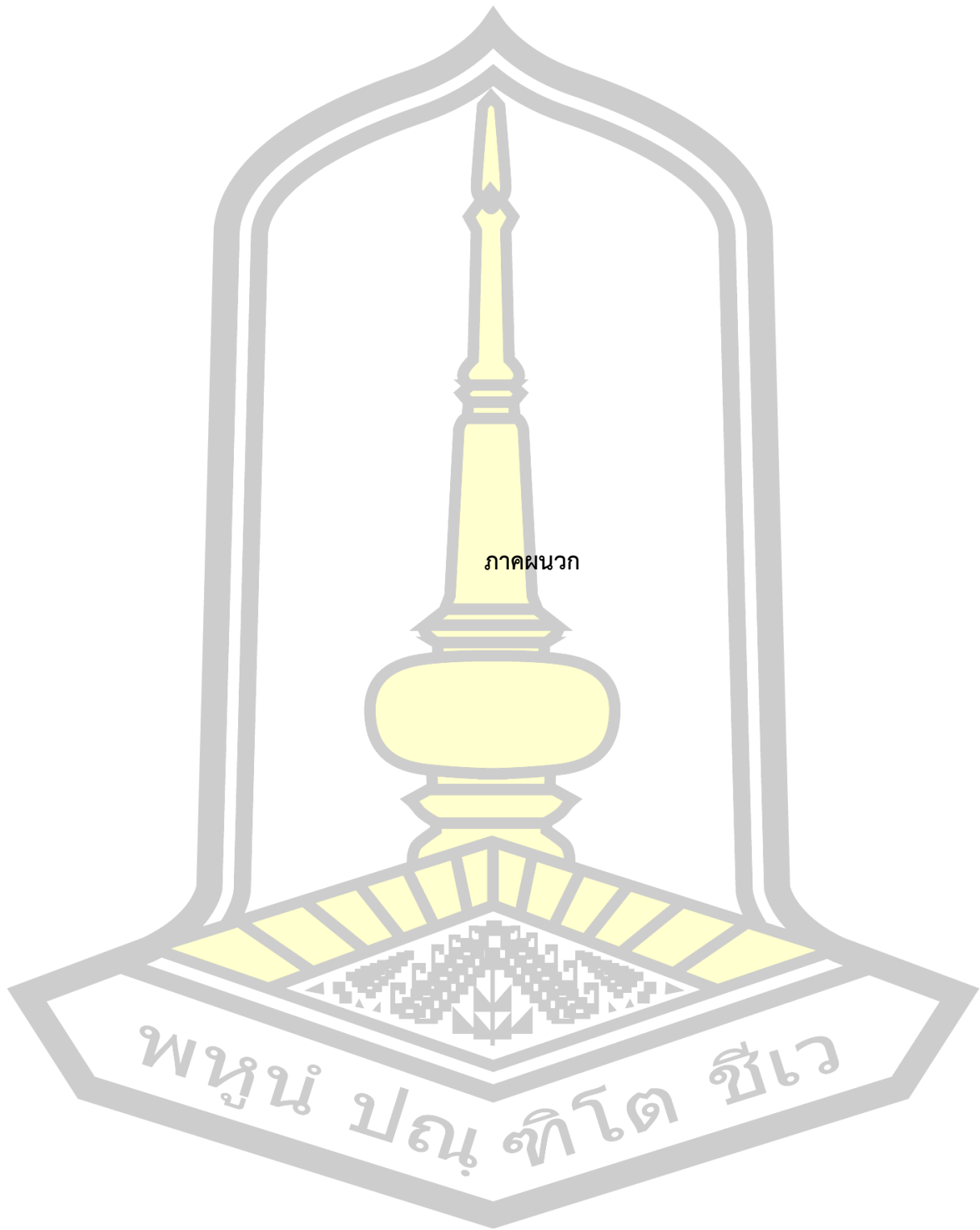
Li Fang-Kuei. 1959. "Classification by Vocabulary : Tai Dialects." *Anthropological Linguistics*. 1(2).

———. 1960. *A Tentative Classification of Tai Dialects*. New York: Columbia University.

———. 1977. *A Handbook of Comparative Tai*. Hawaii: University Press of Hawaii.

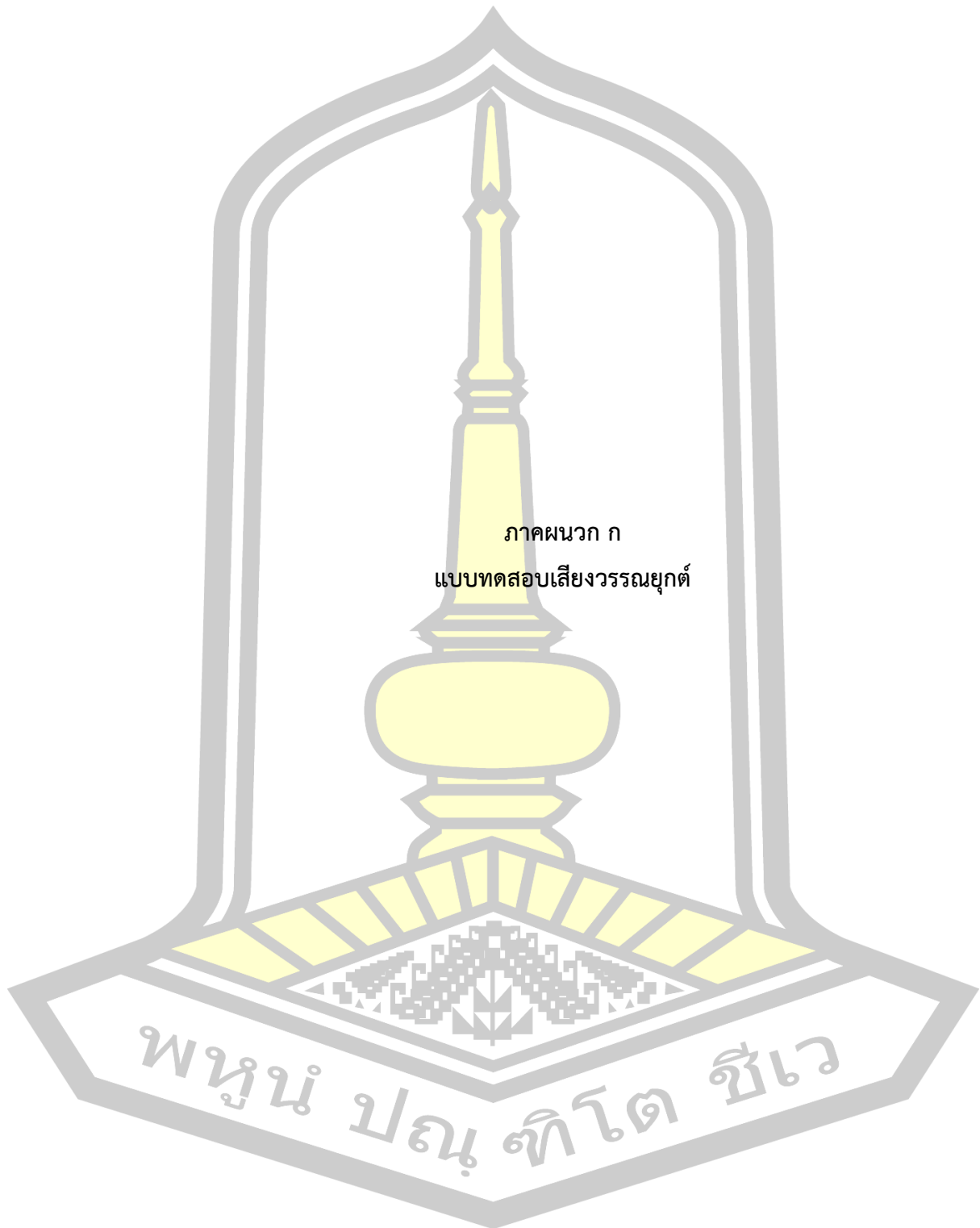
Strecker, David. 1979. *A Preliminary Typology of Tone Shapes and Tonal Sound Changes in Tai: The Lanna A-Tones*. In L.Thongkum, Theraphan et Al. (Eds.). *Studies in Tai and Mon-Khmer Phonetic and Phonology in Honour of Euggae JA. Henderson*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

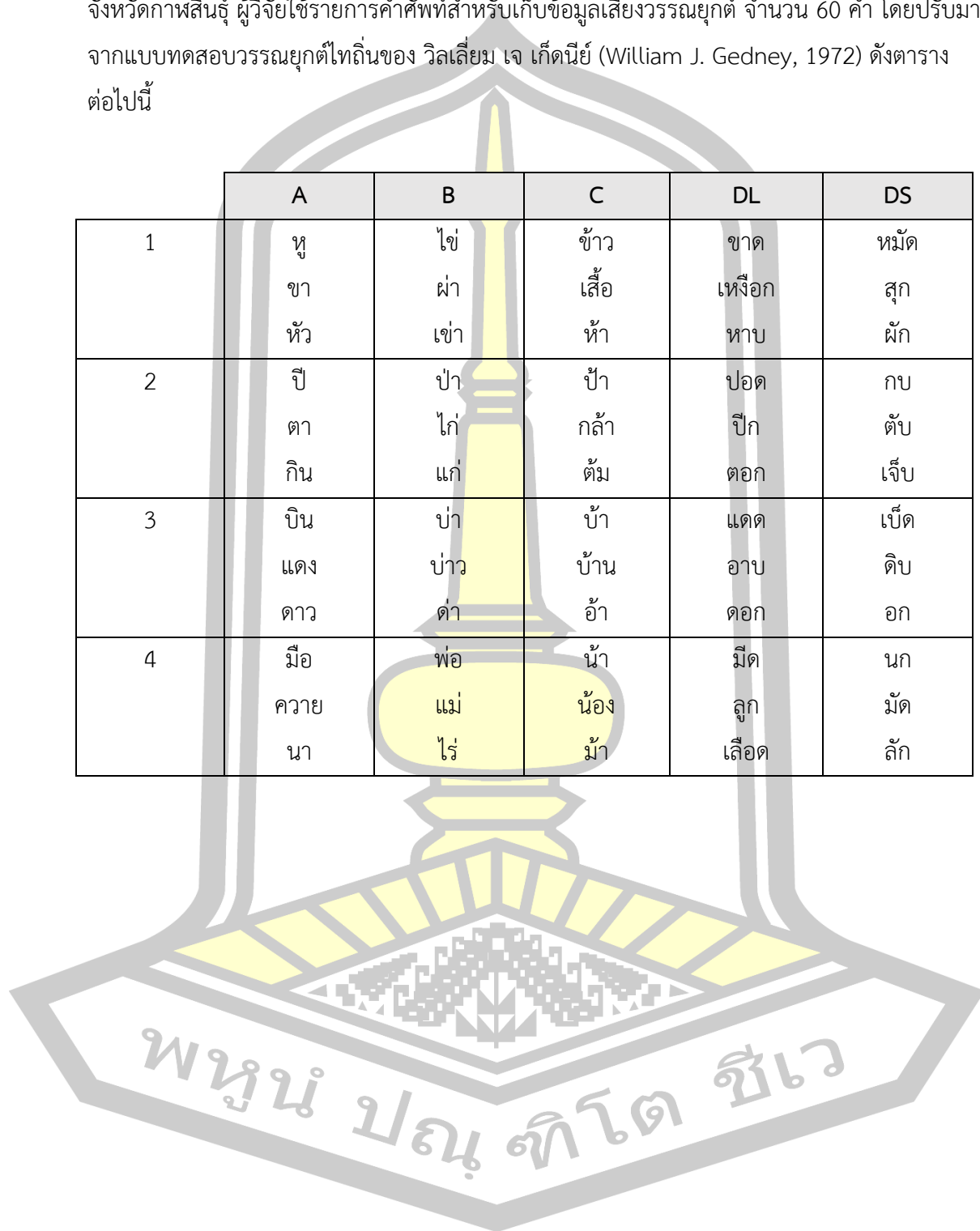
ภาคผนวก

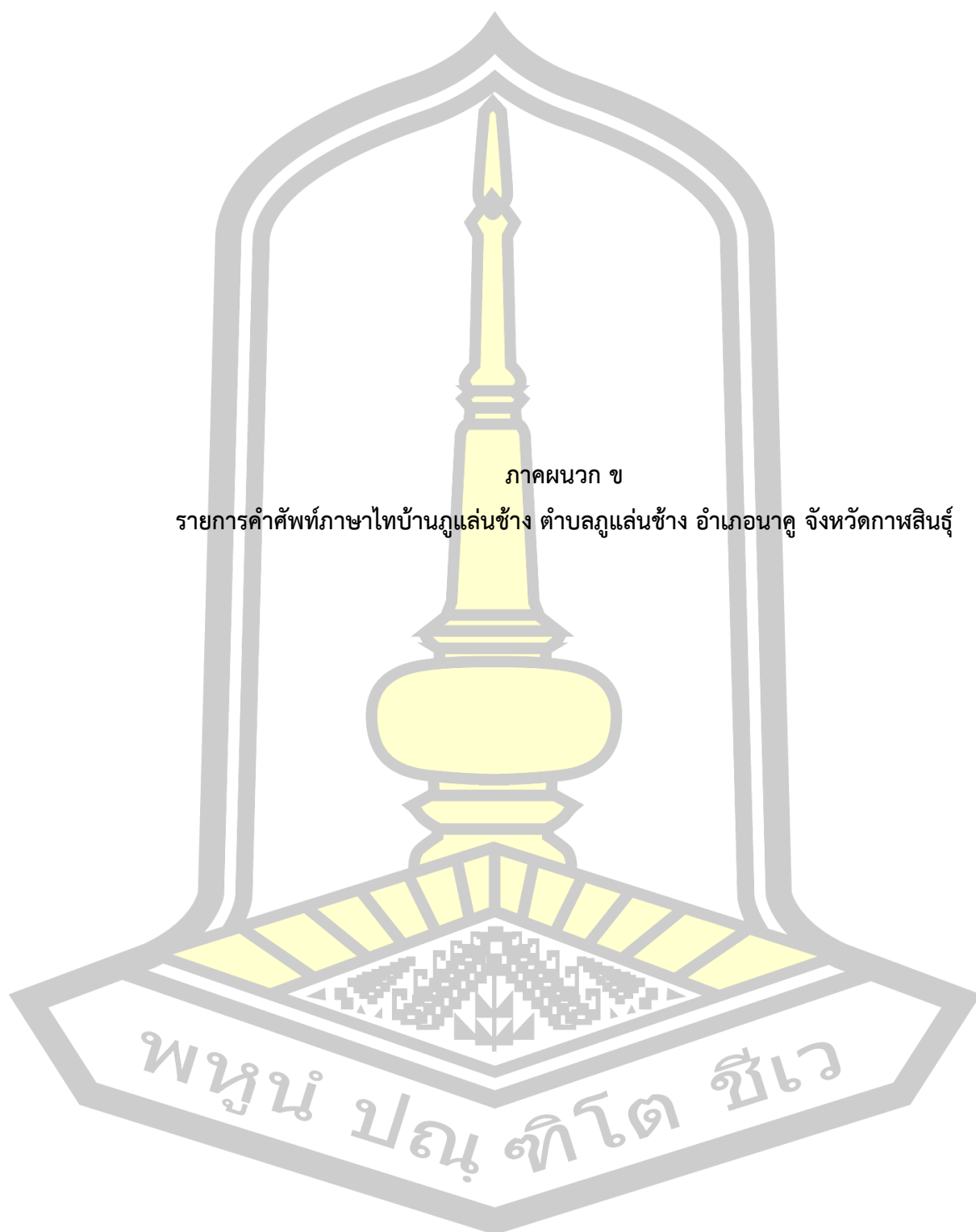
พหุบัณฑิตยาลัย

การวิเคราะห์หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยใช้รายการคำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์ จำนวน 60 คำ โดยปรับมาจากแบบทดสอบวรรณยุกต์ไทถิ่นของ วิลเลียม เจ เก็ดนีย์ (William J. Gedney, 1972) ดังตารางต่อไปนี้

	A	B	C	DL	DS
1	หู ขา หัว	ไข่ ผ้า เช่า	ข้าว เสือ ห้า	ขาด เหงือก หาบ	หมัด สุก ผัก
2	ปี ตา กิน	ป่า ไก่ แก	ป่า กล้า ต้ม	ปอด ปีก ตอก	กบ ตับ เจ็บ
3	บิน แดง ดาว	บ่า บ่าว ดำ	บ้า บ้าน อ้า	แดด อาบ ดอก	เบ็ด ดิบ อก
4	มือ ควาย นา	พ่อ แม่ ไร่	น้ำ น้อง ม้า	มิด ลูก เลือด	นก มัด ลัก

ภาคผนวก ข

รายการคำศัพท์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

พญูน์ ปณฺ ทิโต ชีเว

รายการคำศัพท์ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

รายการคำ	ภาษาไทยบ้านภูแล่นช้าง
ป่า	pa ⁵
ป่า	pa ³
ไป	pai ²
ปาก	pa:k ⁴
ปัก	pak ¹
ป็น	pan ²
ป็น	pan ³
ป็น	pan ⁵
ปาน	pa:n ³
เป่า	pau ³
ปิด	pat ¹
ปาด	pa:t ⁴
ถ้าย	thuai ⁴
แป	pɛ: ²
แป้น	pɛ:n ⁵
แป้ง	pɛ:ŋ ⁵
แปด	pɛ:t ⁴
เป็ด	pet ⁴
ปี่	pi. ³
ปี่	pi. ²
ป็น	pi:n ²
ปอก	po:k ⁴
ปอด	po:t ⁴
ป้อน	po:n ⁵
ปู่	pu. ³
ปู่(เสื่อ)	pu: ²
ปู่	pu: ²

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
เป็น	phen ²
ปีก	phi:k ⁴
ผ่า	pha: ³
ไผ่	phai ³
ผืน	phan ¹
แผ่น	phe:n ³
แผ้ว	phe:u ⁴
เผ็ด	phet ⁴
ผิด	phit ¹
ผ้า	pha: ⁴
ผ่าย (ผ้าย)	fa:i ³
ผู้	phu: ⁴
ตัวผู้	phu: ⁴
ผม	phom ¹
พา	pha: ²
เมีย	mia ²
พ่าย	pha:i ³
สะไภ้	phai ⁵
พัก	phak ³
บ้า	ba: ⁵
พาน	pha:n ²
เพียง	phian ²
พับ	phap ³
พัด	phat ³
แพ	phe: ²
แพง	phe:ŋ ²
พี	phi: ²
พี	phi: ³
พ้อ	pho: ³

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
พอก	pho:k ⁵
พอง	pho:ŋ ²
ส้มโอ	kian ⁵
วานขึ้น	wa:n ²
โพง	pho:ŋ ²
ภูเขา	phu: ²
พวง	phuəŋ ²
บ่า (ไหล)	ba: ³
(ไหล) บ่า	ba: ³
ใบ	bai ²
แห	he: ¹
บาก	bak ¹
เป็อน	buan ²
บ้าน	ba:n ⁵
บาง	ba:ŋ ²
บ้าง	ba:ŋ ⁵
บั้ง	baŋ ⁵
บ่าง	ba:ŋ ³
บัด	but ¹
บาด	ba:t ⁴
กลิ้งใจ	kan ⁵
บ่าว	ba:u ³
เบา	bau ²
แบ	be: ²
แบก	be:k ⁴
บี	bi ²
เบ็ด	bet ⁴
บิน	bin ²
เสื่อ	sa:t ⁴

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ปิ่น	bin ³
ป๋ (ไม่)	bo: ³
ป่อ	bo: ³
บก	bok ¹
กระบอก	bo:k ⁴
บน	bon ²
ป่อน	bo:n ³
ป่ง	boŋ ³
บัว (หัวหอม)	bua ³
บอด	bo:t ⁴
ผักบุง	buŋ ⁵
ผีเสื้อ	bua ⁵
กระบุง	buŋ ²
เปื่อ	bua ³
เปื่อ (ปลา)	bua ³
ผง	phoŋ ¹
เต็กสาว	no:i ⁵
เปื่อ่ง	buaŋ ⁵
บ้า	ba: ⁵
ม้า	ma: ⁵
มา	ma: ²
ม้าม	ma:m ⁵
ต้นมัน	man ²
มัน	man ²
พริก	phik ³
มัด	mat ³
เมา	mau ²
แม่	me: ³

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
แมว	me:u ²
มี	mi: ²
เมื่อย	mia ²
มิด	mi:t ⁵
เครา	kau ²
มน	mon ²
มด	mot ³
มอด	mo:t ⁵
มูก	mu:k ⁵
เมื่อ (เวลา)	moŋ ²
มิ่ง	muŋ ²
ต้นมอน	mo:n ²
ม้อน (หนอนใหม่)	mo:n ⁵
หมา	ma: ¹
หมา (แซ่ซ่า)	ma: ³
น้ำป่า	ba: ³
ใหม่	mai ³
ไทม	mai ¹
หมาย	mai: ¹
หม้าย	mai: ⁴
ไทมี่	mai ⁴
หมาก	ma:k ⁴
หมั่น	man ¹
หมั่น (มัน)	man ⁴
หมัด	mat ¹
เหล็กหมาด	ma:t ⁴
เหม็น	men ¹
เหม็น (เม่น)	men ⁴
หมี	mi: ¹

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
หมิ่นหม้อ	mɔːŋ ¹
หมอ	mɔː ¹
หม้อ	mɔː ⁴
หมอย	mɔːi ¹
หมก	mok ¹
หมอก	mɔːk ⁴
หม่น	mon ³
หมอน	mɔːn ¹
หมู	muː ³
หมู	muː ¹
หมวก	muak ⁴
เหมือง	muang ¹
หมึก	muuk ¹
ฝาปิด	phaː ¹
ฝาข้าง	phaː ¹
ปลาฝา (ตะพานน้ำ)	phaː ¹
ฝ่ามือ	phaː ³
ฝาแฝด	phɛːt ¹
ฝ่า (เมฆ)	phaː ⁴
ฝาย	phaːi ¹
ฝาย	phaːi ⁴
ฝัก	phak ¹
ฝาก	phaːk ⁴
ฝั้นเชือก	phan ⁴
ข้าวฝ้าง (ข้าวฟ้าง)	phaːŋ ³
ฝั่ง	phan ¹
ฝั่ง	phan ³
ฝาด	phaːt ⁴
ฝัด	phat ¹

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
เฟื่อ	phan ⁴
ผี	phi: ¹
ผัน	phan ¹
ผันมีด	phon ¹
ผัน	phon ¹
ฟ้า	pha: ⁵
ไฟ	pha: ⁵
ฟาก	pha:k ⁵
ฟักไข่	phak ³
ฟักแพง	phak ³
ฟัก (สับ)	phak ³
ฟัน (ใช้มีด)	phan ²
ฟันธู (เม็ล็ด)	phan ²
ฟัน	phan ²
ตัวฟาน	pha:n ²
ตาฟาง	pha:ŋ ²
ฟางข้าว	pha:ŋ ²
ฟาด	pha:t ⁵
ฟกซ้ำ	pho:k ³
ฟอง	pho:ŋ ²
ฟูก	phu:k ⁵
เฟื้อง	phuan ⁵
ฟัน	phu:n ²
วา	wa: ²
ว่า	wa: ³
รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
วาย	wai: ²
ว่าง	wa:ŋ ³
วังน้ำ	wan ²

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ไว้	wai ⁵
วี	wi: ²
วิด	wit ³
ค้ำคาว	teia ²
ว่ายน้	wai: ³
สั้น (ไหว)	wai ¹
หวาย	wai: ¹
หวาน	wan ¹
หวัด	wat ⁴
หวิ	wi: ¹
หว่าน	wan: ³
ปลา	pa: ²
ปลาย	pa:i ²
ไปล์ (ปัด)	pat ⁴
เปล้า	pau ³
เปลว	pe:u ²
ปลี	pi: ²
ปลิ้น	pin ⁵
ปลิง	pin ²
เปลี่ยน	pian ³
ปลิว	piu ²
ปล่อย	po:i ³
ปลอก	po:k ⁴
ปล้อง	po:n ⁵
ปลุก	pu:k ⁴
ปลุก	puk ¹
เปลือก	puak ⁴
ตาก	ta:k ⁴
แตก	te:k ⁴

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ปลง	pon ²
แต่น	te:n ²
แตง	te:ŋ ²
ตอก	to:k ⁴
ผา	pha: ¹
ฟ้าผ่า	pha: ³
ผัก	phak ¹
ผาก	pha:k ⁴
แห้งผาก	pha:k ⁴
เผา	phau ¹
ผ่อย (เปราะ)	pho:i ³
ผอม	pho:m ¹
ผม	phom ¹
เผือก	phuak ⁴
ผี	phi: ¹
พลาด	pha:t ⁵
พลู	phu: ²
ปิ่น	pi:n ²
พราก	pha:k ⁵
พร้อง	pho:ŋ ³
กำพร้าว้า	pha: ⁵
ต่าง	da:ŋ ³
เด็ด	det ¹
ดอ	do:k ⁴
ดอง	do:ŋ ²
เดือน	duan ²
สะดือ	du: ²
น้ำดี	bi: ²
น้ำลาย	la:i ²

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
มลาย	mai: ²
มัก	mak ³
แมลง	mɛ:ŋ ²
เม็ด	met ³
เล็น	len ²
เมือก	muak ⁵
มาก	ma:k ²
ฟ้าแลบ	mɛ:p ⁵
ผูก	phu:k ⁴
พริ้ว (มีด)	pha: ⁵
เพรา	phau ²
พร้อม	pho:m ⁵
เถ้า	thau ⁴
ตา (พ่อของแม่)	ta: ²
ไต	tai ²
ไต้	tai ⁵
ไต้	tai ³
ไต้ (คบไฟ)	tai ⁵
ตำ (ทอผ้า)	tam ³
ตำ	tam ³
ตำ	tam ²
ตาม	ta:m ²
ตาล	ta:n ²
ตัน	tan ²
ต่าง	ta:ŋ ³
หน้าต่าง	na: ⁴ ta:ŋ ³
ตั้ง	taŋ ⁵
ตั้ง	taŋ ³
เต้า	tau ⁵

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ต๊ับ	tap ¹
ต๊ัด	tat ¹
ตาด	ta:t ⁴
ตี	ti: ²
ตึน	ti:n ²
ตั่วต่อ	to: ³
ต่อ	to: ³
ต่อย	to:i ³
ตอก	to:k ⁴
ตก	tok ¹
ตัม	tom ⁵
ตม	tom ²
ต้อน	to:n ⁵
ตั้น	ton ⁵
ตอน (อวัยวะเพศชาย)	to:n ²
ตบ	top ¹
ตอป	to:p ⁴
ตอด	to:t ⁴
ตั่ว	to: ²
ตุ่ม	tum ³
ตกลา	tuuk ¹
เตือน	tuan ²
ตั้น	ta:n ⁵
ถัก	thak ¹
ถ้ำ	tham ⁴
ถ่าน	tha:n ³
แก่เต่า	thau ⁴
แถม	the:m ¹
แถว	the:u ¹

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ถึ	thi: ³
ถอย	tho:i ¹
ถอน	tho:n ¹
ถอด	tho:t ⁴
ถั่ว	thau ³
ถ้วย	thuai ⁴
ท่วม	thuam ⁴
ถูก (โดน)	thu:k ⁴
ถือ	thu: ¹
เถื่อน	thu:n ⁴
ถึก	hu:k ¹
ถึง	thuŋ ¹
ทา	tha: ²
ท่า	tha: ³
ห้า	tha: ⁵
ถุง	thuŋ ¹
ไท	thai ²
தாக	tha:k ⁵
วัดขนาด	the:k ⁵
ท่า	tham ²
หึ่ง	thaŋ ⁵
ทาง	tha:ŋ ²
เทา (พืชในน้ำ)	thau ²
เท้า (คำ)	thau ⁵
ทาบ	tha:p ⁵
แทน	the:n ²
แท่น	the:n ³
แทง	the:ŋ ²
ที	thi: ³

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
เที่ยว	thiau ³
ทอ	tho: ²
ท้อ	tho: ³
ทอก (เดี่ยว)	tho:k ⁴
ท่อน	tho:n ³
ท้อง	tho:ŋ ⁵
ทองแดง	tho:ŋ ²
ทบ	thop ³
ทอด	tho:t ⁵
ทุง	thon ³
ทูป	thup ³
ท้วง	thuan ⁵
ด่า	da: ³
ดาย	da:i ²
ด้าย	da:i ⁵
ได้	dai ⁵
ด้าม	da:m ⁵
ดั่งไฟ	dan ²
ดั่ง (จมูก)	dan ²
ดั่ง	dan ²
เก็ล็ดต่าง	da:ŋ ³
ดับ	dap ¹
เด็ก	dek ¹
หน้าแต่น	dɛ:n ³
แต่น	dɛ:n ²
ดี	di: ²
เดี่ยว	diau ³
ดิ่ง	di:ŋ ³
ดีด	di:t ⁴

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ดอก (ไม้ฝู)	do:k ⁴
ดม	dom ²
ดอน	do:n ²
กระดิ่ง	doŋ ⁵
ดง	doŋ ²
ดู	du: ²
ด้วย	duai ⁵
ดูด	du:t ⁴
เดือด	duat ⁴
ดึก	dək ¹
ดืม	du:m ³
นา	na: ²
น้ำ	na: ⁵
ปลาไน	nai ²
นาก	na:k ⁵
นำ (ตาม)	nam ²
นั่น	nan ⁵
นาน	na:n ²
นั่ง	naŋ ³
นาง	na:ŋ ²
เนา	nau ³
นาบ	na:p ³
แนบ	ne:p ³
นี้	ni: ⁵
นี้ว	niu ⁵
นม	nom ²
น้อย	noi ⁵
นอน	no:n ²
น่อง	no:ŋ ⁵

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
นบ	nop ³
นวด	nuat ⁵
นุ่ม	num ³
นุ่ง	nuŋ ³
เนื้อ	nua ⁵
หนา	na: ¹
หน้า	na: ⁴
หน้าไม้	na: ⁴
หน่วย (เหน้อย)	na:i ³
หนัก	nak ¹
หนามหนั่ง	na:m ¹
หนาว	naŋ ¹
แหน	ne: ¹
แหนบ	na:p ⁴
เหน็ด (แน่น)	na:n ³
หนีบ	ni:p ⁴
หนี	ni: ⁴
หนี	ni: ¹
เหนียง	nian ¹
เหนียว	niau ¹
หน่อ	no: ³
หนอน	no:n ¹
หนอง	no:ŋ ¹
หนู	nu: ¹
หนวก	nuak ⁴
หนวด	nuat ⁴
นุ่ม	num ³
เหนื่อ	nua ¹
นึ่ง	nuŋ ⁴

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
หนึ่ง	nuŋ ³
ตัก	tak ¹
เต็ม	tem ²
ตด	tot ¹
ตอง	to:ŋ ²
ตั้น	tu:n ³
เต่า	tau ³
น้ำเต้า	tau ⁵
ตา	ta: ²
ตาย	ta:i ²
ตักแตน	tak ¹ ka ² tɛ:n ²
รอ	tha: ⁴
ไถ	thai ¹
ถัด	that ¹
ถาม	tham ¹
ถุง	thuŋ ¹
ถ้วน	thuan ⁴
หาม	ha:m ¹
ห้า	ham ¹
หาง	ha:ŋ ¹
หาบ	ha:p ⁴
เหา	hau ¹
เหี้ยว	hiau ³
หิ้ว	hiu ⁴
หัว	hua ¹
หิน	hi:n ¹
หูก	hu:k ⁴
หุง	huŋ ¹
เห็น	hen ¹

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
เหวื่อ	hua ³
ลูกเห็บ	hep ¹
หัก	hak ¹
ร้องไห้	hai ⁴
ลาย	la:i ²
ลัก	lak ³
ลาก	la:k ⁵
เหยี่ยว	le:u ¹
ล้าง	la:ŋ ⁵
ลับมีด	fon ¹
เล็ก	lek ³
แลก	le:k ⁵
แล้ง	le:ŋ ⁵
แลง (มือเทียง)	le:ŋ ²
เล็บ	lep ³
เลีย	lia ²
ล้อ	lo: ⁵
ลอก	lo:k ⁵
ลม	lom ²
ล้น	lon ⁵
ลง	loŋ ²
ลอด	lo:t ⁵
ห้อง	ho:ŋ ⁴
ลูบ	lu:p ⁵
ราก	ha:k ⁵
เรือ	lua ²
เรือด	luak ⁵
มะรึน	hu: ²
ดำนานา	dam ²

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
สีด้า	dam ²
ร่าง	ha:ŋ ³
ดาว	da:u ²
แดง	dɛ:ŋ ²
แดด	dɛ:t ⁴
ดิบ	dip ¹
ดอย	dɔ:i ²
ดอง (ญาติจากการแต่งงานกัน)	dɔ:ŋ ²
กระดุก	du:k ⁴
เดื่อย	dua ²
ใส่เดือน	duan ²
ใน	nai ²
บันได	dai ²
ไต	dai ²
น้ำ	na:m ⁵
นก	nok ³
นอก	no:k ⁵
หน่อไม้	no: ³
เหล็กไน	lai ²
ลา	la: ²
ไล่	lai ³
ลำ	lam ²
ล้าม	la:m ³
ล่าง	la:ŋ ³
ลับ	lap ³
เล่า	lau ⁵
แล่น	le:n ³
แล้ว	le:u ⁵
ลิน	lin ³

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ท่อน้ำ	lin ²
ลีน	lin ⁵
ลิง	lin ²
ลิต (ตัด)	lit ³
ล่อ (หลอก)	lo: ³
ลอย	lo:i ²
ลัม	lom ⁵
ล่อม	lo:m ⁵
ล่อง	lo:ŋ ³
ลูก	lu:k ⁵
ลูง	luŋ ²
ลุ้ง (ที่ครอบอาหาร)	kuŋ ⁵
มะเรือง	tuaw ²
เลือก	luak ⁵
เลือด	luat ⁵
ลือก	lok ³
ลีม	lu:m ²
หล้า (สาย)	la: ⁴
หลาย	la:i ¹
ไหล	lai ¹
หลัก	lak ¹
หลาม	la:m ¹
หลาน	la:n ¹
หล้าง	la:ŋ ¹
หลับ	lap ¹
กลัว	ja:n ³
เหลา	lau ¹
เหล้า	lau ⁴
เหล็ก	lek ¹

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
เหลน	le:n ¹
เล่น	len ³
เหลี่ยม	liam ³
ชั้น	san ²
หล่อ	lo: ³
ถอนหญ้า	lok ¹
หลอก	lo:k ⁴
หลุบ (ขาดทุน)	lup ¹
หล่ม	lom ³
หล่น	lon ³
หลง	loŋ ¹
หลอด	lo:t ⁴
หลวม	lom ¹
หลวง	luan ¹
หลุด	lut ¹
เหลือ	lua ¹
เหลื่อม	luam ⁴
เหลื่อง	luan ¹
รุ่ม	teo:ŋ ³
งูเหลื่อม	luam ¹
ตัวเหลือบ	luak ⁴
ไร่ไก่	hai ²
ไร่	hai ³
ร้าย	ha:i ⁵
อาย	ʔai: ²
ต้นรัก	lak ³
ราก (อาเจียน)	ha:k ⁵
รำข้าว	ham ²
รางข้าว	ha:ŋ ²

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ย่าง	ja:ŋ ³
รัง	haŋ ²
เรา	hau ²
รับ	lap ³
รัด	lat ³
ราด	la:t ⁵
แรง	hɛ:ŋ ²
เร็ว	leu ²
รี	li: ²
เรียก	hɔ:ŋ ⁵
รอย	hɔ:i ²
ร้อย	hɔ:i ⁵
รวม	hɔ:m ²
รวม	ho:m ²
ร่มเงา	hom ³
ร้อน	hɔ:n ³
ร้อง	hɔ:ŋ ⁵
ร้อง	hɔ:ŋ ³
ชุด	hu:t ⁵
ชุด	hu: ⁵
หัว	hua ³
หัว	hua ⁵
รวง	huan ²
รุ่ง	hun ³
เรือน	huan ²
หุ	hu: ²
ท่า	ha: ³
ไ	hai ¹
หมื่น (ลมพิษ)	mun ¹

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
หัน	han ³
ห้าว	ha:u ⁵
เห่า	hau ³
แหก	hɛ:k ⁵
แหบ	hɛ:p ³
เห็ด	het ¹
ห่อ	hɔ: ³
หอก	hɔ:k ⁴
หอม	hɔ:m ⁴
ห้อง	hɔ:ŋ ⁴
หด	hot ¹
ต้นสา	sa: ¹
ใส	sai ¹
ไส้	sai ⁴
(เวลา) สาย	swuai ¹
(เส้น) สาย	sa:i ¹
ซาก	sa:k ⁴
สัก	sak ¹
สัก (แค)	khe: ³
สาม	sa:m ¹
सान	sa:n ¹
ข้าวสาร	sa:n ¹
สัน	san ¹
ตัวสัน	san ³
सान	sa:n ³
สั่ง (น้ำมูก)	saŋ ³
เสา	sau ¹
สาว	sa:u ¹
แมลงสาบ	sa:p ⁴

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
สาด	sa:t ⁴
เสื่อสาด	sa:t ⁴
เย็บ (แส่ว)	se:u ³
แสบ	se:p ⁴
สี่	si: ³
ชี	si:k ⁵
เสี่ย	sia ¹
เสี่ยม	siam ³
เสี่ยม	siam ¹
สัว	si:u ³
ส่อ	so: ³
สร้อย	so:i ⁴
ส้ม	som ⁴
สอน	so:n ¹
สัน	son ³
ส่ง	soŋ ³
สบ	sop ¹
สุ	su: ¹
สวน	suan ¹
สูง	su:ŋ ¹
เสื่อ	sua ¹
เสื่อ	sua ⁴
ส่วย (ล้าง)	suai ³
เส้า	sau ⁴
สั่ง	saŋ ³
ใส่	sai ³
สับ	sap ¹
สุก	suk ¹
สุ่ม	sum ³

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ลืบ	sip ¹
ทราย	sai ²
ซ่าย	sai ⁵
ไซ	sai ²
ซึก	sak ³
ซัด	sat ³
ซาว	sa:u ²
ซื่อ	su: ³
ซื่อ	su: ⁵
วานซึน	su:n ²
ใจ	teai ¹
จาก	tea:k ⁴
รู้จัก	teak ¹
จัก (ตอก)	teak ¹
จาน	tea:n ²
จับ	tea:p ¹
เจ็บ	teep ⁴
เจ็ด	tet ⁴
จีบ	tei:p ⁴
จิ้ม	tei:m ⁵
จม	teom ²
จุ่ม	teum ³
นกจอก	teo:k ⁴
จุก	teuk ¹
จุง	teu:ŋ ²
จวบ	teu:p ⁴
จุดไฟ	teu:t ⁴
จืด	teu:t ⁴
เจ้า	teau ⁵

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
จี้	tei: ³
ไม้ฉาก	sa:k ⁴
ฉีก	si:k ⁴
ซา	sa: ²
ซาน	sa:n ²
ซัง	saŋ ²
ซั้ง	saŋ ³
ซ้าง	sa:ŋ ⁵
ซ่าง	sa:ŋ ³
ซ่า	sau ⁵
เซ็ด	set ³
ชิม	si:m ²
ชิง	siŋ ²
ชม	so:m ²
เชื้อสาย	suak ⁵
เชื้อ	sua ³
เชื้อก	suak ⁵
สุ่มไฟ	sum ¹
ซ่อง	so:ŋ ³
ช่วย	so:i ³
ซื่อ	su: ³
ว้าว	ŋua ²
เย็น	jen ²
เผ็ด	phet ¹
ไซ้	sai ⁵
ชาย	sa:i ²
ซู้	si: ⁵
ซู้	su: ⁵
ซู้คน	sua ³

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ย่า	ŋam ³
เคี้ยว	ŋam ⁴
ยั้ง	ŋaŋ ²
หยอก	jo:k ⁴
เย็บ	ŋip ¹ /jep ³
ซี่	ji: ³
ยิม	jim ⁵
ไต้ยีน	ŋin ²
ยิง	ŋiŋ ²
ย้อม	ŋo:m ⁵
ยอด	ŋo:t ⁵
ยุ่ง	ŋuŋ ²
เยี้ยว	ŋiau ³
ยวง	ŋuaŋ ²
หย้า	ŋa: ⁴
ใหญ่	ŋai ³
หยากไย่	ŋa:k ⁴ ŋai ³
หยั่น (เย้ย)	ŋan ²
หยาบ	ŋa:p ⁴
หญิง	ŋiŋ ²
ยุ่ง	ŋuŋ ³
เหยื่อ	ŋua ³
ยา (สมาน)	ja: ²
ยา	ŋa: ³
ไย	ŋai ²
ยาม	ŋa:m ²
ย่างก้าว	ŋa:ŋ ³
นกยาง	ŋa:ŋ ²
เหยี้ยว	le:u ¹

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ยอ	ŋɔː ²
นกยูง	ŋuːŋ ²
ยื่น	ŋuːn ³
ยาก	ŋaːk ⁵
ยาย	jaːi ²
ยา	jaː ²
อย่า	jaː ³
อยาก	jaːk ⁴
หยัก	jaːk ⁴
เยียมยาม	jaːm ²
ย่า	ŋam ³
ย่าง	ŋaːŋ ³
ย่างไม้	ŋaːŋ ²
เหย้า (บ้าน)	ŋau ⁵
เย็น	jen ²
เหยียด	jiat ⁴
อยู่	juː ³
ยิ้ม	juːm ²
ยื่น	juːn ²
อย่าง	jaːŋ ³
หยุด	jot ¹
กลัว	jaːn ⁵
นกกา	kaː ²
ไก่	kai ²
กาก	kaːk ⁴
กำ	kam ²
กัน	kan ²
ก้าน	kaːn ⁵
ลิงก้ง	kaŋ ²

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
กาง	ka:ŋ ²
ก้าง	ka:ŋ ⁵
กั๊บ	kap ¹
แก้๋	kau ⁵
เกา	kau ²
เก๋า	kau ³
ฝักกาด	ka:t ⁴
กั๊ด	kat ¹
แก้	ke: ³
แก้	ke: ⁵
แก้้ม	ke:m ⁵
แก้่น	ke:n ³
แกง	ke:ŋ ²
เก็บ	kep ¹
แกว (คนเวียดนาม)	ke:u ²
เกี้ยวข้าว	kiau ²
เกี้ยว	kiau ⁵
กิน	kin ²
กิ้ง	kin ³
กืด	ki:t ⁴
กอ	ko: ²
กก (แรก)	kok ¹
กั้ม	kom ⁵
กั๊น	kon ⁵
กั่น	kon ³
กั๋น	ko:n ³
กอง	ko:ŋ ²
กั๋อง	ko:ŋ ⁵
กงฝ้าย	koŋ ²

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
กบ	kop ¹
กอบ	ko:p ⁴
กอด	ko:t ⁴
กู	ku: ²
กู่	ku: ⁵
กู่้ง	kuŋ ⁵
ฝักกูด	ku:t ⁴
ขา	kha: ¹
ข่า	kha: ³
ขาย	khai ¹
มีดครี้ม	khum ⁵
ข้างไฟ	kha:ŋ ¹
ขาด	kha:t ⁴
เขาสัตว์	khau ¹
เขก	khe:k ⁴
เข็ม	khem ¹
เข้น	khɛ:n ⁴
เขน	khɛ:n ¹
ขอนแก่น	khɔ:n ¹
ขอบ	khɔ:p ⁴
ขด	khot ¹
ชี	khi: ³
ไขว้แขน	khwai ³
ขน	khon ¹
ขุม	khum ¹
ขุ่น	khun ³
มะเขือ	khua ¹
เขย	khɛ:i ¹
เขียด	khiat ⁴

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ค้ำ	kha: ⁵
ค่า	kha: ³
คา	kha: ²
ชื่อคานักโทษ	kha: ²
ตะไคร้	khai ³
ค้ำ	kham ²
คั้น	khan ⁵
ค้ำ	khap ³
คาบ	kha:p ⁵
แคน	khe:n ²
แค้น (จุกอก)	khe:n ⁵
เค็ม	khem ²
คิม	khi:m ²
เคียง (ท่างหม้อ)	khian ²
แคบ	khe:p ²
เคียว	kiau ³
คู้ (โค้ง)	khu: ⁵
คอย	khɔ:i ²
โคน	kho:n ²
โค่น	kho:n ³
คอน	khɔ:n ²
โค้ง	kho:ŋ ⁵
คด	khot ³
คู้	khu: ³
บวม	khai ³
ค้อย	khɔ:i ³
กึ่ง	ŋa: ³
งาข้าง	ŋa: ²
มือเข้า	ŋa:i ²

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ง่าย	ŋa:i ³
ง่าม	ŋa:m ³
งาบ	ŋa:p ²
เหง้า	ŋau ⁴
เงา	ŋau ²
งอก	ŋɔ:k ⁵
สั้น (งก)	ŋɔ:k ²
งู	ŋu: ²
เงือก	ŋuak ²
เงิน	ŋɔn ²
หงาย	ŋa:i ¹
เดือนหงาย	ŋa:i ¹
หาว	ha:u ¹
หงอก	ŋɔ:k ⁴
หงอน	ŋɔ:n ¹
เหงือกปลา	ŋuak ⁴
เหงือก	ŋuak ⁴
เงี้ยว	ŋian ³
อิเห็น	hen ¹
ข้าม	kha:m ⁴
ขัน	khan ¹
ขาน	kha:n ¹
เหงือกขาง	kha:ŋ ¹
เข้า	khau ⁴
เข้า	khau ³
ขาว	kha:u ¹
เขียง	khian ¹
เขี้ยว	khiau ⁴
เขี้ยว	khiau ¹

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ชิง	khin ¹
เหม็นเขียว	khui ¹ / khiau ¹
ตะขอ	kho: ¹
ข้อย้ำ	khoi ⁴
ข่ม	khom ³
ขอด	kho:t ⁴
ขวบ	khuap ⁴
ขุด	khu:t ⁴
ขุด	khut ¹
ขี้	khun ⁴
ไข	khai ¹
แขก	khe:k ⁴
เข็น	khen ¹
ข้าว	khau ⁴
ขี้	khi: ⁴
ข้อ	kho: ⁴
ขม	khom ¹
ขบ	khop ¹
หญ้าคา	kha: ²
โคล	khai ²
คาย	kha:i ²
ทองคำ	kham ²
คำ	kham ³
คั้น	khan ²
คั้นนา	khan ²
ค้ำ	kha:ŋ ⁵
คาด	kha:t ⁵
คาว	kha:u ²
แค้น (แข็ง)	khe:ŋ ³

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
คอ	khɔː ²
คม	khom ²
คอก	khɔːk ⁵
ค้อน	khɔːn ⁵
คอบ	khɔːp ⁵
คุ่ม	khum ⁵
แคม	khɛːm ²
คีน	khɯːn ²
คืบ	khɯːp ⁵
ไม้คาน	khaːn ²
คาง	khaːŋ ²
นกเค้า	khau ⁵
คน	khoːn ²
ต้นกล้า	kaː ⁵
ไกล	kai ²
กลาย	kaːi ²
กล้า	kam ³
กลั่น	kan ⁵
กลาง	kaːŋ ²
เกลียด	ket ¹
กลีบ	kiːp ⁴
กลัด	kat ¹
เกลียว	kiau ²
คร้าน	khaːn ⁵
ถ่าน	thaːn ³
กลอน	kɔːn ²
กล้อง	kɔːŋ ⁵
กลอง	kɔːŋ ²
กูป (หมวก)	kup ¹

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
กล้วย	kuai ⁵
กรวย	suai ²
เกลือ	kuaa ²
กลีน	ku:n ²
เกล้า	kau ⁵
ตะแกรง	ke:ŋ ²
กรง	koŋ ²
ไถลี้	kai ⁵
แกลบ	ke:p ⁴
เกลา	kau ²
กรน	ko:n ²
ขัง	khaŋ ¹
แข็ง	khε:ŋ ¹
ไข่	khai ⁴
ข้าง	kha:ŋ ⁴
ขับ	khap ¹
ห้องใส่ปลา	khə:ŋ ⁴
นกกุ่ม	khum ⁴
พวกเขา	khau ¹
ลูกข้าง	kha:ŋ ³
ไข่	khai ³
นกเขา	khau ¹
ขอ	khə: ¹
ตะเข็บ	khep ¹
คลับคล้าย	kha:i ⁵
ไฟคลอก	khə:k ⁵
คล่อง	khə:ŋ ⁵
คลาน	kha:n ²
แมงแครง	khε:ŋ ²

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
คร่อม	khɔ:m ³
เครื่อง (สิ่งของ)	khɔ:ŋ ¹
ครึ่ง	khəŋ ³
ใคร่	khai ³
คร้าน	kha:n ⁵
ครก	khok ³
คราม	kha:m ²
เมื่อดงา	ŋa: ²
ขึ้นเงา	ŋau ²
ห้าฝน	ha: ³
หา	ha: ¹
หก	hok ¹
หู	hu: ¹
แห	hɛ: ¹
เหยี่ยว (เกรียม)	hɛ:m ³
หิด	hit ¹
ห้วย	huai ⁴
หัวเราะ	hua ¹
หนทาง	hon ¹
หอ	hɔ: ¹
หีบ	hap ¹
เห็บหมา	hep ¹
หุ้ม	hum ⁴
กว่า	kua ³
กวาง	kuang ²
กว้าง	kuang ⁵
กวาด	kuat ⁴
ไขว้	khua ⁴
กว้างขวาง	khuang ¹

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ขวา	khua ¹
คว่ำ	khua ⁴
วันวาน	wa:n ²
วัน	mu: ⁵
วัว	ɲua ²
ขวาน	khuan ¹
แขวน	khe:n ¹
ขว้า (คว่ำ)	khua ⁴
ขวัญ	khuan ¹
ควาย	khuai ²
คววม	khua ²
คว้น	khuan ²
อ้า	ʔa: ⁵
อา	ʔa: ²
อาว	ʔa:u ²
ไอน้ำ	ʔa:i ²
อ้าย	ʔa:i ⁵
ไอ	ʔai ²
อาน	ʔa:n ²
อ่าน	ʔa:n ³
อัน	ʔan ²
อ่าง	ʔa:ŋ ³
เอา	ʔau ²
อบอ้าว	ʔau ⁵
อาบ	ʔa:p ⁴
แอก	ʔɛ:k ⁴
นกแอ่น	ʔɛ:n ³
เอ็ด	ʔet ¹
อีม	ʔim ³

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
อิง	ʔiŋ ²
ตันอ้อ	ʔɔ: ⁵
อ้อย	ʔɔ:i ⁵
อก	ʔək ¹
ออก	ʔɔ:k ⁴
อม	ʔom ²
อ่อน	ʔɔ:n ³
อุด	ʔut ¹
อู้ง	ʔuŋ ⁵
อู้ม	ʔum ⁵
อูน	ʔun ³
อบ	ʔop ¹
อีน	ʔu:n ³
เอิ้น	ʔen ²
ห้า	ha: ⁴
ไห้	hai ⁴
หาก	ha:k ⁴
ห่าน	ha:n ³
แหน (แหงน)	ŋɛ:n ¹
หาด	ha:t ⁴
เข้า	sau ⁵
ทำ	het ³
หอย	ho:i ¹
ห้อย	ho:i ⁴
หอม	ho:m ¹
ห่ม	hom ³
หูน	hun ³
หี	hi: ¹
ลิง	liŋ ²

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ลีน	lin ⁵
ชิง	khiŋ ¹
สีบ	sip ¹
อีม	ʔi:m ³
ปลิง	pi:ŋ ²
บิน	bin ²
ติบ	dip ¹
หिन	hi:n ¹
ปี้	pi: ²
ปติ	pi: ²
พี	phi: ³
พิ	phi: ²
มี	mi: ²
วี	wi: ²
น้ำดี	bi: ²
ตี่	thi: ³
ตี่	si: ³
หนึ่	ni: ⁴
หมี่	mi: ¹
ชี่	khi: ³
มีด	mi:t ⁵
ตั้น	ti:n ²
คิม	khi:m ²
ปึก	pi:k ⁴
ซัน	khun ⁴
นึ่ง	nuŋ ³
ลือก	lək ³
หมือก	mu:k ⁴
ถือก	hu:k ¹

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ถึง	thuŋ ¹
ดึก	dək ¹
ถือ	thu: ¹
ซื่อ	su: ⁵
ซื่อ	su: ³
มะรึน	hu: ²
มือ	mu: ²
อื่น	ʔu:n ³
คิน	khu:n ²
ตึน	tu:n ³
ดิม	du:m ³
ยึน	ɲu:n ³
ลิม	lu:m ²
จิด	teu:t ⁴
กุง	kuŋ ⁵
ขุม	khum ¹
สุก	suk ¹
ยุ่ง	ɲuŋ ⁴
ยุ่ง	ɲuŋ ²
อ้อม	ʔu:m ⁵
ลู่ง	luŋ ²
หุง	huŋ ¹
ทูป	thup ³
ส้มโอ	kian ⁵
นุ่ง	nuŋ ³
ชุ่น	khun ³
หุม	mu: ¹
ผู้	phu: ⁴
คู้	khu: ³

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ซู้	su: ⁵
เฮอ (สู)	su: ¹
ประตุ	tu: ²
น้ำมูก	mu:k ⁵
ผูก	phu:k ⁴
ฟูก	fu:k ⁵
ผักกูด	ku:t ⁴
จวบ	ɬeu:p ⁴
ลือบ	lu:p ⁵
ภู	phu: ²
หู่	hu: ⁵
หูก	hu:k ¹
กระดุก	du:k ⁴
ดุด	du:t ⁴
รุ่ง	hun ³
พรั่งนี้	ʔu:n ³
งู	ŋu: ²
หู่	hu: ¹
ลูก	lu:k ⁵
ลูก (โดน)	thu:k ⁴
ปลุก	puk ¹
ถุง	thuŋ ¹
กูปหมวก	kup ¹
เกี๊ด	ket ¹
เจี๊ด	teet ¹
เหี๊ด	het ¹
เหล็ก	lek ¹
เหลน	le:n ¹
เมี๊ด	met ³

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
เล็น	len ²
เห็น	hen ¹
เป็น	pen ²
ขม	khom ¹
ลัม	lom ⁵
รุ่ม	hom ³
ขบ	khop ¹
ทบ	thop ³
เป็ด	pet ¹
เต็ม	tem ²
เก็บ	kep ¹
เข้ม	khem ¹
เห็บ	hep ¹
เย็บ	nip ¹
เล็บ	lep ³
เอ็ด	?et ¹
ป็น	pan ²
ป่น	pan ³
ปัด	pat ¹
ดำนา	dam ²
รำข้าว	ham ²
ผัก	phak ¹
หัวมัน	man ²
หัก	hak ¹
ซัง	san ²
หลัง	lan ¹
ลัก	lak ³
ตับ	tap ¹
นั่ง	nan ³

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
หนัก	nak ¹
ทิ้ง	thəŋ ²
คว้น	khuan ²
ขวัญ	khuan ¹
วัน	mu: ⁵
ขว้า (คว้า)	khua ⁴
รับ	hap ³
ลง	loŋ ²
ส้ม	som ⁴
ส่ง	soŋ ³
ห่ม	hom ³
หลง	loŋ ¹
คม	khom ²
ผม	phom ¹
ตก	tok ¹
ดง	doŋ ²
หก	hok ¹
กบ	kop ¹
นก	nok ³
ก้น	kon ³
หล่น	lon ³
ฝน	fon ¹
บน	bon ²
คน	khon ²
มด	mot ³
มน	mon ²
หม่น	mon ³
สิ้น	son ³
ลม	lom ²

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
หด	hot ¹
ต้ม	tom ⁵
คด	khot ³
แม่	mɛ: ³
แห	hɛ: ¹
แก่	thau ³
แก๊	kɛ: ⁵
แก่น	kɛ:n ³
แขน	kɛ:n ¹
แข็ง	kɛ:ŋ ³
แข็ง	kɛ:ŋ ¹
แก้ม	kɛ:m ⁵
แขก	kɛ:k ⁴
สือบ	sɛ:p ⁴
แรง	hɛ:ŋ ²
แอก	ʔɛ:k ⁴
เลี้ยง	lɛ:ŋ ⁵
แมลง	mɛ:ŋ ²
แปด	pɛ:t ⁴
แตก	tɛ:k ⁴
แกลบ	kɛ:p ⁴
แขวน	kɛ:n ¹
นกแอ่น	ʔɛ:n ³
ตัวแตน	tɛ:n ²
แดง	dɛ:ŋ ²
แดด	dɛ:t ⁴
แลง (ยามบ่าย)	lɛ:ŋ ²
แดง	tɛ:ŋ ²
หมา	ma: ¹

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
มา	ma: ²
ฝา	fa: ¹
หวาน	wa:n ¹
ป่า	pa: ⁵
ปลา	pa: ²
ต้นกล้า	ka: ⁵
ฆ่า	kha: ³
นา	na: ²
หนา	na: ¹
ตา	ta: ²
ห้า	ha: ⁴
อ้า	?a: ⁵
ย่า	ɲa: ³
หมาก	ma:k ⁴
ฟาด	fa:t ⁵
ม้าม	ma:m ⁵
ตาก	ta:k ⁴
กลาง	ka:ŋ ²
ซาก	sa:k ⁴
ขวาน	khuan ¹
ปลาฝา (ตะพาน้ำ)	pha: ¹
ผ้า (เมฆ)	fa: ⁴
ฟาด	fa:t ⁴
ฟาง	pha:ŋ ²
หาง	ha:ŋ ¹
กาก	ka:k ⁴
ล่าง	la:ŋ ³
ล้าง	la:ŋ ⁵
หญ้า	ɲa: ⁴

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ยา	ja: ²
อยาก	ja:k ⁴
ย่าง	ja:ŋ ³
ข้าวฝ้าง (ข้าวฟ่าง)	fa:ŋ ³
ราก	ha:k ⁵
ราง	ha:ŋ ²
ราด	ha:t ⁵
คลาน	kha:n ²
หมอ	mo: ¹
พ่อ	pho: ³
บ่อน้ำ	bo: ³
คอ	khø: ²
ตัวต่อ	to: ³
หมอก	mo:k ⁴
ปอก	po:k ⁴
ตอนห้า	to:n ²
กลอง	ko:ŋ ²
กอบ	ko:p ⁴
ผอม	teo:i ³
ตอง	to:ŋ ²
น้อง	no:ŋ ⁵
ขอนแก่น	khø:n ¹
ตอก	to:k ⁴
ท้อง	thø:ŋ ⁵
หลอดด้าย	lo:t ⁴
อ่อน	ʔø:n ³
ยิ้ม	ŋø:m ⁵
นอน	no:n ²
ปอด	po:t ⁴

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ก้อง	ko:ŋ ⁵
เลีย	lia ²
เปลี่ยน	pian ³
เลี้ยง	lian ⁵
เซียง	khian ¹
เคียงสามขา	khian ²
เหยียด	jiat ⁴
เมื่อ	mo:ŋ ²
เปือ	bua ³
เปือปลา	bua ³
เดือน	duan ²
เดือน	tuan ²
ใส่เดือน	duan ²
เรือด	luak ⁵
เลือด	luat ⁵
เฟือ	fan ⁴
งูเห่ล้อม	luam ¹
เงือก	ŋuak ²
เผือก	phuak ⁴
แป้ง	pe:ŋ ⁵
เซือก	suak ⁵
เรื่อน	huan ²
เดือด	duat ⁴
เรือ	lua ²
เกลือ	kua ²
เกลือง	luan ¹
เนื้อ	nua ⁵
ตัว	to: ²
ผักหอม	bua ³

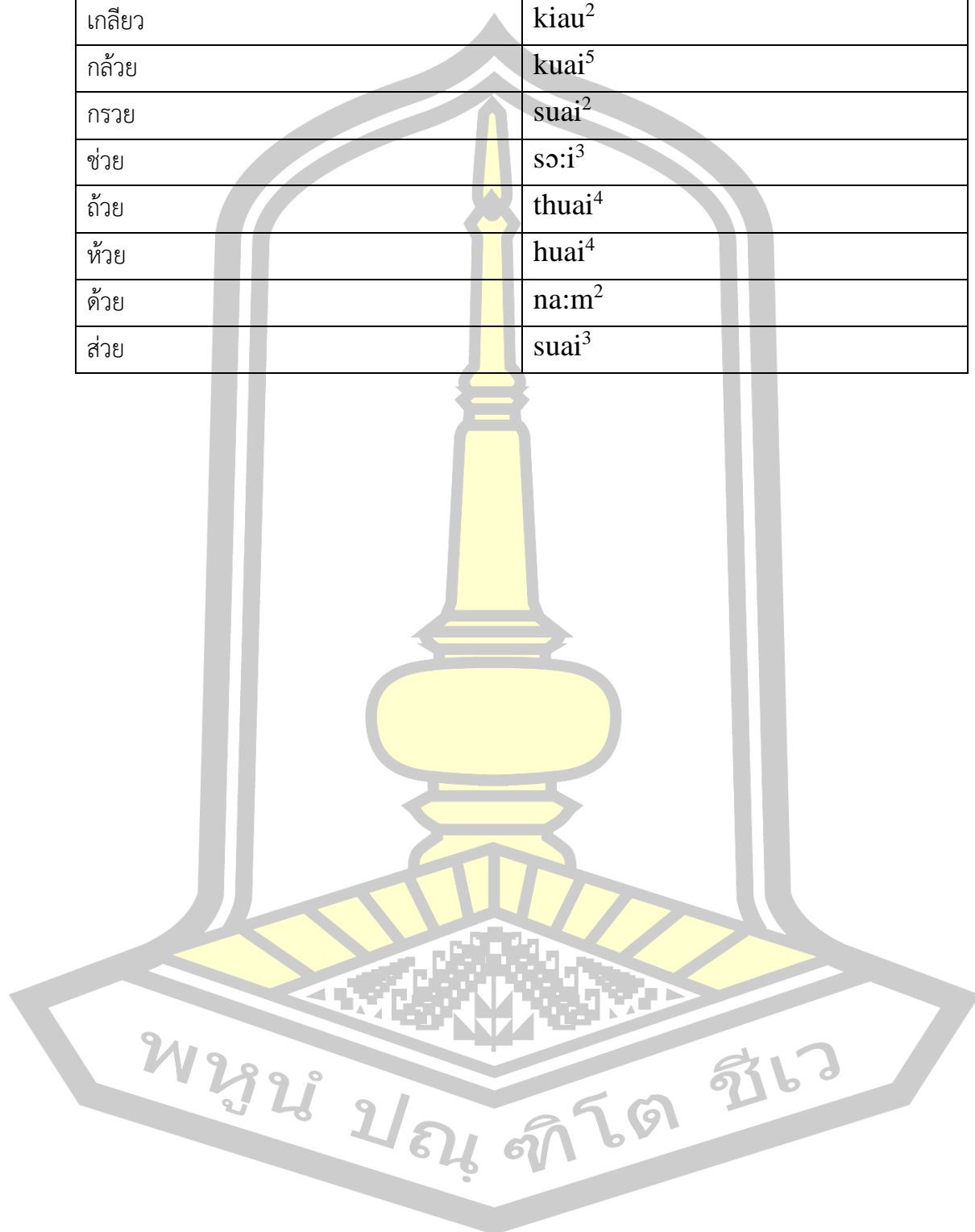
รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ถั่ว	thua ³
หัว	hua ¹
รั่ว	hua ³
หูหนวก	nuak ⁴
ยวง	ɲuan ²
ท้วง	thuan ⁵
ขวบ	khuap ⁴
รวง	huan ²
สวน	suan ¹
ไหม	mai ¹
ไม้	mai ⁵
ไป	pai ²
ใต้ (คบไฟ)	tai ⁵
ไถ	thai ¹
ใต้	dai ⁵
ไก่อ	kai ³
ไกล	kai ²
ไข่	khai ³
ไข่	khai ⁴
ไส้	sai ⁴
ไซ	sai ²
ไอ	ʔai ²
ไหล	lai ¹
ไล่	lai ³
ชี	khi ⁴
ลี	li ²
ผี	fi ¹
หวี	wi ¹
ไร่ไก่อ	hai ²

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ไร่	hai ³
ไฟ	fai ²
ไคล	khai ²
น้ำ	ni: ⁵
ดี	di: ²
หม้าย	mai: ⁵
ปลาย	pa:i ²
ขาย	kha:i ¹
ควาย	khuai ²
งาย (เมื่อเช้า)	ŋa:i ²
ซาย	sa:i ²
หลาย	la:i ¹
ตาย	ta:i ²
ฝ้าย	fai: ⁵
หวาย	wa:i ¹
สาย	sa:i ¹
ซ้าย	sa:i ⁵
ดอย	do:i ²
น้อย	no:i ⁵
ถอย	tho:i ¹
ร้อย	ho:i ⁵
หอย	ho:i ¹
ห้อย	ho:i ⁴
ข้อยซ้ำ	kho:i ⁴
อ้อย	ʔo:i ⁵
สร้อย	so:i ¹
ลอย	lo:i ²
หมอย	mo:i ¹
รอย	ho:i ²

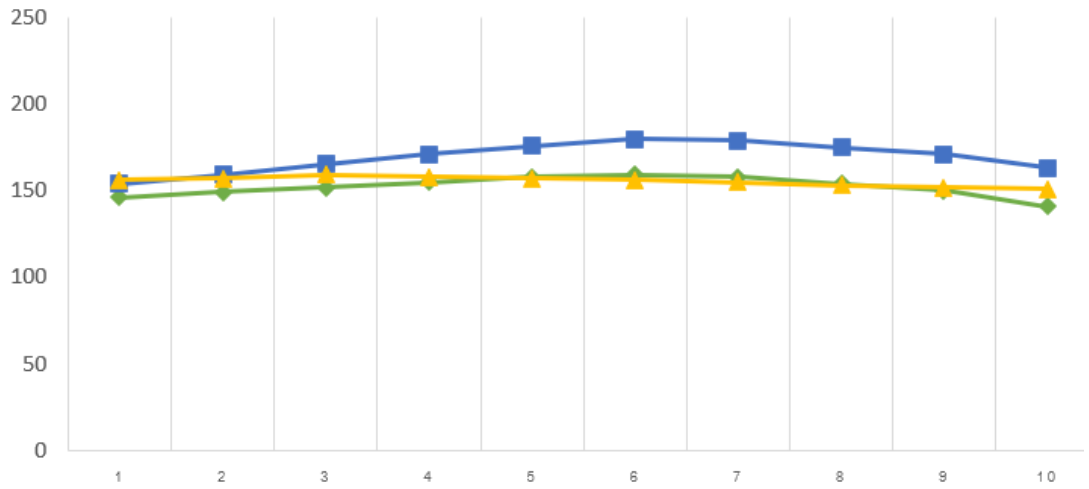
รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ใบ	bai ²
สะไ้	phai ⁵
ไต	tai ²
ไ้	tai ⁵
ไน	nai ²
ไ้	kai ⁵
ไ้	sai ⁵
ไ้	sai ¹
ไ้	hai ⁴
ใจ	teai ²
บวม	khai ³
ใหม่	mai ³
ไ้	sai ³
เกา	kau ²
เก้	kau ³
เก้	kau ⁵
เขาสัตว์	khau ¹
เข้า	khau ⁴
ข้าว	khau ⁴
เสา	sau ¹
เรา	hau ²
เห้	hau ³
เอา	ʔau ²
เห้	lau ⁴
เผา	phau ¹
เบา	bau ²
เหา	hau ¹
เนา	nau ³
ปู่	pu: ³

รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
ปู	pu: ²
เป่า	pau ³
เช่า	khau ³
แก้	kau ⁵
เจ้า	teau ⁵
เปล้า	pau ³
ป่าว	pau ³
บ่าว	ba:u ³
สาว	sa:u ¹
ซาว	sa:u ²
ดาว	da:u ²
ขาว	kha:u ¹
อาว (อา)	?a:u ²
คาว	kha:u ²
แล้ว	le:u ⁵
แมว	mε:u ²
ปลิว	piu ²
หิว	hiu ⁴
ลิว	siu ³
นิว	niu ⁵
เขย	khə:i ¹
เขี้ยว	khiau ⁴
เขี้ยว	khiau ¹
เหี้ยว	hiau ³
เกี้ยว	kiau ⁵
เคี้ยว	khiau ⁵
เหนี้ยว	niau ¹
เหยี้ยว	le:u ¹
เกี้ยว	kiau ³

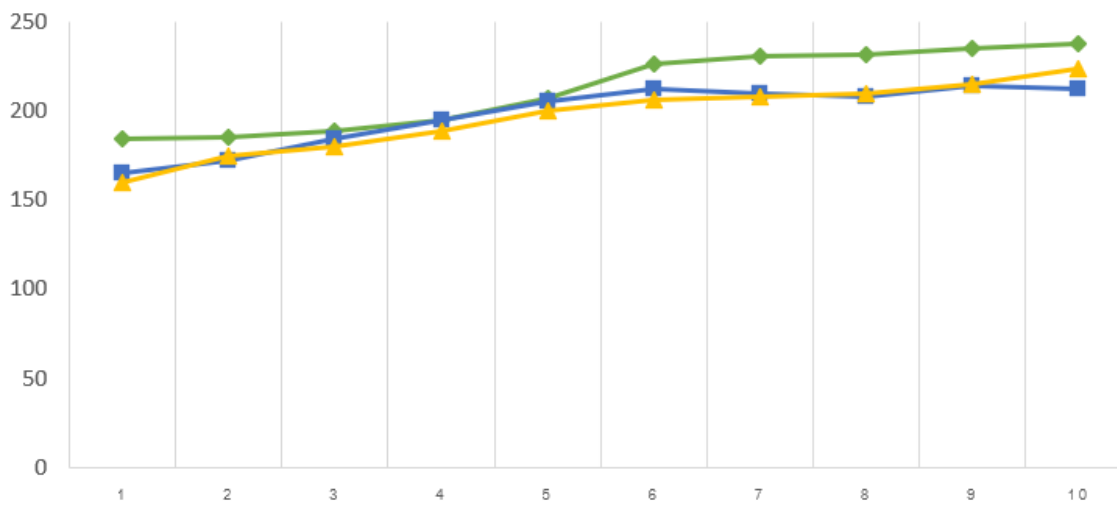
รายการคำ	ภาษาไทบ้านภูแล่นช้าง
เก็ลียว	kiau ²
กั๊ว	kuai ⁵
กรวย	suai ²
ซ่วย	so:i ³
ถั๊ว	thuai ⁴
ห่วย	huai ⁴
ตั๊ว	na:m ²
ส่วย	suai ³

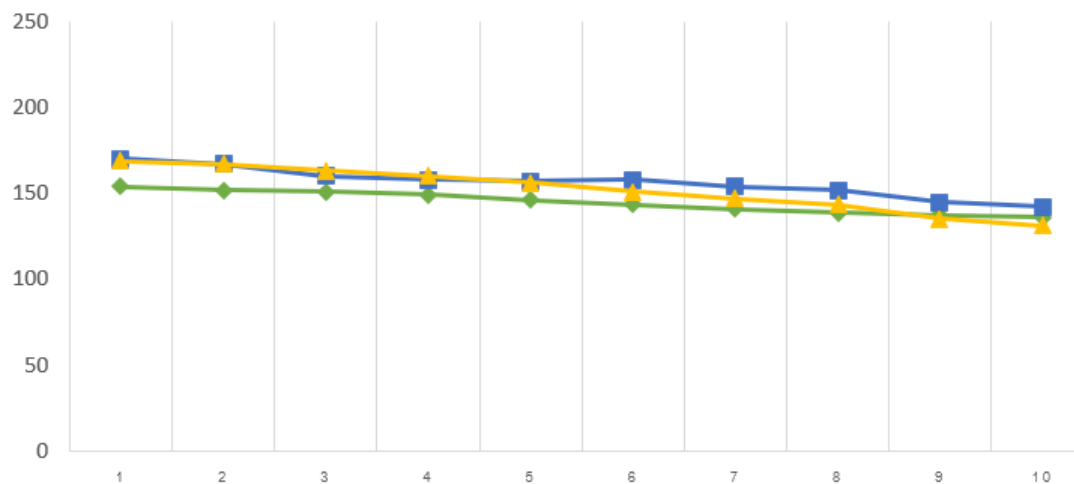
วรรณยุกต์ 1 หน่วยเสียงต่ำ-ขึ้น (24) ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็นช่อง A1 ในคำว่า ขา หัว หู

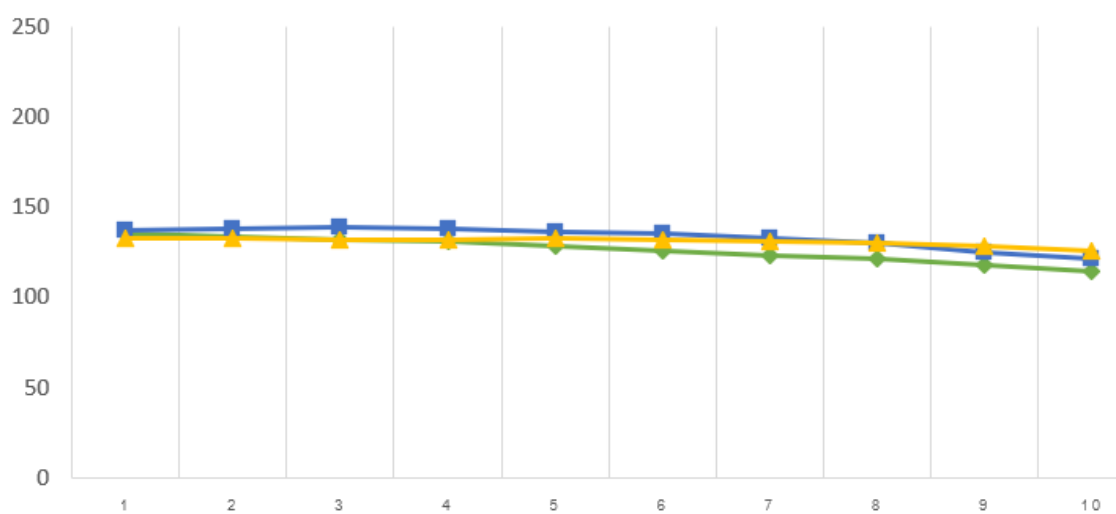
วรรณยุกต์ 1 หน่วยเสียงกลาง-ขึ้น (35) ที่ปรากฏในคำพยางค์ตายเสียงสั้นช่อง DS123 ในคำว่า สุข

กบ ดิบ

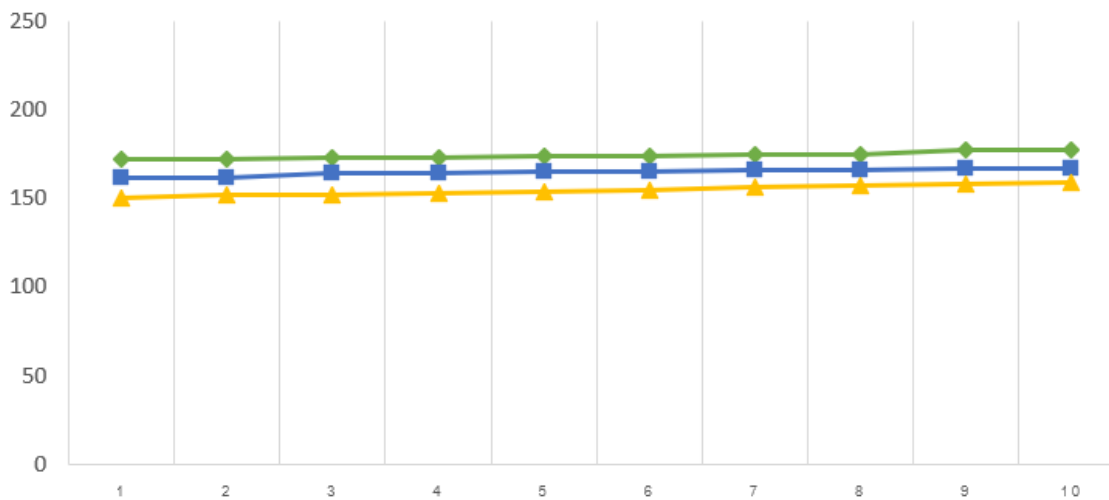

วรรณยุกต์ 2 หน่วยเสียงสูง-ระดับ (44) ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็นช่อง A234 ในคำว่า ปี หัว มี

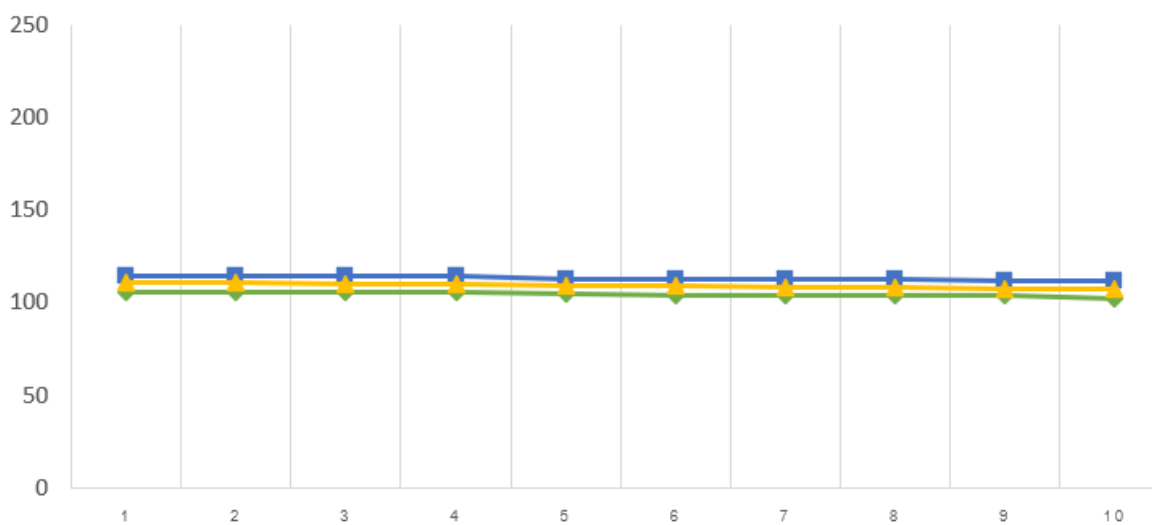

วรรณยุกต์ 3 หน่วยเสียงกลาง-ระดับ (33) ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็นช่อง B1234 ในคำว่า ไข่ ไก่ เข่า

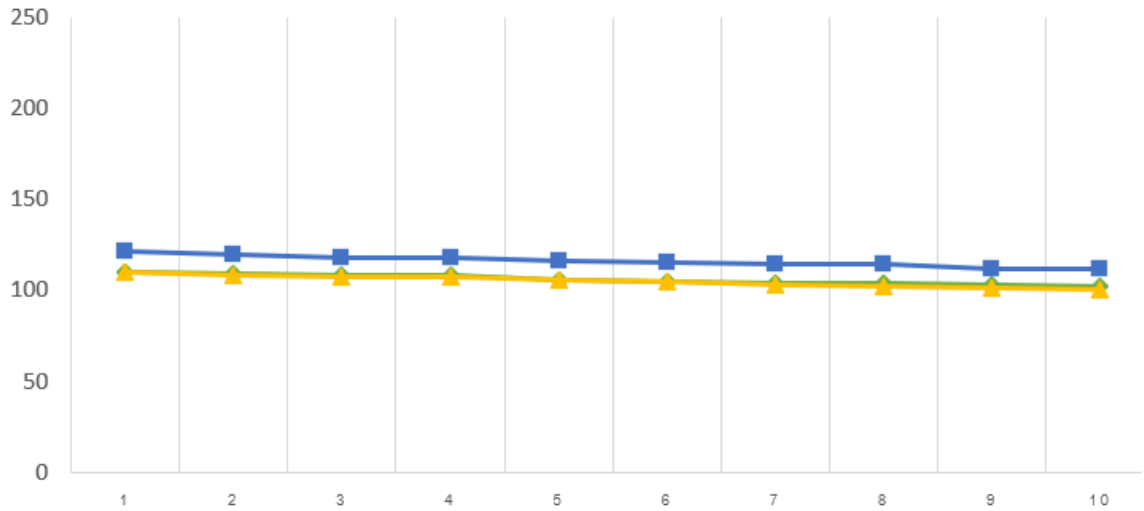

วรรณยุกต์ 3 เสียงกลาง-ระดับ (33) ที่ปรากฏในคำพยางค์ตายเสียงสั้นช่อง DS4 ในคำว่า นก มัด ลัก

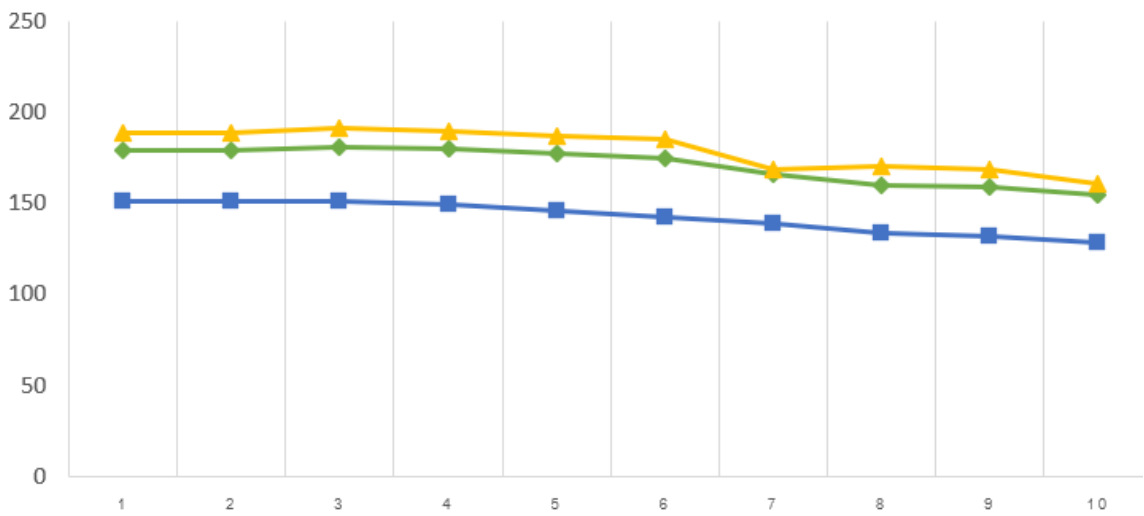

วรรณยุกต์ 4 หน่วยเสียงต่ำพิเศษ-ระดับ (11) ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็นช่อง C1 ในคำว่า ข้าว เสื่อ ห้า

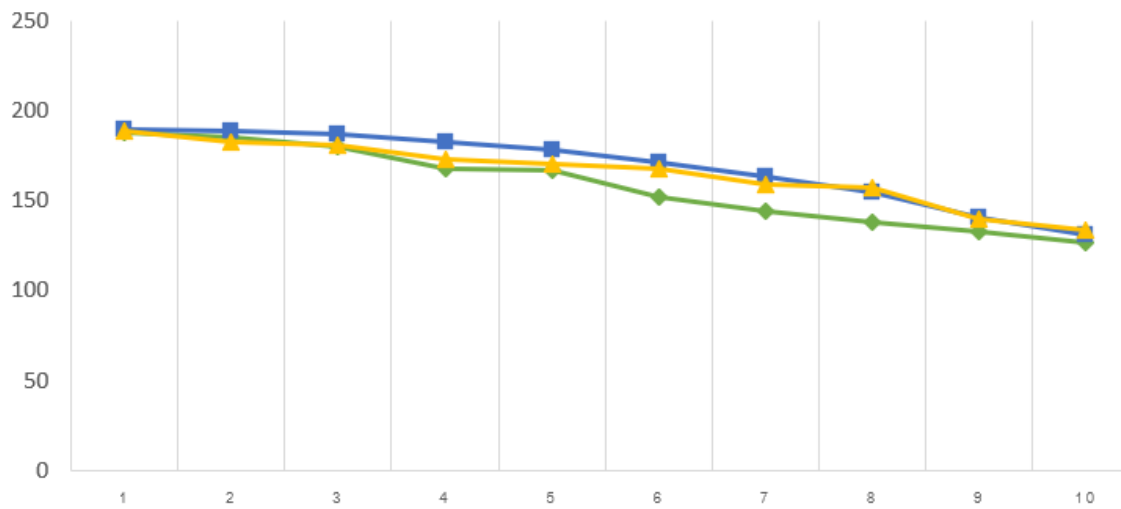

วรรณยุกต์ 4 หน่วยเสียงต่ำพิเศษ-ระดับ (11) ที่ปรากฏในคำพยางค์ตายเสียงยาวช่อง DL4 ในคำว่า
ขาด ปอด อาบ

วรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงสูง-ตก (42) ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็นช่อง C234 ในคำว่า บ้า บ้าน น้ำ

วรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงสูง-ตก (42) ที่ปรากฏในคำพยางค์ตายเสียงยาวช่อง DL4 ในคำว่า มีด ลูก
เลือด

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายสิริพัชญ์ หาญนอก
วันเกิด	วันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2537
สถานที่เกิด	อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 59 หมู่ 12 บ้านดอนเงิน ตำบลแซแล อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี รหัสไปรษณีย์ 41110
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครูเอกชน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนมัธยมน้ำตาลอนุสรณ์ เลขที่ 56 หมู่ 7 ตำบลกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี รหัสไปรษณีย์ 41110
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2559 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2563 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ทุนวิจัย	แผนงานเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ ตามทิศทางการยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม : ประเภทบัณฑิตศึกษา ประจำปี 2562
ผลงานวิจัย	-

พูน ปณ ทิโต ชีเว